

PRÓBATÉTEL

PRÓBATÉTEL

– A PÉCSI ROMA SZAKKOLLÉGIUMI PROGRAM
ÉRTÉKELÉSE –

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Intézet
Romológia és Nevelésszociológia Tanszék
Wlislócki Henrik Szakkollégium
Pécs, 2015

KÉSZÜLT A TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 KOMPLEX
HALLGATÓI SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE HÁTRÁNYOS
HELYZETŰ HALLGATÓK RÉSZÉRE A WLISLOCKI HENRIK
SZAKKOLLÉGIUM SZERVEZÉSÉBEN CÍMŰ PROJEKT
TÁMOGATÁSÁVAL.

Lektorálta: Orsós Anna
Szerkesztette: Varga Aranka
Olvasószerkesztő: Bartus Csilla
Nyomdai előkészítés: Kiss Tibor Noé

ISBN 978-963-642-808-2
© Pécsi Tudományegyetem, Szerzők, Varga Aranka szerkesztő, 2015

Készült a Bolko-Print nyomdájában
(7623 Pécs, Rét u. 47., ügyvezető: Szabó Péter)

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék,
Wlislocki Henrik Szakkollégium
Cím: 7624 Pécs, Ifjúság útja 6.
Felelős kiadó: Orsós Anna

Tartalom

BÉKÉSI ANDREA: Előszó	7
PÁLMAI DÓRA: A PTE Wlislócki Henrik Szakkollégium Pedagógiai Programjának célrendszere a megvalósítás tükrében	13
TRENDL FANNI – VARGA ARANKA: „Így látjuk mi” – Roma szakkollégiumi projekt a résztvevők szemével	33
VEZDÉN KATALIN: A Wlislócki Henrik Szakkollégium komplex szolgáltatásfejlesztést célzó projektje – a számok tükrében	85

Háttér tanulmányok

CSERTI CSAPÓ TIBOR: Identitásnevelés, szemléletformálás, szövegkompetencia-fejlesztés, társadalmi szerepvállalás – A Romológia folyóirat helye és szerepe a Wlislócki Henrik Szakkollégium tehetséggondozó rendszerében	109
ORSÓS ANNA: A Wlislócki Henrik Szakkollégium 2.2 Tutori rendszer című projektelemének értékelő tanulmánya	141
BIGAZZI SÁRA – SERDÜLT SÁRA: Nemzetközi kapcsolatok	159
CSIGI JÚLIA – VARGA ARANKA: Az Amrita-közösség a WHSz tudományos megközelítésében	171
VARGA ARANKA: Tudományos élet a WHSz-ben	191
ORSÓS ANNA: A cigány nemzetiségi oktatás helyzete a közoktatásban	215
TRENDL FANNI: Cigány diákok a felsőoktatásban	223
ANDL HELGA: Hallgatói kutatások a Wlislócki Henrik Szakkollégiumban	229
LAKATOS SZILVIA: A hallgatói közösségi és szakmai programok megvalósítása	243
EGERSZEGI ANDREA: Tanulásmódszertan mint a közösségi hétvégék egyik eleme	267
BIGAZZI SÁRA: Önismeret – személyes és társas kompetenciák fejlesztése	279
IZSÁK MÓNIKA: A Karriertervezés projektelem bemutatása	289

SCHÄFFER JÁNOS: Záró kutatás három alprojektre a WHSz TÁMOP 4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében” című pályázati projektjéhez	297
TRENDL FANNI: A Hallgatói portfólió használata a Wlislócki Henrik Szakkollégium ösztöndíjprogramjában	311
VEZDÉN KATALIN: Háttér tanulmány a 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektem értékeléséhez	323

BÉKÉSI ANDREA

Előszó

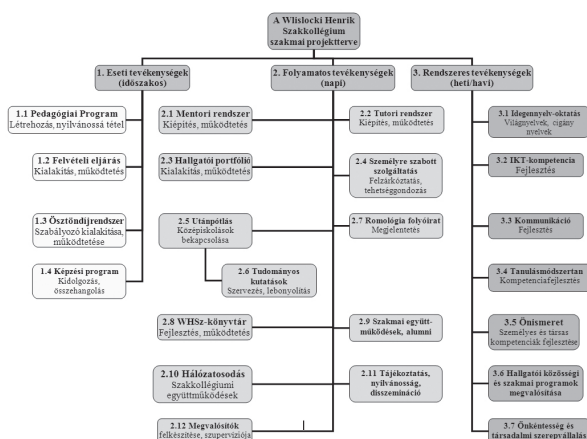
A Pécsi Tudományegyetem Romológia és Nevelésszociológia Tanszéke mellett 2001 óta működő Wlislócki Henrik Szakkollégium (WHSz) 2013 januárjától egyedülálló lehetőséget kapott arra, hogy uniós forrásból két és fél éves komplex projektet indítson hátrányos helyzetű, főként roma/cigány hallgatók felsőfokú tanulmányi előrehaladásának támogatását célzó sokrétű tevékenységéhez. A „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében” című projekt a TÁMOP 4.1.1.D-12/2/KONV konstrukciójának keretében 2013. február 1. és 2015. augusztus 31. között működött.

A szakkollégiumi projekt legfontosabb célja az volt, hogy enyhítse az alacsony társadalmi státuszú, főként roma/cigány családokból érkező hallgatók eltérő családi szocializációjából fakadó hátrányait. Fontos cél volt az is, hogy a projekt lehetőséget adjon a hallgatóknak azon készségeik és képességeik fejlesztésére, amelyek megléte biztosíthatja sikeres egyetemi pályafutásukat, és megerősítheti, stabilizálhatja későbbi

munkaerő-piaci státuszukat is. Építeni kívántunk azokra az erős egyéni motivációkon alapuló küzdelmekre, erőn felüli személyes és családi áldozatvállalásokra, amelyek a megelőző években segítettek a hallgatókat abban, hogy elérjék vágyott céljukat: azt, hogy felsőfokú tanulmányokat folytathassanak, nemegyszer elsőként szűkebb családjukból, kisközösségükből.

A projekt konkrét céljai mellett a megvalósítók szeme előtt egy nagyon fontos mögöttes szándék is lebegett: létrehozni, illetve generálni egy olyan kölcsönös segítségnyújtáson alapuló, önszorgító jellegű csoportot, ahol a különböző tématerületek iránt érdeklődő hallgatók tudása összeadódhat, és a résztvevők megtapasztalhatják a támogató közösséghez tartozás előnyeit, a közösségi működésben rejlő többletenergiaikat, és nem utolsósorban társadalmi felelősségvállalásra tanítanak és mintát nyújtanak az utánuk következőknek.

Az alapvető célok megvalósítását változatos szakmai programokkal és módszerekkel biztosítottuk, lehetőség szerint bevonva magukat a kedvezményezett hallgatókat, valamint minden, együttműködésre kész egyetemi egységet, kormányzati és civilszervezetet, illetve elkötelezett szakembert. Ennek köszönhetően a két és fél év során az egyetem kilenc karáról érkeztek hozzánk hallgatók, tutorok, mentorok és más szakemberek. Hallgatóink számára – ha igényelték – a Pécsi Tudo-

A WHSz szakmai programja
(Forrás: pályázati dokumentáció)

mányegyetem Márton Áron Kollégiuma biztosította a lakhatási feltételeket, de az együttlakás a szakkollégista hallgatóknál nem volt feltétel, csak lehetőség.

A két és fél éves projekt során az ábrán olvasható szakmai programokat valósítottuk meg, mindvégig fenntartva annak lehetőségét, hogy indokolt esetben azonnal elvégezhessük a szükséges szakmai korrekciókat, esetenként, akár a hangsúlyok áthelyezésével, más – adott szakaszban fontosabbnak ítélt, a hallgatói csoport igényeihez közelebb álló – fejlesztőtevékenységekre fókuszálva.

A projekt során a kis csoportos és egyéni szakmai fejlesztőtevékenységeken (tutori támogatás, mentori rendszer, nyelvorák, kutatómunka, tanulmánytervezés, karrier-tanácsadás stb.) túl mindvégig nagy hangsúlyt fektettünk a hallgatók önálló kezdeményezésein alapuló közösségi és kulturális tevékenységekre is. Minden lehetséges módon támogattuk ezek létrejöttét (színházi előadások, kiállítások, tapasztalatszerző látogatások, külföldi tapasztalatszerző látogatásokon, tudományos konferenciákon való részvétel, író-olvasó találkozó szervezése stb.), ha szükséges volt, akár más pályázati források bevonásával is.

Fontosnak tartottuk továbbá a külső kapcsolatok építését, a projekt disszeminációja és az utánpótlás biztosítása érdekében is. Ezért a projekt során sokrétű együttműködések alakítottunk ki, többek között az országos kiterjedésű Arany János Kollégiumi Programban részt vevő középiskolákkal, kollégiumokkal, valamint látogatást tettünk a Szegedi Roma Szakkollégiumban is. Együttműködő partnerként és önkéntes helyszínenként dolgozunk együtt a pécsi Gandhi Gimnáziummal, valamint számos hátrányos helyzetű településen, illetve településrészen tanodákat és más segítő programokat működtető baranyai civilszervezetekkel¹ is. Hallgatóink szakmai útjaik során eljutottak Gentbe, Triesztbe, Genovába, Varasdra, valamint számos, általuk szervezett, európai roma/cigány fiatalokat tömörítő nemzetközi szervezet találkozóira, konferenciáira is.

A szakmai munka koordinálását a szakmai vezető irányításával 5 fős szakmai stáb végezte.² Tagjai a projektben kulcsfeladatot ellátó szakmai megvalósítók voltak, akik heti rendszerességgel üléseztek. Ezeken a szakmai megbeszéléseken születtek meg a konszenzuson alapuló, projektet érintő szakmai dönté-

sek, határozatok az esetlegesen szükséges szakmai korrekciókról és az operatív tevékenységek elvégzéséről is, minden esetben bevonva az érintett tématerületek felelőseit is.

A projekt előkészítése során – és azt követően is – igyekeztünk a lehető legjobb szakembereket megtalálni az egyes feladatok ellátására. A megvalósítás során jelentős számú egyetemi munkatárssal és az adott témában járatos külső szakemberrel dolgozhattunk együtt. Az ő lelkiismeretes munkájuk, rugalmasságuk, innovatív szemléletük óriási mértékben járult hozzá ahhoz, hogy projektünk során a vállalt célértékeket messze túlhaladva teljesíteni tudtuk, felülmúlva ezzel a pályázató elvárásait is.

A szakkollégiumi projekt viszonylag hosszú időszakot – összesen öt egyetemi szemesztert – ölelt fel, így elkerülhetetlenek voltak azok a személyi változások, amelyek egy-egy szemesztert követően a támogatott szakkollégiumi csoport életében bekövetkeztek. Minden egyetemi félév végén voltak hallgatóink, akik befejezték tanulmányaikat, voltak, akik külföldi egyetemi ösztöndíj lehetőségéhez jutottak, és voltak olyanok is, akik egy másik magyarországi egyetemen, képzésen folytatták tovább tanulmányaikat, de akadtak olyan hallgatók is, akik minden igyekezetünk ellenére – teljesítés hiányában – nem folytathatták tovább velünk a munkát.

Minden szemeszterben egyre nagyobb számban érkeztek hozzánk új jelentkezők is, így a kezdeti 19 fős csoportlétszám az utolsó, ötödik szemeszterre 33 főre növekedett. A folyamatosan növekvő csoportlétszám és az újonnan érkező hallgatók új kihívások elé állították a projektben dolgozó szakembereket, akik minden esetben rugalmasan alkalmazkodtak a megváltozott „körülményekhez”, és maximálisan törekedtek arra, hogy a programba kerülő, újonnan felvett hallgatók is megkapják ugyanazon minőségű szolgáltatásokat, mint azok, akik a kezdetektől haszonélvezői voltak a programnak.

Jelen tanulmánykötetünk a „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislöcki Henrik Szakkollégium szervezésében” című projekt két és fél éves tapasztalatait, eredményeit, buktatóit, fejlesztési lehetőségeit foglalja össze, rendezi egységes szerkezetbe. A kötetben szereplő, dr. Varga Aranka és Trendl Fanni

által jegyzett, **„Így látjuk mi – Roma szakkollégiumi projekt a résztvevők szemével”** című összefoglaló tanulmány elemzi és értékeli azokat a folyamatokat, amelyek a jelentősen megnövekedett létszámú és tevékenységű projekt megvalósítása során halmozódtak fel, és amelyekre a szakkollégiumunk történetében ez idáig nem volt példa. A projekt több nézőpontú vizsgálata, elemzése során végzett komplex kutatás, a tervek és a megvalósítás leírásának összevetésén, valamint a számszerű adatokkal jelzett beszámolón túl rátekint a projektidőszak történéseire a megvalósítók és résztvevők szemszögéből is. Arra is vállalkozik, hogy személyes megközelítésben mutassa be a projekt eredményeit és továbblépési lehetőségeit. Kötetünkben helyet kaptak továbbá azok a háttér tanulmányok is, amelyekben az egyes alprojektek tapasztalatait, fejlesztési lehetőségeit elemzik előre megadott szempontsor alapján a projektben részt vevő szakmai megvalósítók.

A projekt szakmai vezetőjeként engedjenek meg egy személyes megjegyzést. Hosszú évek óta dolgozom dél-baranyai, hátrányos helyzetű, főként beás cigányok által lakott kistelepüléseken szociális munkásként, szociálpolitikusként. Jellemzően hiányzó oktatási és szociális szolgáltatások tervezésével, kialakításával, működtetésével és forrásteremtéssel foglalkozom. Munkám legfontosabb részének – és a hozzám a lehető legközelebb álló fejlesztésnek – mindig is a gyerekek, fiatalok és felnőttek számára biztosított tanulást támogató programokat tartottam. Tanodákat, családi napköziket, közösségi házakat működtető civilszervezeti vezetőként nagyon jó volt látni, hogy az évek hosszú során befektetett munka meghozza gyümölcsét. Bizonyára nagyon sok, hozzám hasonlóan hátrányos helyzetű, roma/cigány fiatalok között dolgozó pedagógust, szociális munkást és más segítőt tölt el ugyanez a jó érzés, ha olvassa a kötetben leírtakat, hiszen az elmúlt években – általános és középiskolás fiatalok között – nagyon sokan sokat dolgoztunk azért, hogy 2015-ben a Pécsi Tudományegyetemen 33, többségében roma/cigány szakkollégista hallgató folytathasson sikeres tanulmányokat. Úgy gondolom, munkánkhoz a továbbiakban nagy erőt adhat az a tudat, hogy a Pécsi Tudományegyetemre bekerülő roma/cigány fiatalok nem maradnak magukra, mert a WHSz-ben gondoskodó szakmai és lelki támogatásban

részesülnek, amely nem marad el attól, amelyet egy-egy lelkes tanodai vagy iskolai pedagógus, szociális munkás és segítő családtag tudott nyújtani az egyetemmel megelőző években.

Különösen nagy öröm számomra, hogy ennek a projektnek a szakmai vezetőjeként kamatoztathattam azokat az ismereteket, tapasztalatokat, amelyek eddigi szakmai tevékenységem során felhalmozódtak, és remélem, munkámmal magam is hozzájárulhattam a projekt sikeréhez.

Pécs-Magyarmecseke, 2015. július 31.

Békési Andrea
szociálpolitikus, szakmai vezető

Jegyzetek

- 1 Faág Baráti Kör Egyesület, Khetanipe Egyesület, Számá Dă Noj Egyesület, Szent Márton Caritas Alapítvány.
- 2 Békési Andrea szakmai vezető, Harisné Dobai Teodóra projektmenedzser, Vezdén Katalin szakmai asszisztens, dr. Orsós Anna és dr. Varga Aranka szakmai tanácsadók, Trendl Fanni nyilvánosságért felelős szakember.

PÁLMAI DÓRA

A PTE Wlislócki Henrik Szakkollégium Pedagógiai Programjának célrendszere a megvalósítás tükrében

2002-ben a Pécsi Tudományegyetem Romológia Tanszéke mellett egy olyan támogató szervezetet hoztak létre Wlislócki Henrik Szakkollégium (WHSz) néven, amely az egyetem különböző karain tanuló roma/cigány származású és a romológia tudományterülete iránt érdeklődő hallgatókat kívánta összefogni, tanulmányaikban, tudományos előrehaladásukban és társadalmi szerepvállalásukban támogatni. 2013-ban a TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú, „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében” című projekt keretében a WHSz eddigi működési kereteire épülő, a kijelölt célcsoportot még hatékonyabban támogató program megvalósítását határozta meg céljául.

A szakkollégium működését alapjaiban szabályozó dokumentumban, a Pedagógiai Programban fogalmazták meg a szervezet működtetését meghatározó személyek feladatait, a szakkollégium nevelési programját, alapvetéseit és az ezeket működtető rendszert. A tanulmányban azt szeretnénk bemutatni, hogy a WHSz Pedagógiai Programjában leírt, a projekt megvalósítása során elérni kívánt célok milyen formában teljesültek az egyes projektelemekekben. Hogyan támogatták a hallgatókat tanulmányaik sikerességében, tudományos tevékenységük fejlődésében, társadalmi szerepvállalásuk kiteljesedésében a különböző érték közvetítő, közösségformáló, tehetség gondozó és a lemorzsolódást gátló eszközök segítségével.

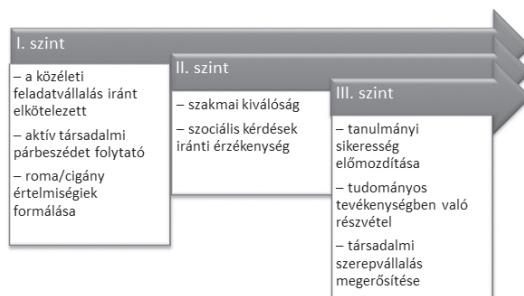
A dokumentumelemzés középpontjában a WHSz Pedagógiai Programja, illetve az egyes projektelemegek megvalósításáról készült háttér tanulmányok állnak. A tanulmány a Pedagógiai Programban kirajzolódó komplex célrendszer egyes elemeinek megvalósulását egyszerűsített formában mutatja be, azonban látható lesz, milyen összetett és sokrétű képzési és támogató rendszer állt a szakkollégisták rendelkezésére.

A WHSz Pedagógiai Programjában kirajzolódó célrendszer

A szakkollégium Pedagógiai Programjában egy többszintű célrendszer megvalósítását tűzték ki célul a szervezet vezetői, amelynek elemei egymásra épülnek, és több ponton is kapcsolódnak egymáshoz. A felépítettségéből következik, hogy az egyes célok az eléréshez szükséges feladatot is jelentik, vagyis az egyes szintek alárendelt viszonyban mint a kívánt cél elérését segítő eszközök jelennek meg, fölérendelt viszonyban pedig az elérendő célokat jelenítik meg.

A projekt általános és konkrét célkitűzéseit az alábbi gondolatban összegezhetjük: „A szakmai program alapvető célkitűzése, hogy a megvalósuló szakkollégium hozzájáruljon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató cigány/roma értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel”. (Pedagógiai Program, 2013, I.3.)

1. ábra. A WHSz Pedagógiai Programjában megfogalmazott célrendszer összegzése, egymásra épülése

A fenti célok elérése érdekében az egyes projektelemek feladatának a lemorzsolódás megelőzését, a tehetséggondozást, a közösségformálást és az érték közvetítést nevezi meg a dokumentum. A projekt a tehetséggondozáson keresztül kívánja megvalósítani az esélyegyenlőséget, amelyhez „a változatos pedagógiai tevékenységek egy részét az alacsony gazdasági és társadalmi státuszú családokból érkező, a többségi társadalomtól gyakran eltérő családi szocializációs utat bejáró fiatalok tanulmányai alatt felhalmozódó hiányok hívták életre (pl. idegen nyelvi tanfolyamok, IKT-kompetencia-fejlesztés, tanulásmódszertan stb.), más részét az a nem titkolt cél, hogy nyitott, a tudományok iránt fogékony és elkötelezett, önállóan autonóm személyiségű gondolkodó értelmiségi életpályához segítse a hallgatókat”. (Pedagógiai Program, 2013, III.1.)

Annak ellenére, hogy az egyén áll az elérendő célok középpontjában, fontos, hogy a szakkollégisták a szakmai és kortárs közösség erejét és támogatását is megtapasztalják, erősítve ezzel a hallgatók tanulmányi motiváltságát. Mindezek mellett a projektben megjelöltek olyan értékeket, amelyek közvetítését az egyes projektelemekben kiemelten fontosnak tartottak:

„– Az egyik legfontosabb preferált érték a szolidaritás. A szakkollégium egész tevékenységrendszerével azt igyekszik képviselni, hogy a hallgatók felelősséggel tartoznak egymásért, a mentorok és tutorok a patronált diákokért és a kollégisták azért a szegény közösségért, amelyből maguk is érkeztek.

– Legalább ilyen fontos érték a szabadság, az emberi méltóság védelme, az egyén önmegvalósításhoz való joga és érdekeinek a demokratikus érdekérvényesítés fórumain keresztül való érvényesítéséhez való joga. Ezeknek az egymással szorosan összefüggő szabadságértékeknek az érvényesítése kiemelkedő jelentőségű a Pedagógiai Programban.

– Rendkívül fontos érték az otthonról hozott kulturális értékek megbecsülése, értékelése.

– Az előző értékkel összefügg a multikulturalizmus értéke, amelynek alapján az otthonról hozott értékeknek a közép- és felsőfokú oktatásban való érvényesítésével, továbbá a környezet más társadal-

mi – pl. etnikai, vallási, osztály jellegű stb. – közösségeinek értékeivel való összehangolása, más csoportok kulturális értékeinek megismerése, elfogadása és értékként való elsajátítása kiemelkedően fontos.

– A fenti értékek képvisellete nemegyszer határozott kiállást is jelent az intoleráns, kirekesztő nézetekkel szemben. Ennek a legalapvetőbb formája az antirasszizmus, amely érték elsajátítására külön gondot fektet a program.” (Pedagógiai Program, 2013, III.2.)

A megvalósítás eszközei

A kijelölt célok elérése érdekében a projekt vezetői az alábbi, az ösztöndíjas hallgatónak kötelezően teljesítendő feladatokat jelölték ki: igazolt kapcsolattartás, Hallgatói portfóliója közös vezetése mentorával és tutorával; tevékeny és kötelező részvétel a közösségi hétvégéken, szakmai programokon, a közösségi térben kialakuló életben; saját szakján évet nem ismételhet, minimum 3,5-es átlagot ér el; dokumentált módon bevonódik a tudományos tevékenységbe; havi 10 óranyi önkéntes tevékenységet végez a projektben. (Pedagógiai Program, 2013) Mindezek teljesítéséhez a kialakított képzési és támogató rendszer nyújtott lehetőséget és eszközöket a hallgatók számára, amelyek segítségével mind személyiségükben, mind tanulmányukban fejlődni tudtak, kiteljesedhettek, illetve betekintést kaptak, tapasztalatot szereztek tudományos tevékenységben is.

A háttér tanulmányokban megjelenő képzési és támogató rendszer elemei:¹

- Tudományos kutatások: Amrita-kutatás, Hallgatói kutatások, Nemzetközi kapcsolatok
- Közösségi hétvégék: Tanulásmódszertan, Karriertervezés, Önismeret
- Idegen nyelvi kompetencia fejlesztése
- Tutori rendszer
- Mentori rendszer
- Közösségi tér

- Hallgatói portfólió
- Romológia folyóirat

Tanulmányi sikeresség

A tanulmányi sikeresség elérését több eszközzel is támogatták a projekt folyamán. Megfigyelhető, hogy az eredményesség elérését szolgáló tevékenységek több esetben a lemorzsolódás megakadályozását is szolgálták, illetve az egyes elemek során megszerezhető tudást nemcsak egyetemi tanulmányaik alatt, hanem szakmai életpályájuk egészen hasznosíthatják majd a hallgatók. Az egyes tevékenységek bemutatásából jól látszik, hogy a projekt ezen célját komplex módon több elem is támogatta.

A szakkollégisták tanulmányi előmenetelét a közösségi hétvégéken megvalósított képzések többféle módon segítették. Kiemelkedők ezek közül is a kutatás-módszertani, a kommunikációs, az IKT fejlesztését szolgáló és a tanulás-módszertani képzések. Ez utóbbi célját a Pedagógiai Programban a következőkben határozták meg: „A képzés célja, hogy a hallgatókban alakuljon ki egy hatékony tanulási szokásrendszer, és fejlődjenek a tanuláshoz szükséges alapképességeik: a koncentráció képessége, a beszédben és az írásban való önkifejezés, az értő olvasás, az emlékezet, a gondolkodás, az ismeretek világában való tájékozódás képessége. A célnak megfelelő képességek a hallgatók adott évfolyamú tantárgyaiba beépülve növeljék a tanulás hatékonyságát: mérhető legyen az előrehaladásuk az alapképességeik terén, a figyelmi képesség tartóssága és mélysége növekedjen, a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség árnyaltabbá válik, az emlékezeti munkájuk javul.” (Pedagógiai Program, 2013, VII.5.3.1.) A képzés középpontjában egyrészt a tehetséggondozás állt, képessé váltak a hallgatók a nekik megfelelő tanulási stílus, stratégia, módszer megtalálására, ezáltal az ismeretek gyorsabb és hatékonyabb elsajátítására.² A közösségformálást támogatta a képzés során használt kooperatív tanulásszervezés, illetve a hallgatókat körülvevő közösség az emelkedő tanulmányi sikeresség adta önbizalom és önbecsülés hatására a lemorzsolódás megakadályozását is elősegítette. (Egerszegi, 2015)

A hallgatók közösséggé formálódását, egyben a közösség nyújtotta támogató háttér kialakulását segítették a hétvégéken megrendezett csapatépítő közösségi játékok és a közösségépítő tréning, a karácsonyi ünnepek közeledtével egymás megajándékozása, az ezt követő közös farsang, majd szalonnasütés, valamint több szakest is. A hétvégék keretében két nagyobb projekten (Amrita az ezredforduló előtt kutatás, We are the world zeneszám) is dolgoztak a szakkollégisták, e programok szintén segítették a közösség fejlődését. (Lakatos, 2015)

A közösségi hétvégék részét képezte továbbá a szakkollégisták karriertervezésének támogatása, amelynek keretén belül olyan tudást szerezhettek meg a hallgatók, amit későbbi szakmai életpályájuk során tudnak a leginkább hasznosítani. Ehhez a projektrészhez tartoznak egyrészt a hétvégéken megvalósult szakmai beszélgetések, amelyek során tematikusan, egy-egy munkakörhöz és területhez³ kapcsolódóan kaphattak válaszokat kérdéseikre a hallgatók. (Lakatos, 2015) A szakmai beszélgetéseken túl tréning formájában új képességeket sajátíthattak el a szakkollégisták a Karrier-tanácsadás projekt-elem keretén belül. A munkaerőpiacról szóló ismeretek, az állás pályázatok egyes részeinek, a kommunikáció és a munkaviszonnyal kapcsolatos elméleti tudás megszerzése mellett a gyakorlatban is kipróbálhatták és fejleszthették képességeiket a hallgatók. A rövid, közép- és hosszú távú karrierterveik, valamint az önéletrajzukat, a kísérőlevelet, a motivációs levelüket, ajánlásokat és referenciákat tartalmazó pályázati anyaguk elkészítésével, állásinterjú-szimuláció segítségével visszajelzést kaptak a résztvevők elsajátított tudásuk gyakorlati értékéről és képességeikről. Mindezek hozzásegítették a szakkollégistákat énképük és énídeáljuk kialakításához, jövőképük tudatos alakításához. Lehetőséget kaptak védett környezetben az önmegvalósításra, önállóságuk fejlesztésére, képességeik reális megítélésére, egy valós énkép kialakítására, valamint rádöbbenhettek egyéni felelősségük folyamatban betöltött szerepére is. (Izsák, 2015)

A közösségi hétvégék fontos részét képezték a személyes és társas kompetenciák fejlesztését szolgáló csapatépítő, kommunikációs tréningek. A csapatépítő tréningeken elsődlegesen a Pedagógiai Programban megfogalmazott lépések (a tagok kö-

zötti együttműködés, a csoportszerepek és a csoport önképének kialakítása) segítségével egy támogató kortárs közeg kialakítása volt a feladat, ennek fontosságát a szakkollégisták maguk is érezhették. A tréning során „megtapasztalhatták az egymásra utaltságot, a közös célok fontosságát, a csoportmunka eredményességét és hatékonyságát, [...] a bevonódás fontosságát a csoport érdekeiben és céljaiban” (Bigazzi, 2015), ezekkel pedig a demokratikus érdekérvényesítés, a szolidaritás és a szabadság értékét is. A hallgatók önmegvalósításához szükséges képességek fejlesztésében nyújtottak segítséget a kommunikációs tréningek gyakorlatai, amelyeken „az énonozosságra, a másságra, az empátiára, az odafigyelésre, a bizalomra, a nem verbális kommunikáció értékére, a beszédkészségre és az érzelmekre” (Bigazzi, 2015) helyezték a hangsúlyt.

A tanulmányi sikeresség növelésében nagy segítséget jelentett a hallgatóknak a tutori és mentori rendszer. A tutor személyét a szakkollégista maga választotta meg a pécsi egyetem oktatói közül, „aki személyes és folyamatos támogatást nyújt a hallgatónak tanulmányaiban és számos más területen, ezzel biztosítva sikeres szakmai előrehaladását, lemorzsolódásának megelőzését”. (Orsós, 2015) A tutorhoz kapcsolódó személyes szimpátia, az oktatóval történt gyakori találkozások megkönynyítették a bizalmi kapcsolat kialakítását. Egy olyan személy segítséget kapták a szakkollégisták a félévek során, aki figyelemmel tudta kísérni tanulmányi helyzetüket, egyenrangú partnerként kezelve a hallgatókat segítséget nyújtott személyes problémáikban, tudományos előrehaladásukban, mindezzel kialakítva egy olyan támogató értelmiségi közeget, amely csökkentette a lemorzsolódás lehetőségét. (Orsós, 2015)

A tutor személye, támogató jelenléte a Hallgatói portfóliók elkészítésében is fontos szerepet játszott. A dokumentumgyűjtemény sikeres összeállításához segítséget kaptak mind a hallgatók, mind a tutorok. Az új tutorok és szakkollégisták minden félév elején részt vettek egy, a portfólió használatára felkészítő műhelyen, ahol a régi hallgatókkal közösen készülhettek fel a félévben teljesítendő feladatra. A műhely során nemcsak a tutor–hallgató párosnak kellett együtt dolgoznia, hanem csapatuk résztvevője volt egy tapasztaltabb szakkollégista és tutor is, akikről hasznos információkat, támogatást kaptak a

dokumentumgyűjtemény elkészítéséhez, növelve ezzel a szakkollégisták portfóliójának sikerességét, egyben megtapasztalva a kortárs segítség jelentőségét. (Trendl, 2015)

A kortárs személy támogató jelenlétével találkozott a hallgató a WHSz keretein belül a mentori rendszerben, e funkciót a WHSz Pedagógiai Programjában közvetlen célként jelölték meg. Fontos, hogy a rendszerben a félévek során kialakuló egyes mentorálási feladatkörökben⁴ segítséget nyújtó felsőbb éves hallgató nemcsak szakmailag, „hanem személyes példájával, tanácsaival, lelki és egyéb más szükséges támogatást is” (Schäffer, 2015) nyújtott a hozzá forduló szakkollégistáknak. Az ilyen aktív jelenléttel a mentor nemcsak mentoráltja egyetemi életbe való integrálását könnyítette meg, hanem támogatást nyújtott tanulmányai, szakmai élete előrehaladásában, az esetleges lemorzsolódás esélyének csökkentésében is.

Az idegen nyelvi kompetencia fejlesztése érdekében tartott nyelvórák elsődleges célja volt, hogy segítséget nyújtsanak az alap- vagy középfokú nyelvvizsga megszerzésében azon szakkollégistáknak, akik nem rendelkeznek a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgával. A képzésben kötelező volt ezeknek a hallgatóknak részt venniük. Az előzetes igényfelmérés alapján angol, spanyol, német, beás és romani (lovári) kezdő, álkezdő, haladó vagy felsőfokú nyelvórákon tanulhattak a hallgatók, amelyek segítségével nemcsak diplomájuk megszerzésében támogatták őket, csökkentve ezzel a lemorzsolódás esélyét, hanem mind a projekt során,⁵ mind későbbi szakmai pályájukon is használható nyelvtudást szereztek. A projekt során megvalósított külföldi tanulmányutak lehetőséget adtak a szakkollégistáknak idegen nyelvi képességeik gyakorlására, fejlesztésére is, így aktív résztvevőiké válhattak a szakmai beszélgetéseknek. (Schäffer, 2015)

A korábban már említett Hallgatói portfólióban szereplő dokumentumok⁶ segítségével a szakkollégisták rögzítették a projekten belüli és kívüli tevékenységeiket, megalkotva ezzel személyes fejlődésük tükkrét. Ez nemcsak maguknak, hanem a projekt vezetőségének is visszajelzésként szolgált. A dokumentumsablonok alapján készített visszajelzések lehetőséget adtak a hallgatóknak a demokratikus érdekérvényesítésre, énképük alakítására, az önmegvalósításra. A hallgatók teljesít-

ményének félévnyi figyelemmel követése a portfólió segítségével lehetővé tette, hogy romló teljesítmény esetén azonnal beavatkozzon, megoldást találjon a szakkollégista problémájára a tutor és a szakmai vezetőség, megelőzve ezzel a hallgató lemorzsolódását. (Trendl, 2015)

Jól látható, hogy a hallgatók tanulmányi sikerességét, egyben a hallgatók lemorzsolódásának megakadályozását a programból több projektem komplex módon támogatta. A tutori és mentori rendszer adta szakmai és személyes segítségnyújtás, a szakmai és kortárs támogató közösség, a rendszeres találkozások a biztos háttér és a személyes törődés érzését adták, a képzések és a tudományos tevékenységben elért sikerek pedig fejlesztették a szakkollégisták önismeretét, önbecsülését és önbizalmát.

Tudományos tevékenység

A szakmai sikeresség elérésének másik eszköze volt a szakkollégisták tudományos tevékenységének támogatása. A központi tevékenység ezen cél megvalósításában a tehetséggondozás, azonban a kivitelezés módszerein és eszközein keresztül történt értékközvetítés, közösségformálás, illetve kapcsolódva a tanulmányi sikeresség előmozdításához bizonyos elemek segítettek a lemorzsolódás esélyének csökkenését is.

A WHSz 2013 és 2015 között zajló projektjében 14 különböző területen 28 kutatást folytattak le, amelyből 20-at hallgatók készítettek, 29 konferencia-előadást tartottak, 10 kötet jelent meg, 34 tanulmány és kézirat látott napvilágot, amelyek megtervezésében, előkészítésében, lebonyolításában 12 oktató, 6 PhD-hallgató, 40 szakkollégista és 9 más egyetemista vett részt. (Varga, 2015) A felsorolásból jól látszik, hogy a projekt egyik céljának, a tudományos érdeklődés felkeltésének eléréséhez a szakmai vezetők széles körű kínálatot nyújtottak a hallgatóknak. Ilyen széles választékból a szakkollégistáknak lehetőségük volt egyéni igényeik szerint választani, ami nagyobb mértékben támogatta a tudományos érdeklődés felkeltését. A tudományos tapasztalat megszerzéséhez biztosították a szakkollégistáknak a lehetőséget, hogy egy kutatási folyamat

résztevőjeként eljussanak kutatói kompetenciáik fejlesztésének segítségével az elméleti tananyagtól egy kutatás gyakorlati megvalósításáig, annak prezentálásáig. (Varga, 2015)

A hallgatók kutatói kompetenciáinak fejlesztéséhez több szakkollégistát is bevontak (pl. adatfeldolgozás, forrásfeltárás, fényképek és dokumentumok digitalizálása) nagyobb kutatásokba: WHSz bemeneti kutatás, WHSz-közösség, Tudományos élet a szakkollégiumban, Amrita az ezredforduló előtt, AJKP pályaaorientáció, Reziliencia és inklúzió. A közösségi hétvégéken megvalósuló Kutatás-módszertani képzés, a Tudományos írás és a Tudományos kutatás című kurzusok segítségével pedig felkészítést kaptak a hallgatók saját kutatások elvégzéséhez. (Varga, 2015)

A hallgatói kutatások és az ehhez kapcsolódó pályázati rendszer abban támogatta a hallgatókat, hogy jártasságot szerezhessenek tudományos kutatásokban. A folyamat során a pályázati anyag elkészítését, a kutatás kivitelezését, az eredmények rögzítését és közzétételét, valamint a pályázathoz tartozó elszámolást is megismerték az egyénileg vagy csoportosan pályázók. (Andl, 2015)

További támogatásként a projekt segítséget nyújtott a szakkollégistáknak kutatási eredményeik nyilvánossá tételében. Ehhez szintén igen sokféle megjelenési platformot biztosítottak: a félévente megtartott WHSz házi konferenciák, a PTE BTK Romológia Tanszéke által rendezett Romológus konferenciák, a Romológia folyóirat, valamint több kötet. A projekt során lehetőségük nyílt a szakkollégistáknak arra is, hogy ne csak résztvevőként, előadóként kapcsolódjanak be egy-egy konferenciába, hanem szervezőként is megtapasztalhassák, milyen előkészületek szükségesek egy házi vagy akár országos konferencia megszervezéséhez. (Andl, 2015; Cserti, 2015; Varga, 2015)

További fejlődési lehetőséget nyújtott szakmai téren a Romológia című folyóirat, amelynek szerkesztésébe a 2013–2015-ös megjelenési időszakban 22 szakkollégista csatlakozott szerzőként. A szerkesztői feladatokkal való megismerkedésre a folyóirat *Spot* című rovata adott lehetőséget, illetve ebben a rovatban jelentek meg szerzőként legtöbbit a hallgatók. Az egyes lapszámokat alanyi jogon kapták meg a szakkollé-

gium hallgatói, ezzel is támogatni akarván szakmai ismereteik fejlődését, a WHSz diákjai azonban mind kevesebb létszámmal éltek ezzel a lehetőséggel. A projektelem fejlesztési pontjának jelölték meg a folyóirat szerkesztői, hogy a későbbiekben több szakkollégistát vonjanak be szerzőként, amelyhez a hallgatók szakirodalom-kezelési, tanulmányírási ismereteit is fejleszteni kell. (Cserti, 2015)

Ezekhez kapcsolódik a tutori és mentori rendszer, amely támogató és monitorizáló szerepet töltött be a projektben, ezzel pedig nemcsak a hallgatók tanulmányai sikerességének növelésében, hanem tudományos tevékenységükben is támogatták a szakkollégistákat. Mint korábban említettük, a WHSz által működtetett tutori rendszer a szakkollégista és az általa választott tutor személyes kapcsolatán alapult, amely lehetővé tette a folyamatos szakmai támogatást, a közös projektet és a konferencia-részvételt. (Orsós, 2015)

A mentori rendszer átalakulása, fejlesztése során több olyan feladatkört alakítottak ki, amelyek segítették a hallgatók tudományos tevékenységének fejlődését. A kortárs mentorok a rendszer első típusában tanácsadó vagy résztvevő szerepet töltöttek be a szakkollégisták mellett egy-egy kutatás során. A későbbiekben egy fő heti 2 órában nyújtott kutatás-módszertani segítséget, monitorizáló szerepet töltött be, valamint támogatta a hallgatókat kutatási pályázatuk összeállításában. További mentoroktól olyan tudásra is szert tehetek a szakkollégisták, amelyet nemcsak tanulmányaik során, hanem akár későbbi tudományos pályájukon is felhasználhatnak majd. Az IKT-mentornak, a nyelvi fejlesztés és helyesírás területéért felelős mentornak és az idegen nyelvi fejlődést támogató mentor által szervezett beszélgetőköröknek köszönhetően olyan tudásra tettek szert a szakkollégisták, amelyet fel tudtak használni dolgozatok, szakdolgozatok és kutatások során is. (Schäffer, 2015)

A projekt nemzetközi kapcsolatok építését célul kitűző eleme segítette a szakkollégistáknak rádöbbenni arra, mennyire fontosak napjaikban mind tanulmányuk, mind szakmai pályájuk szempontjából az európai és nemzetközi hálók. Lehetőséget kaptak arra, hogy részt vegyenek a szakkollégium nemzetközi kapcsolatainak fejlesztésében, megismerkedjenek a számukra elérhető mobilitási pályázatokkal, segítséget kap-

tak pályázati anyaguk összeállításához, mindeközben építhették saját kapcsolati hálójukat, és gyakorolhatták idegen nyelvi és kommunikációs kompetenciájukat.

Fejlesztési pontként lehet kiemelni, hogy a több fázisból álló megvalósítás során nehezen sikerült bevonni a hallgatókat a kapcsolatfelvételt megelőző adatgyűjtő, adatbázis-építő munkába, nem érezték még a hallgatók a projektelem fontosságát. Annak ellenére, hogy az egyéni mobilitási pályázatokra nyitottabbak voltak a hallgatók, a több hónapos távollét sokakat visszatartott. A projekt végén magvalósuló tanulmányút mind a szakkollégium, mind a hallgatók szakmai kapcsolatépítése szempontjából fontos volt.

Az inklúzióval és az interkulturalitással kapcsolatos ismereteik bővítésén túl a hallgatók arra is lehetőséget kaptak, hogy a WHSz nyújtotta szolgáltatásokról maguk tartsanak beszámolót, ami növelte önbizalmukat az idegen nyelvű kommunikáció folyamán. (Bigazzi–Serdült, 2015) A nemzetközi kapcsolatok építését szolgáló projektelem a felsoroltakon túl segítette a szakkollégistákat saját érdemeik, értékeik, érdeklődésük és motivációjuk feltárásában, amelyek hosszú távon szakmai és tudományos pályájukra is hatást gyakorolhatnak.

A közösségépítésben és több érték közvetítésében szintén segítséget nyújtottak az egységhez tartozó projektelemek egyes részei. A mikrokatások és a csoportkooperáció (pl. egyes hallgatói kutatások, Amrita az ezredforduló előtt) segítette a szakkollégistákat egymás megismerésében, fejlesztették együttműködő képességüket, megtapasztalhatták az építő egymásra utaltságot, az autonóm cselekvés és döntés képességét a szabadság jegyében, az egyes csoporttagok és munkafolyamatok összehangolását, gyakorolhatták érdekeik demokratikus érvényesítését, a kollektív döntéshozatalt, az egyéni vagy csoportérdek előtérbe helyezését és a felelősségvállalást is. Az Amrita az ezredforduló előtt című kutatás egy olyan kortárs közösség erejét mutatta meg a hallgatóknak, amelyet a WHSz-ben is megtalálhatnak, a volt amritás diákok pedig példaként állhatnak a szakkollégisták előtt. A hallgatói kutatások témái⁷ között szerepelt a cigánység kérdéskörének oktatási és társadalompolitikai megközelítése és a cigánysággal kapcsolatos előítéletek vizsgálata is. (Varga, 2015)

A fentebb bemutatott példákon keresztül láthatjuk, hogy egy olyan támogató rendszert sikerült kiépíteni a projektben, amely segítségével a hallgatók – egyéni motivációjukat figyelembe véve – biztosabb léptekkel indulhattak el a kutatói pályán. Megtapasztalhatták egy olyan kutatói közösség támogató erejét, amelynek a későbbiekben ők maguk is tagjai lehetnek.

Társadalmi szerepvállalás

A projekt fő célkitűzése volt, hogy a képzési és támogató rendszer segítségével a szakkollégium hozzájáruljon a társadalmi, „közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató cigány/roma értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel”. (Pedagógiai Program, 2013, I.3.) Ehhez nemcsak a tudományos tevékenységben történő elmélyülésre volt szükségük a hallgatóknak, hanem ön- és közösségi identitásuk kialakítására, fejlesztésére is. Ennek részeként fontos volt a kulturális értékek tisztelete képességének fejlesztése, előtérbe helyezve a cigány közösség kulturális értékeit. A közösségi hétvégéken szervezett programok, ideértve a zenés esteket (Pécsi Fiúk, Kanizsa Csillagai), az ezeket követő táncházak, a szalántai Cserhájá Cigány Hagyományőrző Néptáncgyűttes fellépése, a romológia témakörében megrendezett interaktív tréning, a roma kultúráról vetített film és az azt követő beszélgetés mind a hallgatók kulturális örökségeinek értékét világították meg. (Lakatos, 2015)

A közösségi hétvégéken megvalósított egyik nagyobb projektben a *We are the world* című zeneszámot dolgozták fel beás nyelven, beleépítve a beás himnuszt is. A zeneszám felvétele segítette a közösség alakulását, az elkészült produktumot pedig a szakkollégisták nemcsak a rengeteg befektetett munka, hanem az általa képviselt értékek miatt is sajátjuknak érezhetik. Az ön- és közösségi identitásuk fejlesztését támogatta továbbá az *Amrita az ezredforduló előtt* című kutatás, amelyben a családi gyökerek megtartásának fontosságára, az otthonról hozott és a kutatott közösség kulturális értékeinek tiszteletére hívták fel a szakkollégisták figyelmét.

A WHSz által üzemeltetett „közösségi tér egy olyan helyet teremtett, ahol a szakkollégisták kölcsönös kapcsolatban, előítélet-mentesen, folyamatos kommunikációban” (Schäffer, 2015) tudták tölteni a szabadidejüket. A közösségi térben szervezett programok (pl. filmklub, irodalmi és zenés estek) keretén belül a hallgatók különböző kérdéskörökkel találkoztak (kirekesztés, stigmatizáció, előítéletesség stb.), a külsős programok (kiállítások, színházi darabok stb.) során pedig lehetőségük nyílt még több kulturális érték megismerésére. (Schäffer, 2015)

A kulturális értékek mellett fontosnak tartották a projektben, hogy a hallgatók tisztában legyenek a nyílt és rejtett rasszizmus fogalmával, az antirasszista állampolgári cselekvés lehetőségeivel, az alapvető emberi és demokratikus jogokkal. (Pedagógiai Program, 2013) A Romológia folyóirat egyes számainak a központi témáját⁸ körüljáró tanulmányai is a fentebb felsorolt tudás és értékek fontosságát emelték ki, és közvetítették szűkebb rétegben a szakkollégistáknak, tágabb szempontból pedig a tudományos szakmai közegnek. A folyóirat *Spot* című rovatában lehetőséget kaptak a hallgatók, hogy egy-egy közéleti témáról, a cigánysággal kapcsolatos kérdésről véleményüket a nyilvánosság elé tárják. A rovat szerkesztői feladataiba történt bekapcsolódáson kívül 42 hallgató szólalt meg a rovatban. (Cserti, 2015)

Fontos mindezek mellett, hogy „az értelmiségi elit roma fiataljai etnikai hovatartozásuk miatt kiemelkedő szerepben vannak a kisebbségek képviselőitében mind tudományosan, mind transzverziálisan, a kisebbségi jogok, a kisebbségi identitás, a kisebbség létének, nehézségei inklúziójának megvalósulásában főszerepet kapnak”. (Bigazzi–Serdült, 2015) A konfliktuskezelési tréningen fejlesztett képességeikkel, szociális érzékenységgel, amelyet a Sociopoly játékkal is finomítottak, valamint az Amrita az ezredforduló előtt kutatásban az elfogadás és befogadás fontosságának hangsúlyozásával és az ehhez kapcsolódó célzott cselekvés megismerésével a szakkollégisták a társadalmi konfliktusok megoldásában is hathatósabban lesznek képesek a szerepvállalásra. (Bigazzi, 2015; Lakatos, 2015)

A projekt egyik fontos elemének számított az önkéntes tevékenység, amellyel ösztönözni szeretnék volna a szakkollégisták társadalmi szerepvállalását. A megvalósítás közvetett

célcsoportja a partnerszervezetek (5 közoktatási intézmény, 10 civilszervezet) által is elérni kívánt, leginkább a középfokú oktatásban részt vevő, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, többségében roma/cigány fiatal vagy gyermek volt, akikből a közoktatásban részt vevő diákok a szakkollégium utánpótlását is adták.

A hallgatók munkájának folyamatos nyomon követésének, a kiépült támogató háttér (projektelem felelőse, szervezeti mentorok, kapcsolattartók) és a szakkollégisták közötti kölcsönös párbeszédnek köszönhetően a projektelemben minden résztvevő minőségi munkát tudott nyújtani. Ennek eredményeként valamennyi, a projektben megjelenő érték közvetítését sikerült megvalósítani mind a szakkollégisták, mind a fogadószervezetek célcsoportja irányába, fejlődtek a hallgatók szociális kompetenciái, személyes és szakmai kapcsolatai, valamint szakmai tapasztalatot szereztek, amelyet későbbi pályájukon is hasznosítani tudnak. (Pedagógiai Program, 2013; Vezdén, 2015a; Vezdén, 2015b)

Látható, hogy egy komplex, aprólékosan felépített, visszajelzéseken alapuló, a nyilvános megjelenést támogató rendszert alakítottak ki a projekt jelen céljának eléréséhez, amelyben a hallgatók aktívan és építően vettek részt, segítve ezzel nemcsak önmaguk, hanem más fiatalok fejlődését is.

Zárógondolatok

A Wlisslocki Henrik Szakkollégium Pedagógiai Programjában kijelölt, egymásra épülő, egymást kiegészítő célok eléréséhez a projekt szakmai vezetői egy olyan képzési és támogató rendszert dolgoztak ki a szervezet több mint 10 éves előzményének tapasztalataira építve, amely jól felépített, komplex egészet alkot, a visszajelzések és reflexióik alapján formálódott a projekt időszaka alatt is, és amelyben reálisan látják a további fejlesztési lehetőségeket. Az egyes projektelemek egymásra épülve, egymást kiegészítve teszik lehetővé a felsőoktatás minőségének és eredményességének javítását.

Jól látható továbbá, hogy a szakkollégium által elérni kívánt célok egymás nélkül nem valósíthatók meg. A szakkollégisták

az egyes projektelemekben olyan ismereteket szerezhettek, olyan képességeket fejleszthettek, amelyek segítik őket egyetemi tanulmányaik és későbbi szakmai pályájuk során. Olyan közeg részesei lehetnek, ahol a kortárs és a szakmai támogatás, a szabadság, az emberi jogok védelme, a demokratikus érdekérvényesítés, a szolidaritás, a szabadság, az antirasszizmus, az otthonról hozott kulturális értékek megbecsülése kiemelten fontos területet képviselnek. Egy olyan közösség részeseivé váltak, amely folyamatos lehetőséget kínál nekik fejlődésükhöz, szakmai tudásuk finomításához. Segítségével aktívan és eredményesen tudják képviselni a roma/cigány közösség érdekeit a társadalomban.

A Pécsi Tudományegyetem Romológia Tanszéke az egyetem további munkatársait, a romológia területének szakembereit is megmozgatva a TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú, „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislöck Henrik Szakkollégium szervezésében” című projekt keretében egy olyan képzési és támogató rendszert nyújtott hallgatói számára, amelynek sikeressége a résztvevőkben rejlik.

Jegyzetek

- 1 Az egyes elemek részletes bemutatása megtalálható a WHSz Pedagógiai Programjában, illetve a megvalósítás hatékonyságáról született háttér tanulmányokban.
- 2 A tanulmány lezárásakor (2015. július 31.) a hallgatók alapképességeinek előrehaladásáról mért adatokkal nem rendelkezünk, az eredményekre szóbeli és írásbeli visszajelzéseikből következtettünk.
- 3 Egyes munkakörök és területek: Előadók: Beck Zoltán, Pörös Béla; a pályázat szakmai vezetője: Békési Andrea; politika, esélyegyenlőség: Solymosi Imre; polgármesteri feladatok: Lakatos Béla; színészet: Bognár Csaba; társadalmi aktivitás: Heindl Péter. (Lakatos, 2015)
- 4 2013. tavaszi félév: Közösségépítés és társas kompetenciák, Tudományos kutatások, Infokommunikáció, Nyelvi fejlesztés és helyesírás, Idegen nyelvi beszélgetőkörök; 2013. őszi félév: Közösségszervező mentor, Hálózatosodást és nyilvánosságot segítő mentor, Utánpótlást segítő mentor, Sporttevékenységért

- felelős mentor, Idegen nyelv fejlesztése mentor, Adminisztratív ügyek intézése mentor. (Schäffer, 2015)
- 5 A hallgatók idegen nyelvi kompetenciájukat az általuk vállalt kutatási tevékenységekben is aktívan tudták alkalmazni, pl. idegen nyelvű szakirodalom feldolgozása, angol nyelvű absztrakt elkészítése, egyes tematikus hallgatói kutatások során stb. (Andl, 2015)
 - 6 A Hallgatói portfólió dokumentumai: személyes adatlap, karrierterv, tutor és hallgató közötti megállapodás, egyéni fejlődési lap, havi beszámoló, beszámoló egyéb tevékenységről, tutori beszámoló, szakmai beszámoló, írásos beszámoló/szakmai terv. (Trendl, 2015)
 - 7 A hallgatói kutatások címét és témáját lásd Vezdén, 2015a.
 - 8 A Romológia folyóirat egyes számainak központi témája: 2013. nyár: A Roma Szakkollégiumi Hálózat bemutatása, 2013. ősz–tél: Roma reprezentációk különböző szövegekben, 2014. tavasz–nyár: Antirasszizmus, 2014. ősz–tél: Roma, cigány tematikát gyűjtő archívumok, muzeális gyűjtemények, adatbázisok bemutatása, 2015. tavasz: A cigányok megjelenése különböző művészeti irányzatokban, reprezentáció, 2015. nyár: Nemzeti-ségi oktatás, cigány nyelvek oktatása. (Cserti, 2015)

Irodalomjegyzék

- Andl Helga (2015): Hallgatói kutatások a Wlislöcki Henrik Szakkollégiumban. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 227–241.
- Bigazzi Sára (2015): Önismeret – személyes és társas kompetenciák fejlesztése. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 277–287.
- Bigazzi Sára–Serdült Sára (2015): Nemzetközi kapcsolatok. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 157–169.
- Cserti Csapó Tibor (2015): A Romológia folyóirat helye és

- szerepe a Wlislöcki Henrik Szakkollégium tehetséggondozó rendszerében. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 107–139.
- Csigi Júlia–Varga Aranka (2015): Amrita-közösség a WHSz tudományos megközelítésében. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 169–189.
- Egerszegi Andrea (2015): Tanulásmódszertan mint a közösségi hétvégék egyik eleme. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 265–277.
- Izsák Mónika (2015): A Karriertervezés projektelem bemutatása. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 287–295.
- Lakatos Szilvia (2015): A hallgatói közösségi és szakmai programok megvalósítása. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 241–265.
- Orsós Anna (2015): A Wlislöcki Henrik Szakkollégium 2.2 Tutori rendszer című projektelemének értékelő tanulmánya. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Wlislöcki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 139–157.
- A Pécsi Tudományegyetem Wlislöcki Henrik Szakkollégium Pedagógiai Programja. Pécs, 2013
- Schäffer János (2015): Záró kutatás három alprojektre a WHSz TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislöcki Henrik Szakkollégium szervezésében” című pályázati projektjéhez. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi*

- program értékelése.* Wlislócki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 295–309.
- Trendl Fanni (2015): A Hallgatói portfóliók használata a Wlislócki Henrik Szakkollégium ösztöndíjprogramjában. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése.* Wlislócki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 309–321.
- Varga Aranka (2015): Tudományos élet a WHSz-ben. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése.* Wlislócki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 189–213.
- Vezdén Katalin (2015a): An analysis of the efficiency of a complex service development in the light of the quantitative results. In: Varga Aranka (ed.): *Challenge Evaluation of the Roma Student College Project in Pécs.* University of Pécs Faculty of Humanities Institute of Education Department of Romology and Sociology of Education Wlislócki Henrik Student College, Pécs. 83–99.
- Vezdén Katalin (2015b): Háttér tanulmány a 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektem értékeléséhez. In: Varga Aranka (szerk.): *Próbatétel – A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése.* Wlislócki Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 321–341.

TRENDL FANNI – VARGA ARANKA

„Így látjuk mi” – Roma szakkollégiumi projekt a résztvevők szemével

A Pécsi Tudományegyetem (PTE) Romológia és Nevelésszociológia Tanszéke mellett másfél évtizede működő Wlislócki Henrik Szakkollégium (WHSz) tagságára és támogatóikra 2013-ban hatalmas lehetőség és egyben kihívás várt. A WHSz – a roma szakkollégiumok¹ elterjesztését és működtetését segítő pályázati forrásból – 2013 januárjában két és fél éves komplex projektet indított. A projekt a hátrányos helyzetű, főként roma/cigány egyetemi hallgatók tanulmányi előrehaladásának támogatását célozta sokrétű tevékenységével. Ezzel kíván hozzájárulni ahhoz, hogy a projektben támogatottként részt vevő diákok fel tudják venni a versenyt a magasabb társadalmi pozíciójú családokból érkező társaikkal.

A szakkollégiumi közösség befogadó szemlélete és az erre épülő egy évtizedes gyakorlata mint előzmény segítette az induló projektet, amelynek nagyságrendje sokszorosan meghaladta a szakkollégium megelőző időszakát – tartalmi és pénzügyi szempontból egyaránt. A jelentősen megnövekedett létszámú és tevékenységű projekt megvalósítása során olyan jellegű és mennyiségű tapasztalat halmozódott fel, amelyre a szakkollégium történetében nem volt példa. Mindez szükségessé tette a projekt zárásakor az eltelt két és fél esztendő eseményeinek több nézőpontú vizsgálatát, elemzését. Az ezt célzó komplex kutatás a tervek és a megvalósítás leírásának összevetésén, valamint a számszerű adatokkal jelzett beszámolón túl rátekint a projektidőszak történéseire a megvalósítók és a résztvevők szemszögéből is. Jelen tanulmány ez utóbbi feladatra vállalko-

zik azzal, hogy személyes megközelítésben mutatja be a projekt eredményeit és továbblépési lehetőségeit.

Kontextus

A szociális hátrányokkal küzdő, illetve roma/cigány népesség iskolázottságának növelésére és ezen keresztül társadalmi mobilitásának és integrációjának elősegítésére évtizedekre visszanyúlóan találhatunk támogató programokat Magyarországon. A középfokú végzettség, valamint a diploma megszerzésének kiemelt segítése a rendszerváltást megelőző szocialista időszakban elsősorban az alacsony iskolázottságú (munkás, paraszt) családokból érkező fiatalokat célozta. (Forray, 2013) A roma/cigány népesség számára ebben az időszakban főként az alapfokú oktatás befejezése, illetve a középfokra, elsősorban a szakmunkásképzésbe való bevonás volt az elérendő cél a teljes csoportra jellemző rendkívül alacsony iskolázottság miatt. (Havas–Kemény–Liskó, 2002; Kemény–Janky–Lengyel, 2004) A rendszerváltás demokratizálódási és piacgazdasági folyamatai átírták a hazai mobilitási és társadalmi integrációs lehetőségeket. A kisebbségi jogok megerősítésével (lásd 1993-as kisebbségi törvény²) a roma/cigány népesség már nem kizárólag szociálisan hátrányos csoportként jelent meg, hanem identitásában megerősödött, saját értelmiségét kialakító közösségként. Emellett a nagy tömegű iskolázatlan munkaerőt felszívó szocialista korszakot felváltó piacgazdaság kiépülésével az iskolázottság felértékelődött, mivel a magasabb végzettség megszerzése jelentősen növelte a munkaerő-piaci esélyeket. Mindezek következtében a rendszerváltás óta eltelt huszonöt esztendő esélykiegyenlítést célzó intézkedései, programjai között egyre nagyobb hangsúlyt kapott az érettség, illetve a diploma megszerzése a társadalmi hátrányokkal küzdő, azon belül pedig kiemelten a roma/cigány fiatalok számára. A támogatások sorában meg kell említeni a Soros Alapítvány, majd a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány (MACIKA) és napjainkban a Roma Education Fund (REF) roma/cigány diákok felsőfokú tanulmányaihoz kapcsolódó ösztöndíjait. Kiemelt programtámogatást középfokon 2000 óta az

Arany János Programok élvezhetnek hazai forrásból, illetve az ezredforduló előtt civil kezdeményezéssel indított „tanodák” elterjesztését segítette az utóbbi 15 esztendőben az EU többkörös finanszírozása. A felsőfokon tanuló roma/cigány diákok komplex és célzott támogatását az 1997/1998-as tanévben elindított Romaversitas Alapítvány, majd 2001-től a PTE Wlislócki Henrik Szakkollégiuma kezdte meg. (Varga, 2013) Ezt követően más felsőoktatási intézményekben (pl. Gödöllő, Kaposvár) is elindultak hasonló célú támogató közösségek, eltérő sajátosságokkal kísérve a közösséget alkotó roma/cigány diákok életútját. (Forray–Boros, 2009)

Az elmúlt másfél évtized vonatkozó kutatásai (Liskó, 2002; Forray, 2003; Kertesi–Kézdi 2013) azonban mind a mai napig arról számolnak be, hogy a különböző támogató programok ellenére alulreprezentált a cigány fiatalok jelenléte az érettségi adó intézményekben és még inkább a felsőoktatásban. Mindez indokoltá tette 2011-ben a Roma Szakkollégiumi Hálózat elindítását, amelyet a hazai keresztény egyházak kormányzati támogatással vállaltak fel. (Forray–Marton, 2012) Céljuk a társadalmi hátránnyal induló roma/cigány fiatalok diplomaszerezésének támogatása, amely esélyteremtő segítségnyújtással a személyes tanulmányi sikerek elérésén túl a közösségük iránt elkötelezett értelmiségi réteg létrejöttéhez járul hozzá. A hálózat fejlesztését és működtetését 2013 és 2015 között EU-s forrásból³ valósította meg a hazai oktatásirányítás, és a következő évekre vonatkozóan is elköteleződött a megkezdett fejlesztések folytatására – szintén EU-s támogatással.

Előzmények

A PTE Wlislócki Henrik Szakkollégiumának elindítását 2001-ben az a szándék vezérelte, hogy az egyetemen tanuló és a romológia iránt érdeklődő diákok tudományos közösséget alkothassanak. Az indítás pénzügyi hátterét biztosító EU-s előcsatlakozási forrás (PHARE) a hátrányos helyzetű, roma/cigány fiatalok komplex támogatását várta el. Ez az elvárás egybeesett a szerveződő szakkollégium elképzeléseivel, mivel a felsőoktatásba – azon belül a romológia szakra – érkező

egyetemisták sokféle segítséget⁴ igényeltek ahhoz, hogy sikeresen tudják végezni tanulmányaikat. (Trendl, 2013) A segítség „esszenciája” maga a szakkollégiumi közösség volt, amelyben a különböző életkorú és tapasztalatú, de hasonló társadalmi hátránnyal küzdő családokból érkező diákok kölcsönös támogatása – megerősítve az oktatók és más szakemberek bevonásával – tudott megvalósulni. A tapasztalatok szerint ez a kortárs közösség által kialakított és támogatókkal bővített, családi légkör olyan kapaszkodót nyújt a szakkollégium tagjainak, ami segíti őket a tanulmányi előrehaladás, a személyes és csoportidentitás, a tudományos és kulturális életbe való bekapcsolódás stb. sikerességében.

A vizsgált projektet megelőző időszak szakkollégiumi élete kisebb – főként egyetemi – pályázati forrásokkal, sok önkéntes munkával alakította ki azokat a jellemző sajátosságokat, amelyeket megsokszorozva, kiterjesztve valósított meg a későbbi projekt. Előnyt jelentettek a szakkollégium hátrányos helyzetű és roma/cigány egyetemisták körében szerzett tapasztalatai és „bejártott” gyakorlatai már a vizsgált projekt tervezésének és indításának időszakában is. Nehézséget okozott azonban, hogy a szakkollégium az induló projektbe egy új „generációt” vont be; a részt vevő egyetemisták jó része a támogatási időszakban kapcsolódott a közösségbe, kevéssé ismerve a megelőző időszak működését. Szintén kihívást jelentett, hogy a szakkollégium a projekttel kilépett a romológia szakosok köréből, és valamennyi hátrányos helyzetű PTE-s egyetemistát megszólította. Az addigi „kisközösség” ezzel lényegesen sokszínűbbé vált az igények, a lehetőségek, a motivációk stb. szempontjából, amire fel kellett készülni a megvalósítás során.

A vizsgált projekt célja egy olyan komplex támogató rendszer fejlesztése és működtetése volt, amely képes igazodni a PTE különböző szakjairól érkező hátrányos helyzetű, főként roma/cigány egyetemisták személyes igényeihez abból a célból, hogy tanulmányaikban és a tudományos életben sikeres, identitásukban és társadalmi elköteleződésükben megerősödött személyekké váljanak. Az akciókutatás azt kívánja feltárni, hogy ez a célkitűzés mennyiben valósult meg a projekt során, milyen buktatók voltak, illetve a tapasztalatok mentén miféle fejlesztés fogalmazható meg.

Igények és szolgáltatások

A felsőoktatásba belépő szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok több szempontból is nehéz helyzetben vannak. A legtöbben már a bekerülés előtt is hátrányban voltak a társaikkal szemben. Tudományos és gyakorlati tapasztalatok szerint alacsonyabb minőségű szolgáltatásokat nyújtó általános és középiskolába jártak, továbbá a családjukban és gyakran a közösségükben elsőként indulnak el diplomát szerezni. Ezek a hátráltató körülmények megmutatkoznak a felsőoktatási továbbtanulási arányokban is. (Hajdu–Kertesi–Kézdi, 2014:296) A felsőoktatásba bekerülő hátrányos helyzetű diákok többségénél már a kezdetekkor az alap- és középfokú iskoláztatás során felhalmozott hiányosságok okozzák a problémák egy részét. Így például a különböző szakmai kompetenciák – a nem megfelelő értő olvasás, írás, az alacsony szintű idegennyelv- és számítástechnikai ismeretek stb. – területén való lemaradások nehezítik a kurzusok sikeres elvégzését. (Hajdu–Kertesi–Kézdi, 2014:290) Nemzetközi kutatások arra is rámutattak, hogy az azonos felvételi eredménnyel belépő, különböző társadalmi helyzetű tanulók közötti teljesítményszakadék⁵ az egyetem évei alatt növekszik, köszönhetően a felsőoktatásban elmaradó támogató környezetnek. (Bauman et al., 2005:22) Sok esetben komoly gondot jelent ezen hallgatók társadalmi elszigeteltsége is a felsőoktatás falai között. Az elszigeteltségre vonatkozóan asszimilációs, szeparációs vagy szegregációs – egyéni vagy kis csoportos – stratégiákat figyeltek meg a kutatók, és kiemelték a lemorzsolódás (drop out) veszélyének növekedését ezen diákok esetén. Éppen ezek ellensúlyozására javasolták a felsőoktatás tudatos befogadóvá tételének kialakítását.⁶ (Milem et al., 2005)

E tények ismeretében a Wlislöcki Henrik Szakkollégiumban szervezett ösztöndíjprogram célja kettős volt: a különböző hátrányok kompenzálása, valamint a közösségi kapcsolati háló erősítése. A célok elérése érdekében a szakkollégium egyrészt fejlesztő programelemeket, másrészt olyan tehetséggondozó és a társadalmi-közösségi szerepvállalást erősítő tevékenységeket ajánlott fel egyetemistái számára, amelyek segítségével elsősorban a lemorzsolódást akarta megakadályozni, és

a munkaerő-piaci státuszt kívánta erősíteni. A projekt alapjaként nagyon fontos volt egy olyan személyes támogató „háló” (tutor, mentor, közösség) kialakítása, amely a mindennapokban folyamatosan és interaktívan elérhető a hallgatók számára. Az időszakos jelleggel megvalósított tréningek és képzések a kompetenciáik fejlesztését célozták. A tehetséggondozást és szakmai előrehaladást szintén támogatta a tutori és mentori projektem, de ezek mellett a tudományos életre való felkészítést célul kitűző projektem volt az, amely során valóban érezhették a hallgatók, hogy ők is képesek az akadémiai életben való részvételre. (A vizsgált projektről és az azt alkotó egyes projektelemekekről a következő fejezetben olvashatunk összefoglalóan.)

A vizsgált projekt dióhéjban

A szakkollégium által megvalósított projekt egyes részei (projektelemekek) elkülönülnek abból a szempontból, hogy rövidebb-hosszabb ideig működtek, illetve hogy folyamatosan vagy csak pontszerűen jelentek meg a projekt során. Szintén csoportosíthatók aszerint, hogy közvetlenül célozták a szakkollégistákat, vagy közvetetten kívánták hatásukat kifejteni. A projektelemekek egy része személyes, a hallgatók egyediségéhez igazodó tevékenységként, más részük a közösség mozgósításával működött. Színtereiket tekintve a projekt a PTE Romológia Tanszékének WHSz által „birtokolt” közösségi terében és teraszán, a havonta egy alkalommal szervezett közös hétvégeken a Gandhi Gimnázium és Kollégiumban, illetve a társszervezetek intézményeiben és eseti jelleggel más külső helyszíneken valósultak meg (1. táblázat).

1. táblázat. A vizsgált projekt tartalmi elemei

IDŐ	ÖSSZEZŐ LEÍRÁS	ELEM	RÉSZEGYSÉGEK
FOLYAMATOS TEVÉKENYSÉGEK	A szakkollégisták által választott tutorok (egyetemi oktató), támogató segítségre vállalkozó mentorok (idősebb egyetemisták), személyes előrehaladás tervezését és nyomon követését biztosító Hallgatói portfólió, egyedileg kérhető szakmai segítség és a közösségi tér folyamatos nyitva tartása biztosította a személyre szabott odafigyelést.	SZEMÉLYRE SZABOTT SZOLGÁLTATÁSOK	- Tutori rendszer - Mentori rendszer - Portfólió - Egyedi szakmai segítség - Közösségi tér elérhetősége
	Az egyetemi tanulmányok sikerességét, a tudományos életbe való bevonódást támogatta az a számtalan kutatási tevékenység, amely a projekt során több szakaszban valósult meg. A nemzetköziesedés egyben más egyetemekkel kötött kapcsolatokat és külföldi tanulmányutak szervezését is célozta.	TUDOMÁNYOS KUTATÁSOK	- Hallgatók kutatásai - Roma szakkollégiumok és a WHSz vizsgálata - Tematikus kutatások a hallgatók bevonásával - Nemzetköziesedés
	Szorgalmi időszakban, kis csoportos munkaformában szervezett nyelvkurzusokon (angol, német, cigány nyelvek), valamint a tudományos írást segítő foglalkozásokon a szakkollégisták egyedi igényeik alapján vettek részt.	HÉTKOZI KURZUSOK	- Nyelvtanítás - Tudományos írás
	Félévente 50 óra időkeretben teljesítettek önkéntes munkát a szakkollégisták civilszervezeteknél társadalmi szerepvállalásuk növelése érdekében és munkaerő-piaci tapasztalatokat szerezve.	ÖNKÉNTESSÉG	- Tanodai feladatok (óraadás, projektek, kulturális programok) ellátása partner-szervezeteknél
HAVI PROGRAM	A projekt során 23 alkalommal szervezett háromnapos hétfégi program, amelynek tematikus elemei biztosították a szakkollégisták személyes és társas kompetenciáinak fejlesztését. Egyúttal hozzájárultak a közösség fejlesztéséhez a közösen alakított programokkal és a kiegészítő kulturális (mozi, színház) és sporteseményekkel.	HÁROMNAPOS HÉTVEGÉK	- Tanulásmódszertan - Karriervezetés - Közösségépítő tréning - Demokráciás tréningek - Kutatásmódszertan - IKT-fejlesztés - Kommunikációs tréningek - Romológiai képzések
NEGYEDÉVES ESEMÉNY	A projekt indította el azt a tudományos folyóiratot, amely negyedévente jelent meg, és amely hasábjain a projekt előrehaladtával egyre több szakkollégista publikált.	ROMOLÓGIA FOLYÓIRAT	- Projektidőszakban megjelent 10 tematikus szám
	A tudományos élethez kapcsolódó szakmai együttműködési és nyilvánossági formák, amelyek negyedéves rendszerességgel mozgósították az érdeklődő szakkollégistákat, és biztosították, hogy tudományos eredményeiket megosszák másokkal.	TUDOMÁNYOS MŰHELYEK ÉS KONFERENCIÁK	- Szakkollégisták minikonferenciái - Romológus konferenciák
ESETI RENDEZVÉNYEK	Eseti jelleggel, a szakkollégisták kezdeményezésére és aktív részvételével szervezettek azok a kulturális programok és közösségi események, amelyekben érdeklődés szerint vehettek részt a hallgatók. Bizonyos események egy-egy napon, mások hosszabb ideig zajlottak.	KULTURÁLIS ÉS KÖZÖSSÉGI PROGRAMOK	- Terasz és közösségi tér rendezvények - Hétfégek kulturális programjai - Sportesemények - „We are the world” klip - Budapesti kirándulások
	A projekt és a diákok szakmai kapcsolatrendszerét jelentették a roma szakkollégiumi hálózattal és a PTE szakkollégiumaival közösen megvalósított programok. Az elért eredmények kiadványokban, a sajtóban és a honlapon jelentek meg.	KAPCSOLATI HÁLÓ ÉS DISSZEMINÁCIÓ	- Közös programok más szakkollégiumokkal - Honlapműködtetés - Sajtómegjelenések - Kiadványok
	A projekt éves zárásaként szervezett többnapos közös projektmunka, amelyen a legtöbb szakkollégista részt vett. A tábora meghívást kaptak azok a középiskolások, akik remélhetően csatlakoznak majd a szakkollégiumhoz.	NYÁRI TÁBOROK	- A projekt időszakában két alkalommal (Sellyén és a Balatonon) szervezett program
	A szakkollégisták egyéves tevékenysége az AJKP 200 diákjának megkeresésével és egyetemi továbbtanulásuk segítségével zajlott.	PÁLYAORIENTÁCIÓ	- 13 helyszínen az Arany János Kollégiumi Program megkeresése

Nézőpontok és keretek

A vizsgálat egésze akciókutatásként értelmezhető, mivel egy projekt konkrét fejlesztési tapasztalataira kíváncsi a megvalósuló tevékenységek zárásakor.⁷ Így a kutatás elsődleges célja, hogy megadott szempontok mentén és reflektáltan kerüljenek

rögzítésre a projekt eredményei. További cél, hogy sok nézőpontból érkezzen visszajelzés a projekt erősségeiről, esetleges hiányosságairól és a menet közben felmerült új ötletekről. Úgy véljük, hogy a vizsgálat eredményei a szakkollégium következő projektjének tudományos nézőpontú megalapozásához tudnak majd hozzájárulni. Reményeink szerint a szakkollégiumi projekt egyben – mint részletesen leírt és elemzett gyakorlati példa – bővítheti az oktatási rendszerben fellelhető és esély-növelést célzó támogató programok körét.

Az akciókutatás céljaihoz igazítva és mibenlétéből adódóan a kutatócsoport tagjai is aszerint kerültek kiválasztásra, hogy legyen kapcsolódásuk a megvalósított projekthez. Így a kutatói körbe tartozók között vannak egyetemi oktatók, PhD-hallgatók és külső szakemberek (valamennyien dolgoztak a projekt valamely elemében), továbbá olyan szakkollégisták, akik a projekt kedvezményezettjei, megvalósítói feladatokat is vállalva.

Az akciókutatás első lépéseként elkészült az a terv, amely szerint a kutatás 2015. május és augusztus között dokumentumelemzést, a számszerű eredmények és fotódokumentáció összegyűjtését, valamint kérdőíves és interjú adatfelvételt alkalmazva tekint rá a vizsgált projektekre (1. ábra).

Első lépésként egy, a hallgatói kutatásokban aktívan részt vevő PhD-hallgató⁸ a nyertes pályázat szövegét, valamint a projekt szemléletét összegző Pedagógiai Programot tekintette át. Ezekből kiindulva javasolt egy olyan vizsgálati szempontsört, amelyen végighaladva készültek a projekt egyes részterületeit bemutató tanulmányok 2015 júniusában.⁹ A tanulmányok részleteiben mutatják be a projekt egyes mozzanatait, segítve az olvasót a projekt szemléletét, konkrét történéseit, elért eredményeit, valamint továbblépési javaslatait megismerni. Az adott részterület megvalósítói által leírtak egyben a dokumentumelemzés alapjául is szolgáltak. A dokumentumelemzés során a kiindulópontnak tekintett pályázati szövegből és Pedagógiai Programból kiemelt fókuszok mint elvi alapvetések összevetése történt a tanulmányokban olvasható megvalósulással. Az így született elemző összegzést – mint a kutatás részegységét – e kötetben elhelyezett önálló fejezetként olvashatjuk.

A projekt számszerű eredményeit szintén május–júniusban gyűjtötte össze egy volt szakkollégista, a projekt szakmai veze-

tésének egyik tagja.¹⁰ A mutatók a projektben dolgozó megvalósítók és a kedvezményezett szakkollégisták projektdokumentációjának áttekintésével születtek, és a számok tükrében láttatják a két és fél év összegzését. Az adatok és az illusztrálásokra készített grafikonok objektív képet rajzolnak a projektről a vizsgálat részeként, amelyet hosszabb tanulmányban mutat be a szerző e kötetben és rövidített változatban a Romológia folyóirat 10. számában.

A fotódokumentáció a projekt két és fél éve alatt folyamatosan készült. A záraskor ennek tematizálása történt, illetve egy olyan képsorozat kiválasztása, amely a megvalósult eseményeket a fotókon keresztül képes közelebb hozni. Ezt a feladatot a közösségi tér vezetője¹¹ végezte el.

Mindeközben – 2015 májusában – a kutatócsoport felkészült az empirikus adatfelvételre is. A kérdőívek, interjúk és fókuszcsoportos beszélgetések kialakításának fő szempontja volt, hogy a rendelkezésre álló rövid időkeretben a projektről minél több információt a lehető legszélesebb körből össze lehessen gyűjteni. Fontos volt a projektben dolgozó szakemberek (továbbiakban: megvalósítók) véleménye, akik nyitott és zárt kérdéseket megfogalmazó, projektszemléletű és SWOT analízist is tartalmazó kérdőívet kaptak júniusban elektronikusan, amelyet válaszaikkal két héten belül küldtek vissza (N:22). Elengedhetetlen volt továbbá, hogy a projektben aktívan részt vevő ösztöndíjas szakkollégisták is megfogalmazhassák a lezajlott programok során szerzett tapasztalataikat. Minden szakkollégista egy nagyon részletes, a projekt valamenyny tevékenységére kitérő kérdőívet töltött ki június folyamán a közösségi térben, illetve a háromnapos zárórendezvényen¹² (N:31). Ugyanitt került sor a szakkollégisták egy részét bevonó fókuszcsoportos beszélgetésre is, ahol a résztvevők szóban is elmondhatták a projekttel kapcsolatos véleményüket (N:14). További „mélyfúrást” jelentettek azok az interjúk, amelyeket szintén júniusban készített a projekt különböző szereplőivel¹³ a kutatócsoport egyik PhD-s tagja¹⁴ (N:12).

Az empirikus adatok elsődleges feldolgozását¹⁵ három szakkollégista diák¹⁶ végezte egy PhD-hallgató¹⁷ és egy egyetemi oktató támogatásával. Ez nemcsak technikai, hanem tartalmi feladatokat is jelentett, így a szakkollégisták bizonyos

szempontból az akciókutatás elemző részéhez is hozzájárultak. Az interjúkra, a fókuszcsoportos beszélgetésre, valamint a megvalósítók és a szakkollégisták kérdőíveire alapozott további elemzést e tanulmány két nézőpontból teszi.¹⁸

1. ábra. A projekt vizsgálatának elemei

Projektszemléletű szempontrendszer alapján készített tanulmányok a projekt főbb területeiről (N:15)	➔	Dokumentumelemzéssel készített összegző tanulmány
A projekt számszerű mutatói alapján adatbázis elkészítése	➔	A számszerű mutatókat elemző tanulmány
– Kérdőíves adatfelvétel a megvalósítók körében (N:22) – Kérdőíves adatfelvétel a szakkollégisták körében (N:31) – Fókuszcsoportos beszélgetés a szakkollégistákkal (N:14) – Interjú a projektben részt vevőkkel (N:12)	➔	A projekt bemutatása a megvalósítói és résztvevői vélemények tükrében
A projekt fotódokumentációjának tematizált gyűjtése	➔	A projekt folyamata és eseményei fotókon keresztül

A megvalósítók szerint

Ebben a részben a projekt két és fél éve alatt hosszabb-rövidebb ideig feladatot végző különböző személyek (egyetemi oktatók, külső szakemberek) önkéntes kérdőívének (N:22) elemzése alapján tekintjük át és elemezzük a történéseket. Ezt egészítjük ki – megerősítve az olvasottakat – a mélyinterjúban megfogalmazott gondolatokkal.

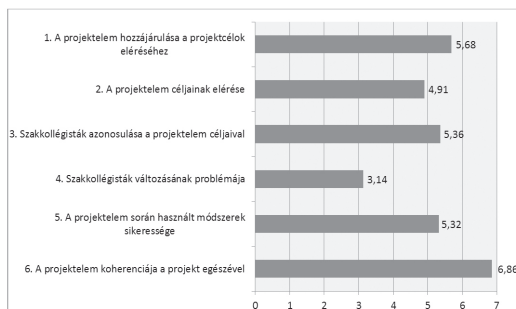
A vizsgált szakkollégiumi projekt az összetettsége miatt tematikus részegységekből, úgynevezett projektelemekekből állt (1. táblázat). A tartalmilag elkülönülő projektelemekek megvalósítói szakkollégistákat is bevonva mikrocsoportos struktúrában dolgoztak, folyamatos kapcsolattartással összehangolva az adott területen tevékenykedők feladatait egy vezető koordinációjával. A kérdőívünket minden terület vezetője megkapta, illetve olyan további megvalósítók is, akik – hosszabb időtartamú részvételük vagy az általuk képviselt terület fontossága miatt – kulcsszerepet töltek be a projektben. Valamennyi kiküldött kérdőívünk értékelhető eredményekkel érkezett vissza, így elmondhatjuk, hogy a megvalósítók széles körének véleményére támaszkodha-

tunk az elemzés során. A kitöltők a véleményüket a saját projektelemükre vonatkozóan fogalmazták meg. Ezek összegzése alapján szeretnénk teljes képet nyújtani a projekt egészéről.

A megvalósítók kérdőíve alapvetően a célok teljesülését firtatta többoldalú megközelítésben. A projektben sokféle feladatot ellátó személyek saját nézőpontjukból válaszolták meg a kérdőív hat kérdéskörét, amely után egy összegző SWOT kitöltésével oszthatták meg a projektelemükben szerzett tapasztalataikat. Az egyes kérdésköröknél mindenki hétfokú skálán jelölhette véleményét, és lehetősége volt a megadott számot szövegesen is indokolni. Mindezt a SWOT elvei mentén összefoglalva – az erősségek, gyengeségek, lehetőségek és fenyegetettség oldaláról megközelítve – mondhattak véleményt a projektelemükről a megvalósítók. Az elemzésben először kitérünk a skála szerinti értékekre, és megnézzük a mögöttes tartalmakat is, majd összesítjük a SWOT szempontrendszere szerint megadott megállapításokat.

Elsőként pillantsunk rá a kérdőív skálázós részeinek összesítésére, hogy egészében lássuk a megvalósítók számszerűsített véleményét a főbb csomópontokról (2. ábra). Elemzés nélkül is látható, hogy a projektben feladatot végzők alapvetően pozitívan ítélték meg a saját területüket, annak illeszkedését a projekt egészéhez, a hallgatók bevonódását, az alkalmazott módszereket stb., és nem jeleztek kiugró elmaradást. Az egyes kérdéskörök részletes tárgyalása után, annak megállapításaira építve fogunk majd visszatérni a 2. ábrán látható értékek összevetésére, értelmezésére.

2. ábra. A megvalósítók összesített véleménye hétfokú skálán (N:22)

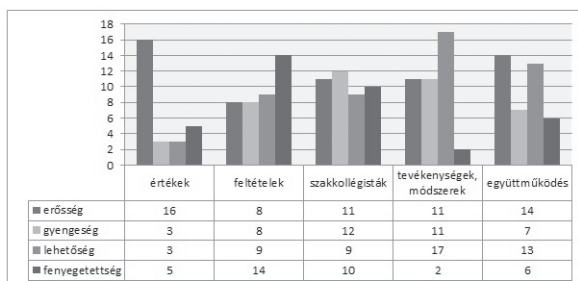
1. A projektelemek hozzájárulása a projektcélok eléréséhez

A kérdőívben először arra kérdeztünk rá, hogy a válaszadó által képviselt tématerület (projektelem) mennyire segítette a projekt általános céljainak teljesülését. Ehhez megadtuk a projekt szakmai háttérét tartalmazó pályázat szövegéből kiemelt projektcélt összegzően.

Projektcélok: A támogató közegként megjelenő Pécsi Tudományegyetem Wlislócki Henrik Szakkollégiuma közvetlen célul tűzi ki a célcsoport tanulmányi sikerességének előmozdítását, tudományos-kutatási tevékenységekbe történő bevonását, illetve társadalmi szerepvállalásának megerősítését annak reményében, hogy ezáltal sikerül hozzájárulnia a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató roma/cigány értelmiség formálódásához.

Összefoglalva: Hátrányos helyzetű, elsősorban roma származású hallgatók számára olyan komplex hallgatói szolgáltatások kifejlesztése és biztosítása a projektcél, amelyek hozzájárulnak tanulmányaik sikeres befejezésének előmozdításához, a lemorzsolódás csökkentéséhez, illetve társadalmi szerepvállalásuk megerősítéséhez.

3. ábra. A projektcélok elérésének támogatottsága a projektelem által hétfokú skálán (N:22)

Összegezve a 2. ábra mutatja, hogy átlagban viszonylag magasra (5,68) értékelték a megvalósítók saját projektelemük hozzájárulását a teljes projekt céljaihoz. A 3. ábrából azt is

láthatjuk, hogy ez a megítélés kis szórást mutat, vagyis a feladatot végző személyek legtöbbször úgy véli, hogy projektelenként segítette a projekt megvalósítását. A szöveges indoklásban olvashatunk a projekt során kialakult kapcsolati hálóról, amelynek magját jelentette a szakkollégiumi diákközösség, és amelyet szervesen egészítettek ki más egyetemisták, valamint az oktatói körből kikerülő tutorok és egyéb célfeladatot (nyelvoktatás, tréningek, közösségi programok stb.) végző szakemberek. A megvalósítók szerint a projekt időszakában a résztvevő diákok társadalmi szerepvállalása is erősödött, amelyet a gyakorlatban a hátrányos helyzetű közösségekben (tanodák) végzett önkéntes tevékenységeikkel erősíthettek, valamint szélesebb rálátást szerezhettek a tudományos kutatásaik és a kapcsolódó konferenciafellépéseik, publikációik során. A projekt egyben a jövőbeli életpályán hasznosítható tapasztalatokat is adott sokrétű és aktivitásra ösztönző tevékenységeivel. Az identitásérzés kialakítását, fejlesztését szintén a közösségi programok biztosították: részben indirekt módon a hasonló élethelyzetű diákok kölcsönös tapasztalatcseréjével, másrészt direkt programokon keresztül (romológiai képzés, roma/cigány témájú kulturális programok stb.).

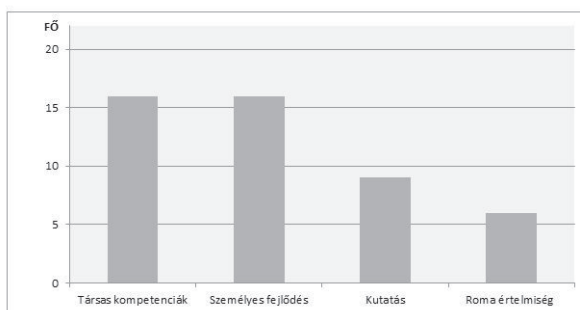
2. A projektelem céljainak elérése

A következőkben megkértük a kitöltőket, hogy *pár mondatban foglalják össze a saját projektelemük céljait, majd hétfokú skálán értékeljék, hogy ezeket a célokat milyen mértékben sikerült elérniük*. Ez esetben szöveges válaszadási lehetőség volt arra is, hogy *mik voltak a megvalósulást akadályozó tényezők, amennyiben voltak ilyenek*.

Az egyes projektelemek megvalósítói a rész céljaik megfogalmazásával kirajzolták azokat a területeket, amelyekre a projekt egésze hatni kívánt (4. ábra). Legnagyobb és ugyanolyan számossággal (16 fő) a társas és személyes kompetenciák fejlesztését jelölték meg célként a válaszadók. A társas kompetenciák fejlődését különböző közösségi programokkal és tréningekkel segítették. Ezzel egyidejűleg a személyes fejlődést a szakkollégium szolgáltatásain keresztül érhetjük tetten: Hallgatói portfólió, mentori, tutori rendszer, tanulásmódszer-

tan-foglalkozások, nyelvoktatás stb. Több helyütt előkerült a kutatás szervezésében, lebonyolításában való jártasság szerzése mint cél. Emellett azt is kiemelték a válaszadók, hogy tevékenységeikkel összefogták az egyetemen tanuló leendő roma/cigány értelmiséget, és platformot teremtettek számukra.

4. ábra. A projektelemek rész céljai (N:22)

A célok elérésének egyik akadályát, úgy tűnik, a szakkollégisták túlterheltsége, fáradtsága okozta, ami elsősorban a kötelező egyetemi elfoglaltságokból adódott. A sokféle szakról érkező szakkollégisták heti rendje eltérő volt, számtalan óraütközés nehezítette a rendszeres közös tevékenységeket. További akadályt jelentett, hogy a projektcélok nem egyformán tudtak azonosulni a szakkollégisták, így néhányuk motiválatlan volt egyes (kötelező) programokban. Volt, akit az önbecsülés vagy éppen a kitartás hiánya akadályozott a folyamatos fejlődésben. Ezt némiképp ellensúlyozta az oktatók mint tutorok személyes támogatása, azonban a tutori tevékenységek is széles skálán mozogtak, minőségüket és mennyiségüket tekintve egyaránt. Emellett bizonyos területeken (pl. a tudományos élethez szükséges módszertani, illetve a tudományos írást megalapozó ismeretek vagy az önálló kezdeményezésekhez elengedhetetlen készségek) a hallgatói kompetenciák is hiányosak voltak, így egyes projektelemeket a tervezettől eltérően kellett indítani – lényegesen több kiegészítő támogatással. A projekt egészére kihatott, hogy a megvalósítás két és fél éve

alatt a szakkollégisták csoportja folyamatos változott (végzősök vagy programot elhagyók kilépése, számszerűen bővülő résztvevői kör), így több területen újra kellett kezdeni a fejlesztést. Az időhiány szinte minden válaszdónál megjelent, ami nemcsak a hallgatók elfoglaltságára, hanem az adott tevékenységre szánt időkeretre is vonatkozott. Ez azt jelzi, hogy a projektcélok elérésének gyakorlatát jelentő tevékenységek némiképp „túltervezettek” voltak.

Összegezve az látható, hogy a kitűzött célok elérésének hiányosságait elsősorban nem a projektben és elemeiben megfogalmazottak hátráltatták, hanem sokkal inkább a megvalósítás részletei (a bevonódás mikéntje, a hallgatók egyes kompetenciáinak hiányosságai, leterheltsége, a megadott időkeretek, illetve a támogatók eltérő hozzáállása a feladatokhoz stb.).

3. A szakkollégisták azonosulása a projektelem céljaival

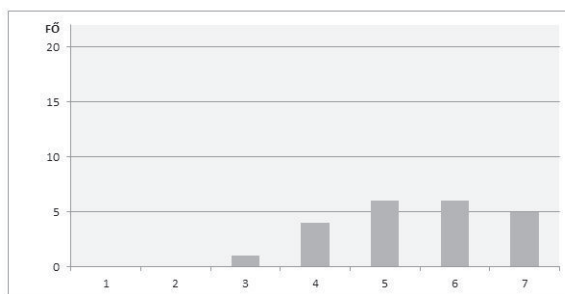
Nem kétséges, hogy a megvalósítói szándékok akkor tudnak a gyakorlatban is sikeresek lenni, ha a célcsoportot alkotó szakkollégisták is egyre inkább magukévá teszik a kitűzött célokat. Ezért voltunk kíváncsiak arra, hogy *a megvalósítók szerint mennyire azonosultak a projektben részt vevő egyetemisták az adott projektelem célkitűzéseivel*. Erre a kérdésre ismét hétfokú skálán megadott érték jelölésével vártuk a választ. A kapott 5 feletti (5,36) átlagérték „a hallgatók inkább azonosultak” irányába mutat. A megoszlást az 5. ábrán áttekintve az látható, hogy bizonyos projektelemek céljait nagyobb mértékben tették magukévá a hallgatók, míg más elemekkel való azonosulásuk kevésbé volt sikeres.

A szakkollégistáknak a projektelemek céljaival való azonosulását három csoportba sorolva látható, hogy a legnagyobb bevonódást a közösségi programok (kulturális rendezvények, közös hétvégék estéi), a hosszabb ideig tartó és interaktív módszertannal dolgozó kurzusok (tanulásmódszertan, karriertervezés), illetve a rövid távon kiugró és pozitív eredményt hozó tevékenységek (rövid kutatások, kisebb publikáció) jelentették. Idetartoznak még a hallgatók személyes igényei mentén kialakított egyedi szolgáltatások (pszichológus, fejlesztőtanárok) is. A második csoportba – a némileg kisebb bevonódást

mutató elemek közé – tartoznak a nagyobb erőfeszítést igénylő, az egyetemi tanulmányokhoz szorosabban kötődő projekt-elemek (tudományos élet, nyelvoktatás) és a személyes előrehaladást hosszabb távon támogató szolgáltatások is (tutorok, mentorok, portfólió). A legkevésbé a tudományos írás lehetőségével (publikációk, Romológia folyóirat) azonosultak a hallgatók, illetve azokkal az eseti és töredezett fejlesztésekkel, amelyek aztán nem épültek be a projekt egészébe.

Láthatóan a közösségi keretbe ágyazott és személyes igényeket figyelembe vevő tevékenységek jelennek meg hallgatói szükségletként leginkább. Úgy tűnik, több figyelmet kell fordítani arra, hogy a személyes támogatások más formái (tutorok, portfólió) hasonlóan hallgatói igény névé váljanak – akár a szolgáltatások minőségének fejlesztésével (tutorok), illetve az adminisztráció csökkentésével (portfólió). Szükségesnek látszik azt is végiggondolni, hogy a hallgatóktól távolabb eső tevékenységek (tudományos élet, nyelvtanulás, publikáció) elvégzéséhez milyen módon lehetne a motivációt növelni, illetve a hallgatói kezdeményező-készséget miként lehet ezeken a területeken is mozgósítani, kiaknázni.

5. ábra. A szakkollégisták projektcélokkal való azonosulásának megvalósítói megítélése (N:22)

4. A szakkollégisták változásának problémája

A következő kérdéscsoport azt vizsgálja, hogy a válaszadó által képviselt területen okozott-e gondot a célcsoport folyamatos

személyi és számbeli változása, és mindez miként jelentkezett. A megvalósítók mindegyike kiemelte, hogy a projekt során változó résztvevői kör alapvetően gátolta az előzőekben már tárgyalt hallgatói azonosulási folyamatot. Példaként jelent meg a közösségi hovatartozás – mint a projekt belsővé válását támogató érzés – fejlesztése, amelynek elmélyítésében gondot okozott a folyamatos tagcsere. Azt is kiemelték a megvalósítók, hogy több területen is fontos lett volna a szakkollégisták évekig tartó és tudatos fejlesztése, ami éppen a személyi változások miatt nem tudott maradéktalanul megvalósulni. Pozitívként említették azonban a válaszadók, hogy a hosszabb ideig a projektben lévőkből kialakult egy olyan „mag”, amelybe tartozók egyre jobban magukénak érezték az adott projekt-elem által képviselt értékeket, és bevonódtak a tevékenységekbe. A válaszok egy fontos és megkerülhetetlen problémát körvonalaznak tehát: a ki- és belépő diákok bevonásának kérdését – ezt a projekt során nem sikerült teljességgel megoldani. Biztatók az arra vonatkozó tapasztalatok, hogy a hosszabb fejlesztési időszak segíthet a bevonódásban, és a teljes közösség kisebb csoportjai – részterületekre bevonódva – belsővé tehetik a projekt szemléletének, céljainak egészét is.

A célcsoport változásával kapcsolatos tapasztalataik mellett azt is kifejezheték a résztvevők, hogy *a projektelemük tervezett tevékenységei közül sikerült-e mindet maradéktalanul megvalósítani, illetve mi okozta az esetleges elmaradásokat.* A válaszadók egyharmada (8 fő) tudott mindent megvalósítani, és kétharmaduk (14 fő) jelezte, hogy elmaradtak tervezett tevékenységek. Az elmaradás okainak leírása során három válaszadó a tevékenységek megvalósulását azért nem érezte teljesnek, mert az eredmények hatása csak hosszabb távon lesz majd érzékelhető. Kiemelt említést kapott (6 fő), hogy a hallgatók folyamatos cserélődése és túlterheltsége együttesen eredményezte egyes tevékenységek megismétlését, így bizonyos későbbi elemek elmaradtak. Az önkéntesség projektelem esetében főként a magas óraszám (félévenként 50 óra) okozta a hiányos teljesítést, és sokkal kevésbé a társadalmi szerepvállalás ezen formájának elutasítása. A Hallgatói portfólió, úgy tűnik, egyelőre inkább adminisztratív (beszámoltató), mintsem tartalmi (karrierutat segítő) eszköz, így nem tudta teljes mér-

tékben betölteni szerepét. Három válaszadó tért ki arra, hogy többen voltak, akik nem tudtak azonosulni a projektelemben kitűzött célokkal, és feleslegesnek, kényszerűnek érezték a teljesítési kötelezettséget. Mindezek a megállapítások segítik azt a programfejlesztést, amelyben a szakkollégisták differenciáltabb kezelésének (leterheltség, attitűdök, szükségletek, elvárások stb.) kiemelt helyet kell kapnia. Emellett nagyobb hangsúlyt szükséges helyezni az aktív „önsorsalakítást” támogató tevékenységekre is, aminek alapfeltétele a személyes elköteleződés növelése.

Az elmaradt tevékenységek mellett fontos volt látni a projekt organikus fejlődését is, így *a kérdőív kitért arra is, hogy születtek-e az eredeti terven felül új ötletek, tevékenységek.* A résztvevők mintegy fele (10 fő) említette, hogy szükséges volt a hallgatói igények figyelembevételével új elemeket beépíteni egy-egy foglalkozásba. Szintén kiegészítést jelentett a hallgatókat segítő, egyfajta ellenőrzőrendszer létrehozása, például a monitoring folyamata a kutatásoknál. A mentorrendszer tématerületek szerinti átalakítása a projekt közepén azt szolgálta, hogy a hallgatók személyes fejlődése nagyobb támogatást kaphasson.

A projekt során módosítás történt az önkéntesség lebonyolításában is – egyszerűbbé, tervezhetőbbé és követhetőbbé vált a folyamat. Az információk elérhetősége érdekében a könyvtár bővült, a közösségi tér fejlődött, és egy elektronikus rendszer is létrejött, amely segített abban, hogy a hallgatók naprakészek lehessenek. Emellett a személyes konzultáció lehetősége is bekerült a programba. A tudományos kutatások témáit egyértelműen a hallgatói igények és szükségletek alakították folyamatosan, illetve az elért eredményekre reagálva szerveződtek az előadások és publikációk. Láthatóan valamennyi új elem azért került a programba, hogy képes legyen a tervezett projekt személyre szabottan igazodni a hallgatói igényekhez, serkentve hatékonyabb és eredményesebb részvételüket. A magas válaszadói aktivitás a változások témakörben egyben jelzi, hogy a projekt – mérete ellenére – képes volt folyamatosan és rugalmasan változtatni az eredeti terveken a gyakorlati tapasztalatok és igények mentén.

5. A projektetem során használt módszerek sikeressége

A „hogyan”-ok feltérképezését szolgálta az a kérdéskör, amelyben megíthették a megvalósítók, hogy *alkalmazott módszereik mennyire voltak alkalmasak a kitűzött célok megvalósítására, és milyen más módszerek alkalmazását javasolnák a jövőben*. A felhasznált módszerekre adott átlagpontoszám (5,3) magasnak mondható, eszerint a tervezett tevékenységek alapvetően alkalmasak voltak a projektcélok megvalósítására. A kiegészítő javaslatok részletezettsége azonban azt is jelzi, hogy míg a projektcélokat a megvalósítók megfelelőnek ítélték, addig a megvalósítás gyakorlata az a terület, ahol továbblépési lehetőséget látnak a különböző területeken feladatot vállalók. A válaszadók egyharmada szerint a hallgatók nagyobb mértékű bevonásával és a színterek, lehetőségek bővítésével interaktívabbá lehetne tenni a programot. A válaszadók ugyancsak egyharmada szerint a módszerek megfelelők voltak, de a kijelölt tananyag és feladat túl soknak bizonyult, így legközelebb több idő vagy kevesebb feladat kell a hallgatók számára. A válaszadók egynegyede kiemelte, hogy a diákok önbizalmának javítását és a közösséghez tartozásuk érzésének növelését nagyobb mértékben kell elősegíteni, mert ez alapozza meg a többi tevékenységet. A hallgatói igényfelméréshez, valamint a kompetenciáik fejlesztéséhez jobban igazodó programalkotás szükségessége is előkerült a válaszok egyharmadában (6. ábra).

6. A projektetem koherenciája a projekt egészével

Az első kérdéssor végén visszatértünk a célokra, és a válaszadók kifejtette, hogy *az ő projektete mennyire volt koherens a projekt egészének célkitűzéseivel*. Ezzel arra kívántunk választ kapni, hogy a különböző tevékenységek céljai mennyire voltak összetartók, illetve szükséges-e újabb részcélokkal bővíteni a következő szakaszban tervezetteket. A kérdésre kapott számadat majdnem maximális értéke (6,86) szerint a projektetek döntő többsége szervesen illeszkedett a teljes projektbe, és támogatta a célok megvalósulását. Ez ismét azt erősíti, hogy a megvalósítók egyetértettek a projekt általános céljaival, úgy látták, hogy saját területük szerves részét képezi a teljes programnak,

a sikeres megvalósítással hozzá tudnak járulni az eredmények eléréséhez, illetve a feltárt hiányosságok a gyakorlatba ültetés tapasztalatai mentén tett változtatásokkal ellensúlyozhatók.

6. ábra. Új javaslatok

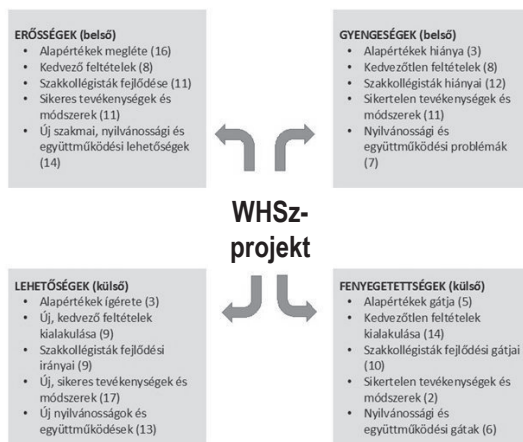
Terület	Új javaslat
Nyelvoktatás	→ Az idegen nyelvű olvasás népszerűsítését idegen nyelvű olvasóklubbal lehetne megtenni, illetve javasolt az internetes előadásfórum felhasználása.
Romológia folyóirat	→ A lapot be lehetne vinni a kereskedelmi forgalomba, az elektronikus felületet interaktívabbá kellene tenni, illetve növelni az ismertségét, reklámját.
Közösségi programok	→ A fiatalokat már az elején be lehetne vonni a tervezésbe. Több, a hallgatók identitásának erősítését szolgáló, a közösséghez tartozás elmélyítését segítő kulturális programok szervezése hasznos lenne.
Hallgatói portfólió	→ Az adminisztratív funkción túli – a portfólió eszközként való használatához – a hallgatók kritikai gondolkodásának fejlesztése szükséges. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a hallgatókkal való folyamatos és személyes jellegű kapcsolattartásra.
Személyes támogatás	→ Hangsúlyosabb szerepet kell szánni az egyéni fejlesztésnek. A hallgatók erősebb támogatása a hiányzó kompetenciáik pótlására. Egyéni fejlesztési tervhez igazodó, differenciált elvárásrendszer szükséges. Órarendbe (kurzusba) illesztett foglalkozások szervezése szükséges, amelyek hatékonyabbak, mint a hétfői program.
Nyilvánosság	→ Fontos lenne még több sajtókapcsolat keresése és azokkal sokkal szorosabb együttműködés.
Önkéntesség	→ Az érdeklődési körök mentén szerveződő hallgatói kis csoportok körében szemeszterenként legalább 1 önkéntes akció megvalósítása lenne szükséges, amely a szélesebb nyilvánosságot is elérné.
Személyes és társas kompetenciák fejlesztése	→ A bizalom, önbizalom, kommunikációs készségek, a konfliktus pozitívabb értékelése és a változáshoz, változtatáshoz kötése segíthetné a diákokat tanulmányaikban, személyes életükben, illetve a kettő összehangolását is érintő viselkedéseikben. A csoporttagok egymásrautaltságának tudatosítása segítheti az értékek egyeztetését, a versengő és együttműködési stratégiák nem egymással vetekedő, hanem egymással integrálható felfogásának alkalmazását. Ha a diákok csoportban tapasztalhatnák meg, hogy nincsenek egyedül a problémáikkal, akkor nemcsak a terapeuta szemén keresztül látnák önmagukat, a saját korosztályuktól is kapnának visszajelzéseket.
Szinergia	→ A programelemek kontextusba ágyazása, a többi programelemmel történő összehangolása, a programelemek célkitűzéseinek rendszerszintű, strukturális folytatása hiányzott egyes programelemek sikerességéhez.

Visszatérve a 2. ábrához, most már érthetővé válik, hogy a megvalósítók a saját projektelemüket összhangban érezték a projekt egészével, és alapvetően a megvalósulást is sikeresnek ítélték. A saját projektelem céljainak elérésére adott alacsonyabb érték azt jelzi, hogy a tevékenységeket végző szakemberek szeretnének többet elérni a diákokkal. Ennek érdekében sokoldalúan vették számba az akadályozó tényezőket, és olyan javaslatokat tettek, amelyek segíthetik a továbbiakban a projekt sikeresebb működését.

A projektelemek SWOT szempontú összegzése

A kérdőív második részében a válaszadók megadhatták – 3-3 dolgot kiemelve – a projekt legfontosabb jellemzőit. A belső tényezőket az erősség és gyengeség, míg a külsőket a lehetőség és fenyegetettség szempontjából fejthették ki. Így kaphatunk egy SWOT nézőpontú összegzést az egyes projektelemek oldaláról, amelyek tartomelemzéssel elkészített összegzése – az előfordulások gyakoriságának megfigyelésével – teljesebb képet nyújthat az elmúlt két és fél év eseményeiről, eredményeiről (7. ábra). Mind a négy megadott szempontnál kigyűjtöttük az alapértékekre vonatkozó állításokat, majd a személyi és tárgyi feltételeket említő elemeket. Külön csoportosítottuk a szakkollégistákkal kapcsolatos véleményeket, és szintén külön a tevékenységek és alkalmazott módszerek körét. Végezetül összeszedtük a szakmai, nyilvánossági és együttműködési témakörben tett megjegyzéseket. Az így alkotott 5 témacsoportba sorolt válaszadói véleményeket számszerűen összegeztük, és megnéztük a konkrét tartalmakat is. A következőkben a SWOT 4 területén végighaladva tekintjük át az 5 témacsoport megjelenését, és igyekszünk a projekt egészére vonatkozó magyarázattal is szolgálni a számosság és tartalom alapján.

7. ábra. SWOT megállapítások összegzése (N:22)

A projektben érzékelt **erősségek** alapja az a *sokféle alapvető érték*, amelyet a megvalósítók döntő többsége (16 említés) kiemelt. Ezek között szerepel a nyitottság, tudományosság, hitelesség, bizalom, motiváltság, szakmaiság, elkötelezettség, empátia, együttműködés, tájékozottság, hitadás, motiválás, ösztönözés, serkentés stb., amelyek sokoldalúan fedik le a sikeres megvalósításhoz szükséges személyes és társas kompetenciákat. Az értékeket a projekt szemléletére, a megvalósítók jellemzőire és a szakkollégisták meglévő és elvárt tulajdonságaira vonatkoztatták a válaszadók.

A *kedvező személyi és tárgyi feltételek* csoportba nyolc említés került. Ennek sorába tartozik a hasznos könyvek beszerzése, használata, a folyamatos technikai, konzultációs segítség, a tutorok, előadók, trénerek szakmai felkészültsége, rugalmassága, valamint a védett, támogató környezetben megvalósuló személyes kapcsolatok sokasága, amelyhez folyamatos jelenlétet biztosít a közösségi tér mint inkluzív pedagógiai környezet. *A szakkollégisták fejlődése* 11 esetben jelent meg erősségként. Kiemelték a válaszadók, hogy a diákok hozzászoktak programjaik folyamatos dokumentálásához, és tudatosabban kezdtek el rátekinteni azokra a tevékenységeikre, amelyeket az egyetemen, a WHSz-ben vagy azon kívül végeztek. Emellett a szakkollégisták pozitív és hasznos élményeket szereztek más szakkollégiumokkal való találkozás során. A válaszadók szerint egyre nagyobb mérvű a hallgatói bevonódás az egyes projektelemekbe, illetve ezáltal tetten érhetően mutatkozik meg sokoldalú fejlődésük, amelyet a lemorzsolódás minimálisra csökkenése is mutat. A megvalósítók úgy látják, hogy a hallgatók nemcsak célzott foglalkozásokon, hanem a demokratikus gyakorlati fogások élményszerű tapasztalatán keresztül, valamint a kutatásaik segítségével is fejlődtek. Nőtt az önreflexiójuk, az önismereti igényük, a konfliktusokat pozitívabban értékelik és oldják meg. A *sikeres tevékenységek és módszerek* közé az élményalapú tanítás (tréningek), a gyakorlati és elméleti megközelítések komplexitása (tudományos kutatások), a változatos feladatok (nyelvtanítás), a sokrétű szakmai tapasztalatszerzés (önkéntesség, középiskolások pályaaorientálása) biztosítása került. Az egyik válaszadó szerint a WHSz tanulóközösségként is működött a komplex szolgáltatások biztosításával, többek között a hallgatói kutatások terén.

A sikeresség egyik mozgatójaként a tutori rendszert emelték ki a válaszadók, megjegyezve, hogy segítségével azonnal kiderült, ha valami probléma adódott a hallgató tanulmányi vagy személyes életében, és nagyobb odafigyelésre szorult. Ez a hallgatók előmenetelét folyamatosan követő személyes tutori támogatás egészült ki a különböző szolgáltatásokkal. Erősségnek jelölték még a szociális és egyéni kompetenciák fejlesztését és a csapatépítést a megvalósítók. Sok említést (14) tettek a válaszadók a *projekt által nyújtott új szakmai-együttműködési lehetőségekről*. A szakkollégisták közössége (a végzett hallgatókkal kiegészítve) mint kapcsolati háló nagyban hozzájárult a programban részt vevő hallgatók társadalmi, szociális tőkéjének erősödéséhez, amelyet a tevékenységeket megvalósítók is bővítenek. Egyúttal számtalan új perspektíva nyílt meg előttük a projekt által. Ezek között a tudományos lehetőség a kutatástól a konferencián keresztül a publikálásig több említést is kapott. A szakkollégium és a háttérben álló Romológia Tanszék bővülő kapcsolatrendszere, a projekt során kiadott kiadványok folyamatos disszeminációja, a saját honlap kialakításának lehetősége és a PTE-csatornák használata, valamint a sokféle szervezettel való kapcsolatfelvétel mindegyike a projekt következtében jöhetett létre. Szintén erősség volt a különböző projektelemek organikus bővülésének lehetősége a változó igényekhez igazodva.

A **gyengeségek** felsorolásakor a megvalósítók csak néhány esetben (3) említettek értékhiányt. A hiány inkább fejletlenségre utalt: egyes célok meghatározásának bizonytalanságával, illetve a projekt súlypontjainak néhány esetet jellemző elcsúszásával. A *kedvezőtlen feltételek* közül kiemelkedett az idő kérdésköre (6 említés). Leterheltek voltak a diákok, a sokféle elfoglaltságuk miatt nehézkes volt az időpontok egyeztetése, de gondot okozott esetenként az oktatók mobilizálása is. A különböző kurzusok havonkénti hétvégére való koncentráltága is ártott a projekt hatékonyságának. Csak egy esetben került elő a csoportösszetétel és a létszám változása mint probléma, illetve a projektadminisztráció kevésbé kidolgozott, formalizált volta. A *szakkollégisták hiányosságait* (11 említés) a válaszadók főként a személyes kompetenciáik köréből emelték ki (a kitartás és önismeret hiánya, érdektelenség, gyenge olva-

sási és szövegértési készségek, tudás- és munkatapasztalat-elmaradások). Megemlíttették nehezítő tényezőként a hallgatói túlterheltséget, és a projekt gyengeségeként értékelik azt is, hogy a lehetőségek egy részével nem éltek a hallgatók motíváltság vagy a felkészültség hiánya miatt.

A *sikertelen tevékenységek és módszerek* a legnagyobb számasságúak (12) a gyengeségek sorában. A sokféle megállapítás közül kiemelkedik a diákokhoz való differenciáltabb hozzáállás elmaradása, a túlzott feladatelvárás, illetve hogy nem sikerült valamennyi szakkollégistát megszólítani. Megemlítik azt is, hogy a hallgatók azonosulását nem kellő mélységben sikerült elérni bizonyos tevékenységekkel (pl. tudományos élet, portfólió). A problémák egyik okozójaként többen a projekt-elemek közötti szinergia elmaradását emelték ki. Az *együttműködési problémák* projekten kívüli és projekten belüli részre oszthatók. Voltak, akik úgy érezték, hogy a szakkollégium zártsága/elszigeteltsége nehezítette a kapcsolatfelvételt és a valós együttműködést más szervezetekkel. Az is kiderült, hogy más szakkollégiumok teljes elzárkózása az együttműködés bármely formája elől nehezítette a kölcsönös tapasztalatcserét. Néha-nyan a nem megfelelő kommunikációt a nyilvánosság felé és a projekten belül is a gyengeségek közé sorolták.

A **lehetőségek** felsorolásakor három *alapérték fejlesztését* említették a megvalósítók. A megbecsültség és a bizalom erősítése egy már létező közösség fejlődésének természetes útja. Ugyanígy magától értetődő, hogy a közösség tagjai egyben autonómiájukat, önrendelkezésüket magasabb fokon birtokolhassák. A *kedvező feltételek kialakítása* között a több idő és találkozási alkalom megteremtése, további szakemberek bevonása és szélesebb hallgatói szolgáltatási kínálat elvárása jelent meg. A szolgáltatások minőségére utal a hallgató és oktató kölcsönös érzékenyítése egymás megismerése során, illetve a kisebb tanulócsoportok létrehozása. Szintén lehetőséget látnak a megvalósítók a hallgatók önkéntes munkájának fogadására vállalkozó szervezetek számának növelésében.

A *szakkollégisták fejlesztési lehetőségeire* sokoldalúan és bizakodóan tekintettek a válaszadók. A több olvasástól a nyelvi kompetenciák fejlődését várják, míg az azonosulás növekedését a projektelemekbe való interaktívabb bevonással. Fon-

tosnak tartják, hogy a diákok megértsék a transzgenerációs összefüggéseket, és karriertervezésük érdekében egyre tudatosabban használják a portfóliójukat. Lehetőséget látnak a tudományos életben való elmélyülésben és az önkéntességben rejlő lehetőségek kihasználásában – mindkettő a munkaerőpiaci tapasztalatokat és szükséges kompetenciákat előlegezheti meg. Sokféle ajánlással éltek, amelyek a *sikeres tevékenységekhez és módszerekhez* járulhatnak hozzá. Szerepel köztük konkrét módszer, mint a vitakultúra fejlesztése (Debates) és a TED internetes nyelvtanuló program. Úgy látják, lehetőség van a program jellegéből adódó személyes fejlesztési lehetőségek nagyobb mértékű, tudatosabb kihasználására, valamint a WHSz tanulóközösségként való értelmezésére. Olyan módszertani megújulást is lehetségesnek tartanak, amely az alkotási készség kibontakoztatását, az asszertív kommunikáció stratégiáit, az aktív figyelés lehetőségét, a sokoldalú együttműködést, a különböző tudományos írásművek elkészítésének kipróbálását eredményezik. Önálló kurzusok indítását is fontosnak tartanák (önbecsülés-fejlesztés, tanulásmódszertan, kutatómódszertan stb.). Itt is megjelenik a differenciálás szükségessége és a többszintű képzések elindítása.

Az *együttműködés és nyilvánosság* is számtalan lehetőséget kínál a válaszadók szerint. Megvalósíthatónak látják a tematikus önkéntes akciók szervezését a nyilvánosság számára, az elektronikus felület funkcióbővítését, a szakmai tapasztalatok megosztását és a jó gyakorlatok megvitatását, illetve az ország minél több pontján működő szakmai szervezetekkel való kapcsolatfelvételt és együttműködést. Úgy vélik, hogy az angol nyelvű publikációk számának növelése erősítheti a nemzetközi szervezetekkel való együttműködést, más projekthez való csatlakozást. Kiemelik, hogy fontos lenne a kapcsolódás más antirasszista és demokratikus gyakorlatokat megvalósító egyetemi és civil programokhoz.

A külső **fenyegetettség** átgondolásakor az értékek tekintetében a közöny, az előítéletek és a diszkrimináció veszélyeire utalnak a válaszadók. Az alapértékek közül a hallgatói motivációk hiányát és az egymás felé mutatott bizalmatlanságot érzik veszélyeztető tényezőnek. A *kedvezőtlen feltételek* között a pénzügyi háttér folyamatosságának akadozása, illetve az

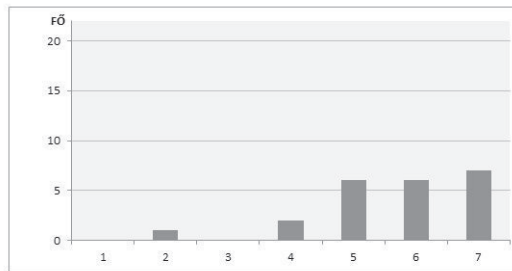
időhiány és az eltérő hallgatói órarendek jelennek meg. Úgy látják, hogy az anyagi támogatás megszűnésével az odafigyelés is megszakadhat a tanár–diák között, illetve a kipróbált komplex szolgáltatás a szakmapolitikai támogatottság hiányában nem fejlődik tovább. Kiemelik, hogy az antidemokratikus társadalmi és egyetemi intézményi környezet is gátat szabhat a működésnek, ahogyan az eredmények hosszabb távú hatását megakadályozhatja a munkaerő-piaci/gazdasági környezet megfelelő lehetőségeinek hiánya.

A szakkollégisták szempontjából a diákok egyéni, megélhetési és magánéleti problémái jelenthetnek napi gondot. Itt is megjelenik fenyegetettséggént a leterheltségből és a bevonódás elmaradásából adódó hallgatói inaktivitás. Kiemelt problémaként látják azt a helyzetet a válaszadók, amikor a hallgatók nem azonosulnak a projektelem célkitűzéseivel, nem látják be annak őket érintő hosszú távú hasznait. Hangsúlyozzák, hogy a diákok érdektelensége és felkészületlensége különösen akkor erősödhet fel, ha nincs a projekt határozott célkitűzései között ennek ellensúlyozására tevékenység. Sikertelen tevékenységgé válhat a portfólió is, ha a hallgatók kritikai gondolkodásának nevelésére nem fektet a WHSz nagyobb hangsúlyt. Megemlítik, hogy módszertanilag veszélyt jelent, ha nem állnak rendelkezésre megfelelő minták – az életút során nem adódik megfelelő lehetőség a tapasztalati tanulásra. *Együttműködési problémák* alakulhatnak ki a válaszadók szerint, ha nincs vagy nagyon kevés a szakkollégium egyetemen kívüli kapcsolata (pl. a Roma Szakkollégiumi Hálózattal) – a helyzet elszigetelődéshez vezethet, és a szervezet a forrásoktól is eleshet. Úgy látják, ha nem valósul meg a roma szakkollégiumok között a jövőben sem a valódi együttműködés, akkor a hallgatók számára is elveszhetnek fontos kapcsolatok, tapasztalatok. Egyúttal a szakkollégiumi szervezetek további fejlesztése is megrekedhet a kölcsönös tapasztalatcsere hiányában. A projekten belül a megfelelő kommunikáció hiánya a projekt és a hallgatók elszigetelődését okozhatja, és formális kapcsolattartást alakít ki a hallgató–tanár között. Az önkéntes munka terepét jelentő szervezetek szempontjából veszélyt jelent, ha nem megfelelő módon és minőségben aknázzák ki az önkéntes munkát vállaló hallgatók képességeit.

A megvalósítók szerint – összegezve

A SWOT szempontú megvalósítói leírások tematizált és számszerűsített összegzése megerősíti a kérdőív első hat témakörében foglalt tartalmakat. Láthatóan a projekt céljai, amelyek a SWOT esetén az alapértékekben realizálódnak, minden megvalósító számára egyértelműek, és az erősségek között kiugró számassal (16 említés) jelentek meg (8. ábra).

8. ábra. SWOT szempontú megvalósítói válaszok számszerűen összegezve (N:22)

Néhány gyengének jelzett alapértéket a lehetőségek számbavételekor ki is emeltek a válaszadók, és főként a kívülről érkező nyomások (előítélet, diszkrimináció) mint fenyegetettség jelennek meg ellenpontként az értékmezőben. Az értékek gyakorlatba ültetését a személyi és tárgyi feltételek alapozzák meg, amelyek hasonló (közepes szintű) számassal jelennek meg az erősség, gyengeség, lehetőség szegmensekben. Vagyis a feltételek egy része adott, és a feltárt hiányosságokra látnak fejlesztési lehetőséget a megvalósítók. Kiugróan jelenik meg a külső fenyegetettség e területen, ami nem meglepő egy projektzárási szakaszban, amikor kétséges, hogy a szükséges erőforrások ismét rendelkezésre állnak-e majd. A szakkollégistákkal kapcsolatos megállapítások mind a négy vizsgált szempontból közel azonos értéket mutatnak, vagyis a megvalósítók látják az elmúlt két és fél év fejlesztésének eredményeit, és meg tudják nevezni azt is, hogy milyen szempontból van még szükség a továbblépésre, illetve mi szabhat ennek gátat.

A tevékenységek és módszerek kérdéskörében már közel sincs ilyen egyenletesség. Hasonló és viszonylag magas az erősség és gyengeség számossága, ami azt jelzi, hogy sokféle tevékenység zajlott az elmúlt projektidőszakban, de ugyanennyi hiányosságot is tapasztaltak a megvalósítók. Kiugrik ezen a területen a felsorolt lehetőségek száma (17) és a legalacsonyabb a veszélye a tevékenységek elmaradásának. Ebből arra lehet következtetni, hogy a válaszadó megvalósítók egyértelműen bíznak abban, hogy új tevékenységek és módszerek megvalósításával közelebb jutnak majd a jövőben a kitűzött célokhoz. Összehasonlítva a szakkollégistákkal kapcsolatos véleményekkel ezt a megközelítést egyértelműen látható, hogy a megvalósítók saját erőforrásaik megsokszorozásának lehetőségével élnek, és nem a szakkollégisták „okolásának” stratégiája mozgatja őket az elmaradások ellensúlyozásában. A szakmai együttműködések és a nyilvánosság szempontja szintén a pozitív oldalon helyezkedik el: kétszer akkora értéket mutat az erősségek és lehetőségek területén, mint a gyengeségek és fenyegetettség szempontjából. Úgy tűnik, hogy a feltárt hiányosságok mellett a megvalósítók számára fontos a belső és külső együttműködési rendszer működtetése, jövőbeli kiaknázása, valamint a tevékenységek folyamatos nyilvánosságának biztosítása.

A kérdőívek részletes ismertetése és elemzése közelebb vitt bennünket a projekt történéseinek megvalósítói szempontú áttekintéséhez. A projektben sokféle feladatot végző szakemberek megközelítései jelentősen gazdagították a számokban, fotókon megjelenő projekteredményeket, és megmutatták a fejlesztési irányokat is. A sokféle vélemény háttérben pedig egységes kép rajzolódik ki a stabil és elkötelezett megvalósítói körről. Mindazokról, akik teljes mértékben azonosultak a projekt szemléletével, reálisan látják az eddigi sikereket és hiányosságokat, és hajlandók a szakkollégisták „okolása” helyett az önfejlesztést előtérbe helyezve pozitívan szemlélni a következő szakasz feladatait. A megvalósítók pozitív hozzáállását jelzi, hogy az összesített SWOT jelzések pozitív oldalán (erősségek, lehetőségek) 111 megjegyzés szerepel, míg a negatív oldalon (gyengeség, fenyegetettség) jelzettek száma csak 78. Az elköteleződést az mutatja, hogy a kérdőív első hat témakörére adott válaszok összesítésében a projektcélok (azonosulás)

magas értékkel kiugranak, és a saját megvalósítás mikéntje kapott némileg alacsonyabb pontot (2. ábra). Ugyanez látszik a 7. ábrán, ahol az erősségek között a kiugróan magas értékorientációt (16 említés) (azonosulás) a jövőbeli módszertani lehetőségek (önfejlődés) reménye (17 említés) éri el, amelynek teljesülését a (személyi, tárgyi, pénzügyi) feltételek elmaradása (14 említés) gátolhatja meg.

A szakkollégisták szerint

A Wlisllocki Henrik Szakkollégium diákjainak tapasztalataira, élményeire és javaslataira is kíváncsiak voltunk a projekt utolsó szakmai (záró) elemeként megvalósuló akciókutatás során. A diákokat több kutatói eszközzel kerestük meg. Először egy hosszabb, a projekt részleteire kitérő, önkitöltős kérdőív nyújtott lehetőséget a szakkollégisták véleményének megosztására. A kérdőívet 31 fő, a projekt ösztöndíjas diákjainak 95%-a töltötte ki. A másik kutatói eszközként fókuszcsoporthoz került sor a szakkollégium tanévzáró háromnapos orfívi rendezvényén. Ebben a beszélgetésben 12 aktív, a szakkollégium programjainak legtovábbjébe bekapcsolódó diák vett részt. Harmadsorban pedig mélyinterjúkat készítettünk 6 olyan szakkollégistával, akik sokszínűen (különböző szakok, a bevonódás eltérő ideje stb.) tudtak véleményt alkotni. A fejezet alapvetően a kérdőív szerkezetét követi, és a két másik kutatói eszközt a kép árnyalására használja fel.

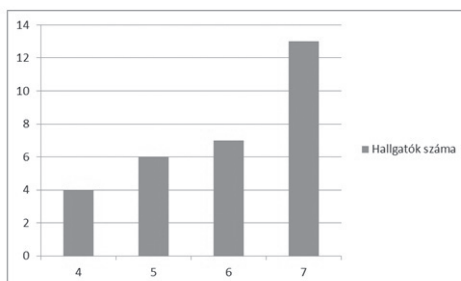
A zárókutatáshoz összeállított hallgatói kérdőív célja az volt, hogy átfogó képet kaphassunk a szakkollégistáktól arra vonatkozóan, hogyan érezték magukat ebben a két és fél éves projektben. Célunk volt feltérképezni a különböző projektelemek (szakmai szolgáltatások) hasznosságát, fontosságát, de különösen érdekes volt, hogy mik azok az elemek, amelyeket a hallgatók kevésnek érezték, hiányoltak, esetleg túl soknak tartottak. A kérdőív tematikusan haladt végig a projekt főbb elemein. Minden elem esetén először egy hétfokú skálán kellett a válaszadóknak értékelniük, hogy mennyire voltak elégedettek az adott projektelem nyújtotta szolgáltatással. Ezután arra kértük a diákokat, hogy írják le a legfontosabb élményüket és

javaslataikat a kérdéses szolgáltatással kapcsolatban. Ettől eltérően kérdeztünk rá a komplexebb projektelemekre, a sokféle lehetőséget kínáló tudományos és közösségi programokra. Ezek esetén arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire érezték magukat a szakkollégisták bevonva a különféle tevékenységekbe, illetve mitől éreznék magukat még inkább megszólítva.

Nézzük meg tehát részletesen az eredményeket, *dőlt betűvel szedve a kérdőívben feltett kéréseket*. Az egyes részeknél kiemeljük a skálán kapott számosságot átlagban, amelyet a szöveges véleményekkel egészítünk ki. Az összegezve leírt vélemények végén kiemeljük a szakkollégisták fejlesztési javaslatait.

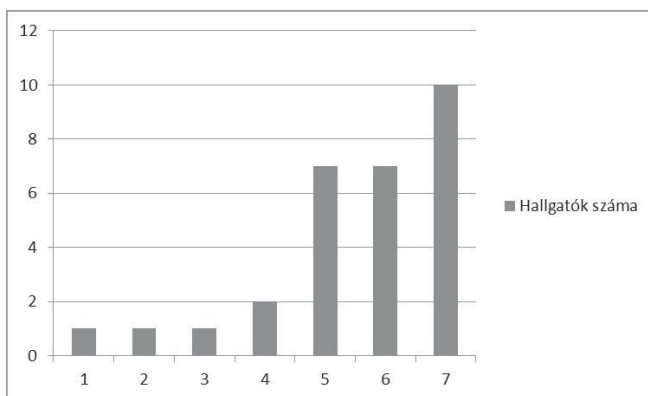
Elsőként a kérdőív a programba való bekerülésre kérdezett rá, vagyis hogy a felvételi eljárást hogyan értékelték a hallgatók. A felvételi eljárás az adható hétből magas értéket, 6 pontot kapott (9. ábra) a skála eredményeit átlagolva. 16-an említették a szóbeli felvételi elbeszélgetés barátságos miliójét, amellyel szinte azonnal közvetlen kapcsolat tudott kialakulni a szakmai vezetés és a leendő szakkollégisták között. Kilencen említették, hogy a formális, papíralapú felvételi mellett szóbeli elbeszélgetésre is sor került, illetve ugyanennyien mondták, hogy informatív volt az eljárás, azaz minden szükséges információt megkaptak ahhoz, hogy sikeresen bekerülhessenek a programba. A felvételi eljárást fejlesztendő javaslatok között hangsúlyosan szerepelt, hogy az új tagok kiválasztásában nagyobb szerepet kellene kapnia a szakkollégium közösségének, illetve hogy bővebb tájékoztatást lehetne nyújtani a program kötelező elemeiről.

9. ábra. Skála – Felvételi eljárás

Az első nagyobb tematikus rész a kérdőívben a személyes és közösségi támogató programokra vonatkozott. Idetartozott a mentor, tutor, közösségi tér. A második kérdéskör a mentori projektelemmel¹⁹ kapcsolatos tapasztalatokra kérdezett rá. A hallgatók összességében 5,5 pontra értékelték ezt a tevékenységet (10. ábra), vagyis inkább elégedettek voltak vele. A legfontosabb, amit a mentorokkal kapcsolatban kiemeltek a hallgatók, hogy mindenben mindenkor számíthattak a segítségükre. Legtöbbször a tanulmányok, nyelvtanulás és pályázatírás kapcsán kaptak támogatást emelték ki. További tíz ember említette, hogy a mentorok részvétele a közösségi programokon fontos volt számukra, így személyesebb kapcsolat tudott kialakulni közöttük. A javaslatok, amelyből 11 született, leginkább arról szólnak, hogy esetenként fontos lenne az egyéni mentorálás, amely során egy hallgatóval egy mentor (kortárs segítő) működik együtt.

10. ábra. Skála – Mentori rendszer

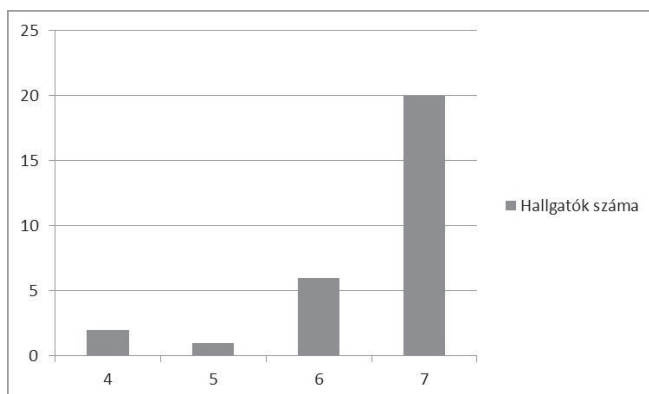

A harmadik kérdéskör a hallgatók személyes támogatására létrehozott tutori (egyetemi oktatói) projektelemmel²⁰ fontosságát boncolgatta. Elsőként nézzük a skála eredményét (11. ábra). Átlagban 6,5 pontot kapott ez az elem, az értékek 4 és 7 között szóródtak. Ennek alapján tehát kijelenthetjük, hogy a projekt ezen eleme alapvetően sikeres volt a célcsoport szempontjából, azonban voltak olyan tutorok, akik nem

minden szempontból feleltek meg a hallgatóknak. Amikor azt kértük, hogy a tutori támogatás legfontosabb elemét, jellemzőjét írják le, húsz fő említette, hogy a tanulmányi előrehaladásában nagy segítséget kapott. Ilyen volt többek között az első szemináriumi dolgozat megírása, a szakdolgozat megírása, a közös kutatás végzése vagy az OTDK-ra való felkészítés. Az említett tevékenységek nagy része már a tehetséggondozás kategóriájába tartozik. Vagyis ebben az esetben nem csupán hátránykompenzációról beszélhetünk, hanem olyan, a tudományos életben végzendő aktivitásokról, amelyek elősegíthetik a hallgatók akadémiai életbe való bejutását.

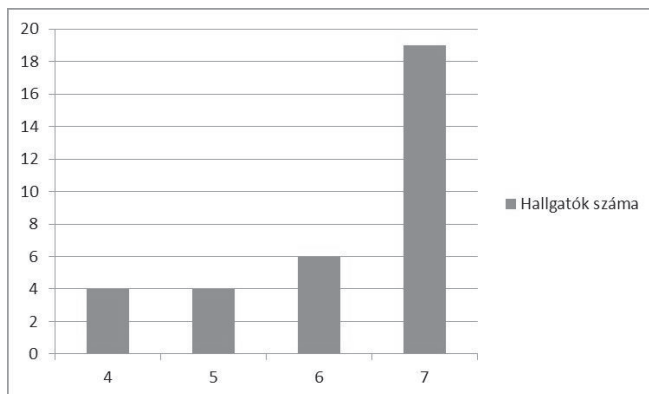
További 11 esetben tettek említést a közvetlen, személyes kapcsolatról, amely segítségével a hallgató személyes problémáit tudták megoldani. A mélyinterjúk során a tutori projektelemről pozitív konnotációban beszéltek a hallgatók, ebből kiderült, hogy ez a kapcsolat fontos és hasznos volt számukra az egyetemen való eligazodásban. A tutori projektelemmel kapcsolatban 16 javaslatot fogalmaztak meg. Ezek közül a legfontosabb – hét említéssel – a közös programok hiánya. Vagyis a hallgatók úgy érzik, hogy a ttorral nagyon formális keretek között zajlik a kapcsolattartás, és fontos lenne számukra, ha kevésbé formális keretek között – pl. a bentmaradás hétvégét említették többen – is tölthetnének el időt velük.

11. ábra. Skála – Tutori projektelem

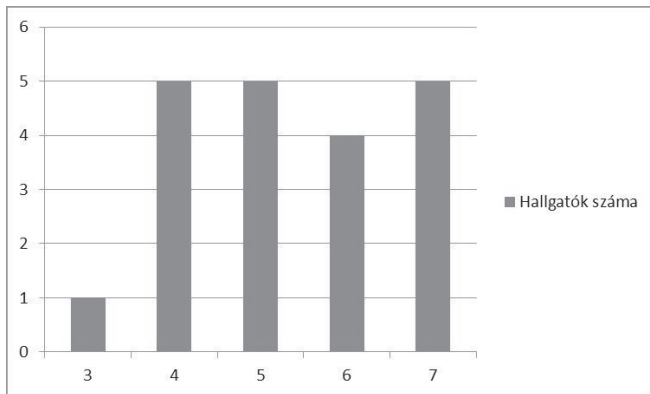
A közösségi támogatás érdekében 2013-ban olyan közösségi teret hoztunk létre a Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken, amelyet a hallgatók használtak. Olyan hely ez, ahová a hét bármely napján betérhettek, ha e-mailt kellett nézniük, vagy ha csak beszélgetni szerettek volna. Ez a tér (továbbiakban: közösségi tér²¹) nemcsak egy szoba volt, hanem a közösségi programok létrehozásának színtere, a projekthez kapcsolódó megbeszélések helyszíne, a Hallgatói portfóliók²² lelőhelye is. Továbbá a közösségi tér vezetőjén, Schäffer Jánoson keresztül a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék könyvtárát is használhatták a hallgatók, korlátozás nélkül. Ennek megfelelően kíváncsiak voltunk, hogy *a közösségi tér nyújtotta szolgáltatások mennyire érték el a hallgatókat, és milyen mértékben érezték bevonva magukat a tér kínálta programokba*. Összességében elmondható, hogy elégedettek voltak a hallgatók a közösségi térrel: 6,4-re értékelték a skálán ezt a projektelemet (12. ábra). A hallgatók által írt szöveges válaszokban a közösségi térről az a kép rajzolódik ki, hogy ez az a hely, ahol az adminisztratív feladataikat, beadandóikat, tanulmányi felkészülésüket végzik a hallgatók. Emellett 14 említés olvasható arról, hogy ez az információ legfőbb forrása, a találkozási hely, ahol a többi szakkollégistával meg lehet vitatni a mindennapos ügyeket. Nyolc esetben kiemelték, hogy az esetleges problémák megoldásában itt mindig segített a közösségi tér vezetője. A javaslatok egy része a technikai feltételek javításáról szól (több és jobb számítógép), de arra vonatkozóan is fogalmazódott meg igény, hogy a projektben részt vevő képzőkkel szívesen találkoznának itt a hallgatók.

12. ábra. Skála – Közösségi tér

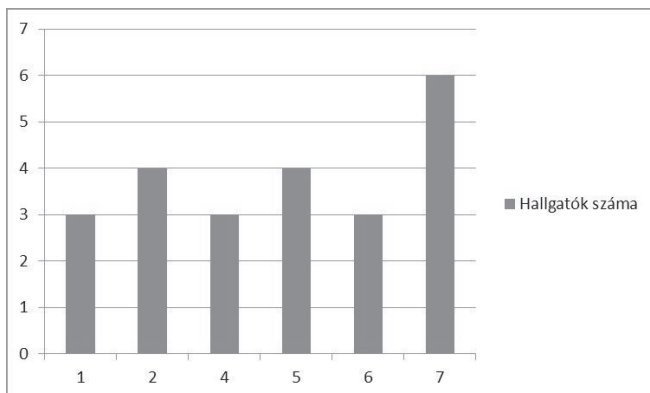
A következő nagyobb blokkban a projektben nyújtott szolgáltatásokról alkotott hallgatói véleményekről írunk összesítő jelleggel. Ide olyan tevékenységek, közösségi programok tartoztak, amelyek a hallgatók szakmai, személyes fejlődését, esetleges hátrányaik csökkentését szolgálták, illetve a társadalmi szerepvállalásukat erősítették. A következő elemekről van szó: idegennyelv-oktatás, csapatépítő és konfliktuskezelő tréning, tanulás-módszertani képzés, IKT-kurzus és önkéntes munka. A nyelvoktatással inkább elégedett voltak a hallgatók: átlagolva 5,4-re értékelték ezt a szolgáltatást (13. ábra). A fontosságát tekintve egészen egységes képet rajzol ki a szakkollégisták véleménye: elengedhetetlen a nyelvvizsga megszerzése a diplomához, fontos a szakmában való érvényesüléshez itthon és külföldön egyaránt. Ezt a véleményt erősítették a mélyinterjúkban elhangzottak is, amelyek a nyelvórák szükségességéről és a nyelvgyakorlás pozitív élményeiről számoltak be. A fejlesztési javaslatok főként az órák megszervezésére irányultak: kisebb csoportok, magasabb óraszám, kedvezőbb időpontok. Az oktatás tartalmára vonatkozóan két javaslat érkezett, amelyek a pontosabb tudásszint szerinti csoportosítást és a külföldi tanulmányutak beiktatását említették.

13. ábra. Skála – Nyelvoktatás

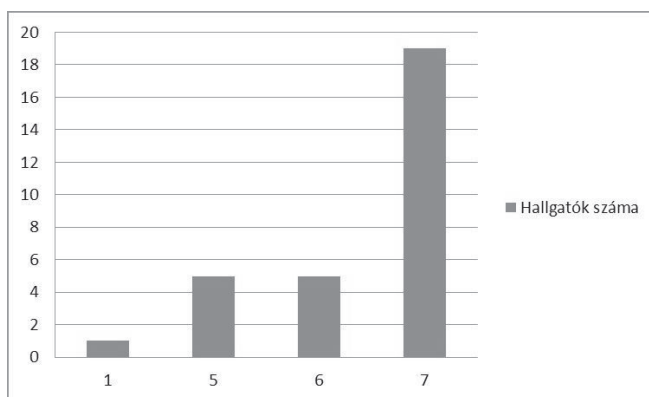
Az infokommunikációs (továbbiakban: IKT) oktatással kapcsolatos vélekedés már színesebb képet mutatott. Az elégedettség skála szerint (4,5) ezzel a képzéssel kevésbé voltak elégedettek a hallgatók, mint a nyelvoktatással (14. ábra). A képzés fontosságát ugyan nem vonták kétségbe a hallgatók: az említések között a legtöbbször az egyetemi tanulmányokhoz kötődő számítógépes ismeretek elsajátítása szerepelt. *A javaslatok között volt azonban, aki azt írta, hogy kötelezővé tenné, ezzel is utalva ennek szükségességére. Emellett magasabb óraszámot és állandó csoportok kialakítását is javasolták a hallgatók.*

14. ábra. Skála – IKT-képzés

Az úgynevezett „bentmaradós” hétvégék²³ oszlopos részét képezte a tanulás-módszertani képzés.²⁴ Az elégedettségi skálán ez a képzés magas pontszámot kapott: 6,3 (15. ábra). Erről az élményközpontú képzésről a legtöbben (21 fő) azt írták, hogy lényegesen megkönnyítette felkészülésüket a vizsgaidőszakban egy-egy vizsgára, segítette őket a koncentrációban, és sok új információt tudtak meg a tanulás folyamatáról. A szakkollégistákkal készült interjúkban ezzel a képzéssel kapcsolatban az új módszerekről és technikákról esett szó, amelyek segítségével érezhetően könnyebben tudtak a hallgatók felkészülni egy-egy vizsgára. A fejlesztéssel kapcsolatban 14 javaslat érkezett. Ezek nagyobb része (10) teljes elégedettségét fejezte ki, illetve magasabb óraszámot szánna neki.

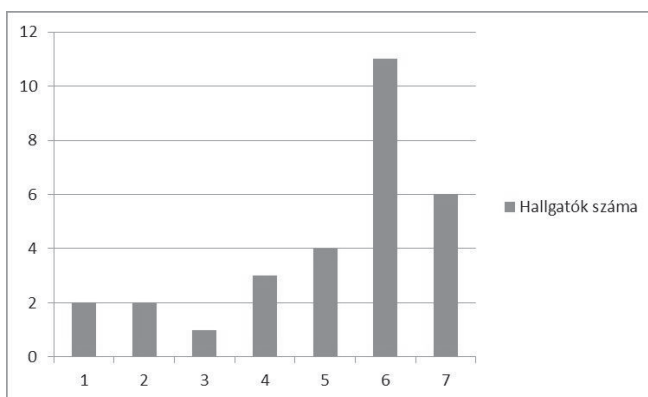
15. ábra. Skála – Tanulás-módszertani képzés

Szintén a háromnapos, a Gandhi Gimnáziumban megrendezett hétvégéken kaptak helyet a különböző csapatépítő, konfliktuskezelő és önismereti tréningek.²⁵ Ezekről összefoglalóan kérdeztük a szakkollégistákat. Összességében elmondható, hogy inkább elégedettek (5,1) voltak vele (16. ábra). A szöveges megjegyzések – a legfontosabb élmény leírása – során 17 alkalommal említették a szakkollégisták, hogy ezek a tréningek segítettek a WHSz közösségének kialakulását a saját maguk és társaik megismerésén keresztül. Négyen említették, hogy a trénerek által feldobott témák érdekesek, hasznosak

voltak. Emellett viszont többen (öt fő) fogalmaztak meg negatív tapasztalatokat. Ezek nagyrészt a képzés szükségességéhez kötődnek, illetve a csapat létszámát mint nehezítő tényezőt említik. A fejlesztési javaslatok (13 darab) közül a legtöbb a tréningek szoros, kötött menetrendjének megváltoztatását szorgalmazza, a másik része a tréning időpontján és feladatain változtatna, hogy bensőségebb lehessen a hangulat ezeken a foglalkozásokon.

16. ábra. Skála – Csapatépítő tréningek

A képzések, tréningek, fejlesztőfoglalkozások a hallgatók által „bentmaradós hétvégéknek” nevezett alkalmakon valósultak meg. Ezek minden hónapban három együtt töltött napot jelentettek a szakkollégisták életében, amelyek mély nyomot hagytak a hallgatókban. Ennek egyik jele, hogy ezen projekt-elem kapcsán figyelhettük meg a legtöbb élményleírást (47 darab) és javaslatot (30 darab) is. Az elégedettségi skálán 5 egészes átlagot kapott ez az elem (17. ábra). Ezért értékelhetjük úgy, hogy inkább tetszett a hallgatóknak ez a fajta közösségi program. Az élmények között legnagyobb számban (20 darab) a közös együttlétet pozitívan említő megjegyzések voltak. Ez azért nagyon fontos a szakmai vezetés és a jövőbeli projektek szempontjából, mert a hátrányos helyzetű fiatalokat támogató programok kulcsa és a hosszú távú társadalmi mobilitás szempontjából a legfontosabb egy olyan közösség kiala-

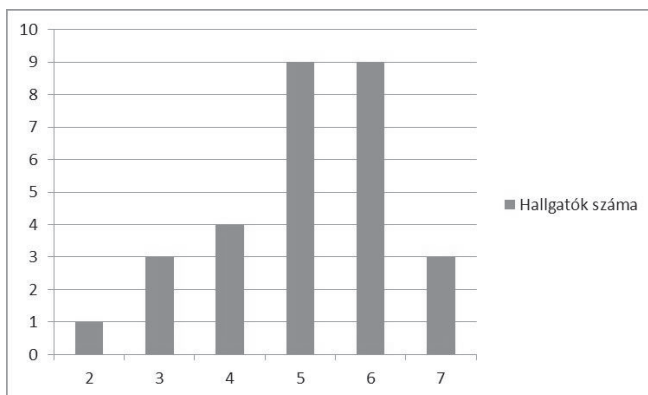
kítása, amelynek tagjai a program alatt és majd a későbbiekben is támogatni tudják egymást. Ez a támogatás megfogható az éjszakába nyúló beszélgetésekben, egymás problémáinak megbeszélésében és később a munkaerő-piaci elhelyezkedés segítésében.

A következő nagyobb kategória, amit említettek a különböző foglalkozások: közös dal- és klipkészítés, tréningek, sportprogramok. Ezekhez is minden esetben pozitív értékek társultak a leírásokban („tetszett”, „nagyon jó volt”, „a legjobb az volt, hogy...” stb.). Az interjúkat olvasva hasonlóan pozitív értékek kerültek elő: „Az esti közösségfejlesztő programokat említeném, amik nagyban hozzájárultak a személyes és szociális kompetenciáim fejlődéséhez”. A javaslatokra tett 12 megjegyzés a hétvégék szervezésével kapcsolatosak: más helyszín, jobb feltételek, étkezés stb. Négy fő jelezte, hogy érdemes lenne a diákokat is bevonni a hétvégék tartalmi szervezésébe. Ezen a ponton egy kicsit érdemes megállnunk. Hiszen talán ennél fontosabb eredményt két és fél év alatt nem igazán lehetett volna elérni. Az, hogy egy közösség, amely félévente új tagokkal bővül, egyesek kiesésével csökken, de képes az egyéni alapvető szociális igényeken felül (jobb szállás, étel) közösségi szinten kimondani, hogy a számukra szervezett programba több beleszólást szeretne, nagyon fontos állomása annak, hogy egy valódi önszerveződő csoporttá váljon, amely alapvetően a projekt explicit célja volt. Ehhez kapcsolódóan nyolc fő írta, hogy több közös, általuk szervezett programon venne részt, mert ez jelentené számukra az igazi közösségi élményt. Négy fő említette, hogy a hétvégék programja túl feszes, fárasztó vagy kimerítő. Természetesen ezt a jövőben körültekintőbb előkészítéssel és szervezéssel ki lehet küszöbölni.

A pályázat egyik nagyon fontos eleme volt az aktív társadalmi szerepvállalásra való felkészítés. Ehhez kapcsolódóan a Wlislócki Henrik Szakkollégium ösztöndíjasainak félévente 50 órányi önkéntes munkát²⁶ kellett végezniük egy általuk választott, a szakkollégiummal partneri kapcsolatban lévő szervezetnél. *Az önkéntes munkával kapcsolatban azt kértük a hallgatóktól, hogy írják le, milyen pozitívumokkal és nehézségekkel szembesültek.* A pozitívumok összesítése során az látható, hogy a legtöbben (12 fő) a mások támogatását, segítségnyújt-

tást és a tapasztalatszerzést, kapcsolatok kialakítását (11 fő) emelték ki. A mélyinterjúk során egyikük így nyilatkozott: „Az önkéntesség volt a legfontosabb hozadéka a programnak”. Ezzel a projektelem elérte azt a fajta célt, amely az egyetemen, a szakkollégiumon kívüli kapcsolati háló kialakítására, megerősítésére irányult. További 10 fő említette, hogy a projektelem segítségével megismerhette egy-egy szervezet működését, fejlődött a személyisége, pozitív visszajelzést kapott az elvégzett munkájával kapcsolatban.

17. ábra. Skála – „Bentmaradás hétvége”

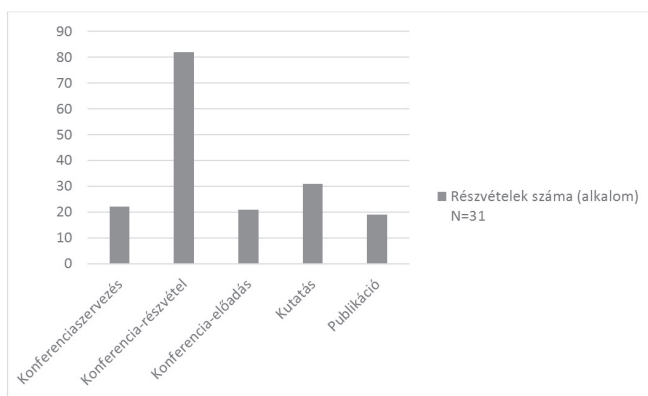
A nehézségek sorában legnagyobb mértékben (9 említés) az önkéntes munka magas óraszámja jelent meg. További negatívum, hogy az egyetemi tanulmányok és más szakkollégiumi elfoglaltságok mellett nehezen tudták beilleszteni heti rendszerességgel az önkéntességet. Négy fő jelezte, hogy számára elvi problémát jelentett, hogy kötelező jelleggel kellett önkéntes munkát végeznie. *A javaslatok között az óraszám csökkentése, a szervezetek körültekintőbb felkészítése és a tevékenység kötelező jellegén való változtatás szerepelt.*

Összefoglaló jelleggel kértük a hallgatókat, hogy tegyenek javaslatot a projekt szolgáltatásaival, képzéseivel, fejlesztéseivel kapcsolatban. Összesen 22 javaslatot írtak. A legnagyobb számban – 8 említés – a hallgatók elégedettségüket fejezték ki. Talán ez a mondat érzékelteti ezt a fajta eredményt: „Sze-

rencsére minden képzés, szolgáltatás a rendelkezésemre állt ahhoz, hogy a tanulmányaimat sikerrel végezzem”. További 10 említést olvashatunk arra vonatkozóan, hogy érdemes lenne személyre szabottabb szolgáltatásokat is nyújtani, illetve az egyes egyetemi szakokhoz kötődően egyéni segítségnyújtást is igényelnének: korrepetálást bizonyos tantárgyakból. Az egyéb kategóriába soroltuk azt a négy említést, amely például több belföldi és külföldi utazást említ, illetve lelki segítségnyújtást és több sportprogramot.

A kérdőív következő nagyobb egysége a tudományos élettel²⁷ kapcsolatos tapasztalatokra, élményekre kérdezett rá. A pályázat nem várta el a hallgatók tudományos pályára való felkészítését, de mivel egy egyetemi szakkollégium feladata alapvetően ez, illetve a projekt szakmai vezetésének meggyőződése, hogy ez vezethet a valódi társadalmi integrációhoz, így nagyon fontos részét képezte a programnak. Első körben arra voltunk kíváncsiak, hogy a szakkollégisták hány alkalommal vettek részt a projekt során megvalósult tudományos tevékenységekben. Ennek szemléltetésére álljon itt a 18. ábra.

18. ábra. Résztétel, tudományos tevékenységek

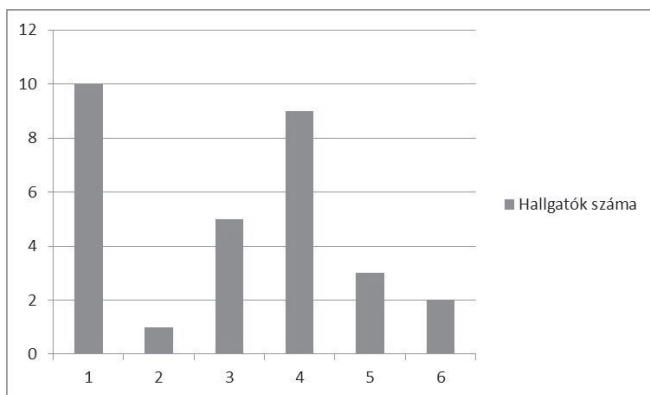

Az ábrán jól látszik, hogy a hallgatók legtöbbször már vett részt valamilyen konferencián. Természetesen nagy a szórás, hiszen a válaszadók közül volt, aki egyszer sem, míg valaki öt alkalommal is volt konferencián. A válaszadók mintegy kétharmada

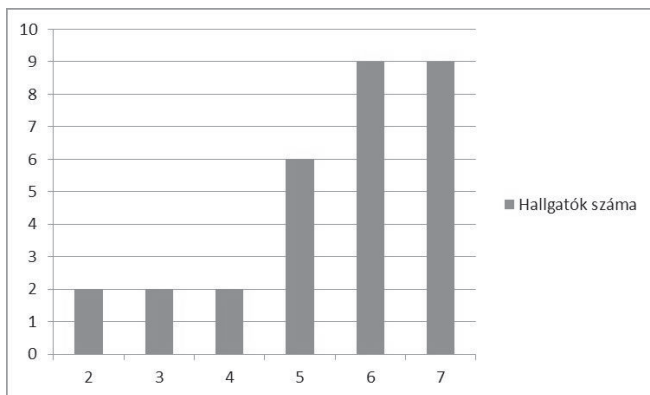
(19 fő) már 2-3 tudományos kutatásba is tevékenyen bevonódott, és csak egyharmaduk nem vállalkozott erre a feladatra. A konferencia-előadás és a publikáció, amely egy-egy tudományos munka végállomásának is tekinthető, kevés hallgató esetében fordult elő, de elmondható, hogy 21 tudományos előadás és 19 publikáció köthető a Wlilocki Henrik Szakkollégium hallgatóihoz.

Arra vonatkozóan, hogy mennyire érezték magukat bevonva ezekbe a tevékenységekbe, szintén egy-egy skála segítségével kérdeztünk rá. Ezeknek az átlagolt eredményei összecseengenek a részvétel arányaival. Vagyis leginkább a konferencia-részvételbe érezték magukat bevonva (5,5), a kutatás és előadás középértéket kapott (4,3 és 3,8), míg a publikálás és a szervezés állt a hallgatóktól legtávolabb 3-3 átlagértékkel (19–23. ábrák). Az interjúk során több hallgató is említette a kutatásban és konferenciákon való részvételt mint meghatározó élményt. Emellett a fókuszcsoportos beszélgetés egyik központi kérdése is arra irányult, hogy a hallgatók tervezik-e a jövőben tudományos munka végzését. A válaszokból az látszik, hogy a kezdeti idegenkedés a tudományos tevékenységektől a projekt végére eltűnt. Aki részt vett ilyen tevékenységekben, az a pozitív élmény miatt akarja folytatni, aki pedig nem vett részt, a társainál tapasztalt pozitív visszacsatolás miatt szeretne bekapcsolódni ilyen tevékenységekbe.

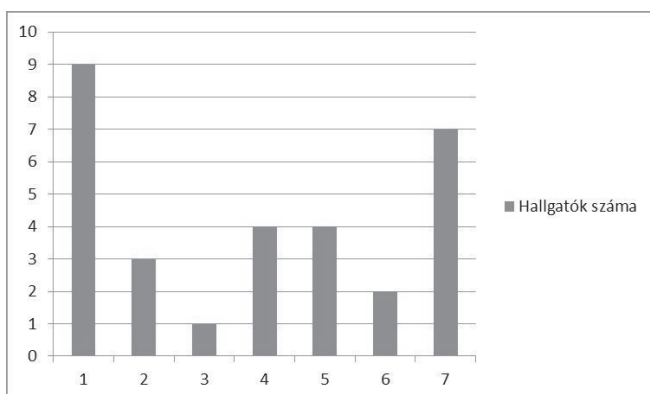
19. ábra. Skála – Bevonódás konferenciaszervezésbe

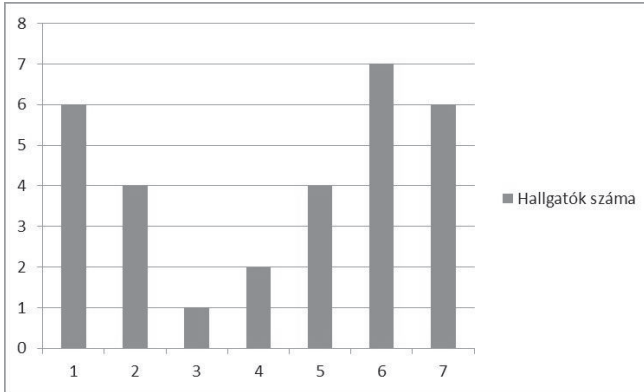
20. ábra. Skála – Bevonódás konferencia-részvételbe

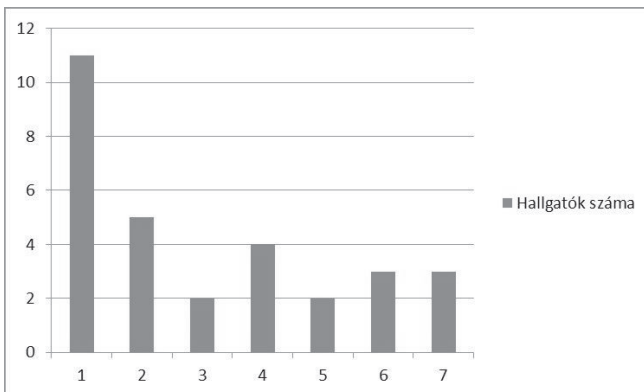
21. ábra. Skála – Bevonódás konferencia-előadásba

22. ábra. Skála – Bevonódás tudományos kutatásba

23. ábra. Skála – Bevonódás tudományos publikálásba

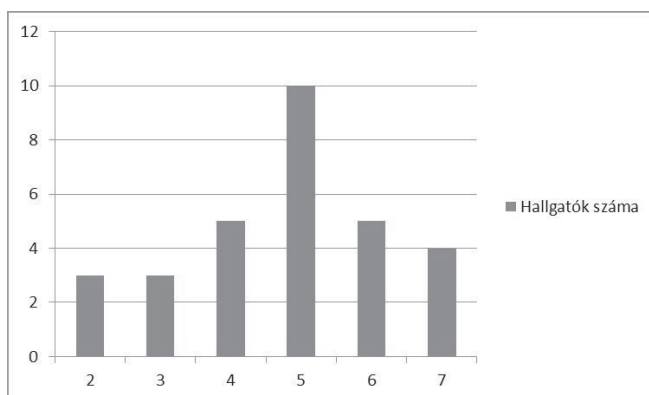

Ennek kapcsán természetesen nagyon kíváncsiak voltunk, hogy mitől lenne a szakkollégisták számára a tudományos életben való részvétel vonzóbb. A válaszok között 8 fő említette, hogy személyes döntésétől függött az, hogy részt vette-e/ részt fog-e benni venni vagy sem. Öt fő említette, hogy ha tágabb lenne a lehetőségek téra – nem csak társadalomtudományi témák –, akkor részt venne, hat fő írta, hogy most, hogy a szakkollégista társain tapasztalta a pozitív élményeket, ő maga

is részt fog venni ilyen jellegű tevékenységekben. Érzékelhető, hogy a tudományos életbe való bevonódás hosszabb fejlesztési időszakot és fokozatosságot igényel, azonban a pozitív irányú elmozdulás egyértelműen tetten érhető a válaszokban.

A kérdőív utolsó blokkjában arra a kérdésre vártunk választ a szakkollégistáktól, hogy mitől éreznének nagyobb mértékű bevonódást a WHSz közösségi programjaiba.²⁸ A válaszok (22 darab) nagyon megoszlottak. Öt fő a személyes motivációt nevezte meg a bevonódás kulcsaként, szintén öt fő írta, hogy több programban tudna részt venni, ha időben kapna értesítést. Négyen jelezték, hogy a leterheltség miatt jut kevés idejük a közösségi programokra. Érkezett nyolc olyan válasz is, amelyeket nem tudtunk tematikusan kategorizálni. Ezek között volt, aki a szakkollégiumi közösség által szervezett programokra szívesebben menne, akit az érdekesebb témák vonzanának, illetve akik jobban szeretnék, ha a programok szervezésébe a szakkollégisták is be lennének vonva személyre szabott feladatok kiosztásával. Ezt a véleményt erősítik a szakkollégistákkal készült interjúk is. Több hallgató említette, hogy számára a közösség volt a legfontosabb, illetve a WHSz közössége olyan biztonságérzetet nyújtott számára, amit nem szeretne elveszíteni amiatt, hogy az ösztöndíjprogram véget ér.

24. ábra. Skála – Bevonódás a közösségi programokba

A szakkollégisták véleményeiről összegzően

A WlislOCKI Henrik Szakkollégiumban megvalósított komplex szolgáltatási rendszerrel működő ösztöndíjprogram záróakkordjaként akciókutatást végeztünk. Ennek azon részét ismertettük, amely a hallgatók (célcsoport) tapasztalataira, érzéseire, továbbfejlesztési javaslataira volt kíváncsi. Ennek összesítésére egy kérdőívet állítottunk össze, amely igyekezett rákérdezni a projekt minden fontosabb elemére és az azzal kapcsolatos hallgatói véleményekre. Az eredményekből jól látható, hogy az ösztöndíjprogramban részt vevő hallgatók alapvetően elégedettek voltak a projekt nyújtotta lehetőségekkel, miközben természetesen kritikát és konkrét fejlesztési javaslatokat is megfogalmaztak. Ennek alapján elmondható, hogy sok olyan információ került a szakmai vezetés és az olvasó birtokába, amely segítségével egy-egy ilyen vagy ehhez hasonló projekt tervezéséhez kiindulópontot kaphat. Számunkra is tanulságul szolgál a hallgatók sokrétű véleménye, amely mind azt jelzi, hogy az elmúlt két és fél év nem volt hiábavaló – sikerült egy olyan közösség számára platformot létrehozni, amely felelősen és kritikusan tekint az őt támogató tevékenységekre, abba beleszólást kér, és egyben aktívabb részvételt javasol saját maga számára.

A tanulmány hallgatói eredményeit feldolgozó részének szerzője maga is részese volt egyetemistaként a WlislOCKI Henrik Szakkollégium közösségének és más hasonló célokkal működő ösztöndíjprogramoknak is. Ennek szépségeit és nehézségeit most megvalósítóként élhette át. Egy volt szakkollégista, jelenleg egyetemi oktató megvalósítói részvétele a WHSz bemutatott projektjének megszületésében, lebonyolításában, zárásában és továbbfejlesztésében talán a legékesebb bizonyítéka annak, hogy a hátrányokkal induló, roma/cigány hallgatókat támogató programokra szükség van, és hosszabb időtávon ugyan, de megmutatják eredményeiket.

Összegző gondolatok

A Wlislócki Henrik Szakkollégium diákközösségét alkotó hátrányos helyzetű, elsősorban roma/cigány fiatalok támogatására és aktív részvételükkel valósult meg 2013 februárja és 2015 augusztusa között a vizsgálatunk tárgyává tett komplex ösztöndíjrendszer. A projekt láthatóan nem csupán a Pécsi Tudományegyetemen tanuló – a kedvezményezett körbe bevont – szakkollégisták hátrányait kívánta kompenzálni, hanem az esélyek növelésével egyidejűleg nagy hangsúly került a tehetséggondozásra és az aktív közösségi élet kialakítására is. Ez utóbbiak legszembetűnőbb eredményei a hallgatók tudományos és szakmai rendezvényeken való sikeresebb és aktívabb részvétele, valamint az önszerveződés fokozódó igénye.

Úgy véljük, hogy a projektcélok eléréséhez elengedhetetlen volt a pályázat tervezésétől a megvalósításon keresztül a lezárásig egy olyan szakemberekből álló csoport kialakítása, amely a szakmájában hiteles és elfogadott, a projekt iránt érzékeny személyekből állt. Továbbá fontos volt az is, hogy a szakemberek körébe a szakkollégium volt diákjai – már mint projektmegvalósítók – különböző feladatokkal bekerüljenek, személyes tapasztalataikkal gazdagítva a projektet. A megvalósítói csoportba tartozó szakemberek közül 22 fő osztotta meg a projekttel kapcsolatos tapasztalatait, pozitív és negatív élményeit, félelmeit – ennek elemzése került a tanulmány első részébe. Összegzően elmondható, hogy a különböző projektelemben dolgozó személyek elkötelezetten, a hallgatók egyéni és közösségi érdekeit figyelembe véve munkálkodtak saját területükön. A szakkollégistákkal közös tevékenységeik, találkozásaik konzekvenciáit objektíven, a hallgatók érdemeit kiemelve és „hibáztatásuk” nélkül²⁹ vonták le. Ezen túlmenően pedig konkrét, a saját programjaikra vonatkozó módszertani, tartalmi és formai fejlesztési irányokat fogalmaztak meg, amelyek mindenképpen hasznosak és fontosak a jövőbeli projektek tervezése szempontjából.

Az akciókutatás másik fontos célcsoportja természetesen a szakkollégium hallgatói, az ösztöndíjprogramban aktívan részt vevő diákok voltak. A velük készült személyes és fókuszcsoportos interjúk, illetve az általuk kitöltött kérdőívek eredményei

meghatározó elemei a következő szakkollégiumi projekt tervezésének. A projektelemenkénti és az összegző vélemények egyaránt mutatnak nagyon pozitív eredményeket és olyan továbbfejlesztési irányokat, amelyek nem meglepők egy ekkora volumenű és komplex projekt esetén. Mint fiatal közösség a WHSz szakkollégistái is elsősorban a közösség erejét, fontosságát emelték ki legtöbbször a projekt erősségeként. Sokrétűen utaltak arra a szerteágazó szolgáltatási körre is, amit haszonnal vehettek igénybe tanulmányi előrehaladásukhoz vagy akár személyes gondjaik megoldására. Gyengességként főként olyan szervezőtechnikai javaslatokat tettek a szakkollégisták, amelyek nagyobb számú humán erőforrás bevonásával és körültekintőbb szervezéssel egyszerűen megoldhatók. További gyengességként a diákok arról beszéltek, hogy a projekt folyamatába nem volt kellő mértékű beleszólásuk. Ez fontos kritikai megállapítás, amelyet a továbbiakban kiemelten figyelembe kell venni. A WHSz szakmai vezetése ugyanis törekedett arra, hogy egy valódi, demokratikus alapokon működő közösséget hozzon létre, így valószínűleg a szakkollégisták bevonását, bevonódását célzó módszertant szükséges fejleszteni. Erősségként is tekinthetünk erre a kritikus megjegyzésre, hiszen a projekt kiemelt céljai között szerepelt az az elvárás, hogy a szakkollégistákban alakuljon ki a személyes szerepvállalás igénye a saját és a közösségük életében.

Elmondható, hogy az akciókutatás segítségével górcső alá vett ösztöndíjprogram alapvetően sikeres volt. Ezt tükrözik a programelemek vezetőinek írásai, a számszerű adatok és a projektben dolgozó szakemberek, valamint az aktívan részt vevő szakkollégisták véleményei is. A kutatás által feltárt projekterősségek mellett azonban nem feledkezhetünk meg a megvalósítás során tapasztalt különböző nehézségekről és problémákról, amelyekről szintén beszámoltak a résztvevők. Ezek csokorba gyűjtve, fejlesztési javaslatokkal kiegészítve arra mutatnak rá, hogy a projektben különböző szerepben részt vevők köre konstruktívan és bizakodóan tekint a projekt egészére. Láthatóan a projekt végére a szakkollégiumi közösség – kiegészülve a támogatói körrel – a fejlődésnek eljutott egy olyan pontjára, amikor nemcsak azonosulni tud egy méltán „nagyinak” mondható ösztöndíjrendszerrel, hanem sokrétű

tapasztalatokra alapozva képes és akar ötleteivel, cselekedeteivel a továbblépéshez aktívan hozzájárulni.

Reményeink szerint a WHSz szakmai vezetése és az olvasó számára is fontos és hasznos információk, tapasztalatok kerültek megosztásra, amelyek az ilyen és ehhez hasonló oktatási és társadalmi esélyegyenlőséget célzó programok szempontjából szükséges tanulságokkal szolgálhatnak.

Jegyzetek

- 1 A roma szakkollégium fogalmát a TÁMOP 4.1.1. pályázatban megadott kritériumok mentén értelmezzük.
- 2 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól.
- 3 TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében”.
- 4 Az anyagi támogatáson túl a személyes odafigyelés volt az egyik legfontosabb támogatási igény a szakkollégisták részéről. A személyes odafigyelés pedig generálta azt a sokféle „szolgáltatást” (nyelvoktatás, IKT-képzés, a kommunikáció és tudományos írás fejlesztése, napi ügyek közös intézése, közösségi és kulturális programok stb.), amelyet igénybe vehettek a szakkollégisták.
- 5 Teljesítményszakadék alatt azt a jelenséget érti a szakirodalom, amely a különböző társadalmi háttérű személyek között gyermekkorban kezdődik, és a felnőttkorig folyamatosan tart, illetve mélyül – méltányos beavatkozások nélkül. Ennek felsőoktatási megjelenési formái a jegyekben mérhető tanulmányi átlagok közti eltérés, a különböző mértékű kompetenciafejlődés és a lemorzsolódási veszélynek való kitétel. (Bauman et al., 2005)
- 6 Az Inclusive Excellence (inkluzív kiválóság) megnevezéssel éltek az amerikai kutatók, amikor kijelentették, hogy az akadémiai élet kiválósága elválaszthatatlan a befogadóvá tétel minőségétől. Az Inclusive Excellence kiépítésére komplex fejlesztési javaslatot tettek; tudományos bizonyítékokra támaszkodva, a szükségesség érveit felsorolva és a beavatkozások modelljét részletesen leírva. (Williams et al., 2005)
- 7 A projekt megvalósítási időszakában is készült több vizsgálat az akciókutatás részeként, amelyek megállapításaira a záróelemzésben is támaszkodhatunk.
- 8 Pálmai Dóra.

- 9 A tanulmányokat e kötet külön fejezetében helyeztük el.
- 10 Vezdén Kata.
- 11 Schäffer János.
- 12 Orfű, 2015. június 21-22-23.
- 13 Interjúalanyok: Békési Andrea szakmai vezető, Buzás Géza, Kis-Bogdán Lídia, Kószegi Krisztián, Mihály István, Oláh Anita, Orsós János szakkollégisták, Egerszegi Andrea tanulás-módszertani kurzusvezető, Pusztafalvi Henriette és Szigeti Eszter egyetemi oktatók, tutorok, Szabados Péter nyelvtanár, Vázsonyi Ottó, a PTE BTK kari igazgatója.
- 14 Csigi Júlia.
- 15 Excel-táblába helyezés kódolással, interjúk gépelése, táblázatok, grafikonok készítése stb.
- 16 Bogdán Melinda, Orsós János, Szederkényi Attila.
- 17 Szücs-Rusznak Karolina.
- 18 A magyar nyelven kiadott kötetben elhelyezett tanulmányok tematikusan bontják ki a megvalósuló projektet. Éppen ezért lehet érdekes komplexitásában rátekinteni a történések sorára – elkülönítve a megvalósítói és résztvevői nézőpontot.
- 19 A projektelemről részletesen Schäffer János tanulmányában olvashatunk.
- 20 A tutori projektelemről részletesen Orsós Anna tanulmányában olvashatunk.
- 21 A közösségi tér működéséről részletesebben Schäffer János tanulmányában olvashatunk.
- 22 A Hallgatói portfólióról részletesebben Trendl Fanni tanulmányában olvashatunk.
- 23 Részletesebben Lakatos Szilvia tanulmányában olvashatunk róla.
- 24 Részletesebben Egerszegi Andrea tanulmányában olvashatunk róla.
- 25 Részletesebben Bigazzi Sára tanulmányában olvashatunk róla.
- 26 Részletesebben Vezdén Katalin tanulmányában olvashatunk erről.
- 27 Részletesebben Varga Aranka, Andl Helga, Bigazzi Sára–Serdült Sára tanulmányaiban olvashatunk erről.
- 28 A közösségi programokba való bevonódást a 16. ábrán szemléltetjük.
- 29 Gyakorta találkozhatunk a mindennapokban azzal a programértékelési stratégiával, hogy az egyes területeken való hiányosságok okait a kedvezményezett kör „alkalmatlanságában” keresik, azzal azonosítják. A pedagógia konyhanyelve erre alkotta a „gyerekanyag” kifejezését, de más szavak is akadnak „az áldozat

okolásának” mechanizmusára. Egy inkluzív rendszer (amire a WHSz törekszik) ezzel szemben rugalmasan működik, vagyis képes folyamatosan fejlődve igazodni a benne lévők igényeihez, törekedve a személyes és közösségi sikerekre.

Irodalomjegyzék

- Bauman, Georgia–Bustillos, Leticia Tomas–Bensimon, Estela Mara–Brown, Christopher–Bartee, RoSusan (2005): *Achieving Equitable Educational Outcomes with All Students: The Institution’s Roles and Responsibilities*. Association of American Colleges and Universities, Washington D.C., USA, 57.
- Forray R. Katalin–Boros Julianna (2009): A cigány, roma tehetségondozás intézményei. *Educatio*, 2. sz. 192–203.
- Forray R. Katalin–Marton Melinda (2012): Egyházi szakkollégium (cigány és nem cigány hallgatóknak). *Iskolakultúra*, 7–8. sz. 35–44.
- Forray R. Katalin (2003): Cigány diákok a felsőoktatásban. *Educatio*, 3. sz. 312–328.
- Forray R. Katalin (2013): Cigány diákok a felsőoktatásban. *Romológia*, 1. sz. 8–24.
- Hajdu Tamás–Kertesi Gábor–Kézdi Gábor (2013): Roma fiatalok a középiskolában. Beszámoló a TÁRKI Életpálya-felmérésének 2006 és 2012 közötti hullámaiból. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b334.pdf> (A letöltés ideje: 2015. 07. 20.)
- Havas Gábor–Kemény István–Liskó Ilona (2002): *Cigány gyerekek az általános iskolában*. Budapest, Oktatáskutató Intézet–Új Mandátum, 225.
- Kemény István–Janky Béla–Lengyel Gabriella (2004): *Magyarországi cigányság 1971–2003*. Budapest, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2004, 192.
- Milem, Jeffrey–Chang, Mitchell–Antonio, Anthony (2005): *Making diversity work: A researched based perspective*. Association of American Colleges and Universities, Washington D.C., USA, 49.
- Liskó Ilona (2002): A cigány tanulók oktatási esélyei. *Educatio*, 2002. tavasz, 49–63.

- Trendl Fanni (2013): A PHARE-rel induló szakkollégium. *Romológia*, 1. sz. 50–60.
- Varga Aranka (2013): Roma szakkollégium az oktatáspolitikában. *Romológia*, 1. sz. 60–72.
- Varga Aranka (2015): *Az inklúzió szemlélete és gyakorlata*. PTE WHSz, Pécs, 302.
- Williams, Damon–Berger, Joseph–McClendon, Shederick (2005): *Toward a model of inclusive excellence and change in postsecondary institutions*. Association of American Colleges and Universities, Washington D.C., USA, 49.

VEZDÉN KATALIN

A Wlilocki Henrik Szakkollégium komplex szolgáltatásfejlesztést célzó projektje – a számok tükrében

Bevezető

A 2013-as esztendő mérföldkő volt a Wlilocki Henrik Szakkollégium történetében. A 2013. február 1-jével induló, TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú, „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlilocki Henrik Szakkollégium szervezésében” címet viselő projekt lehetőséget biztosított arra, hogy a szakkollégium több mint egy évtizedes fennállása óta felhalmozódott eredményeire és szakmai tapasztalataira alapozottan, időmulva a szakkollégium célcsoportjának észlelt és felmért szükségleteire, nagyszabású fejlesztőprogramot valósíthasson meg. A program komplexitásából adódóan kiemelkedően fontosnak tartjuk, hogy közvetlen közelségből vizsgáljuk meg és ismertessük azokat a mutatókat és számszerű adatokat, amelyek a program eredményességének faktorát jelzik számunkra és a szélesebb nyilvánosság számára.

Jelen tanulmány célja, hogy a jelzett projekt legfontosabb számszerű eredményeit bemutassa, azokat a bemeneti – a Pedagógiai Programban és a Képzési tervben rögzített – elképzelésekhez, szakmai koncepcióhoz viszonyítva – az esetleges módosítások nyomán követésével – elemezze és értékelje. A tanulmány mindamellett, hogy a projektet megvalósítók és az abban célcsoportként jelen lévők számára komplex ké-

pet nyújt a projekt eredményességi mutatóiról, a szélesebb – főként szakmai – nyilvánosság számára a disszemináció – a projekt eredményei terjesztésének – lehetőségét is magában hordozza, a projektmegvalósítás eredményeinek és tapasztalatainak ismertetése révén.

Előzmények – A Wlilocki Henrik Szakkollégium rövid története a kezdetektől napjainkig

A Wlilocki Henrik Szakkollégium 2002-ben jött létre egy európai uniós előcsatlakozási, PHARE-támogatás keretei között. A szakkollégium célja a kezdetektől az volt, hogy összefogja és integrálja a PTE különböző karain tanuló roma/cigány származású diákokat, illetve azokat, akik érdeklődnek a romológia tudományterülete iránt. A kialakuló tevékenységek fókuszában a szakkollégiumhoz csatlakozó hallgatók tanulmányi és tudományos előmenetelének, közösségfejlesztésének támogatása, továbbá társadalmi szerepvállalásuk ösztönzése állt.

A PHARE-program keretében mentori rendszer és számos képzési szolgáltatás állt a hallgatók rendelkezésére, továbbá elindulhatott a WHSz szakkollégiumi folyóirat is. A szakkollégium a PHARE-támogatás lejártával, 2004 után is törekedett az elért eredmények fenntartására és az egyre bővülő szakkollégiumi tagság részére – további kisebb-nagyobb támogatások célbavételével, de mindezekről függetlenül is – egyéni és közösségi szükségleteikkel összhangban támogató szolgáltatások, fejlesztőprogramok elérésének biztosítására.

A szakkollégium tagjai az elmúlt bő egy évtizedben számos kisebb-nagyobb, változatos tematikájú kutatást végeztek, vagy kapcsolódtak be komplexebb – oktatóik által vezetett – kutatás megvalósításába. Kutatási eredményeiket konferenciákon, illetve tanulmánykötetekben mutathatták be. Tudományos területen szerzett tapasztalataik mellett továbbra is nagy hangsúly helyeződött a közösségfejlesztésre, elsősorban kulturális és közösségi rendezvények által. A szakkollégium a Pécsi Tudományegyetem többi hallgatója felé is nyitott, és igyekezett megmutatni magát: rendszeressé váltak a nyitott tematikus filmklubok a szakkollégium közösségi terében, amely a

Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken került kialakításra. Mindemellett roma/cigány tematikájú kiállítások, előadások, egyetemi kurzusok szervezésével és megvalósításával is lehetősége nyílt a szakkollégiumnak a szélesebb nyilvánosság előtti megjelenésre.

A szakkollégisták társadalmi szerepvállalása is jelentős: a hallgatók kezdetben önkéntesként csatlakoztak egy-egy civil kezdeményezéshez, illetve olyan civilszervezeteknél vállaltak társadalmi munkát, ahol a célcsoportot hátrányos helyzetben élő, többségében roma/cigány gyermekek és fiatalok vagy közösségek alkotják. Idővel a szakkollégiumi hallgatók egyrészt a választott civilszervezetek meghatározó munkatársaivá váltak, másrészt maguk is újabb civil kezdeményezések úttörőivé lettek. A társadalmi szerepvállalás révén a hallgatók a sokrétű szakmai tapasztalatszerzési lehetőség mellett olyan társadalmi tőkére, kapcsolati hálóra is szert tehettek, amely alapjaiban járult hozzá munkaerő-piaci helyzetük megerősödéséhez.

2013-tól a szakkollégium két TÁMOP-konstrukció által támogatott projektben is érintett. Az egyik, a TÁMOP 4.2.3 pályázatban megvalósuló projekt a szakkollégisták külföldi kapcsolatépítését támogatja, romológia műhelyekkel. A Prágai Egyetemmel kialakítandó szakmai-tudományos kapcsolat intézménylátogatással, közös kutatás kialakításával jár majd együtt. A másik, a TÁMOP 4.1.1.D-konstrukcióban megvalósuló projekt teljes egészében a Wlislócki Henrik Szakkollégium szolgáltatási rendszerének komplex fejlesztését célozza. E tanulmány célja, hogy ez utóbbi pályázati projekt eredményeit bemutassa a pályázati dokumentációban rendelkezésre álló számszerű adatok tükrében.

A projekt célrendszere

A Pécsi Tudományegyetem Wlislócki Henrik Szakkollégiuma a projekt keretében komplex hallgatói szolgáltatások kialakítását és fejlesztését valósítja meg, amelyek a célcsoportot alkotó hátrányos helyzetű, főként roma/cigány hallgatók számára biztosítják a tehetséggondozást, támogató környezetben. Az eseti, rendszeres és folyamatos projekttevékenységek a tanul-

mányi előmenetel segítése révén hozzájárulnak a célcsoport társadalmi integrációjához, továbbá egy aktív roma/cigány értelmiség formálódásához.

A Wlisslocki Henrik Szakkollégium rövid távú, közvetlen célként tűzte ki a célcsoport tanulmányi sikerességének előmozdítását, tudományos-kutatási tevékenységekbe történő bevonását, illetve társadalmi szerepvállalásának megerősítését annak reményében, hogy ezáltal sikerül hozzájárulnia a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató roma/cigány értelmiség formálódásához.

A projekt hosszú távú, általános célkitűzése a felsőoktatás minőségének javítása olyan specifikus szolgáltatások kialakításával, amelyek a projekt célcsoportjaként meghatározott hátrányos helyzetű, főként roma/cigány hallgatók esetében nem csupán a tanulmányaik sikeres befejezésének előmozdításához, valamint a lemorzsolódás csökkentéséhez járulnak hozzá, de egy megfelelően motiváló, támogató közegben biztosítják a tehetséggondozást és a közösségi szerepvállalást elősegítő szolgáltatásokat.

A projektcélok elérése érdekében megvalósított tevékenységek köre

A projekt egymással összefüggő modulokból (tématerületekből) áll. A modulok önállóan is tudnak működni, de szorosan kapcsolódnak tartalmilag a többi modulhoz. Vagyis az egyes modulok önállóan is sikeresek lehetnek, azonban a teljes projekt sikeréhez valamennyi modul eredményeinek hozzá kell járulnia.

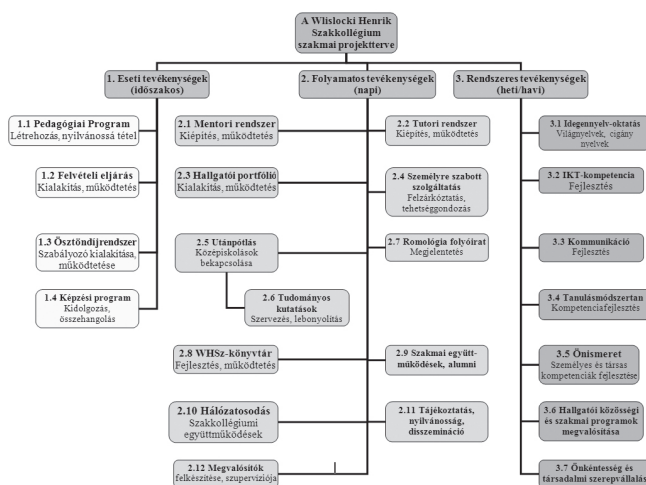
A modulszerűen behatárolt tevékenységek egy része egy alkalommal került elő (a projekt elején), és erre épülően működik a többi téma a projekt egészében. Így a **Pedagógiai Program** és a **Képzési terv** alapján történnek a hallgatói szolgáltatások azok számára, akik a részletesen kidolgozott **Felvételi eljárás** szerint bekerülnek a programba, és az előre meghatározott **Ösztöndíjrendszer** szerint pénzügyi támogatáshoz is jutnak.

A folyamatosan működő, vagyis a projekt egészén végighúzó tevékenységek között találjuk a **Tutori rendszert**, amikor a diákokat egy általa választott tanár segíti személyes problémáit

megoldásában és a tudományos előrehaladásban. Ugyanígy **mentort is választ a diák** segítőül: egy olyan idősebb hallgatótársát, aki az egyetemi élet mindennapjaiban nyújt számára támogatást. Részben ezzel a két segítővel kívánja elérni a program a **személyre szabott szolgáltatásokat**, amelyeket a hallgatói karriertervet is tartalmazó **Hallgatói portfólióban** rögzítenek, folyamatosan. A **tudományos kutatás** és publikáció – a **Romológia folyóirat** elindítása –, valamint a **szakkollégiumi könyvtár** fejlesztése egyértelműen a hallgatók tudományos életbe való bevonása miatt működik folyamatosan. Ezt jól egészítik ki a szakmai közösségbe való integrálódást célzó tevékenységek: a **szakmai együttműködések** széles körének kialakítása, a **hálózatosság** a többi roma szakkollégiummal, kapcsolatrendszer kiépítése az egyetemen, **alumni** stb. A szakmai kapcsolatok sorába tartozik az **utánpótlás** elérése, középiskolás cigány/roma fiatalok megtalálása és felkészítése a felsőoktatásba való belépésre. Mindez akkor tud valóban jól működni, ha a **programot megvalósítók képzése, szakmai műhelye és szupervíziója** is folyamatosan része a programnak.

A rendszeresen visszatérő programelemek a hallgatók számára nyújtott olyan szolgáltatások sorát tartalmazzák, amelyek felzárkóztatásukat, tehetséggondozásukat, kompetenciafejlesztésüket szolgálja. Így a **kommunikáció, tanulmányi és társas kompetenciák fejlesztése** történik. Mindezek a fejlesztések közösségi keretbe illesztve jelennek meg a havonta szervezett **háromnapos hétvégéken** a Gandhi Gimnáziumban, egyes programokba bevonva a középiskolás fiatalokat is. Az egészhez illeszkedik a civil szektorral való élő kapcsolat, amely segítségével hallgatóink roma/cigány közösségekben, illetve hátrányos helyzetű földrajzi/társadalmi közegben végeznek olyan **önkéntes munkát**, amely a társadalmi szerepvállalásra készíti fel őket.

A fentiekben részletezett szolgáltatások körét az alábbi projekttábra átláthatóan szemlélteti.

Az eredményességi mutatók bemutatásának és elemzésének szempontjai

A következőkben az egyes – fentiekben vázolt –, folyamatosan működő és rendszeresen visszatérő projekttevékenységek esetében egyrészt bemutatjuk, hogy a bemeneti – Pedagógiai Programban és Képzési tervben lefektetett – célokhoz és irányvonalakhoz képest a megvalósítás folyamatában mely esetekben és mely okoknál fogva volt szükség alapvetéseket érintő módosításokra, a bemeneti eszköztár módosítására.

Másrészt minden egyes projekttevékenység esetében az adott modul eredményességét leginkább érzékeltető, releváns, számszerű adatok kerülnek bemutatásra és elemzésre.

Az elemzés forrásai

A tartalmi elemzés forrásai a pályázat keretében benyújtott, szakmai koncepciót tartalmazó Megvalósíthatósági tanulmány, valamint a projektmegvalósítás kezdetén a szakmai munkát megalapozó, az alapelveket és hozzárendelt eszköztárat leíró dokumentumok, a Pedagógiai Program és a Képzési terv.

A számszerű eredmények forrása a projekt komplex dokumentációja, amelyben projektelemenként bőséggel állnak rendelkezésre számszerű adatok.

A projektelemenkénti eredményességi mutatók bemutatását megelőzően térjünk ki a projektcélok fókuszában álló célcsoport bemutatására, a kapcsolódó számszerű adatok ismertetésére.

A projekt közvetlen célcsoportja

A projekt közvetlen célcsoportjának összetételét alapvetően meghatározta a TÁMOP 4.1.1.D „Roma szakkollégiumok támogatása” című pályázati konstrukció, amely a program forrását biztosította.

Ennek megfelelően a projekt közvetlen célcsoportjaként tekintünk a Pécsi Tudományegyetem Wlilocki Henrik Szakkollégiumának azon – jelenlegi és leendő – hallgatójára, aki a 2005. évi CXXXIX. törvény 147. §-ának 10. pontjában meghatározotakon túl az egyéni fejlesztési terv megkötésének időpontjában rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezik, és

- a. akinek szülei rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkeznek, illetve havi jövedelmük nem haladja meg a mindenkor hatályos minimálbért;
- b. vagy akinek szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége általános iskola, illetve érettségit nem igénylő, elavult szakképzettségük van;
- c. vagy aki egyszülős családban nevelkedik,
- d. vagy a háztartásban – amelyben a fiatal életvitelszerűen él – több generáció él együtt;
- e. vagy akinek legalább egyik szülője tartósan beteg vagy fogyatékos;
- f. vagy akinek állandó lakhelye a 94 hátrányos helyzetű kistérségben van;
- g. vagy aki szegregált lakókörnyezetben él.

A fentiek alapvető keretet szabtak a **Felvételi eljárásrend** kialakításának. A bemeneti kritériumok ezenfelül további tar-

talmi kritériumokkal is bővültek: a pályázati adatlap és a hátrányos helyzetet igazoló dokumentumok mellett önéletrajz, motivációs levél és kutatási terv benyújtását is kértük a jelentkezőktől. A papír alapon benyújtott pályázati jelentkezés alapján az alapvető kritériumoknak megfelelő pályázókat szóbeli elbeszélgetésre hívtuk. A felvételi eljárást minden szemeszter elején lebonyolítottuk, a projektidőszakban összesen 5 alkalommal.

A beadott pályázati programban 4 fő monitoringmutató (indikátorszám) megjelölését írta elő a támogató. Ebből 2 monitoringmutató számszerű levezetését tartjuk relevánsnak és jelentősnek a célcsoport szempontjából:

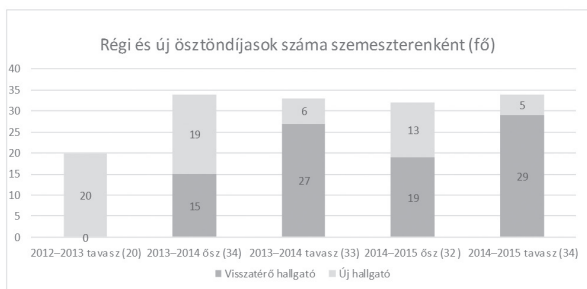
Mutató	Kiinduló érték	2013. 06. 30.	2013. 12. 31.	2014. 06. 30.	2014. 12. 31.	2015. 06. 30. Projektzárás
Szakkollégiumi tagság létszáma (fő)	0	18	18	28	28	28
Az egyéni fejlesztési tervben foglaltakat sikeresen teljesítők száma (fő)	0	0	0	0	0	23

A beadott pályázatban az alábbiak szerint határoztuk meg a projekt sikerességét a célcsoport „számszerűsítése” tekintetében:

Szakkollégiumi tagság létszáma: a hallgatók szempontjából akkor tekintjük eredményesnek a projektet, ha a szakkollégiumi tagság a projekt 2. támogatott szemeszterében eléri a 18 főt, a 3. támogatott szemesztertől pedig minimum 28 főre emelkedik. A szakkollégium azon külsős és bentlakó hallgató tagjainak száma, akik felvételi eljárás keretében felvételt nyertek, és tagsági viszonyuk nem szűnt meg.

Az egyéni fejlesztési tervben foglaltakat sikeresen teljesítők száma: az is szükséges az eredményességhez, hogy a projekt zárásakor a bevont 28 hallgató legalább 80%-a sikeresen vegyen részt a szakmai programban, vagyis az egyéni fejlesztési tervben/Hallgatói portfólióban foglaltakat teljesítők létszáma a projekt fizikai zárására elérje a 23 főt.

A szakkollégiumi tagság létszáma a pályázatban, illetve a projekt Támogatási szerződésében vállalt monitoringmutatókhoz képest az alábbiak szerint alakult:

A projektidőszakban a Pécsi Tudományegyetem 8 különböző karáról összesen 63 hallgató fordult meg a szakkollégium ösztöndíjprogramjában. Az első támogatott szemeszterben 20 hallgató lépett be a programba a sikeres felvételi eljárást követően. Ebből a 20 hallgatóból a következő szemeszterben 15 hallgató maradt a programban, míg további 19 új hallgató került bevonásra. A létszámok alakulásának tendenciája a következő szemeszterekre nézve ez alapján a diagramból értelemszerűen kiolvasható. Látható tehát, hogy a pályázatban vállalt szemeszterenkénti, illetve projektzárási időszakokra vállalt indikátorszámok tekintetében az elvártaknál nagyobb eredménnyel sikerült a célcsoport tagjainak elérése és bevonása a projektbe.

A pályázati kiírás értelmében fokozottan szükséges figyelni a kiválasztási folyamat során arra, hogy a bevont hallgatók teljes létszámán belül a roma/cigány származású hallgatók aránya legalább a 60%-ot elérje. A bevont hallgatókkal a bemenetnél kitöltetett önkéntes nyilatkozat alapján megállapítható, hogy a projekt által elért összesen 63 fő hallgatóból 52 hallgató, vagyis a teljes minta több mint 82%-a arról nyilatkozott, hogy a roma/cigány kisebbséghez tartozik.

Az egyéni fejlesztési tervben foglaltakat sikeresen teljesítőkhöz száma monitoringmutatóra vonatkozóan csak a projektzárási időszakát tekintve tettünk ugyan számszerű vállalást, ám a

sikeres teljesítés mérése a projekt teljes időszakában folyamatos volt.

A hallgatói teljesítés mérésének alapdokumentuma a **Hallgatói portfólió** rendszere. A Hallgatói portfólió a hallgató tudományos és szakmai előmenetelét, az egyéni fejlődést nyomon követő dokumentum. A projekt során a szakkollégium ösztöndíjprogramjába bekerülő hallgatók egyénre szabott szolgáltatásokban, személyes támogatásban és közösségi programokban vesznek részt. Ezen tevékenységekben való részvételt és az ezzel összefüggésben megvalósuló személyes fejlődést, előrehaladást a portfólióban dokumentálja az ösztöndíjas. A portfólió rendszere alkalmas az ösztöndíjassal szemben a különböző területeken megfogalmazott elvárások teljesítésének igazolására, azonban elsődleges célja, hogy az ösztöndíjas reflektív, önfejlesztő módon irányítsa és dokumentálja saját fejlődési folyamatát. Ezáltal a Hallgatói portfólió nem csupán adminisztratív eszköz.

A hallgatói teljesítmény eredményességét a Hallgatói portfóliók szemeszterenkénti felülvizsgálatával mértük. A portfóliók értékelése formai és tartalmi dimenzióban zajlott. A formai követelmények közé soroljuk alapvetően a portfólió folyamatos és nyomon követhető vezetését, kitöltöttségének mértékét. Szintén e dimenzióban vizsgáljuk a kötelezően teljesítendő vállalások körében megvalósult programokban való részvétel mértékét: a havi rendszerességgel megrendezett háromnapos bennmaradós hétfégi foglalkozássorozatokon való részvétel, a vállalt nyelvórákon való részvétel arányát, továbbá a vállalt önkéntes munkaórák számszerű teljesítésének mértékét.

A tartalmi dimenzió pontszámait jórészt az adott szemeszter tanulmányi teljesítménye határozza meg, de ideszámítjuk a projektben az ösztöndíjassal dolgozó tutor és a képzők, valamint az önkéntes munkájukat koordináló szervezeti mentorok szöveges és számszerű értékelései alapján adott pontokat is. További többletpontok szerzése is lehetséges, amennyiben a hallgató a portfólióban tett vállalásain túl egyéb kiemelkedő szakmai, tudományos, közösségi vagy társadalmi szerepvállalást érintő tevékenységet végez. A formai és a tartalmi dimenzió, valamint a kapott többletpontok alapján elért összpontszám százalékos mértékének a maximálisan adható pontszámok százalékos ér-

tékéhez képest el kell érnie a 75%-ot, azaz a sikeres teljesítés alsó határát 75%-nál húztuk meg.

A programból való lemorzsolódás oka az esetek többségében nem a minimális teljesítmény elérésének hiányából adódott, hanem egyéb, a hallgató életében bekövetkezett változás eredménye (egyetemi tanulmányok befejezése, felfüggesztése; munkába állás; egyéb családi, szociális, életviteli körülményekben bekövetkező változás).

A pályázati felhívásban foglaltaknak megfelelően a projekt kezdetén, a differenciált **ösztöndíjrendszer** kialakításakor alapelveként tekintettük, hogy a szakkollégium tagjainak nyújtott ösztöndíj nem lehet szociális alapú, odaítélését minden esetben mérhető szakmai-kutatási teljesítményhez kell kötni. Szintén támogatói megkötés volt, hogy a hallgatói ösztöndíj mértéke nem haladhatja meg a köztársasági ösztöndíjnak az adott évi költségvetésről szóló törvényben meghatározott mértéke 1,5-szeresét.

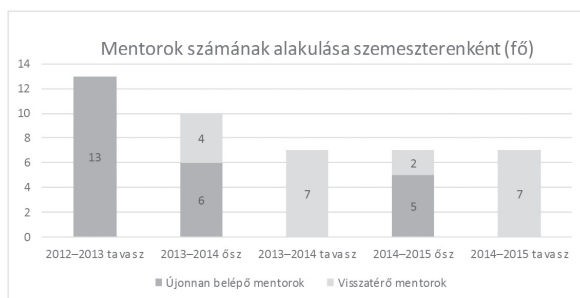
A Hallgatói portfólió alapján sikeresen teljesítő hallgatók a teljesítés mértéke alapján havi rendszerességgel folyósított, rendszeres ösztöndíjban részesültek – eltekintve az első szemeszterben folyósított ösztöndíjaktól, mivel ezek folyósítását megelőzően, a program indulásából eredően a bemenetnél még nem kerülhetett sor teljesítményalapú, differenciált ösztöndíjrendszer kialakítására.

A projekt egészét tekintve az ösztöndíj összegének legalacsonyabb mértéke 22 000 forint, legmagasabb mértéke 50 000 forint volt. A rendszeres ösztöndíjak mellett további többleteljesítmények díjazása érdekében rendkívüli ösztöndíjak elérésére is lehetőség nyílt: felvételi eljárásban való közreműködésért, konferencián előadóként való részvételért, illetve a projekt keretében meghirdetett hallgatói tudományos kutatásokban való kutatói munkáért.

A hallgatók teljesítményalapú anyagi támogatásán túlmenően a projekt kiemelt figyelmet fordított a személyes támogatást nyújtó szolgáltatások biztosítására is. Ennek körébe soroljuk a mentori rendszert, a tutori rendszert és az egyéb személyre szabott szolgáltatások rendszerét.

A **mentori rendszer** kialakításának indokaként szolgált, hogy az egyetemre bekerülő hallgatók campuson való tájé-

kozódását elősegítse, az egyetemi élet kezdeti nehézségeinek leküzdésében támogatást nyújtson, az egyetemi rendszer ismeretének hiánya miatti sikertelenségek, lemorzsolódás arányát mérsékelje. A mentori rendszer közvetlen célja volt, hogy minden szakkollégista mellett álljon – lehetőleg ugyanazon a karon – hallgatói jogviszonnal rendelkező kortárs segítők, aki támogatást nyújt a tanulmányok ideje alatt felmerülő szakmai és egyéb életvezetési nehézségek leküzdésében. Közvetett célunk volt a mentor és mentorált személyes kapcsolata révén a szakkollégista egyetemi integrációjának elősegítése, továbbá feltételeztük, hogy a programban való részvétellel a mentorok olyan gyakorlati és szociális kompetenciákra tehetnek szert, amelyeket egyetemi tanulmányaik során egyébként nem tudnának elsajátítani, s amelyek későbbi pályafutásuk során is hasznos tudásnak bizonyulhatnak.

A projekt egészét tekintve mindösszesen 25 fő került bevonásra a mentori programba. A projekt első támogatott szemeszterében – az ösztöndíjprogramra kidolgozott Felvételi eljárásrendhez hasonlóan, előre lefektetett alapelvek és elvárások mentén felépített mentori felvételi eljárásrend keretében – 13 egyetemi hallgató nyert felvételt a mentori pozíció betöltésére.

A mentorok ösztöndíjas hallgatókhoz való hozzárendelése elsősorban az ösztöndíjasok személyes választásán alapult: csapatépítő program keretében lehetőségük nyílt a mentorok közelebbi megismerésére, így személyes és kölcsönös szimpátia alapján alakultak ki a mentor–mentorált párok. A mentorok feladata volt a személyes támogatáson túl az ösztöndíjasok Hallgatói portfóliójának vezetésében való közreműködés, to-

vábbá a háromnapos hétfégi alkalmak során a közösségi programok szervezésben és lebonyolításában való részvétel.

A második támogatott szemeszterben a mentorok létszáma csökkent, többen egyetemi tanulmányaik zárása miatt léptek ki egyidejűleg a programból is. A második szemeszterben már körvonalazódtak azok a legkiemelkedőbb problématerületek, amelyeket érintve a hallgatók legtöbbször igénybe vették mentoraik segítségét, így a harmadik szemesztertől már tevékenység-specifikus szempontból kerültek kiválasztásra a mentorok. A specifikus szolgáltatások körét illetően az alábbi mentori feladatkörök kerültek meghatározásra:

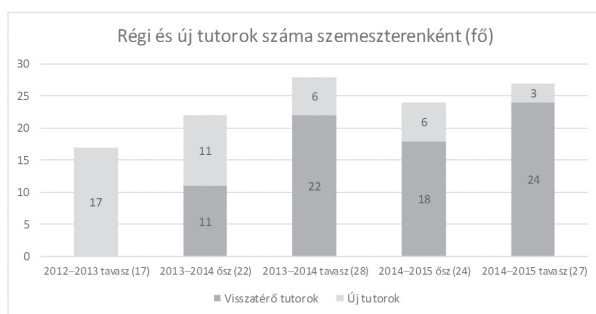
- Nyelvi kompetenciák (nyelvhelyesség, helyesírás, szövegértés, fogalmazás stb.) fejlődését segítő mentor
- Idegen nyelvi felkészítést, oktatást segítő, támogató mentor, a nyelvi kurzusok tevékenységét kiegészítő, illetve a nemzetközi tudományos kapcsolatok építését segítő mentori tevékenység
- Sporttevékenységek szervezéséért felelős mentor
- Az utánpótlás elérését és projektbe való bekapcsolódását segítő felelős mentor
- Közösségszervező, elsősorban a WHSz közösségi terében megvalósuló nyitott kulturális, szakmai és közösségi programok szervezéséért és lebonyolításáért felelős mentor
- A hálózatosodás támogatásáért és a nyilvánosság biztosításának elősegítéséért felelős mentor
- A hallgatók egyetemi tanulmányaihoz, szakmai és tudományos előrehaladásához kapcsolódó adminisztratív feladatokat segítő mentor

A szolgáltatásiterület-specifikus leosztás révén az utolsó három támogatott szemeszterben a mentorok száma és többé-kevésbé személye is állandósult. Mindemellett megmaradt a lehetőség a személyesebb, az életvezetés körében nyújtott segítségre is, hiszen a hallgatók a fenti tématerületeken kívül egyéb helyzetekben is számíthatnak a mentorokra.

Míg a kortárs segítség alapelvein működő mentori rendszer leginkább az egyetemi campuson való eligazodásban, az általános egyetemi közegbe való sikeres integrációban igyekszik

támogatni az ösztöndíjasokat, addig a projektben működő **tutori rendszer** sokkal inkább az egyetemi szakmai-tudományos előrehaladás intenzívebb támogatását helyezi a fókuszba. A hallgatók egyetemi közegbe való illetén beágyazódását a Pécsi Tudományegyetem oktatói hálózatának közreműködésével valósítjuk meg.

A tutor – akit a hallgató a bemenetnél maga választ, lehetőség szerint látogatott szakjának megfelelően – segít a hallgatónak a bemeneti kompetenciák feltérképezése után abban, hogy a szakkollégium által nyújtott szolgáltatásokból választani tudjon. A hallgató tutorával közösen készíti el szemeszterenként egyéni haladási tervét, tanulmányai és egyéb tudományos vagy közösségi tevékenységére nézve, és ennek dokumentáltságát a hallgató által vezetett portfólióban figyelemmel is kíséri. Az egyéni haladási tervben megjelöltek alapján, az adott szemeszter során orientációs beszélgetésekkel segíti a hallgatót az előrehaladásban. A tutori támogatás eredményeként a hallgatók biztonsággal eligazodnak az egyetem rendszerében, tisztában vannak az igénybe vehető szakmai szolgáltatásokkal, lehetőségeikkel. Emellett képessé válnak a sikeres tanulmányi és tudományos munkájukhoz kapcsolódó döntések meghozatalára, sikeresen teljesítik egyetemi kötelezettségeiket, elkerülendő ezáltal a lemorzsolódást.

A projekt egészét tekintve a Pécsi Tudományegyetem 8 különböző karáról összesen 43 fő egyetemi oktató vett részt egy vagy több támogatott szemeszter idejéig a programban. A tutorok

létszámának emelkedése vagy csökkenése természetesen összhangban áll az adott szemeszterben az ösztöndíjprogramban részt vevő hallgatói létszámmal. Ám ahogy a diagram is érzékelteti – összevetve a hallgatói létszámok szemeszterenkénti alakulásával –, a tutorok személyi összetétele nem feltétlenül változott egyenes arányban a hallgatók személyi összetételének változásával. Ennek oka, hogy adott hallgató programból való kilépése esetén a tutora nem feltétlenül hagyta el a programot, hanem lehetősége adódott egy újonnan bekerülő hallgatóval való kapcsolat kialakítására, a hallgató hozzájárulása esetén a közös munka megkezdésére. Ennek köszönhetően a projekt harmadik szemeszterétől egy csaknem személyében változatlan összetételű, tapasztalt és elkötelezett tutori gárda alakult ki. Bár a program kezdetén törekedtünk arra, hogy egy tutorhoz egy hallgató kerüljön, a harmadik szemeszteről a személyi összetételében és elhivatottságában stabilizálódott tutori gárda láttán lehetősége nyílt egy tutornak több hallgató fogadására és támogatására is, mindamelllett az egyénre szabott tutori támogatás mint szolgáltatás minősége sem szenvedett csorbát.

Míg a mentori és a tutori rendszer egyfajta rendszeres és állandó személyes támogató közegként segíti a hallgatókat, addig a **személyre szabott szolgáltatások** körét a hallgatók sokkal inkább eseti, szükségletalapú jelzései alakították.

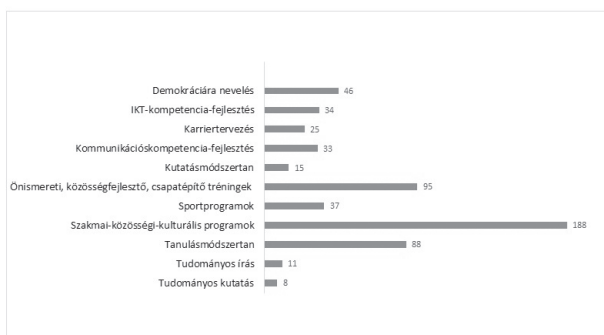
Az előző diagramon jól látható, hogy a személyre szabott szolgáltatások köréből a hallgatók a legnagyobb óraszámban a mentálhigiénés támogatást vették igénybe. A teljes projektidőszakban összesen 7 fő hallgató igényelte a szolgáltatást. További 3 hallgató igényelt felvételi célzattal érettségi vizsgára való felkészítést: 2 fő történelem, 1 fő pedig egészségtan tantárgyból. További 2 fő egyetemi vizsgára való felkészítését támogattuk, matematika tantárgyból.

A projekt a személyes szolgáltatások köre mellett számos **készség- és kompetenciafejlesztő** programot is kínált a hallgatók számára. Ezek jó részének a havi rendszerességgel megvalósuló, háromnapos, bennmaradós hétfégi szakmai-közösségi alkalmak adtak keretet.

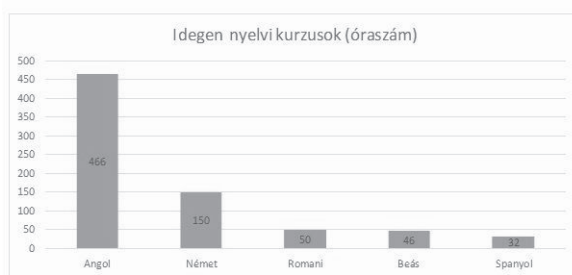
A projektidőszakban összesen 23 alkalommal valósultak meg a Gandhi Gimnázium kollégiumában a hétfégi alkalmak,

amelyek változatos tematikával járultak hozzá a hallgatók tanulmányi előmenetelének támogatásához.

Az alábbi diagram a hétvégi keretbe ágyazott szakmai-közösségi fejlesztőfoglalkozásokat taglalja a megvalósult óraszámokkal.

A hétvégi háromnapos keretben működő fejlesztőfoglalkozások mellett hét közben, heti rendszerességgel **idegen nyelvi kurzusok** zajlottak a Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken.

A projekt során 5 nyelvből, 3 különféle nyelvi szinten (kezdő, álkezdő, haladó) összesen 744 nyelvi óra valósult meg. A nyelvi kurzusok indítása minden támogatott szemeszter kezdetén a hallgatók egyéni igényei és nyelvtudásuk szintjei alapján történt. A nyelvóra látogatását minden olyan hallgató számára kötelezővé tette a program, aki a bemenetkor nem rendelkezett a diplomája megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgával.

A részben a fejlesztőfoglalkozások szakmai-eszközbeli támogatását, részben pedig a szakkollégium könyvtárállományának fejlesztését célozta a **Könyvtárfejlesztés** projektem, amelynek keretében 330 példánnyal (könyvek, folyóiratok, egyéb szakkiadványok stb.) bővült a könyvtári állomány, a legkülönbözőbb tematikával, a hallgatók igényeire reflektálva (idegen nyelv, tanulásmódszertan, romológia, pedagógia, szociálpszichológia, szépirodalom).

A szakkollégium hallgatói számára a közösségi lét megélésére nem csupán a bennmaradós hallgatói hétvégék nyújtottak keretet, de a Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken létrehozott közösségi tér is, amely a projekt teljes időszakában, napi 8 órában áll a hallgatók rendelkezésére, számítógép- és internetelérhetőséggel. A közösségi térben kerültek elhelyezésre – a személyiségi jogokat figyelembe véve, elzártan, egyéni igény szerinti hozzáférés lehetőségével – a Hallgatói portfóliók, így a hallgatók itt elvégezhetik adminisztrációs kötelezettségeiket is. Ezenfelül a közösségi térben állnak rendelkezésre – meghatározott időrendben – a mentorok is. A közösségi térben állandó munkatárs segíti a hallgatókat a napi ügyekben, szükség esetén, kérdéseiktől függően átirányítva őket a kompetens megvalósítókhoz. A közösségi tér nem csupán a napi kötetlen találkozások színtere, de kulturális programok, irodalmi estek, egyéb tematikus előadások helyszíne is, amelyek a nyilvánosság számára is nyitottak.

A programban kiemelt szerepet tölt be a **Tudományos kutatások** projektem. Célja, hogy a szakkollégium ösztöndíjas hallgatóinak lehetőségük legyen tudományos kutatási alapismereteket és tapasztalatokat szerezni képzés segítségével, valamint egyéni és csoportos kutatások megvalósításával úgy, hogy közben megtanulják a pályázatok lebonyolításának rendjét is. Emellett cél, hogy az ösztöndíjasok kapcsolódjanak be a romológiával kapcsolatos nemzetközi tudományos életbe úgy, hogy megismerik a vonatkozó szakirodalmat és szakmai műhelyeket.

A projekt keretében a hallgatók részére több ízben került sor kutatáselméleti és módszertani képzésre, továbbá a tudományos írás elsajátításához kapcsolódóan is szerezhettek ismereteket. A képzéseken elsajátított ismeretek gyakorlatban

való alkalmazására is lehetőségük nyílt, hiszen a projekt keretében összesen három alkalommal (1-1 szemesztert átfogóan) hallgatói tudományos kutatások támogatására pályázat került kiírásra. A pályázat keretében a szakkollégium hallgatói – akár mentorok, tutorok vagy egyetemi hallgatók bevonásával – kutatási tervet és hozzá kapcsolódó költségvetést nyújtottak be. A három hallgatói kutatási ütemben összesen 35 hallgató vett részt. A benyújtott pályázatok köréből az alábbi tematikákban megvalósult 20 hallgatói kutatást támogatta a projekt:

Hallgatói tudományos kutatások pályázat, I. ütem
Az oláh cigány gyermekek nyelvhasználatára és annak hatásai az óvodai környezetben
A cigány/roma nők szűrővizsgálatokkal kapcsolatos ismeretének és attitűdjének vizsgálata
Előítéletek az oktatásban és az egészségügyben
A pécsi Leőwey Klára Gimnázium Arany János Tehetséggondozó Programjában tanuló/végzett diákok társadalmi mobilitásának, továbbtanulásának sikeressége
Beás cigány népmesegyűjtés Baranya megyében
Hátrányos helyzetű településrészeket támogató programok eredményessége a pécsi György-telep példáján
Cigánypolitika a dualizmus kori Magyarországon
Hallgatói tudományos kutatások pályázat, II. ütem
A középiskolás fiatalok kitorési lehetőségei és jövőképük
A roma/cigány nők tájékozottsága a humán papilloma vírusról és ezen belül a HPV-szűrővizsgálat részvételi gyakorisága a 18 éven felüliek körében
Mennyire lehet példaértékű a cserdi program?
Az Arany János Kollégiumi Programok előkészítő évének sikeressége, illetve hátránya
Reklámföldrajz – avagy a reklámok térbeli eloszlásának lehetséges hatása a pécsi egyetemistákra
Pécsen működő, hátrányos helyzetűeket támogató programok, különös tekintettel a György-telepre
Hallgatói tudományos kutatások pályázat, III. ütem
Szalánta története a 19–20. század fordulóján
Egészségügyi alapismeretek felmérése a középiskolások körében
Reklámföldrajz – avagy a reklámok hatása a pécsi egyetemistákra
Általános és középiskolai tanulók ismereteinek összehasonlítása a cigányságról
A Gyermekszegénység Elleni Program vizsgálata – Kisvaszar példája
A romológia szövegkorpuszának kritikai vizsgálata
Egy komplex telepprogram bemutatása a György-telep példáján

A hallgatók által végzett kutatások mellett fontos szót ejtünk az oktatói kutatói tevékenységről is, amely a projekt keretében zajlott. Az oktatói tudományos-kutatói tevékenység támogatására a projektidőszakban rendszeressé váltak a Kutatóintézeti műhelytalálkozók, amelyek a Romológia Kutatóközpont égisze alatt három témakör köré szerveződtek, neves meghívott szakértők bevonásával: Nyelvi műhely, Társadalmi tanulmányok műhely és Nevelésszociológia műhely. Emellett a projekt támogatásával 3 jelentős, oktatók által végzett, ám szakkollégiumi hallgatók közreműködésével megvalósuló kutatásról számolhatunk be:

- Dr. Orsós Anna: Cigány nemzetiségi oktatás
- Dr. Varga Aranka: Amrita – Egy tehetség gondozó közösség vizsgálata
- Prof. dr. Forray R. Katalin–Trendl Fanni: Cigány diákok a felsőoktatásban

A projekt zárószakaszában részben a fent jelzett oktatói kutatások eredményeit összefoglaló, részben e kutatásoktól független tematikus kiadványok jelennek meg, többek között a romológia, a nevelésszociológia, az inklúzió vagy a cigány nyelvek magyarországi helyzete témakörében.

A hallgatói tudományos kutatások eredményei a projektidőszakban két alkalommal megrendezésre kerülő hallgatói minikonferencián kerültek prezentálásra, de néhány hallgatói kutatás a projektidőszakban szintén két alkalommal megrendezésre kerülő Romológus konferencián is bemutatkozhatott. A hallgatói kutatások egy része tanulmánykötetbe szerkesztve is megjelenhetett „Ablak a világra” címmel, emellett a projekt zárószakaszában további válogatáskötet jelent meg a hallgatók kutatási eredményeiből.

A projekt keretében elindított **Romológia folyóirat** a tudományos eredmények szélesebb körben való terjesztését célozza, a cigánysággal kapcsolatos új kutatási eredmények közlésének adva teret. A hazánkban egyedülálló témájú folyóirat a hazai cigánysággal foglalkozó kutatóműhelyeket és a különböző tudományágakat igyekszik reprezentálni, mindemellett a szakkollégium hallgatói és oktatói kutatásainak eredményei is

megjelennek benne. A projekt keretében az alábbi tematikus lapszámok jelentek meg:

1. lapszám	2013. nyár	Roma szakkollégiumok
2–3. lapszám	2013. ősz–tél	Roma szövegreprezentációk
4–5. lapszám	2014. tavasz–nyár	Antirassizmus
6–7. lapszám	2014. ősz–tél	Magyarországi roma gyűjtemények
8. lapszám	2014. tavasz	Cigányok reprezentációi különböző művészetekben
9. lapszám	2014. nyár	Cigány nyelvek, nyelvpolitika, nyelvtanárképzés
10. lapszám	2014. ősz	Nevelésszociológiai megközelítések

A projekt keretében nagy hangsúly helyeződött a Wlislócki Henrik Szakkollégium további roma szakkollégiumokkal való találkozásaira, a **Hálózatosság** projektjelem keretében. A projektidőszakban két alkalommal nyílt lehetőség a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégiummal, egy-egy alkalommal pedig a Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégiumával és a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégiummal való találkozásra, tapasztalatcserére. A Pécsi Tudományegyetem más szakkollégiumaival való találkozásra és kölcsönös megismerésre adott lehetőséget a Pécsi Szakkollégiumi Napok rendezvénysorozat, ahol a Wlislócki Henrik Szakkollégium hallgatói két alkalommal – 2014-ben és 2015-ben – is képviselték magukat egy-egy roma/cigány témájú kutatás prezentálásával.

A hálózatosság mellett további **szakmai együttműködések** kialakítására is sor került a projektidőszakban. Elsősorban a tudományos kutatói tevékenység nemzetközi szintekre való kiterjesztése érdekében külföldi tapasztalatszerző látogatáson vehettek részt a szakkollégium hallgatói és szakmai megvalósítói Varasdon, Gentben és Bécsben. A projektben kiemelt partnerként jelent meg a Gandhi Gimnázium és Kollégium, amely nem csupán a hallgatói szakmai-közösségi hétvégéknek adott otthont, de számos programban lehetőség nyílt a gandhis diákok bevonására, legfőképp a potenciális egyetemista-szakkollégista utánpótlás elérése céljából.

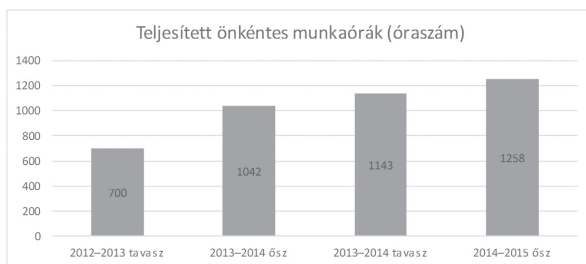
A projektben megvalósuló **Utánpótlás** projektjelem a Gandhi Gimnázium diákjainak továbbtanulásra való motiválása mellett további közoktatásban fellelhető, hátrányos helyzetből

induló diák elérését is megcélozta. Az Arany János Kollégiumi Programban részt vevő intézmények országszerte örömmel fogadták a szakkollégium felkeresését.

Intézmények	Az előadásokon megjelent 11–12. évfolyamos diákok száma
Gandhi Gimnázium és Kollégium	16
Móricz Zsigmond Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	10
Vay Ádám Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium	18
Vásárhelyi Cseresnyés Kollégium	21
Széchenyi István Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium	31
Bercsényi Miklós Gimnázium és Kollégium	24
I. Béla Gimnázium, Informatikai Szakközépiskola, Kollégium, Általános Iskola és Óvoda	16
Nagykanizsai Műszaki Szakképző Iskola és Kollégium	15
Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium	19
Ózdi József Attila Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium	–
BLSZSZK Lorántffy Zsuzsanna Kollégium	–
11 intézmény	170 diák

A szakkollégium hallgatói országszerte 11 AJKP-programot megvalósító intézmény személyes felkeresését valósították meg, pályaaorientációs célzatú foglalkozásokkal. Az intézménylátogatások alkalmával összesen 170 fő 11–12. évfolyamos diák elérése valósult meg. Az utánpótlás elérését célzó WHSz nyári táborok, illetve nyílt nap ezenfelül további 25 fő középiskolás diák bevonását, egyetemi és szakkollégiumi étellel való megismertetését tette lehetővé. A szakmai együttműködések másik színtere szorosan kapcsolódik az **Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás** projektemhez, amelynek célja a hallgatók ösztönzése a társadalmi szerepvállalásra, különös tekintettel a roma/cigány és egyéb hátrányos helyzetű közösségekben

zajló kezdeményezésekre. Ezzel összefüggésben várható a bevonult hallgatók szociális kompetenciáinak fejlesztése tanulmányi és későbbi sikerességük érdekében, feltételezhető a hallgatók társadalmi tőkájének növekedése, különös tekintettel az így szerzett személyes és szakmai kapcsolatokra. Emellett az önkéntesség alkalmat ad a szakmai tapasztalatszerzésre is.

Az önkéntesség terepét alapvetően 5 együttműködő partner nyújtotta a projektben: Gandhi Gimnázium és Kollégium; Faág Baráti Kör Egyesület; Szent Márton Caritas Alapítvány; Száma Dã Noj Egyesület és Khetanipe – A Romák Összefogásáért Egyesület. A projekt előrehaladtával azonban további civilszervezetek, egyéb intézmények jelezték igényüket az önkéntes munkaerő fogadására: az 5 fő partner mellett további 10 szervezet elérése valósult meg a társadalmi munkával.

Zárógondolatok

A fentiekben bemutatott projekt jól érzékelhető komplexitásának köszönhetően a leírtakon túl még számos vizsgálatra és elemzésre érdemes adatot és mutatót tartalmaz, e tanulmányban az egyes projektelemek legalapvetőbb számadatait tekintettük át. Egy későbbi, alaposabb, a projektelemenként részletesebben megjelenő eredményességi mutatókat is feldolgozó kutatás lehetőséget adhat az egyes projektelemek egymásra gyakorolt hatásainak elemzésére is. Ennek szem előtt tartásával a projekt zárószakaszában fontosnak ítéljük egy kiterjedtebb, értékelő-összegző zárókutatás elvégzését. A jövőre nézve pedig – bár a projekt szakmai megvalósulása

2015. június 30-ával lezárult, a Wlislócki Henrik Szakkollégium törekszik a kialakított és eredménnyel működtetett szolgáltatások körének fenntartására, a projekt által elért célcsoport megtartására és további támogatására.

Irodalomjegyzék

- Forray R. Katalin (2014): A diploma felé. *Iskolakultúra*, 2014/9. sz. 72–86.
- Orsós Anna (2013): A Wlislócki Henrik Szakkollégium érintkezései, beilleszkedése a PTE rendszerébe. *Romológia*, 1. sz. 72–85.
- Varga Aranka (2014): A pécsi Wlislócki Henrik Szakkollégium mint inkluzív tudományos közösség. *Új Pedagógiai Szemle*, 11–12. sz. 47–59.
- Varga Aranka (2014): Inkluzív szakkollégiumi közösség. *Iskolakultúra*, 2014/5. sz. 28–34.

Felhasznált források

- A TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú, „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében” című pályázati projekthez kapcsolódóan készült:
- Megvalósíthatósági tanulmány
 - Pedagógiai Program
 - Képzési terv
 - Projektelemenkénti részletes szakmai dokumentáció, projektadminisztráció
- A TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú projekt fent sorol dokumentumai nyilvánosan elérhetők a PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken, a Wlislócki Henrik Szakkollégium székhelyén
- A projekttel kapcsolatos információk további forrása: <http://www.wlislOCKi.tamop.pTE.hu>

CSERTI CSAPÓ TIBOR

Identitásnevelés, szemléletformálás, szövegkompetencia-fejlesztés, társadalmi szerepvállalás

*A Romológia folyóirat helye és szerepe a Wlislócki
Henrik Szakkollégium tehetséggondozó rendszerében*

A projektelem ismertetése

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Romológia és Nevelésszociológia Tanszéke a PTE Wlislócki Henrik Szakkollégiummal és Romológiai Kutatóközpontjával közösen alapította a Romológia című tudományos folyóiratot.

A lapindítás céljai

A lapindítást több cél vezérelte.

1. Elsőként azért tartottuk fontosnak és időszerűnek egy ilyen sajtóorgánium elindítását, mert a pécsi „romológiabázis” (előbb specializáció, később egyetemi szak és tanszék) immár 17 évre visszatekintő munkája során tapasztaltuk, milyen sok helyen zajlanak hazánkban a cigányság társadalmi helyzetére, annak javítására irányuló vizsgálatok, tudományos kutatások, és a hazai felsőoktatás számos helyszínén törekedtek arra az elmúlt évtizedekben, hogy kisebb-nagyobb mértékben, de meghonosítsanak valamiféle romológiai jellegű ismeretát-

adást, beépítsenek képzési programjukba romológiai tartalmakat (lásd Cserti Csapó 2008, Cserti Csapó 2013). Az ezekben a kutatóműhelyekben és felsőoktatási kutatóhelyeken végzett munkára, az eredményekre természetesen van rálátásunk, és az ezekben dolgozó munkatársak széles körével tartunk fenn kapcsolatot.

Ezekben a kutatóműhelyekben fontos vizsgálatok zajlottak, megszülettek a hazai cigányság társadalmi helyzetét jól leíró és tudományos kontextusba helyező alappublikációk. Különböző irányzatok, elméleti megközelítések formálódtak. A társadalomtudományok egyes területei természetesen eltérő módon, más módszerekkel és szemlélettel közelítik a problémák értelmezését, eltérő eszközrendszerekkel, módszerekkel gondolkodnak, s nem feltétlenül közös a diskurzus sem az egyes iskolák, műhelyek, irányzatok között. Már korábban szükségesnek láttuk, hogy létrejöjjön egy olyan közös fórum, ahol megismerhetjük egymás munkáit, rendszeres kapcsolatot tarthatunk fenn, párbeszéd zajlik fontos és aktuális kutatási kérdésekről, s egyúttal a megjelenő ismeretek beépíthetők és szakirodalmi háttéranyagként használhatók a különféle romológiai oktatási programokban. Ezt a kapcsolatépítést szolgálja a már 2012-ben létrehozott Romológiai Kutatóközpont, amelynek keretében három műhely köré – nevelésszociológia, nyelvészet és társadalmi tanulmányok – igyekszünk szervezni a hazai romakutatás neves szakembereit. A kutatóközpont célja, hogy összehívja és közös gondolkodásra, együttműködésre inspirálja a különböző tudományterületeken (a nyelvészet, neveléstudomány, illetve társadalomtudományok területén) tevékenykedő, kutató szakembereket, kialakítson egy közös platformot, létrehozza az együttműködés kereteit, irányait, terepeit.

De ezt a célt szolgálják a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék által minden év tavaszán rendszeresen megrendezett konferenciáink is. Nagyon fontos ugyanis egy ilyen újonnan formálódó tudományterület esetében az aktualitás, az információáramlás.

Továbbra is éreztünk azonban egy olyan hiányt, hogy létre kéne hozni egy tudományos fórumot, publikációs felületet, amely fókuszáltan ad helyet a cigánysággal foglalkozó külön-

böző területek szakembereinek a tudományos igényű megnyilatkozásra, a vélemények ütköztetésére, fontos kérdések megvilágítására, szemléletmódok összevetésére és közelítésére. Számos helyen jelennek meg természetesen olyan tanulmányok, írások, adatbázisok, amelyek ezt a célt végső soron lefedik, de olyan médiumot, amely csak ennek a feladatnak szentelné a figyelmet, nem találtunk a hazai tudományos életben. (Cserti, 2015)

A Romológia folyóirat nem azt tűzte ki célul, hogy csak és kizárólag a cigányokhoz, romákhoz szorosan kapcsolódó információkat közöljön. Úgy, ahogy tanszékünk képzéseibe is sokkal tágabb értelmezésben belekerülnek mindazon társadalomtudományi és bölcséleti ismeretek, amelyek a kisebbségi léthelyzetre, annak problémáira és megoldási alternatíváira, s a kisebbségekre általában vonatkozó tudományos eredményekre építve vezetnek a szűkebben értelmezett célcsoport megismeréséhez és konkretizálásához, a folyóirat is hasonló szemlélettel ad teret az általánosabb ismereteknek és a cigány népeiségre irányuló célirányosabb írásoknak egyaránt.

2. A lap elindításának volt egy másik indoka is. A PTE BTK Wlislócki Henrik Szakkollégiuma (WHSz), amely célul tűzte ki, hogy az egyetem összes karán tanuló cigány/roma származású vagy hátrányos helyzetű hallgató számára egyfajta támogató rendszert építsen ki, a *TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009, Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében* című pályázat keretében olyan támogatáshoz jutott, amely lehetővé tette ennek a régóta hiányzó folyóiratnak az elindítását, megteremtette ehhez a pénzügyi háttérrel. A szakkollégium kereteiben folyó munka egyik fontos eleme, hogy diákjaink bekapcsolódjanak a tudományos kutatásokba, maguk is válasszanak a szakjukhoz kapcsolódóan valamilyen érdeklődési területet, amelyen elindulva módszertani segítséggel betekinhetnek a tudományos munka rejtelmeibe. Szerettük volna, ha ezek az eredmények meg is jelenhetnek valahol. Természetesen nem várjuk azt el, hogy egy tanulmányait BA szakon elkezdő egyetemista rögtön képzett kutatóként publikációra alkalmas szövegeket hozzon létre, de ennek a fo-

lyamatnak az elején járva egy-egy idősebb, képzettebb hallgató szárnypróbálgatásai bekerültek a megjelent írások közé, s reményeink szerint egyre többen igazolnak majd át az olvasók közül az alkotók táborába.

A szakkollégium kitűzött céljai közül olyanok is megjelentek a folyóirat megalapításának motivációi között, mint a hallgatók társadalmi szerepvállalásának erősítése – ez főként a *Spot* rovat interjúin keresztül valósulhatott meg, amikor is fontos közéleti témákról, a cigánysággal kapcsolatos kérdésekről volt módjuk véleményt formálni és megjeleníteni. Talán ezáltal az identitásuk is erősödött. Illetve azt gondoljuk, az értelmiségi szerepkörhöz hozzátartozik az is, hogy véleményt formáljanak, és azt szavakban, megfelelő módon ki is fejezzék.

3. Harmadik célunk, hogy a WHSz hallgatóit bevonjuk egy tudományos periodika létrehozásának folyamatába akár íróként, akár közreműködőként, szervezőként vagy lektorként, valamint számukra is publikációs lehetőséget biztosítson, gyakorlati terepet a tudományos írásművek megalkotásához. Ezeket a készségeket nemcsak egyetemi pályafutásuk során tudják kamatoztatni a kurzuszáró dolgozatok, majd a diplomamunkájuk elkészítésekor, de később talán lesznek a publikációs tevékenységbe ilyen módon bevont hallgatók között, akik a tudományos pálya felé orientálódnak, vagy kialakul egy olyan utánpótlásmag, amely a folyóirat hosszú távú fenntartása esetén az alkotói gárda gerincét tudja szolgáltatni.

A projektlem futásának időtartama

A lapindítás 2013 tavaszán történt meg, az első szám 2013 nyarán jött ki a nyomdából. A periodika negyedévente egy-egy tematikus számmal kerül az olvasók elé. Amikor az adott téma úgy kívánja, két számot összevonva, dupla terjedelemben foglalkozunk egy-egy tematikával. Az alábbi táblázatban nyomon követhető a negyedévente megjelenő számok központi tematikája.

1. táblázat. A megjelent számok tartalma és a megjelenés ideje

	A megjelenés ideje	Központi téma	A szám címe
1.	2013. nyár	A Roma Szakkollégiumi Hálózat bemutatása	Roma szakkollégiumok
2–3.	2013. ősz–tél	Roma reprezentációk különböző szövegekben	A szöveg, ha történik
4–5.	2014. tavasz–nyár	Antirassizmus	Antirassizmus
6–7.	2014. ősz–tél	Roma, cigány tematikát gyűjtő archívumok, muzeális gyűjtemények, adatbázisok bemutatása	Magyarországi roma, cigány gyűjtemények
8.	2015. tavasz	A cigányok megjelenése különböző művészeti irányzatokban, reprezentáció	A megszólaló és a megszólalás (ön)ereje – Cigányok, romák a reprezentációs térben
9.	2015. nyár	Nemzetiségi oktatás, cigány nyelvek oktatása	Magyarországi roma, cigány nyelvek, nemzetiségi oktatás
10.	2015. ősz	A szakkollégiumi projekt két évének eredményei nevelésszociológiai aspektusból	Wlilocki Henrik Szakkollégium

A bevontak köre (célcsoport, megvalósítók)

A megvalósítók között elsőként a szerkesztőbizottság kialakítására került sor. A szerkesztőséget a főszerkesztőn kívül három, a Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken dolgozó kolléga alkotja. Mindannyian a Romológiai Kutatóközpont egy-egy műhelyének tagjai, vezetői. Ilyen módon kívántuk a műhelyek munkáját erősen összekapcsolni a folyóirat feladataival. A szerkesztőség a lap alapkonceptióját dolgozta ki, és kialakította a terjesztés rendszerét. Ezenkívül határoz az egyes számok tematikus irányairól, s azokhoz egy (esetenként több) ún. vendégszerkesztőt kér fel. Az volt az elképzelésünk, hogy minden tématerületnek vannak – a bevezetőben említett hazai kutatóműhelyekben – olyan szakértői, művelői, akik a szerkesztőség tagjainál mélyebben rálátnak az adott témakörre, tudományterületre, jobban ismerik az abban dolgozó, publi-

káló kollégákat, s így a legautentikusabb személyekre bízunk az egyes számok tematikai kialakítását, azok írásokkal való megtöltését, szakmai felügyeletét. A szerkesztőbizottság csak koordinálja, segíti ezt a tevékenységet, és segít abban, hogy a lap alapkoncepciójához, szerkezeti felépítéséhez, rovataihoz igazodjanak, egységesüljenek az egyes számok tartalmai. A vendégszerkesztők meghívásával ezen a szakmaiságon kívül a bevezetőben a célok közt említett kapcsolati háló építését is meg tudjuk valósítani. Eddigi vendégszerkesztőink között tevékenykedtek szakemberek a saját tanszékünkéről, de az egyetem más intézeteiben dolgozó oktatók, kutatók is, akik a szakkollégiumi projekt más területein is közreműködtek, valamint bekapcsoltunk a tevékenységbe az egyetemünktől független, külső szakembereket is más egyetemekről, intézményekről (lásd 2. táblázat).

2. táblázat. *Az egyes számokban vendégszerkesztőként közreműködő munkatársak státusza és létszáma (fő)*

Lapszám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.
A szerkesztőség tagjai	–	1	–	1	1	1	1
PTE-dolgozók, a projekt közreműködői	1	1	2	–	–	–	–
Külső munkatársak	–	–	–	2	–	–	–

A célcsoport – a szakkollégium hallgatói – mellett a tevékenységbe korábbi egyetemi hallgatóink, a szakkollégium egykori tagjai, valamint az intézetünk (PTE Neveléstudományi Intézet) mellett működő Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola doktorhallgatói is aktív szerepet vállaltak az egyes számok előkészítési, szerkesztési és szerzői munkálataiban.

Az alábbi táblázatban (3. táblázat) feltüntettük a folyóirat pályázati periódus alatt kiadott számaiban közreműködők különböző megoszlásait, köztük a szakkollégium tagjainak bevonódását az egyes munkafeladatokba. A szerzők megoszlását vizsgálva az adatokból tendenciákat ugyan nehezen állíthatunk fel, az azonban világosan látszik, hogy a kezdetektől fogva kirajzolódik a tagoknak az a köre, akiket ez a fajta tevékenység megszólított, s részt vettek az anyagok elkészítésében. Az utolsó oszlop összesített adatai értelemszerűen nem

az egyes számokban közreműködők kumulált összegei, hiszen vannak átfedések az egyes lapszámok stábjai között: egy-egy diák, szerző, egyéb közreműködő több szám (esetenként az összes kiadvány) elkészítésén is fáradozott. Az adatok szerint a szakkollégiumi projekt kétéves ciklusa alatt 22 hallgató tag kapcsolódott be szerzőként a feladatba. Azt természetesen nem gondoltuk, s nem vártuk el, hogy egy ilyen publicisztikai, tudományos tevékenység egyszerre szólítson meg minden szakkollégistát, és egyforma lelkesedést mutassanak, hiszen a hallgatói szervezetben az egyetem majd minden karáról érkező, eltérő érdeklődésű hallgatók vannak jelen. Nagyobb aktivitás értelemszerűen a Bölcsészettudományi Kar diákjai közt volt megfigyelhető. Ezenkívül a számok tükrözik, hogy szintén változó intenzitással, de hasonlóan folyamatos volt a PTE-n kívül dolgozó szakemberek bevonása, ezáltal megvalósulhatott a hálózatfejlesztést, kapcsolatépítést előmozdító célkitűzés. Szintén eredményesnek mondható a nyitás a külföldi kollégák felé. Mind a hazai, mind a határokon túli szerzők közt az egyes szakterületek neves és elismert szakemberei is megtalálhatók.

3. táblázat. *A folyóirat megjelent számaiban közreműködő szerzők megoszlása státuszuk szerint (fő)*

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.	Összesen
Szerzők száma	19	10	20	18	8	10	25	96
Ebből: szakkollégiumi tag	3	2	2	4	1	1	12	22
PTE- dolgozó	10	2	3	1	2	5	12	25
hazai külső szakember	6	4	11	10	5	4	1	40
külföldi	–	2	4	3	–	–	–	9

A megvalósításban közreműködő egyéb munkatársak között alig találunk tagokat a szakkollégiumból, ezt pedig az indokolja, hogy a tevékenységnek ezek az elemei (szerkesztés, szakmai lektorálás, nyelvi lektorálás, tördelés, grafikai munkák, szakfordítás) vagy speciális szakmai ismereteket, vagy magasabb szintű tudományos jártasságot igényelnek. Az egyetlen szakkollégista egy cikk fordítását végezte, de a szakfordí-

táshoz is fejleszteni kell még idegen nyelvi kompetenciákat (4. táblázat).

A jobb oldali oszlop összesített adata ismét csak azt mutatja, hogy nagy átfedés van a számok munkatársai közt, illetve a lap állandó stábjá csak egyszer szerepel ebben az adatban. Az utolsó sor összesített adata sem számtani összege az adott számban az egyes tevékenységeket végzők létszámának, hiszen egy kiadványon belül egy személy esetenként több feladatot is ellátott.

4. táblázat. *A folyóirat megjelent számaiban közreműködő egyéb munkatársak megoszlása feladatok és státuszuk szerint (fő)*

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.	Összesen
A megvalósításban közreműködő egyéb személyek	11	12	23	15	7	24	23	73
Ebből: szerkesztők	5	5	6	6	4	4	4	10
lektorok	1	1	–	–	–	1	6	9
olvasószerkesztők	1	1	–	1	–	1	2	2
tördelés	1	1	1	1	1	1	1	1
grafika	2	2	2	7	2	17	2	27
fordítás	1	2	16	1	1	–	9	30
A megvalósításban közreműködő egyéb személyek közül: szakkollégiumi tag	–	–	1	–	–	–	–	1
PTE-munkatárs	6	6	8	5	4	6	12	13
külső munkatárs	5	5	14	10	3	18	11	58
külföldi	–	1	–	–	–	–	–	1
A megvalósítók száma összesen	27	19	35	30	14	33	44	160

Fordított arányokat figyelhetünk azonban meg, ha a *Spot* rovat közreműködőinek megoszlásait vizsgáljuk. Ez a rovat szándécai szerint az aktuális témával kapcsolatban szólította meg a szakkollégium körül tevékenykedőket, elsősorban diákjainkat. Rövid interjúk keretében formálhattak véleményt az adott témáról, élményeiről. Az első szám – miután ez a 2000-es évek elejétől működő szervezetnek e pályázat keretében történő újraformálódása, átszerveződése pillanatában készült – a szakkollégium korábbi diákjait, egykori vezetőit, létrehozóit

is bevonta a *Spot* rovat megnyilatkozásaiba, később azonban teljesen átengedtük ezt a terepet jelenlegi hallgatóinknak (5. táblázat). Ők nemcsak megszólaltak, de a legtöbb esetben magát a rovatot is ők szerkesztették: elkészítették az interjúkat, begéptették és nyelvilleg formázták, stilizálták a szövegeket, elkészítették az interjúk mellett megjelenő fotókat (6. táblázat). Így ez a rovat lett a célul kitűzött társadalmi szerepvállalás és identitás erősítés legfőbb eszköze a folyóiraton belül. Az utolsó oszlop számadata ez esetben is azt mutatja, hány fő nyilatkozott összesen a 10 megjelenés során az egyes csoportokból.

5. táblázat. A *Spot* rovatban megszólalók megoszlása (fő)

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.	Összesen
A <i>Spot</i> rovatban megszólaló szakkollégiumi hallgatók	21	15	7	6	3	15	13	42
A <i>Spot</i> rovatban megszólaló PTE-munkatársak	6	–	–	–	–	–	–	6
A <i>Spot</i> rovatban megszólaló külső személyek	3	–	–	–	–	–	–	3

6. táblázat. A *Spot* rovat készítőinek létszáma és megoszlása (fő)

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.	Összesen
Szakkollégiumi hallgatók	–	2	1	–	–	1	–	3
Szerkesztőségi munkatársak	4	1	1	1	2	1	2	6

A megvalósult tevékenységek

1. A szerkesztőségi team kialakítása, a felelősségi körök, feladatok meghatározása
2. A folyóirat alapkoncepciójának, célkitűzéseinek, struktúrájának kialakítása

3. A lap arculatának kialakítása

A borítók Szénássy Alex Entrópia-sorozatának felhasználásával készülnek, a sorozat grafikáit az alkotó bocsátotta rendelkezésünkre.

4. Lapalapítás, bejegyeztetés

A cikkek archiválását és tudományos adattárakba történő regisztrálását az Országos Széchényi Könyvtár kötelezpéldány-szolgálatán, az OSZK elektronikusperiodika-rendszerében, a DOI-azonosítókkal való ellátást a Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont könyvtárának segítségével végezzük.

5. Terjesztési hálózat kialakítása

A terjesztési listára alapvetően – a hazai kutatóműhelyek és a romológiai tartalmakat oktató felsőoktatási intézmények mellett – a szakpolitika intézményei és számos könyvtár került fel. Ezenkívül partnerfolyóiratokkal vettük fel a kapcsolatot. A terjesztés során az aktuális tartalomtól függően, az arra való potenciális érdeklődés szerint további hazai és külföldi partnereket is figyelembe vettünk. Továbbá a szerkesztőség elérhetőségein keresztül folyamatos lehetőséget biztosítottunk a lap számonkénti vagy állandó megrendelésére. Az egyes számok természetesen alanyi jogon jutottak el a szakkollégiumi program éppen aktuális résztvevőjéhez, a diákokhoz, mentorokhoz, tutorokhoz és a technikai megvalósítókhoz. A 8-9-10. számok terjesztése a cikk írásakor még folyamatban volt, ezért ezekről nem tudunk adatokat közölni (7. és 8. táblázat).

7. táblázat. Az egyes számok külső terjesztési célcsoportjai (fő/darab)

Szám	1.	2–3.	4–5.	6–7.
A Romológiai Kutatóközpont műhelyeinek tagjai	13	15	14	14
Hazai könyvtárak	8	8	7	9
Kutatóműhelyek	9	7	7	7
Egyéb hazai partnerintézmények	7	5	3	8
A Roma Szakkollégiumi Hálózat tagjai	10	10	10	10
Hazai magánszemélyek, megrendelők	35	17	33	12
Külföldi partnerek	7	3	9	12

8. táblázat. Az egyes számok belső terjesztési célcsoportjai (fő)

Szám	1.	2–3.	4–5.	6–7.
A szerkesztőség tagjai	10	12	9	9
Szerzők	19	10	25	18
Szakkollégisták	20	12	6	4
Mentorok	4	7	3	–
Tutorok	12	9	12	7
A projekt egyéb szakmai megvalósítói	5	13	6	8

6. Elektronikus felület kialakítása

A lap terjesztését online felület segíti. Ennek kialakítására 2013 nyarán került sor. A webes felület elérhetősége: <http://romologiafolyoirat.pte.hu>. Azóta folyamatosan frissül és töltődik a felület. Az összes megjelent szám anyaga és a *Galéria* rovat képei is elérhetők a honlapon.

1. ábra. Az elektronikus felület

7. Szerkesztőségi munka

Minden negyedéves periódus elején szerkesztőségi nyitómegbeszélésre került sor, amikor a következő szám témáját, a lehetséges vendégszerkesztő(k) személyét és a lapba kerülő esetleges témákat, szerzőket, anyagokat tekintettük át. Ezután került sor a vendégszerkesztő(k) felkérésére. A periódus közepén szerkesztőségifolyamat-megbeszélést tartottunk, ahol a vendégszerkesztő adott számot a lap haladásáról, elképzelései-

ről. Innentől kezdve szabad utat kapott az anyag összeállítására, amit a szerkesztőség tagjai segítettek, koordináltak. A szerkesztés alatt folyamatos egyeztetés történt a megvalósítók között.

8. Olvasószerkesztés

A beérkezett anyagok nyelvi korrektúrázása, javítása történt meg.

9. Angol nyelvi gondozás

A kezdetektől fontos célkitűzésként jelent meg, hogy a lap ne csak a hazai, magyarul beszélő olvasóközönséghez szóljon, hanem a nemzetköziesedés szüksége miatt külföldi érdeklődést is generálhasson. A célkitűzés változó intenzitással volt jelen az egyes kiadványoknál. Az 1. szám esetében ezt csak a cikkek elején elhelyezett angol nyelvű ismertetőik szolgálták, a 2–3. számnál emellett már bekerült az anyagba egy teljesen angol nyelvű írás is. A 4–5. szám pedig teljesen kétnyelvűvé vált, ahol a magyar tanulmány után közvetlenül az angol fordítás is elérhetővé válik az olvasónak. Ez azonban olyan mennyiségű és minőségű fordítói és szöveggondozói többlettevékenységet igényelt, hogy a 6–7. szám esetében ismét csak az angol nyelvű összefoglalók közlésére szorítkoztunk, valamint két angol tanulmány került az anyagba, magyar fordításukkal együtt. A 8. szám is tartalmaz vegyesen magyar és angol nyelvű írásokat. A 9. szám teljesen hazai témát feldolgozván csak összefoglaló szövegeiben nyit az angol ajkú olvasók felé. A 10. szám vendégszerkesztője viszont ismét kétnyelvű számot állított össze, azzal az újítással, hogy ezúttal nem egy kötetben, hanem magyar és angol különkiadással jelent meg a lap (9. táblázat). A kipróbált változatok közül a visszajelzésekből kiderül majd, melyik verzió lesz a legsikeresebb.

9. táblázat. Az angol nyelvű szövegek megjelenése az egyes számokban (darab)

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.	Összesen
Megjelent cikkek száma magyarul	21	10	18	19	10	8	19	105
Megjelent cikkek száma angol nyelven	–	1	18	2	1	–	19	41
Angol nyelvű összefoglaló	6	5	–	10	2	8	–	31
Angol nyelvű spot	–	–	7	–	–	–	13	20

10. Szakmai lektorálás

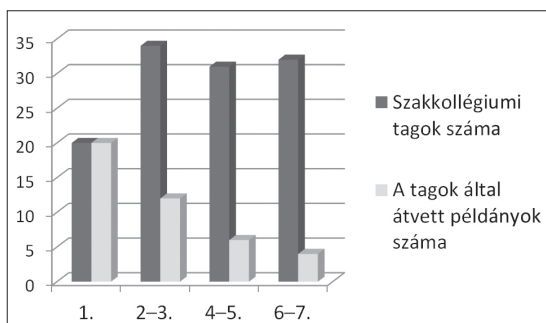
11. Tördelés

12. Nyomdai munkálatok

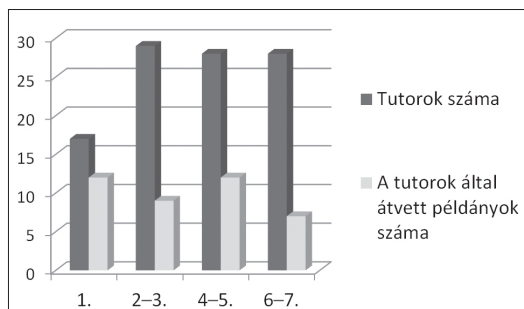
13. Terjesztés

Érdekes lehet a szakkollégiumi tagok (2. ábra), illetve a tutorok (3. ábra) érdeklődését tükröző adatok elemzése, amelyet az alábbi ábrák mutatnak be, a projektben éppen bent lévő tagok létszámát viszonyítva azokhoz, akik átvették az ingyenesen nekik járó példányokat. Nyilvánvalóan fontos feladat a jövőben ennek a keresettségnek, igénynek a növelése, annak erősítése, hogy magukénak érezzék a lapot.

2. ábra. Az egyes számok iránti kereslet a szakkollégium diákjai részéről

3. ábra. Az egyes számok iránti kereslet a szakkollégium tutorai részéről

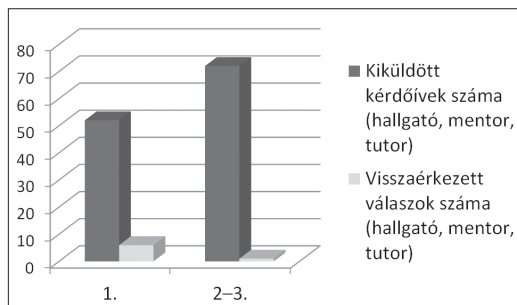
14. Anyagok feltöltése az elektronikus felületre

15. Visszacsatolás

Hatékonyagsmérő kérdőívet szerkesztettünk, és a megjelenések után két héttel e-mailben eljuttattuk a projektben részt vevő hallgatóknak, mentoroknak, tutoroknak, s kértük őket véleményük megírására, az egyes rovatok tartalmának, a lap struktúrájának értékelésére, fejlesztési ötleteik, javaslataik megtételére.

A megismételt elektronikus figyelmeztetések ellenére nagyon alacsony visszaérkezési arányt tapasztaltunk az első két megjelenés után, ezért a későbbiekben ezt a fázist kihagytuk (4. ábra). Úgy tűnik, a folyóirat elsősorban nem a szakkollégium belső köreit mozgatta meg (a szerkesztési munkálatokban részt vevő munkatársakat kivéve), sokkal inkább generált érdeklődést (a pozitív visszajelzések alapján) a hazai tudományos életben és a cigányság helyzete iránt érdeklődő intézmények és magánszemélyek között.

4. ábra. A kiküldött és visszaérkezett hatékonyságmérő, véleménykérő kérdőívek aránya az első két megjelenés után

A folyóirat struktúrája

Minden számot egy-egy témakör köré építünk fel, kvázi kirándulást teszünk az adott vizsgálati területre. A számok szerkesztésére, a tényleges munkafolyamatra, az írások kiválogatására, a témakör kibontására egy-egy vendégszerkesztőt vagy -párost kérünk fel. A „túrazvezetőnk” lesz ezáltal a vendégszerkesztő, vele egy *Interjú*t is közlünk a lapban, hogy letehesse a téma alapköveit, indító gondolatait.

Az aktuális témakör egy-egy ismert hazai vagy külföldi szakértőjét szólaltatjuk meg az *Alappon*t rovatban, ehhez a „kiinduló nagy tanulmányhoz” kapcsolódik *Ütköző* rovatunk, amelyben más szakemberek reagálnak, reflektálnak a felvetett témára, vitatják meg esetleges eltérő álláspontjaikat, ütköztetik véleményüket.

A fő motívumhoz kapcsolódóan további tanulmányok visznek minket a *Szélrózsa* különböző irányába. A nemzetközi színtérre *Kitekintő* rovatunkban lehetőleg külföldi példákat, gyakorlatokat, eredményeket kívánunk megismertetni a témához kapcsolódóan. S hozunk egy *Napló* rovatot is a célból, hogy fontos eseményekről számoljunk be, vagy recenziók formájában megismertessünk értékes irodalmakat, publikációkat.

A folyóirathoz minden szám esetében kapcsolódik egy *Galéria* rovat is, ez a szövegben elszórva egy-egy neves képzőművész, alkotó válogatott alkotásait mutatja be. A szöveges

egységek monotonitásának oldására ezenkívül a *Spot* rovat szolgál. Ebben a szakkollégium diákjai, egyetemi hallgatóink szólnak meg, fűznek véleményt az egyes írásokhoz vagy a lap tartalmához, élményeikről, élettapasztalataikról számolnak be, arcukat is vállalva. Ezáltal is közelebb kerülnek a folyóirathoz, jobban sajátjuknak érezhetik azt. (Cserti, 2015)

10. táblázat. Az egyes rovatokban megjelent cikkek száma lapszámonként

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.
Alappont	1	1	1	1	1	1	1
Szélrózsa	5	4	4	9	6	4	6
Ütköző	1	–	1	–	1	–	1
Interjú	2	1	1	–	–	–	–
Kitekintő	6	1	3	7	–	2	8
Napló	5	3	6	3	–	1	2
Galéria	9	16	10	16	11	17	8
Spot	30	15	7	4	3	15	13

Eredmények

A 2013. augusztustól 2015 őszéig terjedő periódusban 10 lapszám jelent meg, ezek közül a 2. és 3., a 4. és 5., valamint a 6. és 7. szám dupla számként. A dupla számok esetében a téma, illetve az összegyűlt anyagok mennyisége (és minősége) indokolta, hogy összevonjuk a következő megjelenéseket.

11. táblázat. Az egyes lapszámok terjedelme

Szám	1.	2-3.	4-5.	6-7.	8.	9.	10.	Összesen
Oldalszám	138	196	176	190	88	90	122	1122

Az utánpótlás-nevelés, a projektben részt vevő hallgatók folyamatos bevonása a lapszámok tematikus összeállításába, a cikkírásba, tanulmányok publikálásába, az eseményekről való beszámoló megírásába egyelőre nem valósult meg maradéktalanul. Folyamatosan törekszünk erre, de a hallgatók zöme nincs még

felvértezve olyan szakirodalom-kezelési, tudományos, cikkírási ismeretekkel, készségekkel, hogy nagyobb volumenű írásokat tegyenek le az asztalra. Bevonódásuk, mint korábban említettük, leginkább a *Spot* rovat interjúiban nyilvánul meg, ahol minden szám témájával kapcsolatban interjúkérdések formájában megszólítjuk őket, és közöljük véleményüket. Az interjúkat, azok begyűjtését, szerkesztését maguk a hallgatók végzik. A szerkesztésbe, tördelésbe, a dizájn kialakításába a minden megjelenés utáni hatékonysági felmérésen keresztül tudnak beleszólni. A visszacsatolás során kapott véleményüket figyelembe vesszük a következő számok tervezésénél. (Cserti, 2015)

A megjelent számok tartalmi ismertetése

A lap első számának aktualitását az akkor szerveződő roma keresztény szakkollégiumi hálózat adta. Kínálkozott, hogy a Pécsi Tudományegyetemen már több mint egy évtizede működő – bár világi – szakkollégium vegye fel a kapcsolatot és kezdeményezzen együttműködést ezekkel az újonnan alakuló szervezetekkel. A szakkollégiumi rendszer történelmi előzményeiről, s azokról a kísérletekről, amelyek a cigányok iskolai, felsőoktatási integrációja érdekében szerveződtek a rendszerváltás után, Forray R. Katalin ad áttekintő képet bevezető tanulmányában. Mint a Wlislöcki Henrik Szakkollégium (WHSz) megszervezője, a szerző joggal kapta meg a felkérést e lapszám vendégszerkesztői tevékenységére. „Az egyházi szakkollégiumok jelenleg a következők: Jezsuita Szakkollégium (Budapest), Görögkatolikus Cigány Szakkollégium (Miskolc), Evangélikus Roma Szakkollégium (Nyíregyháza), Wáli István Református Roma Szakkollégium (Debrecen), Keresztény Roma Szakkollégium (Szeged), Debreceni Egyetem Gyermekevelési és Felnőttképzési Kar Roma Szakkollégiuma (Hajdúböszörmény)” – írja Forray (2013) tanulmányában.

Ugyanezt a történelmileg hosszúnak nem nevezhető, de eseményekben annál gazdagabb időtávot igyekszik megragadni Vezdén Kata a bevezető tanulmány szerzőjével készített interjújában, amikor az alakulástól a nehézségeken át a WHSz mai helyzetéig vizsgálja meg a szakkollégium működését

Forray személyes élményein és gondolatain keresztül. 2013 tavaszán a PTE Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskolája is figyelmet szentelt ennek a témakörnek, és szokásos éves konferenciáján külön szekcióban adott lehetőséget a szervezeteknek tevékenységük bemutatására. Ezeket az írásokat találjuk meg a lap *Kitekintő* rovatában.

Egy másik konferencia keretében (Romológusok 2. szakmai konferenciája – 2013. május) (lásd *Gypsy Studies* 30., 2013) zajlott beszélgetés – vita – anyaga jelent meg az *Ütköző* rovatban. A diskusszió során a WHSz egykori alapítói, a szakkollégiumi rendszert ismerő kutatók és más szakkollégiumi szervezetekben részt vevő egykori diákok ütköztették tapasztalataikat, véleményüket Beck Zoltán vezetésével. A *Szélrózsza* rovat témát gazdagító írásai közt pedig szintén találunk egy gondolatébresztő írást Beck Zoltántól a Romológia diskurzusáról. Nem új keletű ez a probléma, mind a szerző, mind más kollégái számos írásában gondolkodtak már el ennek a területnek a tudományok közti helyéről, önálló diszciplínaként való működésének lehetőségeiről, értelmezési kereteiről és problémáiról. Ebben az írásban is vitagerjesztő módon teszi ezt, amikor többek között azt állítja: „A romológia, ha úgy tetszik, eddig nem nyújtotta be igényét egy értelmezhető gondolkodási mező megteremtésére.” De talán az írás végére megérik az olvasóban: talán épp itt lenne ennek az ideje. (Beck, 2013) Trendl Fanni tanulmánya a pécsi roma szakkollégium megalapításának körülményeit és abban az EU-s PHARE-forrás megjelenését és szerepét tárja fel. A téma mai aspektusát pedig Varga Aranka adja meg a roma szakkollégiumok oktatáspolitikai megközelítését és helyét elemző írásában. Orsós Anna a pécsi helyzetképet mutatja be a WHSz-nek a PTE rendszerébe való beágyazódásán keresztül. A felsőoktatásban tanuló roma fiatalok pszichológiai vizsgálatának eredményeivel Bokrétás Ildikó és Bigazzi Sára ismertet meg bennünket. Olyan tipikusnak mondható problémákat mutatnak be, mint a családi környezetből való kiszakadás okozta nehézségek, a diszkriminációval való szembesülés és annak megélési-kezelési alternatívái, a bizalom és önbizalom hiánya, önértékelési problémák, belső és interperszonális megküzdési nehézségek. A szerzők rámutatnak a tanári, tutori, mentori szerepek fontosságára: ezeknek

„nagy súlya lehet szakmai és egyéni működésükben, nemcsak az egyetemi diploma megszerzése, hanem további boldogulásuk szempontjából is”. (Bokrétás–Bigazzi, 2013)

A lap arculatának meghatározó jelleget adó, Entrópia című grafikasorozat alkotójától, Szénássy Alextól Beck Zoltán interjúból tudunk meg többet az entrópia értelmezéséről, s arról, hogyan gondolkodik az alkotó a leginkább a fizikában használt fogalomnak a társadalmi értelmezhetőségéről, fontosságáról, a társadalmi csoportok elrendeződésében való szerepéről.

A folyóirat 2–3. száma *A szöveg, ha történik* címmel Balatonyi Judit és Beck Zoltán szerkesztésében egyfajta reprezentációs metszetet igyekszik nyújtani a cigányokról. Elméleti és empirikus alapokon nyugvó szövegeket is olvashatunk: Beck Zoltán problémafelvető írásában (*Alappon*) az előző számban elkezdett, a romológia tudományos szerepét és feladatait fejtegető gondolatmenetét viszi tovább. Arra kíváncsi, hogy vajon mikor következik be az a tudománytörténeti pillanat, amikor a tudományos diskurzus rákérdez a saját létezésére, miként ismer magára, és mihez kezd ezzel a tapasztalattal. „A *Szélrózsa* rovatban Erdős Zoltán a 16–17. századi német és magyar közvéleményekben megjelenő cigánysággal kapcsolatos mítoszok feltárására vállalkozik. A néhány száz évvel ezelőtti közösségi tudat szövegesítéseinek elemzéseivel kísérel meg közelebb jutni a »többségi társadalom« gondolkodási stratégiáihoz, a cigányokról alkotott képéhez, a szövegekben megképzett és a közösségi tudatban rögzült metaforizált cigányhoz. Zuzana Bodnárová a magyarországi közsörűsök etnikai és rokonsági terminológiáját elemzi tanulmányában. Leginkább nyelvi centrumú vizsgálatról van szó – részben talán azért is, mert a szerző a Hübsmanova nevével fémjelzett prágai műhely tagja, ily módon kutatásai leginkább a romani dialektusaira fókuszálnak. A tanulmányt különösen izgalmassá teszi, hogy az önmegnevezésen és más csoportok megnevezésén keresztül mutat rá egy közösség viszonyrendszerének változására az egymásra következő generációk által kimért időben.” Plazzeriano Gábor pedig C. E. Wyatt fotográfus portrészorozatán keresztül (a fotók válogatása jelent meg a számot gazdagító *Galéria* rovatban) keres új fotográfiai valóságokat. Amellett érvel, hogy a képek

befogadása kulturálisan meghatározott: „Balatonyi Judit egy hegyháti beás cigány közösség kiemelt szerepű fájának példáján a fáról szóló írott és szóbeli reprezentációkat elemzi – a nagy fa voltaképp fikció, amely valóságos fizikai felülete a folytonos ráírásnak, helye ezzel együtt a ráírás újrameselésének: a valóságkonstrukciók állandó újratermelésének”.

A fenti munkák mellett még olvashatunk néhány rövidebb recenziót és egy kisebb elméleti szöveget. Balatonyi Judit e második írása („*Szobityijnoszty*”-tól az „*eventness*” fogalmáig – *egy esztétikai, erkölcsfilozófiai fogalom társadalomtudományos használata*) a szövegek vagy éppen a mindennapi cselekedetek eseményszerűségére, egyszerűségére kíván rámutatni: lényegében arra, milyen is „a szöveg, ha történik”. (Balatonyi–Beck, 2013)

A 2014 nyarán megjelent 4–5. szám az antirasszizmust helyezi tárgyának középpontjába. A vendégszerkesztő-páros (Bigazzi Sára és Arató Ferenc) a 2010-ben elhunyt Howard Zinn amerikai történész, háborúellenes és emberjogi aktivista emlékének szenteli a „szöveggyűjteményt”. Bevezető írásaikban már-már tanulmányszerű megközelítést adják a tolerancia–intolerancia mindennapjainkban történő megjelenésének, izgalmas, személyhez szóló hangnemű írásuk megmozgatja az olvasó rasszizmushoz viszonyuló attitűdjét is. *Alappontként* Noam Chomsky gondolatait olvashatjuk Zinn szerepéről és hatásáról az amerikai történelem újfajta értelmezésének megteremtésében.

Az *Ütköző* rovatban Alastair Bonnett *The Americanisation of Anti-Racism? Global Power and Hegemony in Ethnic Equity* (Bonnett, 2006) című elemzésének első magyar nyelvű megjelenésében a szerző vitába száll az Egyesült Államok hivatalos antirasszista szemléletével és politikájával. Az írás a hazai antirasszista diskurzust is leginkább meghatározó narratíva (a kisebbségek társadalmi esélyhez jutásának elősegítése a szabadpiaci feltételek megteremtésével) éles kritikáját adja. (Arató–Bigazzi, 2014)

A *Szélrózsa* rovat a téma különböző megközelítései felé vezet bennünket, elsőként Erős Ferenc írása (*Budapest, a magyarok fővárosa*) mutatja be a magyar szélsőjobboldali moz-

galmak retorikáját, képi világát és szimbólumait. Lene Auestad az előítéletek pszichoszociális megközelítéséről és azok szubjektivitásáról nyújt elemző képet. Takács Bálint anyaga a 2012–2013-as magyarországi diákmozgalmakat és ezek kapcsán egy új jelenséget tár elénk. Ezen megmozdulások során ugyanis az eddigi megszokottal ellentétben nemcsak egy-két konkrét oktatáspolitikai intézkedéssel szemben emelték fel hangjukat a diákok a szerző nézőpontja szerint, hanem egy többé-kevésbé koherens, sajátos politikát és társadalomfilozófiát, illetve ezekre alapuló társadalmi reformokat is propagáltak. „Ennek része a hátrányos helyzetűekkel és kisebbségekkel való szolidaritás vállalása és jogi egyenlőségükért történő küzdelem” – mondja Takács (2014). A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogászai, Dojcsák Dalma és Szabó Máté Dániel a tanulmányok sorát zárva a *demokratikus jogi diskurzus* narratívájára támaszkodva tárgyalják a szólásszabadság kérdéskörét.

A *Kitekintő* rovatban az antirasszista társadalmi törekvések gyakorlatára koncentrálnak. Olyan példákat sorakoztatva, amelyek akár a közpolitika, akár a konkrét személyes tevékenységek szintjén egyaránt a nyitott, toleráns, demokratikus együttélést segítő megközelítések elterjedését segíthetik. Elsőként Serdült Sára egy város (Lisszabon) és egy ország (Portugália) példáján keresztül mutatja be, hogy rendelkezünk már olyan eszközökkel, amelyek összehasonlíthatóvá teszik a közpolitikai törekvéseket, például a migránsok társadalmi inklúziója szempontjából. Ugyanakkor van olyan közpolitikai megközelítés, amely hatékony, eredményes lehet a migránsok inkluzív befogadásában. Nyirati András és Galambos Attila (*Antidiszkriminációs képzés a gyakorlatban*) olyan civil törekvéseket, programokat, jó gyakorlatokat mutatnak be, amelyek nem formális és informális tanulási helyzetekben tanulási folyamatokat generálhatnak a résztvevőkben. „László Flóra az UCCU alapítvány tevékenységén keresztül egy másik megközelítésre hoz példát – roma fiatalok által tartott, az előítélet csökkentését célzó nonformális képzési programok, jó gyakorlatok eredményességéről számol be”. (Arató–Bigazzi, 2014)

A *Napló* rovatba változatos műfajú írásokat válogattak a szerkesztők. Fliegauf Bence, a *Csak a szél* című, a 2008–2009-es magyarországi romagyilkosságokat feldolgozó film rendező-

je osztja meg velünk naplótöredékeit, „amelyek a forgatáson átélt élmények, a film készítését és a film fogadtatását követő hétköznapi reakciók, apró emberi mozzanatok képszerűen egymásra épülő sorozatát hozzák létre az olvasóban”. (A *Galleria* fotói is ezt a képi világot idézik.) Heindl Péter egy *roma fiatalok számára indított helytörténeti kutatás* több évre kiterjedő programját, eredményeit, hatásait mutatja be – naplószerű írás formájában. „Végül Kövér András novellája került a *Napló* rovatba válogatott írások közé – a csoportathárok átjárhatóságáról és a nem annyira véletlen találkozások sorsfordító élményéről, a személyes nyitás jelentőségéről”. (Arató–Bigazzi, 2014) A rovatot Pápai Boglárka, Torgyik Judit és Katya Dunajeva recenziói zárják.

A 2014. évi őszi–téli dupla szám egykori kollégánk, Máté Mihály tiszteletére készült, s a hazai roma, cigány gyűjtemények tematikáját dolgozta fel (vendégszerkesztői: Nagy Pál, Szuhay Péter és Cserti Csapó Tibor). A koncepció szerint a gyűjtemény fogalmát tágan értelmeztük, a hagyományos múzeumi anyagokon kívül dokumentumgyűjtemények, könyvtári állományok, papíralapú és elektronikus archívumok, kutatói adatbázisok bemutatására is törekedtünk – miután gazdag háttérbázisról van szó, a teljesség igénye nélkül. A kiadványt e sorok szerzőjének tanulmánya nyitja, amelyben a hagyományos múzeumi tárgyi gyűjteményekről, azok létrejöttének történetéről kap ízelítőt az olvasó. Miután ebben nagyobb hangsúlyt kapnak a tárgyi jellegű gyűjtemények, az egyéb reprezentációkat a *Szélrózsa* rovat jeleníti meg. Az itt megjelenő szerzők egy-egy, saját munkásságukhoz kapcsolódó gyűjteményes anyagról adnak számot. (Cserti, 2014) Így Neményi Mária a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézetében folyt cigánykutatásokról, s az ott fellelhető adatbázisokról ír. Binder Mátyás a levéltári forrásfeltárás módszertani problémáit és a történeti forráskiadások kérdését, legfontosabb eredményeit mutatja be írásában. A cigány mesekincs gyűjtésének hagyományairól és eredményeiről olvashatunk Benedek Katalin tanulmányában, míg Kállai Ernő az Akadémia Kisebbségkutató Intézetének cigányokkal kapcsolatos kutatásait mutatja be. Dobos Balázs a média írá-

nyába viszi a gondolatmenetet, amikor írásában a roma politikai szervezetek történetét, s azok sajtóreprézenciáját elemzi. Molnár István Gábor egy újpesti romagyűjtemény, illetve a kerület cigány lakosságának történetét megörökítő fotóanyag létrejöttét állítja elénk. Hajnóczky Tamás kezdő kutatóként, de nem első ízben publikál a szocialista évtizedek cigánypolitikájának témakörében, ezúttal a pártállam eddig fel nem dolgozott cigányügyi dokumentumai közül mutat be néhányat, s fűz azokhoz magyarázó megjegyzéseket. A Wlislöck Henrik Szakkollégium jelenlegi diákjai közül Gergye Eszter és Oláh Anita egy-egy rövid írása kapott még helyet a rovatban, előbbi Bódi Zsuzsa, a jeles cigánykutató életrajzát és életművét hozza közelebb az olvasóhoz, míg utóbbi egy kézzelfoghatóbb gyűjteményt ismertet, a pécsi Rácz Aladár Közösségi Ház Erdős Kamill Cigány Múzeumát.

A *Kitekintő* rovat célja, hogy külföldi gyűjtemények, múzeumok példáival vizsgálja meg, előrébb tartanak-e e munkában más országok szakemberei, és milyen példákkal szolgálhatnak a nem kevés dilemmával és problémával, nehézséggel küzdő magyarországi cigány gyűjteményezési tevékenység számára. Cserti Csapó Tibor a roma, cigány csoportok történelmi és kulturális emlékeit gyűjtő európai múzeumok közül ismertet jó párat, s veti össze ezeket a hazai gyűjtemények koncepciójával, felépítésével. Nagy-Britanniából Siobhan Spencer a West-Midlands területén működő Derbyshire Gypsy Liaison Group koordinátoraként mutatja be a régió egyik fontos turisztikai attrakcióját, a Gordon Boswell Romany Museumot, s hogy délebbre is kitekinthessünk, a spanyol Giuseppe Beluschi Fabeni, a Granadai Egyetem antropológusa, migrációs szakértője, a Taller ACSA Alkalmazott szociológiai és kulturális antropológiai kutatócsoport alapító tagja és Juan de Dios López López, szintén e kutatócsoport és a Granadai Egyetem Migrációs Intézetének kutatója adnak egy érdekes szemléletű írást Granada Sacromonte negyedének gitano örökséget őrző és ápoló „múzeumairól”, a múzeum fogalmat azért a nálunk megszokottnál jócskán tágabban értelmezve, a tárgyi gyűjtőmunka mellett a kultúra élő bemutatását felvállaló flamenco bárók turisztikai szerepét is belevive a gondolatmenetbe. (G. Beluschi Fabeni–J. de Dios López, 2014) Mindkét írás a ma-

gyar mellett angolul is olvasható a lapban. A *Napló* rovat ezúttal a hazai cigány/roma gyűjtemények összefoglaló táblázatát közli, tematikus egységekre bontva az egyes gyűjteményi köteteket, illetve Máté Mihály munkásságáról és a gyűjteményes munkában játszott meghatározó szerepéről olvashatunk benne. Ezen kívül még egy kötetismertetővel járul hozzá a gyűjteményes tematikához: W. Müller Judit, a Baranya Megyei Múzeumok Janus Pannonius Múzeumának igazgatója ismerteti a szervezet gondozásában megjelent, *A lágerek népe – Névtelen romák holokausztja* című konferenciakötetet a Janus Pannonius Múzeum pécsi új, *Parajmos – Roma holokauszt* című állandó kiállításának megnyitóján. A lapban két szakkollégiumi hallgatónk is publikált: Orsós Zoltán a budapesti Kugler Art Galériában tett látogatásának tapasztalatait osztja meg az olvasóval, Csonka Norbert Dávid pedig a Néprajzi Múzeum *Megvetés és önbecsülés – Igaz történet Ústfoltozóról, Drótostótról és Teknőscigányról* című kiállításáról ad élménydús beszámolót.

A Romológia 8. száma Beck Zoltán szerkesztésében a folyóirat története során másodszor vállalkozik arra, hogy narratívum-problematikával foglalkozzon. Ebben a lapszámban a nyilvánosság mint reprezentációs tér konstruálódik meg, és innen indulva keresnek a tanulmányok olyan kritikai pozíciót, ahonnan feltárható valóságok ragadhatók meg. (Beck, 2015) Kifejezetten hangsúlyos, hogy a lapszám két olyan tanulmányt is tartalmaz, amelyet a szakkollégium hallgatói írtak. Orsós János Liszt a 19. század közepén megjelent munkájának néhány részletét elemzi. Az elemzés nem filológiai, inkább kritikai pozíciójú: azt a jelentéshorizontot tárja fel, amelyet a Liszt-szöveg konstruál, és amely jelentésteremtő konstrukcióban eleve benne áll. Debreczeni Éva pedig Agatha Christie *Endless Night* című szövegét elemzi abból az elgondolásból kiindulva, hogy a literalizált cigány már-már topikus alakjának szövegtörténete van.

Az aktuális lapszám két angol nyelvű cikket is tartalmaz, Junghaus Tímea és Bársony Katalin tanulmányát. A tanulmányok megkísérlik egy-egy nyilvánosságtér áttekintését adni. Előbbi a képzőművészet alakulástörténetét, míg utóbbi a médianyilvánosságot tárgyalja.

A kötet nagy tanulmányait Balatonyi Judit, Müllner András és Pócsik Andrea jegyzi. Az *Alappon*t rovatban Balatonyi széles szakirodalmi repertoárt vonultat fel a reprezentáció terminusának megragadására, egyszerre vállalkozik annak fogalmi, kritikai és történeti tárgyalására.

Müllner András tanulmánya a tudományos diskurzusok egyik, általa „fogalmi cserefogalom”-nak nevezett jellemző dinamikai eleméről szól. Ezek között a reprezentáció terminusának problematikájával foglalkozik – Pócsik Andreával vitatkozva.

Végül Pócsik Andrea nagy tanulmánya egy filmkészítő képzőművész, Kállai Henrik filmes világkonstrukcióját elemzi. Arra kérdez rá leginkább, hogyan is jön létre az a komplex identitás, amely elbeszélőt, filmkészítőt, a képsorok által megjelenített figurákat és történeteket rendez. (Beck, 2015)

2015 nyarán látott napvilágot a magyarországi cigányság témakörét boncolgató 9. szám, ezt Orsós Anna gondozta. Alapvetését Fórika László teszi meg, a cigány nemzetiségi oktatás helyzetét elemezve a nemzetiségi oktatás rendszerében, az ombudsmani jelentések tükrében. A *Szélrózsa* tanulmányait négy szerző jegyzi: Andl Helga a kisiskolák és nemzetiségi oktatás összefüggésrendszerének néhány aspektusáról ír, Arató Mátyás multikulturális, identitásformáló tartalmi elemeket vizsgál a romani és beás nyelvtankönyvek szövegeiben, Lakatos Szilvia az európai cigány/roma csoportok történeti, nyelvészeti áttekintését adja, Orsós Anna pedig a romani és/vagy beás nyelvet oktató intézmények helyzetét elemzi a 2014/2015-ös tanévben kutatási eredményei alapján.

A *Kitekintő* rovat a berettyóújfalui Igazgyöngy Alapítvány tevékenységébe enged betekintést L. Ritók Nóra segítségével, majd Gúti Erika az egyenlőség és hátrányos megkülönböztetés témakörét boncolgatja a cigány kisebbségre fókuszáltnak. A lap közli még Vass Dorottea interjút Bagány Ágnessel, az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar tanársegédjével.

A lapindító projekt zárásaként a folyóirat 10. számában a szerkesztőség ismét visszatért a szakkollégiumi témához, kerekre zárva az első számtól a tizedikig eltelt két év történetét. Még több szállal és még szorosabbra fűzik ezúttal a kötődést. Az

előszónak szánt néhány oldal – egy tudományos folyóirattól talán kicsit szokatlan módon – nemcsak a folyóirat írásait, hanem szerzőit is szeretné kicsivel közelebb hozni az olvasóhoz, invitálva a szakkollégium világába és „a színpalak mögé” – írja bevezetőjében a szerkesztő, Varga Aranka (2015).

Az *Alappon*t tanulmányát Rayman Julianna pszichológus és Varga Aranka, a szakkollégium vezető tanára jegyzi. A cím és a szerzőpáros két tudományterület – a pszichológia és a pedagógia – fókuszban lévő megközelítését veti össze. A reziliencia („lelki rugalmasság”) és az inklúzió („kölcsonös befogadás”) megfeleltetésével hangsúlyozzák, hogy az egyén nagyobb valószínűséggel képes a hátrányt okozó körülményeit „áttörni” és sikereket elérni személyes életútja során (rezilienssé válni), ha környezete ebben támogatja.

Az *Ütköző* rovatban a PTE Wlislócki Henrik Szakkollégium diákjai beszélgetnek a szakkollégium elmúlt két évéről, jelenéről és jövőjéről Orsós Annával, a Romológia Tanszék vezetőjével. A szorosan vett téma az a „Roma szakkollégiumi projekt”, amelynek aktív részesei voltak a beszélgetésbe bevont, különböző karokon tanuló fiatalok.

A *Szélrózsa* rovat első írásában Forray R. Katalin – a Romológia Tanszék alapítója, a Wlislócki Henrik Szakkollégium egyik megálmodója – a szakkollégisták élettörténeteit tárja elénk. A szerző az elmúlt öt esztendőben sok olyan írást publikált, amely a felsőoktatásban tanuló roma/cigány hallgatókat, illetve szakkollégiumaikat vizsgálta. Ez a tanulmány a Pécsi Tudományegyetemre visz, ahol a „Roma szakkollégiumi projekt”-ben részt vevő szakkollégistákkal készített interjúit elemzi. Galántai László – aki a PTE Oktatás és Társadalom Doktori Iskolának hallgatójaként foglalkozik a szakkollégiumokkal – tanulmányában hat magyarországi roma szakkollégium szervezeti és működési szabályzatát tekintette át, megkeresve a hasonlóságokat és különbségeket. A következő írást Vezdén Kata készítette, aki néhány évvel ezelőtt romológia-történelem szakos hallgatóként a WHSz elnöke volt, és jelenleg a roma szakkollégiumi projekt szakmai vezetésének tagja. A tanulmány segíti az olvasót abban, hogy rálásson a kitűzött célokra, és tematizálva ismerje meg a szakkollégiumi programot. Szintén a WHSz-ről szól Trendl Fanni írása, ebből a WHSz mos-

tani diákjait ismerhetjük meg kérdőíves adatközlés alapján. A szakkollégium tudományos életébe nyerünk betekintést a következő szerző tanulmányán keresztül. Csigi Júlia, az Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola ösztöndíjasa, volt „WHSz-es” a tanodák vizsgálatából készíti disszertációját. A szakkollégiumi projekthez egy kutatócsoport szervezőjeként csatlakozott, és egy húsz évvel ezelőtt indult, tanoda jellegű közösség (Amrita) mibenlétének feltárását végezte PhD-hallgatókkal és szakkollégistákkal közösen. Írásában végigvezet bennünket azon az egyedülállóan nevezhető kutatói folyamaton, amely során a kutatást végző szakkollégisták tudományos eszközökkel tekintettek egy hozzájuk hasonló diákközösségre és annak tagjaira. A következő tanulmányt a szerző az Arany János Kollégiumi Programban (AJKP) végzett pályaorientációs tevékenységére építve készítette. Oláh Anita szakkollégista és mentor, végzős pedagógia szakos tanár, aki a WHSz megbízásából körbejárta a hátrányos helyzetű középiskolásokat támogató program (AJKP) valamennyi helyszínét, és személyes példáján keresztül mutatta be az egyetemi életet.

A *Kitekintő* rovat szerzői a szakkollégium diákjai és más egyetemisták, valamint egy, a kutatásaikat nyomon követő egyetemi oktató. Itt mutatkozik be eredményeivel az a két-éves szakkollégiumi tevékenységsorozat, amelyet összefoglalóan „hallgatói kutatások”-ként emlegetnek a megvalósítók. Andl Helga magáról a projektelemről ír tanulmányában, majd a WHSz-es hallgatók rövid írásaiból ismerhetjük meg a hallgatói kutatások eredményeinek tényszerű bizonyítékait. Orsós János szabadbölcész példákön keresztül mutatja be a romológia szövegtörzskorpuszának kritikai vizsgálatát, Petrovics Dalma történelem BA-s hallgató településének helytörténeti vizsgálatát végezte, Molnár Attila biológia BSc-s, Kárász Krisztián József latin–történelem MA-s, Konkoly Sándor geográfus, Horváth Zsuzsanna szakkollégista pedig elsőéves humánpolitikus hallgató, ők Rigó Bálint földrajz BSc-s szakkollégista köré szerveződve végezték a kutatást, amelyben az egyetemi reklámok pécsi hallgatókra tett hatásait vizsgálták. Greksa Evelin és Szederkényi Attila szintén szakkollégisták, mindketten az Egészségtudományi Kar ápoló szakára járnak. Közös kutatásukban középiskolások körében mérték fel az egészségügyi

ismeretek, az egészségtudatosság és az egészség-magatartás jellemzőit. Bogdán Angéla végzős romológus (MA) és a szakkollégium tagja a Gyermekszegénység Elleni Programot vizsgálta egy konkrét település, Kisvaszar példáján keresztül. Szintén egy támogató programot mutat be Csonka Norbert Dávid építőmérnök BSc-s és Kőszegi Márió földrajz BSc-s szakkollégista a pécsi komplex telepprogram György-telepi megvalósulását vizsgálva. A hetedik írás szerzői is valamennyien tagjai a WHSz-nek – Laboda Georgina magyar–romológia, Laboda Lilla romológia, Tóth Bernadett romológia, Kőszegi Krisztián földrajz–történelem szakon. Kutatásukban azt vizsgálták, hogy az általános és középiskolai tanulók milyen ismeretekkel rendelkeznek a cigányságra vonatkozóan.

A folyóirat *Napló* rovatába két évkönyv ismertetése került, amelyek a görög katolikus és a jezsuita szakkollégiumok kiadásában jelentek meg. Bogdán Melinda kommunikáció szakos és Orsós János szabadbölcész vállalta a kötetek recenzióját – saját szakkollégiumi tapasztalataikon keresztül rátekintve egy hasonló közösség működésére. (Varga, 2015)

A *Galéria* rovatban az 1. szám esetében Kalmár Lajos *Ormánság* kiállítási anyagából válogattuk a fotókat, a 2–3. számba Chad Evans Wyatt *Roma rising* című anyagából jelentettünk meg képeket, a 4–5. szám képanyaga pedig Fliegau Bence *Csak a szél* című filmjének fotóanyagából került a rovatba. A 6–7. szám illusztrációit a PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszékén gyűjtött festményekből, grafikákból válogattuk. A 8. szám egyik szerzője, Pócsik Andrea írásához kapcsolódva bocsátott rendelkezésünkre fotókat a szám „Galériájába”. A 9. szám a berettyóújfalui Igazgyöngy Alapítvány és Alapfokú Művészeti Iskola diákjainak munkáiból válogatott, míg a szakkollégium tevékenységét reprezentáló zárómegjelenés a projekt egyik, a hallgatók számára meghatározó közösségteremtő elemét, a *We are the world – Noj nyisz lumecará* klip elkészítésének stúdiómunkálatait mutatta be.

További tervek

A folyóirat megjelenését jelenleg biztosító projektünk 2015 nyarán zárul. Pillanatnyilag azon munkálkodunk, hogy ezután is tudjuk finanszírozni a további számok folyamatosságát pályázati forrásokból. A másik lehetőség, hogy be kell vonni a folyóiratot a piaci alapú terjesztésbe. A folyóirat terjesztési rendszerének kidolgozása ugyan megtörtént, terjesztési listát állítottunk össze, amelyre felkerültek a tématerülettel foglalkozó tudományos szervezetek, felsőoktatási intézmények, a fontosabb (a leendő célcsoport által látogatott) középiskolák, a politikai és civil szektor fontosabb szervezetei, a város, az egyetem, valamint a kar nyilvánossága, a jelentősebb gyűjteményes könyvtárak. Nekik rendszeresen eljuttatjuk a megjelent példányokat. A listát azonban folyamatosan bővíteni szeretnénk, új érdeklődőkkel kiegészítve azt. Ezenkívül magán-személyek is érdeklődtek a folyóirat iránt. Miután az anyagi hátteret pályázatokból biztosítottuk, a nyomtatott példányok eddig ingyenesen kerültek az olvasókhöz.

Lehetőségként kínálkozik a későbbi számok esetében újabb műhelyek és vendégszerkesztők megszólítása, valamint az elektronikus felület fejlesztése, interaktívabbá tétele, a felhasználókat, látogatókat számláló rendszer beépítése, fórum kialakítása.

Mindenképpen fontos cél a szakkollégium diákjainak erősebb bevonása: nemcsak szerzőként – bár a szövegértési kompetenciák, íráskészség fejlesztésének ez kiváló terepe lehet –, de olvasóként is el kell érni, hogy jobban magukénak érezzék ezt a fórumot.

Összegzés

A kitűzött két legfontosabb cél – a szakkollégium hallgatóinak bevonása a tudományos publikációs tevékenységbe, illetve a hazai és nemzetközi tudományos élet szereplőinek megszólítása és bevonása a közös munkába – esetenként nyilvánvalóan ellentmond egymásnak, nehezítik egymás megvalósulását.

A második cél mindenképpen magas szintű tudományos teljesítményt, szakmaiságot, tudományos közéleti elismertséget feltételez, hiszen így szólíthatók meg a kutatóműhelyek prominens képviselői. Az első viszont pont e színvonal lefelé történő elmozdítását igényli, hiszen szerzőként sem várhatunk el hasonlóan magas szintű tudományos teljesítményt és publicisztikai kompetenciákat az egyetemi létet éppen csak ízelgető fiataloktól, de olvasóként sem szocializálhatók egyik napról a másikra a tudományos szakszövegek magas szintű kezelésére. (Talán pont ennek róható fel a korábban elemzett alacsony szintű érdeklődés a folyóirat iránt.) A pályázati periódus alatt a szerkesztőségi team folyamatosan e kettős és kicsit egymás ellen ható cél között balanszírozott, hol az egyik, hol a másik irányba engedve a gyeplőt, de az egyensúlyt megpróbálva tartani.

A kétéves periódus alatt olyan publikációs felületté nőtte ki magát a lap nyomtatott és elektronikus változata is, amelyet mára már jegyeznek a fontosabb könyvtárak, gyűjtőhelyek és tudományos műhelyek. Az ismertség további növelésével azonban újabb és újabb célcsoportokat lehetne megszólítani.

A szakkollégiumi projektnek mindenképpen egy olyan elemét alkotta a Romológia folyóirat, amely nemcsak a munkába ténylegesen bekapcsolódó, de a csak olvasó fiatalok körében is elősegítette roma, cigány identitásuk erősödését; annak megerősítését, hogy a cigányokkal foglalkozó témák igenis szerves részét képezik a tudományos közéletnek; s nem utolsósorban ösztönözte őket megnyilatkozásaik, véleményük vállalása révén a közéleti felelősségvállalásra. A munkafolyamatban ténylegesen aktívan részt vevők fizetség nélkül, önkéntes alapon kapcsolódtak be a projektembe, önkéntes szerepvállalásuk is egyfajta közösségformáló erőt jelent.

Irodalomjegyzék

- Arató Ferenc–Bigazzi Sára (2014): Bevezetés. *Romológia*, 4–5. sz. 13.
- Balatonyi Judit–Beck Zoltán (2013): Előszó. *Romológia*, 2–3. sz. 7.

- Beck Zoltán (2013): A romológiáról. *Romológia*, 1. sz. 45.
- Beck Zoltán (2015): Szerkesztői előszó. *Romológia*, 8. sz.
- Bokrétás Ildikó–Bigazzi Sára (2013): A felsőoktatásban tanuló roma fiatalok pszichológiája. *Romológia*, 1. sz. 101.
- Beluschi Fabeni, Giuseppe–de Dios López, Juan (2014): Museums and Zambra in the Sacromonte (Granada, Spain). *Romológia*, 6–7. sz. 172–175.
- Bonnett, Alastair (2006): The Americanisation of Anti-Racism? Global Power and Hegemony in Ethnic Equity. *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 32, No. 7, 1083–1103.
- Cserti Csapó Tibor (2008): Romológia programok megjelenése a magyar felsőoktatási intézményekben. In: „Tízéves a romológia” – Konferenciakötet (szerk.: Cserti Csapó Tibor). *Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok* 22., Pécs, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, 70–79.
- Cserti Csapó Tibor (2013): Research Centers in Central-Eastern European Region. In: *Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok* 29. (ed.: Katalin Forray R.–Tibor Cserti Csapó) Education and Research of roma in the Countries of Central and Eastern Europe. Pécs, University of Pécs, Faculty of Humanities Department of Gypsy Studies – Education and Society Doctoral School of Education, 94–113.
- Cserti Csapó Tibor (2014): Bevezető. *Romológia*, 6–7. sz. 7.
- Cserti Csapó Tibor (2015): Új fórum a romológia kutatásában és felsőfokú oktatásában – A Romológia folyóirat. In: Kozma Tamás–Kiss Virág Ágnes–Jancsák Csaba–Kéri Katalin (szerk.): *Tanárképzés és oktatáskutatás*. Hera évkönyv 2014, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA). Forray R. Katalin (2013): Cigány diákok a felsőoktatásban. *Romológia*, 1. sz. 18.
- Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok 30. *Romológia akkor és most – Romológusok második szakmai konferenciája*. Konferenciakötet, Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs, 2013
- Takács Bálint (2014): Diákmozgalom és a kisebbségek emancipációja. *Romológia*, 4–5. sz. 128.
- Varga Aranka (2015): Előszó. *Romológia*, 10. sz.

ORSÓS ANNA

A Wlisllocki Henrik Szakkollégium 2.2 Tutori rendszer című projektelemének értékelő tanulmánya

A projektelem ismertetése

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet (PTE BTK NTI) Romológia és Nevelés-szociológia Tanszék mellett működő Wlisllocki Henrik Szakkollégium projektjének egyik fontos elemét képezi az ún. tutori rendszer. Ez a rendszer a 2002 óta működő programban a TÁMOP-támogatást megelőző időszakban nem volt jelen. A szakkollégium induló éveiben tevékenységük fókuszában a roma/cigány, illetve a romológia iránt érdeklődő hallgatók tudományos előrehaladása állt, és a szakkollégium felsőbb éves hallgatói mentorként segítettek eligazodni a Romológia Tanszék elsőéves diákjainak az egyetemi életben.

Az oktatók többnyire pártoló tagként, önkéntes segítőként egyengették a szakkollégista hallgatók életútját.

A most bemutatásra kerülő projektelem rendszerszerű átgondolása és kidolgozása a TÁMOP-projekt Pedagógiai Programjának kidolgozási időszakában valósult meg, 2012 nyarán.

A projektelem célja

Szükségesnek tartottuk a hallgatói támogatás teljes folyamatában olyan személy, egyetemi oktató (a továbbiakban **tutor**) jelenlétét, akit a szakkollégista maga választ, aki személyes és

folyamatos támogatást nyújt a hallgatónak tanulmányaiiban és számos más területen, ezzel biztosítva sikeres szakmai előrehaladását, lemorzsolódásának megelőzését. E rendszerelem közvetlen célja, hogy minden bevont hallgatónak legyen egy maga által választott tutora a pécsi egyetemi oktatói körből, aki nyomon követi és támogatja előrehaladását.

További célunk volt, hogy a tutorok a hallgatók személyes támogatása mellett alkossanak olyan **szakmai műhelyt**, amely lehetőséget nyújt a hallgatók előrehaladását segítő tapasztalatcserére.

Feltételeztük, hogy a Pécsi Tudományegyetem különböző karain dolgozó oktatókból álló szakmai műhely az elsődleges célok megvalósításán túl hozzájárul a karok közötti távolság csökkentéséhez, egymás munkájának megismeréséhez.

Időtartam

E projektetem a pályázati támogatási időszak első napjától az utolsóig tart, a hallgatókkal töltött utolsó közös félév lezárásával, a hallgatókkal való közös munkát értékelő tutori beszámoló (lásd 1. sz. melléklet) leadásával zárul hivatalosan.

A projektbe bevontak köre

Szakkollégistáink a **PTE szinte minden karáról** érkeznek: BTK-s (bölcész), TTK-s (természettudományi), FEEK-es (felnőttképzési), ETK-s (egészségügyi), pollackos (műszaki), ÁJK-s (állam- és jogtudományi), valamint ÁOK-s (orvostudományi) karokról érkező hallgatóink is vannak, így ezekről a karokról érkeztek a tutoraink is.

Minden projektbe bekerült hallgató – szimpátia vagy egyéb, saját maga állította szempontok szerint – választ egy pedagógust a pécsi egyetemi oktatói körből, aki személyesen nyomon követi és támogatja előrehaladását. Minden olyan egyetemi oktató tutor lehet, akit a programba bevont hallgató választ szabad akaratából, aki iránt bizalmat érez, és aki önként vállalja a hallgató tutorálását és a programban

való részvételt annak rávonatköző minden kötelezettségével együtt.

Mint minden projektemnek, így a 2.2 számú „Tutori rendszer” projektemnek is van felelőse a programvezetésben. Miután a hallgató sikeres felvételt nyer a programba, a projektem vezetőjétől szóbeli tájékoztatást kap arról, hogy az oktatók közül meddig kell tutort keresnie, valamint megkapja azokat a dokumentumokat (írásos felkérő levél, a tutori rendszer leírása), amelyek segítségével a hallgató felkéri a tutori feladatra az általa bizalommal felruházott oktatót, és tájékoztatja azokról a feladatokról és kötelezettségekről, amelyekkel a tutori tevékenység jár. Amennyiben a felkért oktató és a hallgató a közös együttműködést vállalja, a hallgató a tutorával kitölti és mindkét fél aláírásával igazolja azt a megállapodást a féléves munka közös vállalásairól, amely a hallgató által folyamatosan feltöltendő portfóliónak a része, annak 3. sz. mellékletét jelenti (lásd 2. sz. melléklet).

Az egyetemi oktatóval a munka kezdetekor a támogató tutorálási szerződést köt, amely tartalmazza a tutor tevékenységeinek leírását és a vele szemben állított követelményeket a tutorált hallgató tanulmányi és egyéb tevékenységi (pl. közösségi, tudományos) területeken való részvételének segítése érdekében.

A tutorálási szerződés a Tutori rendszer (lásd 3. sz. melléklet) alapján készül, így ennek tartalmát a tutor már akkor ismerhette, amikor a hallgató felkérte őt erre a munkára.

A tutor által nyújtott támogató tevékenységek

- A hallgató ismereteinek, kompetenciáinak feltérképezése személyes beszélgetéssel, illetve a szakkollégium által nyújtott szolgáltatások ismerete tükrében.
- A hallgató Egyéni haladási tervének elkészítésében való részvétel az előző pontban részletezett ismeretek birtokában.
- A hallgató egyéni haladását követő, a hallgató által vezetett portfólió dokumentáltságának figyelemmel kísérése.
- A hallgató és a tutor kapcsolattartása – dokumentáltan, rendkívüli események alkalmával Esetnapló vezetésével.

- Orientációs beszélgetés, amely a pályázati projekt szakmai szolgáltatásainak választásában segíti a hallgatót.
- Az ösztöndíjas felkészülésének támogatása az adott időszakban rendezett szakmai konferencián, nyári táborban, szakesten stb. való részvételre.
- A tutorok felkészülését, valamint tapasztalatcseréjét szolgáló, havi egy alkalommal tartott szakmai műhelyen való részvétel a tanszéken kialakított közösségi térben.

A tutor és a hallgató tevékenysége az egyetemi tanév rendjéhez igazodik, így a közös munka félévente közös értékelésen esik át, amely egyrészt a tutor és a tutorált által vállalt tevékenységek felülvizsgálata, másrészt a tutor félévente leadott szakmai beszámolója alapján történik. A beszámolóban a tutor összegyűjti a fejlesztő és támogató tevékenységével kapcsolatos dokumentációját, értékeli a hallgatóval végzett közös munkát, valamint képet ad a hallgató féléves előmeneteléről is. Az összegző beszámolót a hallgató hitelesíti. A hitelesített összegző beszámolót, amely a Hallgatói portfólióban található, a projektem-vezetőnek kell benyújtania. Az összegző beszámoló benyújtása és elfogadása feltétele a következő időszakra vonatkozó tutorálási támogatásnak.

A megvalósult tevékenységek

A szakkollégiumi projekt öt féléven át biztosított tutori támogatást a bevont hallgatóknak.

Ez alatt az időszak alatt az éppen programban lévő hallgatók tutoraival a szükséges – fent említett – tevékenységeken túl **szakmai műhely** keretében is találkoztunk, minden hónapban egy alkalommal. A szakmai műhelytalálkozókról jelenléti ív és havi beszámoló is készült, amelyek a projektdokumentációban megtalálhatók.

A projekt 2013-as tavaszi induló félévében 17 hallgató és ugyanennyi tutor kezdte el a szerződés szerinti tevékenységét. A projekt zárásakor, a 2015-ös tavaszi félév végén 34 hallgató és 27 tutor vett részt a programban. A hallgatói és tutori létszám eltéréseinek oka, hogy időközben – a féléves tapasza-

latok számbavétele következtében – tutori rendszerünk apró korrekciókon ment át. E változtatás egyik eleme az a döntés, miszerint a korábbi egy tutor – egy mentor párosítástól eltérően a második félévtől egy tutor több hallgatót is tutorálhatott, tanulmányainak nyomon követését és támogatását vállalhatta. Ezekről a „rendszerbeli” változásokról a projektelem eredményeinek ismertetésekor részletesen szót ejtünk.

Az eredmények ismertetése

A tutori rendszer által elért eredmények vizsgálata a kitűzött célok mentén:

1. A hallgató személyes pályafutásának figyelemmel kísérése, tanulmányainak segítése

E programelem első céljának értékelése kapcsán elmondható, hogy mind a hallgatók, mind a tutorok az egyik legsikeresebb és legfontosabb elemnek tartják a tutori rendszert.

Mivel a hallgató az őt tanító oktatói körből választja tutorát, a hallgató a kurzusai során biztosan találkozik is vele. Ez a tény a tutor számára lehetővé teszi a hallgató tanulmányi helyzetének minimális nyomon követését akár pluszenergiák mozgósítása nélkül is. Mivel azonban ez a kapcsolat a bizalmon alapul – hiszen a hallgató választása az esetek többségében a személyes szimpátia alapján történik –, a hallgatók kapcsolattartása tutoraikkal ezenfelül is megvalósul: beszámolóik alapján a személyesen egyeztetett időben rendszeresen találkozhatnak, a gyakori elektronikus levélváltások mellett.

Az a személyre szabott figyelem, amellyel a diákok egy általa választott tanár segíti személyes problémái megoldásában és a tudományos előrehaladásban, egyfajta garanciát jelent arra, hogy az inkluzív pedagógiai szemlélet megvalósulhat, és az alacsony gazdasági és társadalmi státuszú családokból érkező, a többségi társadalomtól gyakran eltérő családi szocializációs utat bejáró fiatalok lemorzsolódása ily módon minimálisra csökkenhet.

A hallgatók – egymás között csakúgy, mint az őket segítő tutoraikkal – megtanulnak együttműködni. E közös kapcsolat

során a program előrehaladásával egyre gyakrabban tapasztaltuk, hogy érvényesül a partnerkapcsolatok egyenrangúságának elve, ami abban nyilvánult meg, hogy a közös cél elérése érdekében a pedagógiai folyamatban egyenrangú partnernek tekintették a hallgatókat az őket segítők.

Az oktató és hallgató közötti direkt kapcsolat kialakulása a hallgató felelősségérzetének megerősödését is jelentette, amelyet nem feltétlenül a rendszerszerű ellenőrzés és visszacsatolás eredményezett, hanem egy bizalmon alapuló személyes viszony kialakulása. Ezáltal a tutor folyamatos rendelkezésre állása, szakmai és/vagy emberi segítségnyújtása sok hallgató számára jelentett valóságos segítséget. A támogatott hallgató bekerülhetett egy „biztonságot” nyújtó közösségbe, ahol sok mindent megtapasztalhatott az értelmiségi létből is.

A projekt adott alkalmakat arra, hogy tutor és hallgató a projekt szervezésében közös programokon együtt legyen. Bár ebben a támogatási időszakban is előfordult, hogy tanár és tanítvány közös konferencián vett részt, mi több, közös projektekben dolgozott, ezen esetek még nem volt gyakoriak.

Szóljanak az eredményekről maguk a hallgatók, akik közül néhányan az utolsó közös programértékelő beszélgetésen a következőképpen nyilatkoztak tutoraikról:

„Az én tutorom egyszerűen mindig tudja, hogy mit kell mondania, belém lát, és a legkisebb rezdülésemből is tudja, hogy nekem mire van szükségem.” (Sz. A.)

„Nekem is nagyon jó, hogy a tutorom mindig melletttem állt és támogatott. A tavalyi év egy nagyon nehéz időszaka volt az életemnek, és ha ő nem lett volna, öszzeszezuhantam volna, úgyhogy nekem ez nagy segítség volt.” (B. G.)

„Én nagyon örülök ennek a tutori rendszernek, szerintem nekem van a legvagányabb tutorom. Nagyon közvetlen kapcsolatot ápolunk, minden egyes változásban motivál és lelkesít, és külön örülök annak, hogy van egy közös kutatásunk is. Ez nagyon pozitívan hat rám, ösztönöz, és tervezünk egy közös könyvet is írni.” (O. J.)

„Ez volt az egyik legjobb lehetőség a szakkollégiumban, mert alapvetően nem hiszem, hogy lett volna rá lehetőségem, hogy egy tanárral kialakuljon egy ilyen kapcsolat. Bármikor odamehetek hozzá segítségért. Alapból nem biztos, hogy a tanár vagy én megtettük volna azokat a lépéseket, hogy ez kialakuljon. Bármiben szükségem van segítségre, fordulhatok hozzá, és segít nekem. Egy első- vagy másodévesnek nem feltétlenül van meg ez a lehetősége. Szerintem ez olyan, mint egy dobbanzó, sokat tud segíteni az elején.” (R. B.)

„A tutoromat nagyon szeretem, nekem ő több mint egy tutor. Lelkileg is minden tőle telhetőt megtesz.” (B. A.)

„Motiváló tényező a tutor az ember számára, főleg, ha megvan a rendszeres kapcsolattartás, jó az együttműködés is, és meg tudunk beszélni mindent.” (D. T.)

„Én már ismertem a tutoromat, mielőtt bekerültem az egyetemre, örültem, hogy saját magam is megválaszthattam. Segít nekem, két kurzus is tart: tehát bármilyen ilyen jellegű kérdéssel tudok hozzá fordulni, fel tudok menni hozzá megbeszélni, és nekem ez sokat segített.” (B. J.)

2. A projektem második céljaként megfogalmazott szakmai műhely eredményességéről

A projekt induló félévében 17, a záró félévben 27 tutor segítette a hallgatók munkáját. A hallgató–oktató rendszeres kapcsolat-tartásán túl azt reméltük, van igény a közös tapasztalatcserére, a hasonló tevékenységet végző, ám egymástól térben egészen különböző távolságban tevékenykedő oktatók között. Az öt félév tapasztalatai azonban ezt a feltevésünket csak részben igazolták.

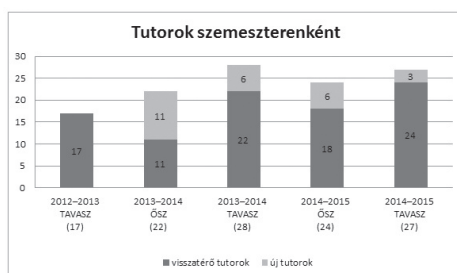
A havonta egy alkalommal szervezett – időnként több, időnként kevesebb találkozási időpontot felkínáló – szakmai műhelytalálkozókon a tutoroknak nem sikerült teljes létszám-ban megjeleníteniük. A hét különböző egyetemi karon oktató idő-beosztása nem tette lehetővé havi rendszerességgel egy olyan

közös időpont megtalálását, amely az adott félévben minden tutor számára megfelelő lett volna. Ezekon a műhelytalálkozón a projekttel kapcsolatos aktuális információkon túl minden alkalommal lehetőséget adtunk a tutoroknak tapasztalataik elmondására, közös információk gyűjtésére. Az első félév szakmai műhelytalálkozóinak sikertelenségét azzal indokoltuk, hogy a tutori létszám (17 fő) túl magas, ezért nem találunk mindenkinek számára alkalmas időpontot. A következő félévben a megnövekedett hallgatói létszám (34 fő) miatt a tutori létszám is ugyanennyi lett volna. Ekkor a tutori rendszert felülvizsgáltuk, és azt a döntést hoztuk, hogy egy oktató több, legfeljebb három hallgató tutorálását is végezheti egy adott időszakban, ezzel együtt a tutorálás díjazásának havi összegét is változtattuk. E változtatás eredményeképpen a tutori létszám a második félévben 22 fő lett. A tutori műhelymunka hatékonysága azonban ettől a változtatástól sem javult. A második félévtől tovább nehezítette a közös munkát az is, hogy ahogy a hallgatók között is minden félévben több új hallgató volt, így a tutorok létszáma sem volt állandó, az elmúlt félévekben 3 és 11 fő között ingadozott az új tutorként belépők száma. Ez a tény az egységes szakmai közösséggé válást tovább nehezítette, mivel minden félévben „újrakezdjük” az érzékenyítést, a közösségfejlesztést. Világosan érzékelhető volt, hogy a tutori rendszer változtatása az alapproblémát nem oldotta meg, továbbra is nagyon ritkán sikerült 15-20 fő fölötti oktatói létszámot összehívni, ám az pozitív változás, hogy kialakult egy ún. állandó tagság, így minden alkalommal volt kb. 10-12 olyan mentor, aki rendszeresen részt vett ezeken a műhelytalálkozón, és tapasztalatait, kétélyeit, kérdéseit szívesen osztotta meg, beszélt meg a műhelytagokkal.

Így a kitűzött cél megvalósulása nem maradéktalan, hiszen a teljes tutori létszámmal nem, mindössze a tutorok kb. felével sikerült azt elérni.

A tutor kollégák információhoz jutását egy féléven át heti hírlevelekkel próbáltuk biztosítani, ám mivel ezekkel sem sikerült hatékonyabb személyes részvételt elérni, a következő félévtől ezt kapacitás hiányában nem folytattuk.

Számszerű mutatók: tutori feladatokat vállaló egyetemi oktatók létszámának alakulása:

II. Tervek, fejlesztési feladatok

A projektzárás során a tutori rendszer értékelését a hallgatók mellett a tutorok is megtették.

A projektelem főbb értékeit a stratégiaalkotás folyamatában jól ismert SWOT¹ analízis módszerével valósítottuk meg. E projektelem értékelése szempontjából fontosnak véltük áttekinteni azokat a belső és külső tényezőket, amelyek számbavétele és átgondolása e projektelem bevezetéséhez egy következő projekt indításakor elkerülhetetlenek. Az elemzés során a felsorolt elemek fontossági sorrendet is jelentenek, ahol az 1 a legfontosabb.

- **Strengths** – erősségek (belső tényezők: pozitív dolgok, amelyek jól működnek, és lehet rá befolyás, hogy még jobban működjenek).
- **Weaknesses** – gyengeségek (belső tényezők: olyan dolgok, amelyek nem jól működnek, de lehet rá befolyás, hogy jobbak legyenek).
- **Opportunities** – lehetőségek (külső tényezők: olyan adottságok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, de kedvezők, és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket).
- **Threats** – veszélyek (külső tényezők: olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem tudunk befolyásolni, és csökkentik a siker esélyeit, valamint kockázatot is jelentenek).

A TUTORI KÉRDŐÍV SWOT elemzésének kimenete

ERŐSSÉGEK 1. Személyre szabott folyamatos, bizalmi kapcsolat az oktató és a hallgató között az egyetemi rendszerben való működésben, így sikeres tanulmányokhoz vezet az út. 2. A program a hallgatók oktatási, szociális és mentális igényeire épül, a tutorral rendszeresítő és folyamatos konzultációra, ellenőrzésre és korrekcióra van lehetőség. Ez a fiatalok hatékony tanulását és személyiségük érlelését jól szolgálja. 3. A támogatott hallgató bekerülhet egy „biztonságot” nyújtó közösségbe, amely segíti és formálja őt, és ő is a közösséget.	GYENGESÉGEK 1. Szemeszterenként változik/változhat a tutor személye, így a hallgatóval való együttműködés rövid. 2. Esetenként eszköztelen a tutor a hallgatóval való közös munkában, különösen, ha a hallgató kevésbé együttműködő. 3. Nem aktív tutorok jelenléte a rendszerben.
LEHETŐSÉGEK 1. A tutorral való aktív, személyes kapcsolat, amely az ösztöndíjas évek elmúltával is fennmaradhat, és segíthet a hátrányos helyzetű hallgatók önbizalmának növelésében, karriertervének kialakításában. 2. Ösztönözni a hallgatói és tutori kooperáció elmélyítését, ahol lehet – közös kutatás, publikáció. 3. Több közös tevékenység a tutorokkal.	VESZÉLYEK 1. A pályázati rendszer veszélyezteteti a program fenntarthatóságát, illetve a szakkollégiumi mentori munkájának folyamatosságát – sajnálatos lenne, ha anyagi okok miatt szüneteltetni kellene a tutorálási tevékenységet, ezért célszerű lenne önkéntes alapokra helyezni a tutori munkát. 2. A program lezárásával nem (feltétlenül) maradnak meg a kialakult csoportok és a tutor–hallgató kapcsolatok. 3. Nem biztosított a projekt utóhatásának és sikerességének nyomon követése.

Mellékletek

1. sz. melléklet
TUTORI BESZÁMOLÓ

(A portfólió 9. számú melléklete)

Tutor neve:

Ösztöndíjas neve:

Támogatási időszak:

Az ösztöndíjassal közösen kitűzött három legfontosabb cél, a támogatási időszakban ezek érdekében végzett konkrét tevékenységek és az elért eredmények.

Az ösztöndíjassal közösen kitűzött három legfontosabb cél:

1. az együttműködéssel kapcsolatban:

2. az ösztöndíjas tanulmányaihoz kapcsolódóan:

3. a szakkollégiumi programokhoz kapcsolódóan:

Az elérendő célok érdekében végzett konkrét tevékenységek:

1. az együttműködéssel kapcsolatban:

2. az ösztöndíjas tanulmányaihoz kapcsolódóan:

3. a szakkollégiumi programokhoz kapcsolódóan:

Az elért eredmények számszerűen:

1. az együttműködéssel kapcsolatban:

2. az ösztöndíjas tanulmányaihoz kapcsolódóan:

3. a szakkollégiumi programokhoz kapcsolódóan:

Kérjük, hogy az előzőekben leírtakat most részletesen is fejtsse ki indoklással, a kitűzött célok mentén végzett tevékenységek és a várt/bekövetkezett vagy elmaradt eredmények leírásával.

Dátum:

Tutor aláírása:

Ösztöndíjas aláírása:

2. sz. melléklet

TUTOR ÉS ÖSZTÖNDÍJAS KÖZÖTTI MEGÁLLAPODÁS

(A portfólió 3. számú melléklete)

Támogatási időszak:

Ösztöndíjas neve:

Felsőoktatási intézmény neve, kar, szak,

képzési forma, évfolyam:

Tutor neve:

Felsőoktatási intézmény neve, kar, tanszék:

Azt várom az ösztöndíjastól ebben a támogatási időszakban az együttműködésünkkel kapcsolatban, hogy

Azt várom az ösztöndíjastól ebben a támogatási időszakban az egyetemi tanulmányaival kapcsolatban, hogy

Azt várom az ösztöndíjastól ebben a támogatási időszakban a szakkollégiumi programokkal kapcsolatban, hogy

Azt várom a tutoromtól ebben a támogatási időszakban az együttműködésünkkel kapcsolatban, hogy

Azt várom a tutoromtól ebben a támogatási időszakban az egyetemi tanulmányaimmal kapcsolatban, hogy

Azt várom a tutoromtól ebben a támogatási időszakban a szakkollégiumi programokkal kapcsolatban, hogy

Közös céljaink ebben a támogatási időszakban a karriertervhez (2. számú melléklet) illeszkedően:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Kapcsolattartásunk formája:²

Kapcsolattartásunk rendszeressége:³

Dátum:

Tutor aláírása:

Ösztöndíjas aláírása:

3. sz. melléklet **TUTORI RENDSZER**

(2013 júniusában módosított változat)

Összeállította: dr. Orsós Anna

A tutori rendszer a Wlislöcki Henrik Szakkollégium (továbbiakban szakkollégium) alapító okiratához, szervezeti és működési szabályzatához, valamint a Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszékének (továbbiakban Tanszék) TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 számú nyertes pályázatához (továbbiakban TÁMOP-pályázat) igazodik.

Szakmai háttér

Jelen TÁMOP-pályázat hátrányos helyzetű, főként roma/cigány egyetemi hallgatók komplex támogatását célozza meg. Ennek keretében a hallgatói ösztöndíj mellett személyre szabott szolgáltatásokkal kívánjuk segíteni tanulmányaik sikerességét.

Úgy látjuk, hogy a TÁMOP-pályázat által megvalósításra kerülő komplex projektbe bevont hallgatók személyes támogatásához szükséges olyan egyetemi oktatók bevonása, akik a hallgatók tutoraként egyedi támogatást, odafigyelést nyújtanak a tehetséggondozás, a felzárkózás, a mentálhigiéné, a karrierterv, a portfólió stb. területeken. Elengedhetetlennek tartjuk a hallgatói támogatás teljes folyamatában olyan elkötelezett személy (egyetemi oktató) jelenlétét, aki a hallgatót személyesen és folyamatosan tudja támogatni, tanulmányait figyelemmel kísérni, ezzel biztosítva a hallgató sikeres szakmai előrehaladását, a lemorzsolódás megelőzését.

Célok

Közvetlen cél, hogy minden bevont hallgatónak legyen egy maga által választott tutora a pécsi egyetemi oktatói körből, aki személyesen nyomon követi és támogatja előrehaladását. További cél, hogy a tutorok a hallgatók személyes támogatása mellett alkossanak olyan szakmai műhelyt, amely lehetőséget nyújt a hallgatók előrehaladását segítő tapasztalatcserére.

Ki lehet tutor?

Minden olyan egyetemi oktató, akit a programba bevont hallgató választ szabad akaratából, aki iránt bizalmat érez, és aki önként vállalja a hallgató tutorálását, valamint a programban való részvételt annak rávonatkozó minden kötelezettségével együtt.

A ttorrá válás módja

A 2.2 számú „tutorálás” projektelem vezetőjéhez a hallgató és az általa választott tutor benyújtja a következő dokumentumokat:

- a szakkollégiumi hallgató vagy a tutorálásért felelős tanár írásos felkérő levele a leendő tutorhoz,
- a tutor szakmai önéletrajza,
- a tutor hallgatóval közösen készített tutorálási terve, amely igazodik a hallgató Egyéni haladási tervéhez.

A tutorálásba bevonható oktatók

2013. március–június	4 hónap	18 fő
2013. szeptember–2014. január	5 hónap	33 fő
2014. február–június	5 hónap	33 fő
2014. szeptember–2015. január	5 hónap	33 fő
2015. február–június	5 hónap	33 fő

A tutorálás tervezett díjazását többletfeladat ellátásáért kapja a tutor mindaddig, amíg a tutorált hallgatója ösztöndíjat kap. A tutorálás havi tervezett összege bruttó 15 000 Ft/hó/tutorált hallgató. Egy oktató legfeljebb három hallgató tutorálását végezheti egy adott időszakban.

A tutorálási díj folyósításának feltételeként az oktatóval a munka kezdetekor tutorálási szerződés készül, amely tartalmazza a tutorálás feltételeit.

- A szerződés aláírása többoldalú: a tutor és a támogató (PTE) mellett a hallgató is hitelesíti a szerződést.
- A szerződés részletezi a folyósítás feltételeit és az esetleges szerződésbontás kritériumait.

- A szerződés tartalmazza a tutor tevékenységeit és a vele szemben állított követelményeket a tutorált hallgató tanulmányi és egyéb tevékenységi (pl. közösségi, tudományos) területeken való részvételének segítése érdekében.
- A szerződésnek ki kell térnie az alábbiakban felsorolt területek mindegyikére:

A tutor által nyújtott támogató tevékenységek

1. A hallgató ismereteinek, kompetenciáinak feltérképezése személyes beszélgetés, valamint a szakkollégium által nyújtott szolgáltatások bemeneti mérőeszközeinek segítségével.
2. A hallgató Egyéni haladási tervének elkészítésében való támogatás az előző pontban részletezett ismeretek birtokában.
3. A hallgató egyéni haladását követő, a hallgató által vezetett portfólió dokumentáltságának figyelemmel kísérése.
4. A hallgató és a tutor kapcsolattartása – dokumentáltan, Esetnapló vezetésével.
5. Orientációs beszélgetés, amely a pályázati projekt szakmai szolgáltatásainak választásában segíti a hallgatót.
6. Az ösztöndíjas felkészülésének támogatása az adott időszakban rendezett szakmai konferencián, nyári táborban, szakesten stb. való részvételre.
7. A tutorok felkészülését, valamint tapasztalatcseréjét szolgáló, havi egy alkalommal tartott szakmai műhelyen való részvétel a tanszéken kialakított közösségi térben.

A tutor összegyűjti a hallgató előmeneteléről készített, valamint a fejlesztő és támogató tevékenységével kapcsolatos dokumentációját, és félévente szakmai beszámolóban foglalja össze a hallgatóval végzett közös munka teljesítését. Az összegző beszámolót a hallgató hitelesíti. A hitelesített összegző beszámolót be kell nyújtani a támogató számára. Az összegző beszámoló benyújtása és elfogadása feltétele a következő időszakra vonatkozó tutorálási támogatásnak.

A tutori tevékenység időtartama

A tevékenység a projekt ideje alatt az egyetemi tanév rendjéhez igazodik.

A tutorálási díj folyósítását rendkívüli esetben meg lehet szüntetni egy megítélt támogatási időszak lejárta előtt is. A megszüntetés oka lehet:

- Az ösztöndíjas hallgatói jogviszonyának megszűnése.
- A tutor jogviszonya megszűnik a pécsi egyetemmel.
- A tutor és a hallgató közötti kapcsolat megromlása miatt a tutorálás akadályokba ütközik.
- A hallgató és/vagy a tutor saját írásbeli kérésére.
- Az ösztöndíjas kezdeményezi a tutor vállalásainak teljesítése hiányában.
- A tutor kezdeményezi a hallgató vállalásainak teljesítése hiányában.
- A tutor a tutorálási munkát segítő szakmai műhelytalálkozók több mint 20%-án nem vesz részt.
- A tutorálás megszüntetését a program bármelyik résztvevője kezdeményezheti, akinél a hiányosság mutatkozik.
- Minden esetben szükséges olyan egyeztetés betartása, amelyen részt vesz az ösztöndíjas, a tutorálás megszüntetését kezdeményező, az ösztöndíjas mentora és tutora, a projekteam vezetője, valamint a program szakmai vezetője.
- A tutorálásért járó díj csak akkor szüntethető meg, ha az egyeztetésen konszenzussal döntenek erről. (Az egyeztetés elsődleges célja a teljesítés helyreállítása, és nem a kizárás.)

Pécs, 2014. augusztus 14.

Jegyzetek

- 1 A SWOT angol mozaikszó, amely 4 szó kezdőbetűiből áll össze: Strengths (erősségek), Weaknesses (gyengeségek), Opportunities (lehetőségek), Threats (veszélyek).
- 2 például: személyes találkozó, e-mail, telefon, Facebook stb.
- 3 például: hetente, kéthetente, havonta stb.

Felhasznált források

A PTE Wlisslocki Henrik Szakkollégium Pedagógiai Programja
<http://wlisslocki.tamop.pte.hu> (2015. 06. 28.)

BIGAZZI SÁRA – SERDÜLT SÁRA

Nemzetközi kapcsolatok

1. A projektelem ismertetése

Cél

A Nemzetközi kapcsolatok projektelem célja kiépíteni a kapcsolatot azokkal az elsődleges nemzetközi hálózatokkal, intézményekkel, amelyek témája a roma kisebbség, előítéletek, roma tanulmányok, kisebbségi jogok. A projektelem közvetett célja volt a hallgatók bevonása a nemzetközi kapcsolatok építésébe, illetve felismertetni velük az európai és nemzetközi hálóok szerepét a szakkollégium fejlődése és egyetemi éveik utáni karrierjük tekintetében.

Időtartam

A projekt 2013. szeptembertől 2015. június végéig tartott. Munkánk során első lépés volt a stratégiai terv közös kialakítása, olyan nemzetközi szervezetek beazonosítása és hálózati kommunikációjuk áttekintése, amelyek a cigánysággal és/vagy tágabb keretek között a kisebbségekkel foglalkoznak. A következő lépésben felvettük a kapcsolatot ezekkel a szervezetekkel, információkat kértünk és kaptunk az együttműködés lehetőségeiről. Mindeközben folyamatosan igyekeztünk különböző nemzetközi ösztöndíjprogramokba involválni a hallgatókat. A projektelem lezárásaként közös nemzetközi tanulmányúton vettünk részt.

A projektelem kitűzött céljai és a feladatok ütemtervezése

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Nemzetközi szervezetek beazonosítása	x	x	x	x	x	x								x			x			
Kapcsolatépítés és a lehetőségek feltérképezése							x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Egyéni mobilitás											x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tanulmányút																	x	x	x	x

A bevontak köre

A projektelembe bevontak a szakkollégiumi hallgatók, más szakkollégiumi tagok, illetve közvetetten külföldi egyetemek oktatói, hallgatói, kutatói, nemzetközi szervezetek és hálózatok résztvevői. Az indirekt célcsoport bevonásának célja a szakkollégium megismertetése, európai fogadtatása, internshippek, lehetséges együttműködések kiépítésének megkezdése volt az európai szinten.

2. A megvalósult tevékenységek kronologikus leírása

- Adatbázis építése, információk gyűjtése interneten keresztül heti rendszerességgel, a hallgatók önkéntes bevonásával.
- Az adatbázis építése a hallgatók nélkül.
- Kapcsolatfelvétel nemzetközi szervezetek képviselőivel, a szakkollégium bemutatása, felsőoktatási intézményekkel való párbeszéd kezdeményezése.
- A hallgatói mobilitás lehetőségeinek feltérképezése, pályázatok ismertetése és lebonyolítása.
- A Campus Hungary pályázat megtervezése, leadása.
- Nemzetközi tanulmányút megszervezése és lebonyolítása.

3. Az eredmények ismertetése

A nemzetközi kapcsolatok kiépítése elsődleges az egyetemen tanuló roma fiatalok számára, több szempontból is: az értelmiségi elit roma fiataljai etnikai hovatartozásuk miatt kiemelkedő szerepben vannak a kisebbség képviseletében mind tudományos pályájukon, mind transzverzálisan, a kisebbségi jogok, a kisebbségi identitás, a kisebbség létének, nehézségei inklúziójának megvalósulásában főszerepet kapnak. A Nemzetközi kapcsolatépítés projektelem egyszerre jelenti egy nemzetközi kapcsolati háló kiépítését, amelyet a szakkollégisták később használni tudnak, a kapcsolati hálóban felmerülő lehetőségek feltérképezését – internshippek, publikációs lehetőségek, egyéni pályázati lehetőségek, együttműködési lehetőségek, szakpolitikai információkhoz való hozzáférés, ösztöndíjak –, valamint a hallgatók bevonását ebbe a munkafolyamatba. E másodlagos folyamatot, a hallgatók bevonását a projektelem során három módon próbáltuk megvalósítani:

(1) Az első hálózat és az adatbázis kiépítésébe, a kapcsolatfelvételbe való bevonást sikertelennek minősítettük. Úgy tűnik, hogy a tervezési fázisban a hallgatók még nem érzik a folyamat súlyát és a nemzetközi porondon megjelenő kihívásokban a potenciálokat. A projektelem első lépcsőjeként (1–3. hónap) a hallgatókat megpróbáltuk bevonni a heti rendszerességgel tartott közös munkacsoportba, amelynek célja egy Excel-adatbázis kiépítése volt. A hallgatók az általuk kiválasztott országokra koncentrálva a Google keresőmotor segítségével roma és kisebbségi témában fellelhető civil és állami intézményekre kerestek rá, amelyek adatait, tevékenységi köreit és elérhetőségeit egy Excel-adatbázisban rendszereztük. A hallgatók az általuk választott nyelven dolgoztak, így az aktív nyelvhasználatot igyekeztünk facilitálni, illetve az adatbázis kezelésekor (filterezés, diagramok, változók) alapvető módszertani ismereteket alkalmaztak konkrét adatokon. Sajnos már a projektelem elején sem történt meg valós bevonódás, ezért nagyon hamar passzíválódtak a hallgatók. A csoport maximumlétszáma 4-5 fő volt, a különböző más elfoglaltságok miatti hiányzásokról gyakran csak utólag értesültünk, emiatt úgy éreztük, a munka

célja számukra nehezen megfogható. Úgy érezték, hogy a befektetett energia több, mint amit profitálnak az indirekt módszerek használatán túl.

(2) Ezután az adatbázist magunk szerkesztettük tovább, illetve kiválasztottunk 3 olyan nemzetközi szervezetet, amelyek a szakkollégiumban, valamint a Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken folyó tudományos munkának nemzetközi platformot teremtenek. Ezeknek a szervezeteknek egy angol nyelvű, a szakkollégiumot ismertető levelet írtunk (lásd melléklet). A következő 3 szervezetet kerestük meg:

European Academic Network on Romani Studies
(www.romanistudies.com)

A hálózat célja, hogy elősegítse a romák társadalmi inklúzióját, facilitálva az interkulturális dialógust, valamint hogy a romákat érintő tudományos kutatások eljussanak az európai szakpolitikuskhoz és a politikai döntéshozókhoz. A hálózathoz több mint 300 akadémikus tartozik, akik roma témájú kutatási területeken dolgoznak. Fiatal kutatókat is befogadnak, akik egy mentori hálózatba kerülnek be, egy interdiszciplináris kutatói közösség tagjaivá válva. A hálózatba időszakosan kerülhetnek be azok a szakemberek, akik megfelelnek a lefektetett egyértelmű kritériumoknak. Jelentkezni angol nyelvű önéletrajzzal és egy kitöltött adatlappal lehet (<http://romanistudies.eu/news/call-for-membership>), ezeket az rsnet.secretary@gmail.com e-mail címre kell elküldeni Fosztó Lászlónak, a hálózat szakmai titkárának. Teljes jogú tagnak azok jelentkezhetnek, akik PhD-fokozattal rendelkeznek, disszertációjukat roma témából írták, és jelenleg is akadémiai beosztásban, kutatással foglalkoznak, PhD-hallgatókat vezetnek. Társagnak azok jelentkezhetnek, akik PhD-jelöltek vagy PhD-hallgatók, és témájuk roma.

A tagság révén egy hálózati e-mail-listára felkerülve információkat kapunk a jelenleg zajló politikai döntésekről, például a European Roma Institute jelenlegi megalakulása, az európai roma integrációs stratégiák megvalósítása, a roma integráció finanszírozásának új formái – 2015-ben 90 millió euró –, a civil társadalom, a lokális kormányzás és a társadalmi partne-

rek közti együttműködés. A Network a szakpolitikák mellett az ösztöndíjakról is információkat nyújt, és a tagoknak meglévő tanulmányaik első kézből való terjesztését teszi lehetővé. A hálózatba jelentkezőt fontosnak tartjuk, és minden, a szak-kollégiumban dolgozó oktatónak és PhD-hallgatónak ajánljuk. Jelenleg Magyarországról 34 kutató van a hálózatban.

Fundamental Rights Agency

(www.fra.europa.eu)

Az Európai Unió kutatói háttérintézménye, amely az alapvető emberi jogokkal foglalkozik – információ- és adatgyűjtés által –, támogatást és szakmai segítséget nyújt, publikál és kommunikál, az alapvető emberi jogokkal kapcsolatos tudatosságot növelve. A szervezet bécsi központú, fő partnerei az Európai Bizottság, az Európai Parlament, az EU Tanácsa, az ENSZ, az OSC, kormányok, civilszervezetek és egyéb intézmények. Megkeresésünkre azt a választ kaptuk, hogy szívesen várják a szakkollégiumot csoportos látogatásra, erre a visit@fra.europa.eu e-mail címen tudunk bejelentkezni. A hallgatók szakmai internship programokon vehetnek részt, amelyek kifejezetten roma hallgatókat céloznak meg. Ezek egyéves, finanszírozott ösztöndíj-programok, amelyekben a résztvevők megismerik az alapvető emberi jogokat, tapasztalatokat szerezhetnek a szervezet mindennapi munkájáról, intézeti felépítéséről és szektorairól egy multikulturális, többnyelvű, multietnikus környezetben, hozzájárulva a kölcsönös megértéshez, a bizalomhoz és a toleranciához. Az ösztöndíj célja, hogy elősegítse az európai integrációt, egy új vezetés szellemében és az aktív részvételen keresztül egy új európai polgári tudatosság megteremtéséhez járul hozzá. Az ösztöndíj lehetővé teszi, hogy gyakorlatba helyezzék azokat a tudásokat, amelyeket előzetesen elsajátítottak. Az ösztöndíjra azok a roma származású hallgatók pályázhatnak, akik felsőoktatási képzésben részesültek (legalább BA diploma), vagy középfokú végzettséggel és kétéves, a témához kapcsolódó szakmai tapasztalattal rendelkeznek. Jelentkezni a következő linken lehet: <http://fra.europa.eu/en/about-fra/recruitment/roma-internship>.

European Roma Rights Centre

(www.errc.org)

Nemzetközi jogi szervezet, amely a romákkal szembeni rasszizmus ellen és a romák emberi jogainak megsértésével kapcsolatos ügyekben lép fel. Céljuk a stratégiai perek, a kutatás, a politikafejlesztés, az érdekképviselet és az emberi jogok oktatása. A szervezet budapesti központú, fő partnerei az Európai Bizottság és az ENSZ Gazdasági és Társadalmi Bizottsága. Tematikai prioritásuk 2017-ig a gyűlöletbeszéd és az erőszakra adott kormányzati válaszok, az oktatáshoz és lakhatáshoz való hozzáférés, a szabad mozgás és migráció, a nők és gyerekek jogai. A European Roma Rights Centre-től sajnos többszöri megkeresésünkre sem kaptunk választ a mai napig.

(3) A hallgatók bevonása az egyéni mobilitási pályázatok megismertetésével, népszerűsítésével és kivitelezésének elősegítésével folytatódott, illetve a külföldi szakmai közegben való tapasztalatszerzést tűzte ki célul. A hallgatók elsősorban rövid távú Erasmus mobilitási projektekben vettek részt, amelyek célja a kelet-európai régió etnikai konfliktusainak csökkentése volt az értelmiségi fiatalok aktivitásán keresztül. A hallgatók két lengyel és egy román projektben vettek részt, összesen hét hallgató utazott el, közülük ketten két különböző projektben is részt vettek, amelyek megpályázását és a kiutazás előtti felkészülést folyamatosan monitoroztuk (angol nyelvű önéletrajz megírása, a pályázati anyag benyújtása, a mobilitásprojekt egyes elemeire való utazás előtti felkészülés – pl. nemzetközi esten bemutatott anyagok kidolgozása). A projektek témájukban illeszkedtek a szakkollégiumi célkitűzésekhez: az első projekt a szubkultúrák együttélését célozta meg, míg a második a fiatalok karrierlehetőségeire fókuszált. A harmadik, román projekt középpontjában a roma kultúra és a kisebbségi jogok álltak. Ezek a projektek 10 napos interkulturális intenzív tréningek formájában valósultak meg, angol nyelven. Több mint 20 ország fiatal – általában szociális területen tanuló – egyetemistáit hozták össze azzal a céllal, hogy a köztük lévő szakmai kapcsolati hálót kiépítsék és erősítsék.

Az egyéni rövid mobilitási programok értékelése a hallgatók részéről egyöntetűen pozitív volt, a kezdeti nehézségek ellené-

re mindannyian kipróbálták nyelvi és kommunikációs kompetenciáikat, és úgy érezték, hogy olyan ismeretségeket kötöttek, amelyek hosszú távon is kapcsolati tőkét jelentenek majd.

A nemzetközi hallgatói mobilitás programjai közül az EVS-projekt lehetőségeit is monitoroztunk és hirdettük a hallgatók között, igyekeztünk felkelteni az érdeklődésüket, megerősíteni pályázási szándékukat, és segítettünk nekik a pályázási folyamat különböző szakaszaiban. A hosszú távú projektek bár nagyon vonzóak, nem mernek rá jelentkezni: a több hónapos távollét ijesztőnek tűnik, főleg azoknak, akik kevés külföldi tapasztalattal rendelkeznek. Ezek tükrében sikerként könyvelhető el, hogy két hallgató az EVS keretein belül külföldre utazott/utazik. Az egyik hallgató Nizzába megy egy évre, míg a másik 3 hónapot töltött Marseille-ben. A monitorozás során fontos volt az első lépés, a projektmenedzserekkel való kapcsolatfelvétel és a pályázat elindítása, többek között a motivációs levél közös megírása. Eközben a hallgatókkal átbeszéltük saját érdemeiket, érdeklődésüket, segítettünk saját motivációjuk feltárásában és a projekt szempontjából eladható formába öntésében.

Szintén a külföldi, nemzetközi szakmai közegben való tapasztalatszerzés céljából végül egy tanulmányút keretében 9 hallgató, 3 egyetemi oktató és két PhD-hallgató utazott el Olaszországba. A különböző kapcsolatfelvételi próbálkozások során felkerültünk egy olyan olasz, roma témákban kutatók virtuális hálójára, amelyen különböző intézményektől kaptunk meghívást személyes találkozóra és együttműködésre: a Palermói Egyetemről, a Milánói Bicocca Egyetemről, a Reggio Calabriai Egyetemről, a Trieszti Egyetemről, a Bresciai Egyetemről és a Genovai Egyetemről. Négynapos körutat tervezünk, amely során a Trieszti Egyetemen és a Genovai Egyetemen több partnert is felkerestünk. Míg a Trieszti Egyetem útba esett, a Genovai Egyetemre azért esett a választás, mert Genovában több cigány tábor is volt (két héttel utazásunk előtt), és mert az interkulturalitás a város kikötői volta miatt meghatározó. Az utazás célja elsősorban a kapcsolatfelvételt volt olyan tudományos szakmai fórumokkal, ahol inklúzióval kapcsolatos szakmódszertanokkal foglalkoznak az interkulturalitás szempontjából, valamint olyan kulturális és civil partnerekkel, akik tevékenységi köreikben kiemelt jelentőséggel bír az inter-

kulturális együttélés lehetőségeinek megteremtése. A partnereknek bemutattuk a szakkollégium tevékenységét és felépítését, a hallgatók pedig beszámoltak azokról a szolgáltatásokról, amelyeket a WHSz nyújt nekik.

A Trieszti Egyetemen a csoport megismerkedett az Interkulturális tanulmányok egyetemi képzés fejlesztőjével, Gianni Ferracutti professzorral, aki a képzés önfenntartó jellegét, „piacképességét” és nehézségeit mondta el egy kerekasztal-beszélgetésen. Ezen részt vett Sara Moretton is, aki pedagógiai fejlesztőként és gyakorló pedagógusként alkalmazza a Gianni Ferracutti által kifejlesztett módszereket. A találkozás eredményeként mindketten elfogadták a meghívást, hogy szeptemberben angol nyelven előadást tartsanak jövőbeli pedagógushallgatóknak az interkulturalitás jegyében, illetve a látogatás során felmerült a diák-cserekapcsolat kiépítése, valamint a Studi Interculturali (ISSN 2281-1273, www.interculturalita.it) és a Romológia folyóirat közötti együttműködés konkretizálása.

A tanulmányút második állomása a Genovai Egyetem Jogfilozófiai Kara volt, ahol szintén egy kerekasztal-beszélgetés során Susanna Potzollóval, Isabell Fanlo Cortesszel és Rita Bencivengával (Laborat LEGS, Laboratoire d'études de genre et de sexualité), az About Gender (AG) című folyóirat szerkesztőivel beszélünk a magyarországi és olaszországi szegregált oktatás párhuzamairól, az erről való kommunikációról és jogi szankcionálásáról. Megterveztük továbbá a két intézmény folyóiratai közti jövőbeni együttműködést és közös nemzetközi publikációs platform megteremtését. Susanna Potzollo, aki a Brescai Egyetemet képviselte, azóta már felkereste a szakkollégiumot mint partnert egy Horizont 2020 Justice Program projekt benyújtásához.

A tanulmányút harmadik állomása a Genovai Egyetem Neveléstudományi Tanszéke volt, ahol a Salvatore Pallida szociológusprofesszor által vezetett műhelybeszélgetésen – amelyen a Genovai Egyetem hallgatói is részt vettek – megismerkedtünk Paula Lampugnani pedagógussal és Laura Scudieri szociológussal. A műhelyen bemutatták a Genovai Egyetemen folyó kutatási munkákat és a több szálon futó gyakorlati projekteket. Paula Lampugnani fő kutatási területe a fogyatékkal élők korai inklúziója a társadalomban, valamint az interkulturalitással kapcsolatos pedagógiai módszerek bevezetése az iskolákba.

A szakmai programok mellett a csoport fél napot töltött a tengeren, hiszen több olyan diák is részt vett a tanulmányúton, akik most látták először a tengert. Egy estét az SUQ interkulturális fesztiválon voltunk vendéglátóinkkal, ahol különböző konyhákkal, kultúrákkal ismerkedtünk meg, rövid performance-okkal és zenei élményekkel gazdagodtunk. Végül részt vettünk egy olyan programon, amelyet helybeli migráns nők szerveztek: genovai városnézés fókuszban a migrációval. A roma hallgatók számára az interkulturalitás olyan élményeken keresztül gazdagodott, amelyek – túllépve saját kulturális egyediségükön – egyszerre sok más kultúrával kapcsolatba lépve a multiperspektívára és a dialógusra helyezték a hangsúlyt. A hallgatók nem csupán élményekkel gazdagodtak, új világokat láttak, találkoztak más kisebbségi létekekkel – e folyamatban a csoport megerősödött, nőtt a bizalom egymás felé és az érdeklődés mások irányába. Ezzel párhuzamosan az önismeretük és az önbizalmuk is erősödött.

Összegzésként kijelenthetjük, hogy a tanulmányút nagyon sikeres volt, számos szakmai tapasztalattal és kapcsolattal gazdagabban tértem haza, valamint öröm volt számomra, hogy a munkám bemutatásával hozzá tudtam járulni a külföldi kollégák látókörének szélesítéséhez. Bízom benne, hogy a jövőbeni együttműködés az intézmények között nemcsak a tudományos élet színterein valósul meg – közös konferenciák szervezése, publikációs felületek megteremtése –, hanem a hallgatói mobilitás formájában is.

Melléklet

Dear Sir/Madame,

I am writing to you in the name of the College Wislocki Henrik. Our College unites and integrates students with gypsy origin at the University of Pécs, focusing on the scientific carrier of the students. The College, organized by the Department of Romology and Pedagogy at the University of Pécs, helps students in their studies through empowering different – individual, social, linguistic, study methodological – competencies. They are mentored by tutors and contemporary youth as well in their faculty, they are involved in volunteer and scientific programs and present their researches of different thematic. The aim of the College is to help the formation of Gypsy/Roma intellectuals actively participating in societal dialogues, mixing professional excellence with responsiveness to social and welfare issues. At this moment, there are 31 members of the College.

Accordingly, we would like to make international relationship with stakeholders, other universities and NGOs. Our intention is to enlarge our scientific network and the relational

capital of these students with Roma/Gypsy origin both in the fields of research and the ethical framework of social responsibility. This international frame can give them a safer basis in their future career after university, and the possibility to think in an enlarged domain according to the European values and Fundamental rights.

According to your possibilities, we would like to ask you to:

- provide our College members opportunity visiting your Institution to get to know your work, research, projects and publications,
- inform us about possibilities of internship in your institution,
- represent your organisation at our international scientific conferences.

We hope to build a successful relationship between our organisations.

We look forward to hearing from you soon.

Your sincerely,

Sára Serdült
Wislocki Henrik College, University of Pécs

CSIGI JÚLIA – VARGA ARANKA

Az Amrita-közösség a WHSz tudományos megközelítésében

A Wlislócki Henrik Szakkollégium (WSz) hallgatóinak kivételes lehetőségük kínálkozott arra, hogy megismerhessenek egy húsz évvel ezelőtt létrehozott inkluzív közösséget (Amrita OBK Egyesület), amelynek tagjai a WHSz diákjait megelőző generációban, de hasonló családi háttérrel indultak el az iskoláztatás útján. A WHSz „Roma szakkollégium” projektje TÁMOP-támogatási forrásból biztosította annak az egyéves kutatásnak a pénzügyi háttérét, amely sokrétű eszközzel segítette az amritás közösség sajátosságainak, hatásának tudományos igényű feltárását. A sokféle kapcsolódó tevékenység a „Tudományos kutatás” projektbe ágyazódva, önálló egységbe szerveződve valósult meg 2014. szeptember és 2015. június között.

Az alábbi tanulmány először az „Amrita az ezredforduló előtt” elnevezésű komplex kutatás folyamatát mutatja be a célok, résztvevők, tevékenységek és eredmények szempontjai mentén. Ezt követően elemzi, hogy az elvégzett vizsgálat milyen hatással volt a benne aktívan részt vevő szakkollégistákra, majd felsorolja a számszerű mutatókat. Végezetül a kutatási tapasztalatok alapján összegzően megfogalmazza, hogy milyen felmerült nehézségek kiküszöbölését és miféle lehetőségek továbbvitelét javasolja a szakkollégium számára a projektzárást követő időszakra. A tanulmány a befejező gondolatait azoktól a szakkollégistáktól kölcsönözte, akik részesei voltak ennek az egy tanévet átívelő közös gondolkodásnak és aktív tudományos cselekvésnek.

Célok és előfeltevések

A húsz évvel ezelőtt tevékenykedő inkluzív közösség – az Amrita OBK Egyesület elnevezésű civilszervezet – górcső alá vételének több mozzatát is vizsgálta. A kutatócsoport általános célként tűzte ki az Amrita mint szervezet múltjának feltárását, tagjainak életútvizsgálatát, valamint ezek segítségével az inkluzivitás fellelhető összetevőinek megkeresését és hatásának elemzését. Az Amrita közel húsz évvel ezelőtti története megfelelő időtávnak tűnt a valós megállapításokhoz, továbbá lehetővé tette a hosszabb távon jelentkező hatások vizsgálatát is. Kérdésként merült fel, hogy az Amrita közössége által megvalósított sokféle tevékenység a közvetlen és azonnali támogatáson túl miként befolyásolta az egykori tagok életpályáját.

A vizsgált közösség kiválasztását az indokolta, hogy az Amrita egykori diákjai – a kutatást végző szakkollégistákhoz hasonlóan – szociálisan hátrányos helyzetű, többségében roma/cigány származású tanulókként a magasabb végzettség megszerzésével igyekeztek a társadalmi hátrányaik áttörésére. (Varga, 1999) További hasonlóság a vizsgálatra kiválasztott szervezet és a kutatást végző szakkollégium között, hogy mindkettő erőteljesen épít(ett) a kortárs közösség erejére és az az szervezeten kiegészítő sokféle támogató szolgáltatásra. (Varga, 2014a) A komplex kutatással a szakkollégistákat és a velük együtt dolgozó kutatókat éppen ezek az „egybecsengések” motiválták arra, hogy megvizsgálják az egy generációval előbb járó fiatalok közösségének jellemzőit és e közösség hatását az odatartozók személyes életútjára.

A feltételezés az volt ugyanis, hogy az Amrita céljait, tevékenységeit összevetve a mindennapjaiban bizonyos ideig részt vevő tagok életútjával ki lehet mutatni az inkluzív szemlélet gyakorlatba ültetésének módját és annak mérhető eredményeit is. A mérhető eredmények pedig nem mások, mint azok az egyéni életpályák, amelyeket az Amrita inkluzív közösségi háttér hatására az egykori „amritás” diákok sikeresebben tudtak bejárni.

Éppen azért volt egyedülálló ez a vizsgálat, mert alapvetően azt célozta, hogy a kutatást végző egyetemisták és segítők tudományos eszközökkel tekintsenek egy olyan – hozzájuk

hasonló – közösségre, amely valódi példaként, mintaadóként járt előttük. Így a részt vevő szakkollégisták egyrészt felverte-
ződhetnek a társadalmi folyamatok, közösségi rendszerek és
személyes életutak tudományos igényű áttekintésének eszkö-
zeivel, és egyúttal saját, jelenlegi életük számára is találhattak
irányadó példákat, követendő mintákat.

Közvetett cél volt, hogy a kutatás középpontjába állított
szervezet gyakorlata példaként szolgáljon a napjainkban
működő különböző esélyteremtő, komplex programok – pl.
tanodák, roma szakkollégiumok – megvalósítói és résztvevői
számára. (Forray és Boros, 2009; Kerényi, 2005) Jellemzően
rövid ideje vagy csak szakaszosan működnek a köznevelésen
kívüli, oktatási esélyegyenlőséget támogató intézmények,
programok, így nem rendelkeznek hosszú távú eredményes-
ségi mutatókkal. (Fejes, 2014; Németh, 2013) A szakkollégi-
um kutatása ennek hiánypótlásához járul hozzá az Amrita
mint befogadó közösség hatásvizsgálatán keresztül, amely
igazolhatja az iskolán kívüli, civil kezdeményezések szüksé-
gességét. (Csigi, 2015)

A kutatásba bevontak köre

A kutatásban részt vevők számosságát áttekintve láthatjuk,
hogy jó néhány, sokféle körből érkező kutatót, diákot sikerült
mozgósítani a megvalósítás tíz hónapja alatt. A kutatócsoport
a „Tudományos kutatás” projektelemért felelős egyetemi
oktató vezette egy PhD-hallgató aktív közreműködésével. A
kutatáshoz további oktatók (3 fő), szakkollégiumi munkatársak
(4 fő), szakkollégisták (17 fő) és PhD-hallgatók (3 fő) csatlako-
ztak. A „legsűrűbb” pontja a kutatásnak az adatfelvételre szer-
vezett Amrita Nostalgia Találkozó januári hétvégéje volt. A
témára hangoló délelőttön megrendezett projektfeladatban –
az amritás dokumentumokból összeállított poszterek elkészí-
tésében – minden jelen lévő szakkollégista hallgató részt vett.
Ugyanitt fordultak meg közel negyvenen az Amrita OBK Egye-
sület egykori tagjai (alapítók, tanárok, önkéntesek és egykori
amritás diákok). További Amritához kötődő személyek megke-
resése után a vizsgálati mintába 45 régi amritás diák került.

A kutatás megvalósítási folyamata azért is érdekes, mert mint „pedagógiai eszköz” szolgálta az egyre nagyobb számban bevonódó szakkollégisták fejlődését. Egyúttal tehát „akciókutatásként” is értelmezhető, hiszen a megvalósítás tíz hónapja során a vizsgált szervezet és személyek „előbukkanása”, viszonyulásaik, valamint a kutatást végzők számának növekedése, érdeklődésük és igényeik organikusan alakították a teljes kutatási programot. Ezt igazolja, hogy a kutatás eredményeit összegző tanulmánykötet elkészítésében 21-en vettek részt. (Varga szerk., 2015)

Röviden a módszertani keretéről

A kutatás egy tanoda jellegű közösség induló éveit, szervezeti működését és mobilitási hatását tanulmányozta a tagok kérdőív megkérdezésével, a fellelhető dokumentációk elemzésével, továbbá az egykori diákok életút elemzésén keresztül.

A kutatócsoportnak nem volt módja a reprezentatív adagyűjtésre, ez okból a vizsgálat – kvalitatív jellegéből fakadóan – nem az általánosítható jelenségekre koncentrált, hanem az egyedi esetek alapos feltárására. (Sántha, 2006:58) A kutatócsoport a vizsgált terület bemutatását, elemzését sokféle megközelítésből – több kutatási módszer alkalmazásával – végezte a minél alaposabb átvilágítás érdekében.

- A dokumentumelemzés a múlt mozzanatainak leírását, bemutatását segítette elő. Ezen belül az egyesületi kiadványok (újságok, egyéb kiadványok), valamint a különböző amritás rendezvényeken (klubok, táborok, ünnepek stb.) készült fotók a közvetett és közvetlen célok gyakorlati megvalósulására engedtek következtetni.
- A mélyinterjúk, életútinterjúk és fókuszcsoportos beszélgetés által kutathatóvá vált a válaszolók implicit gondolkodása, attitűdje, amelynek középpontjában az Amrita mint – az iskolai sikerességet befolyásoló – segítőszervezet, illetve az amritás identitás feltérképezése állt (N:10).
- Továbbá a vizsgálat során félig strukturált kérdőív kitöltése segített választ adni olyan kérdésekre, amelyek nem

igényeltek bővebb kifejtést, és számszerűsíthető adatokat mutattak (N:35). A kérdőív érintette a megkérdezettek mobilitási adatait (társadalmi, földrajzi), a vizsgált szervezet szolgáltatásainak megítélését, illetve a közösségben kialakult kapcsolatrendszert. Az adatfelvételre (a mélyinterjúk lekérdezésére, a fókuszcsoportos beszélgetésre és a kérdőívek többségének kitöltetésére) a 2015 januárjában megrendezett Amrita Nostalgia Találkozón került sor. A kérdőív összeállítása és kitöltetése a Wlilocki Henrik Szakkollégium nyolc hallgatójának bevonásával történt.

– A felvett adatok tématerületenkénti statisztikai elemzését további szakkollégisták végezték. A kapott adatokat össztársadalmi adatokkal összevetve készítettek rövid írásokat társadalom-földrajzi és nevelésszociológiai megközelítésben.

A kutatás idővonala

1. A vizsgálat tervezése 2014 szeptemberében indult el egy szűk kutatócsoportban, amelyet Varga Aranka mint kutatásvezető irányított. A kutatásvezető segítője, a vizsgálat koordinátora volt a projekt egésze alatt az az egykori szakkollégista, jelenleg PhD-hallgató, aki disszertációjának részeként a tanszéket kutatja. Az induló csoport tagjai közé tartozott három szakkollégista diák, akik már az első szakasztól végeztek részfeladatokat. A kutatócsoport szeptemberben elkészítette a tíz hónapra tervezett kutatás ütemezését, kijelölte az első kutatási célokat és eszközöket.

2. A következő lépésben – 2014. október – ez a kutatócsoport kezdte meg az adatforrások összegyűjtését.

– A fellelhető írásos és fényképes anyagok keresése, digitalizálása és tematizálása jelentette a munkát, amelyet a három szakkollégista végzett a koordinátor irányításával.

– Ugyanekkor elindult az Amrita ezredforduló előtti tagjainak – egykori diákjainak, önkénteseinek, munkatársainak – megkeresése, illetve invitálása a januári Amrita Nostalgia

Találkozóra, amely egyben az adatfelvétel legfontosabb eseménye volt. Közel száz cím került elő a dokumentációk átnézése során, amelyek kiegészültek az új elérhetőségekkel.

– Mindehhez nagyban hozzájárult a Facebookon létrehozott „Amrita OBK az ezredforduló előtt” elnevezésű zárt csoport, amelyhez „hólabda” módszerrel egyre többen csatlakoztak (N:100). A csoportot a kutatásvezető működtette, illetve a megtalált amritás résztvevők is egyre intenzívebben kapcsolódtak be a csoport működtetésébe.

3. 2014 novemberétől egyre több feladattal és résztvevővel bővülő kutatócsoport végezte az adatfelvétel előkészítését, amelyet januárra terveztek a kutatók. Az adatfelvétel egy olyan kétnapos hétvégi találkozó, ahol az amritások (vizsgált csoport) és a szakkollégisták (kutatók) közös programja lehetőséget nyújtott a különböző kutatási eszközökkel tervezett információk begyűjtésére.

– Elsőként november közepére összeállt a Csodalámpa¹ című diáklap különszáma, amelybe az írásokat a volt amritások készítették a kutatócsoport felkérésére.

– Közben listák készültek az amritásokról és elérhetőségeikről régi dokumentumokat elemezve, amely alapján hozzávetőleg 100 címre sikerült kiküldeni az elkészült Csodalámpa-külo nszámot, amely a januári Amrita Nostalgia Találkozóra (adatfelvétel) invitálta a címzetteket. Az új Csodalámpa felkerült a Facebook amritások számára létrehozott zárt csoportjába is, és ezzel ott is megkezdődött a januári találkozó szervezése.

– Közben az addig összegyűjtött amritás dokumentumok tematizálása is folytatódott, segítve a későbbi dokumentumelemzési munkát.

– Egyúttal elindult egy olyan 10 főből álló szakkollégista csoport, akik elkezdtek a vezetőjükkel (jelenleg egyetemi oktató, régen amritás diák) készülni a kérdőíves adatfelvételre. A szakkollégisták rövid kutatás-módszertani képzést kaptak, majd összeállították az őket érdeklő kérdésekből a januárban kitöltetni szánt kérdőívet.

– Ugyanekkor megalakult azon PhD-hallgatók csoportja,

akik a volt amritás diákokkal mélyinterjú felvételét tervezték. Kialakították a közös kérdéseket – mindenki megjelöltve a későbbi vizsgálati szempontjait a kérdések között.

– Az adatforrások gyűjtése után rendelkezésre állt közel 3000 digitalizált fénykép az amritás rendezvényekről, amelyek tematizálását és feldolgozását a szakkollégium közösségi terének vezetője két szakkollégistával együtt végezte ebben az időszakban.

– Decemberben a régebbi Csodalámpák feldolgozására is vállalkozott egy neveléstörténeti témában disszertáló hallgató és egy történelem szakos szakkollégista. Azt is célul tűzték ki, hogy megpróbálnak minél több régi lapszámot felkutatni.

– Időközben egy további munkatárs bevonásával elindult a januári adatfelvételre szánt hétvége intenzív szervezése (szállás, étkezés, utazás stb.).

– A hétvége technikai szervezése mellett tartalmi előkészületek is zajlottak. Egyik fontos pont a szakkollégistákból és segítőkből szerveződő 13 kis csoport, amelyek az amritás tevékenységeket – dokumentumok alapján – tematikusan készültek megjeleníteni posztereken. A kis csoportok vezetői (szakkollégisták, PhD-hallgatók, egyetemi oktatók) előzetesen megkapták az összegyűjtött és tematizált amritás anyagokat, és maguk is gyűjthettek további információkat a felkészülés során.

– A kutatócsoporthoz decemberben kapcsolódó egyetemi oktató az adatfelvételi hétvégére kerekasztal-beszélgetést (fókuszcsoport) készített elő, amelynek kérdései erősen fókuszáltak az amritás közösség és a személyes életút kérdéskörére.

– Az előkészületek további eseménye, hogy a megtalált amritás tagokról fellelhető információk poszterekre kerültek fényképekkel és egy olyan rovattal, amely arra várt a januári hétvége során, hogy a jelenlegi információkkal bővítve röviden felvázolja az egyes tagok életútját.

4. A kutatás négy hónapos előkészítése után a januári hétvégén lezajlott valamennyi tervezett adatfelvétel.

- Először a kutatás vezetője idézte meg a szakkollégisták számára a vizsgált szervezet képekben, eseményekben, és beszélt a kutatás céljáról és várható eredményeiről. Ez egyben a témára hangolást is jelentette azok számára (a szakkollégisták közel fele), akik eddig még nem vonódtak be a kutatásba.
- A ráhangolás után minden szakkollégista (25 fő) egy-egy mikrocsoporthoz kerülve vett részt a tematikus poszterek elkészítésében, amelyek az amritás eseményeket idézték meg a megtalált adatforrások alapján. A készítés három órája során a szakkollégisták átgondolhatták egy-egy részét a vizsgált közösség életének, amelyet szemléletessé tettek az eseményeket idéző fotók is.
- A poszterekből aztán „kiállítás” készült, és ez fogadta az érkező Amrita-tagokat – visszaidézve a két évtized előtti eseményeket. A kiállításhoz kerültek azok az előzetesen összeállított poszterek is, amelyek a megtalált régi amritások fényképei és húsz évvel ezelőtti adatai mellett várták az azóta eltelt időszakról a személyes kiegészítéseket. A megérkező amritások számára volt idő és lehetőség a szakkollégisták által készített poszterek kiegészítésére, így az „objektív” (adatgyűjtésből eredő) információkhoz friss és személyes kiegészítések járultak hozzá.
- A hétvége részeként a digitalizált és tematizált fotókból készített mintegy negyedórás filmet levetítették a készítőik az amúgy is nosztalgikus hangulatban érkező amritások számára, akik az időrendiséget követő filmen visszatekintettek gyermekkoruk meghatározó eseményeire.
- A találkozó késő délutánján a kérdőívvel készült szakkollégisták megkérdezték minden jelen lévő amritást, és a PhD-hallgatók is elkészítettek 10 mélyinterjút az amritások közül kiválasztott személyekkel. Az este az amritások és a szakkollégisták közös zenélésével, beszélgetésével telt, ami kötetlen formát nyújtott a két közösség találkozására.
- A következő napon már csak a kerekasztal-beszélgetés (fókuszcsoport) zajlott, amelyen tíz amritás beszélt a közösséghez kapcsolódó élményeiről és személyes életútjáról. A fókuszcsoportként értelmezett kerekasztal-beszélgetésen minden szakkollégista részt vett, tehetett fel kérdéseket.

A kerekasztal-beszélgetés videós rögzítésre került, hogy a teljes beszélgetést írásban is rögzíteni lehessen a későbbi feldolgozáshoz.

5. Februárban és márciusban a kutatás következő szakasza, az adatok rögzítése és feldolgozása történt, amelyben részt vállaltak a kutatás tématerületeinek felelősei. Munkájukat (interjúgépeléssel, kérdőíves adatrögzítéssel) egy munkatárs segítette. Ebben a szakaszban pontosodtak a kutatás részegységeit adó elemzési fókuszok és az elemzéseket elvégzők köre is. Minden elemző kis csoport heterogén volt a kutatói tapasztalatok szempontjából, és szakkollégista, mentor, PhD-hallgató, illetve egyetemi oktató egyaránt részt vett a kutatói kis csoportokban. Fontos kiemelni, hogy a létrejövő kutatói kis csoportok valamennyi kutatási eszközt és eredményt felhasználhatták saját nézőpontú elemzésükhöz, amit az is segített, hogy a felvett adatok (dokumentumok, kérdőívek, interjúk, fókuszcsoport, adatbázisok) egy közös virtuális oldalon bárki számára hozzáférhetőek voltak.

6. Az elemzési szakaszban (2015. április és május között) a kis csoportok folyamatosan együttműködtek, és előrehaladásukat a kutatást vezetőik támogatóan követték nyomon. Szintén a kutatásvezetők végezték a kis csoportok munkájának tartalmi összehangolását. Ehhez bizonyos pontokon személyes találkozókat szerveztek, illetve a Facebookon kialakított zárt csoport működtetésével segítették a folyamatos információáramlást. Mindennek köszönhetően jól látható és tervezhető ütemezésben zajlott az elemzés folyamata, amelyben a különböző nézőpontból vizsgálódó kis csoportok önállóságának megtartása mellett a közös kutatási célok és eredmények felé tartás is meg tudott valósulni. A közös konzultációk hozzájárultak a csoportok előrehaladásának nyomon követéséhez, illetve a kutatási célok szem előtt tartásához. A kutatás összetettséget mutatja a téma sokoldalú megközelítése, amely megmutatkozik a mikrocsoportok által vizsgált területek számbavételével.

– Az Amrita OBK Egyesület történetét és komplex tevékenységi körét egy PhD-hallgató vizsgálta a dokumentumelemzés és a megvalósítókkal készített interjúk segítségével.

- A kutatócsoport fontosnak tartotta az amritás diákok életútjának társadalom-földrajzi szempontú feltérképezését, amelyet öt szakkollégista készített különféle adatbázisok felhasználásával. Többek között az egykori diákok iskolai pályafutása is feltárássra került.
- Az Amrita OBK Egyesület mint segítőszervezet hatását három PhD-hallgató vizsgálta az életút- és fókuszcsoporthoz interjúk elemzése során.
- A kutatás kérdőíves vizsgálatát egy egyetemi oktató (egykori amritás diák) és nyolc szakkollégista végezte, amely középpontjában a mobilitási és attitűdbeli jellemzők álltak.
- Az Egyesület által szervezett projektszemléletű olvasótáborok pedagógiai szempontú feltárást, leírását egy PhD-hallgató és két szakkollégista (egy BA és egy tanári MA képzésen tanuló hallgató) valósította meg.
- Egy PhD-hallgató és egy szakkollégista vizsgálata alapján készült el a Csodalámpa című diáklap kvalitatív elemzése, amely rávilágított a kiadvány többfunkciós (pályaorientáló, kapcsolattartó) szerepére.
- Az Amrita OBK Egyesület közösségi programjairól több ezer fénykép, fotó maradt fenn, amelyek ikonografikus értelmezéséről a szakkollégium közösségi koordinátora és két szakkollégista elemzése számolt be.

7. A kutatócsoport számára különösen fontos a kutatás zárószakasza, az elért eredmények disszeminációja.

- Módszertani szempontból hasznosult a szakkollégisták körében ez a komplex kutatás, amelyet jóval kisebb méretben ugyan, de tavasszal megismételtek a szakkollégium régi tagjainak (alumni) körében.
- Az amritás kutatásban elkészített elemzések első nyilvánosságának megteremtésére egy májusi konferencián² szervezett szimpózium keretében volt lehetőség, ahol a kutatási részterületeken dolgozó kis csoportok számoltak be eredményeikről. A kutatásba csak bizonyos pontokon bevonódott szakkollégisták mellett olyan kutatók és érdeklődők hallhattak a vizsgálat részeredményeiről, akik a nevelésszociológia és a romológia területén járatosak. Ugyanitt

egy poszteren³ is bemutatkozott a kutatás, amelyen már a Wlisslocki Henrik Szakkollégiummal összevetésben jelentek meg az Amrita OBK Egyesület kapcsán vizsgált inkluzív cselekvések.

– Végezetül júniusban a kutatás elemzései tanulmányok formájában az *Amrita az ezredforduló előtt* című közös kötetbe kerültek. (Varga szerk., 2015)

A szakkollégisták szempontjai

A kutatás céljai között megfogalmaztuk, hogy az Amrita sajátosságainak és hatásának feltárásán túl a WHSz diákjainak fejlődése, fejlesztése is fontos szempont volt a vizsgálat folyamatában. Elsőként azokat az értékeket vesszük sorra, amelyeket a támogató pályázat megfogalmazott, és amelyek érvényesítését – főként implicit módon – a kutatás mindvégig szem előtt tartott. Úgy látjuk, hogy az Amrita-kutatás nagymértékben hozzájárult a vizsgálatban részt vevők (kutatók és szakkollégisták) közötti szolidaritás megteremtéséhez, formálásához. Ennek legfőbb eszköze a közös munka, a mikrocsoportokban való tevékenykedés volt, ahol mindenki személyre szabott feladatot kapott. A kutatói közösség kialakulásában kulcsszerepük volt a csoporton belül és a csoportok között sokféle módon egymásra épülő feladatoknak. Így az egymásrautaltság ösztönzően hatott a személyes felelősségvállalásra a feladatvégzés során, és egyúttal a résztvevők jobban megismerhették és elfogadhatták egymást – igazodva a személyes igényekhez, elvárásokhoz, feloldva a felmerülő problémákat és konfliktusokat. Jellemzően a csoportok tagjai mindvégig segítettek egymás munkáját, mert csak így juthattak el a közösen kitűzött céljaik teljesítéséhez. A kölcsönös segítségnyújtásban fontos szerepet töltött be a csoportok heterogenitása is, amely főként a kutatási tapasztalat különbségeiben mutatkozott. A közös cselekvéseken túl a kutatás témája is hozzájárult a szolidaritás csoporton belüli erősödéséhez. Az amritás „szellemiség” és annak kihatása a volt diákok életútjára életközelségre hozta a kutató hallgatók számára egy támogató kortárs közösség tétjét, értelmét.

A szabadság – az emberi méltóság védelme, az önmegvalósításhoz való jog, demokratikus érdekérvényesítés – elvei szintén jelen voltak a kutatás során. Bizonyítja ezt, hogy a vizsgálatba bevont személyek szabad akaratuk szerint csatlakoztak a kutatáshoz, kreativitásukat, ötleteiket mindvégig figyelembe vette a kutatócsoport közössége. A megvalósítók mikrocsoportokban folytattak önálló munkavégzést a kutatásvezető koordinálásával, ami alapján elmondható, hogy a kutatás fontosnak tartotta az autonóm cselekvésre és döntésre való ösztönzést. Továbbá az együttműködés ideje alatt mindvégig megjelent a kutatásban részt vevő személyek emberi méltóságának tiszteletben tartása és az individuális értékek figyelembevétele. A munkacsoport tagjai közötti egyenlőség és a demokratikus működés (partneri hozzáállás) elősegítette a szabad döntéshozatalt és a konstruktív ötletek, észrevételek megvitatását, amelyhez a rendszeres személyes találkozók és a virtuális tér nyújtotta kommunikációs eszközök biztosították a keretet.

A kutatás során a munkacsoport figyelembe vette és tiszteletben tartotta a megvalósítók otthonról hozott kulturális értékeit, hiszen a vizsgálat fókuszába egy olyan diákközösséget emelt, amelynek tagjai hasonló környezetből érkeztek, és hasonló tapasztalatokkal rendelkeztek, mint a bevont szakkollégisták egy része. Ez a témakijelölés mintát és példát nyújtott a szakkollégisták számára, akik saját élményt szerezhettek arról, hogy a tanulmányi előrehaladás során mennyire fontos a családi gyökerek megtartása, annak értékékként beépítése a személyes identitásba. Ehhez szervesen kapcsolódott az Amrita OBK Egyesületben megjelenő, interkulturális értékeket őrző és közvetítő tevékenységek, anyagok megismerése a kutatás során. Így szervezeti szinten is ráláthattak arra, hogy az interkulturális szemléletmód és a hozzá kapcsolódó cselekvések miként segítik a különböző társadalmi, kulturális, vallási közösségek tiszteletben tartását. További kapcsolódási pont az antirasszizmus kérdésköre, amely az intoleráns, kirekesztő nézettel szembeni aktív cselekvés. A vizsgált szervezetet kiemelten jellemezte az elfogadás és a befogadás hangsúlyozása és a hozzá kapcsolódó célzott cselekvések. Ezt ismerhették, érthették meg a diákok a kutatás során, és vonhattak párhuzamot a szakkollégiumi tevékenységekkel.

A szabadságértékek érvényesítésén túl az Amrita-kutatás során számos formában megvalósult a bevont diákok tehetség gondozása is. A 2-3 fős mikrocsoportok működését tekintve fontos célkitűzés volt a kutatási tevékenységgel kapcsolatos ismeretek, illetve az empirikus kutatások tervezéséhez és lefolytatásához szükséges kompetenciák bővítése, például az egyéni kutatói képességek fejlesztése, a kutatócsoportban való aktív, eredményes részvétel (kooperáció, teammunka) elősegítése és a tudományos írás gyakorlása. A kutatás eredményeinek disszeminációja pedig lehetőséget adott publikációk megjelentetésére, illetve konferenciaszereplésekre, amelyek előmozdították a szakkollégisták tudományos életben való előrehaladását, tehetség gondozását.

A kutatás egyben serkentően hatott a WHSz közösségnek fejlődésére is. Kialakult a szakkollégistáknak egy olyan kisebb köre, akik mélyebben bevonódtak a kutatásba, és a mikrocsoportokban különösen megerősítette a barátságokat a közösen végzett munka, a kollektív élmények átélése. Ahogyan az előzőekben már írtuk, ennek háttérében az állt, hogy a kutatás strukturált együttműködést igényelt a megvalósítók részéről. Így a közösség fejlődésére nagy hatással volt a kooperáció megteremtése és működése, a szakkollégisták és egyéb szakemberek közötti kapcsolat pozitív irányban fejlődött.

A kutatás tágan értelmezve a lemorzsolódás megakadályozásának preventív, megelőző eszközéül is szolgált. Ennek elsődleges eszköze a mikrocsoportos szerveződésű kutatócsoport mint együttműködő közösség, amely a tíz hónap során nemcsak a kutatási feladatokért való felelősségvállalást erősítette a részvevőkben, hanem a személyes törődésnek is terepet adott. A rendszeres támogató konzultációk során minden jelenlévő megoszthatta problémáit, nehézségeit a kutatásvezetővel és a társaival, amelyekre közösen kerestek megoldásokat. A problémák és megoldások sokszor nem közvetlenül a kutatáshoz kapcsolódtak. A kutatás közös élménye egyben lehetővé tette a közösségtudat erősítését, ezáltal mások jobb megismerését, ami hozzájárult a közösséghez való tartozás érzésének mélyítéséhez (szorosabb munka- és baráti kapcsolatok kialakításához). A szakkollégisták számára az egykori amritás diákok megismerése, életpályájuk mintaadó

szerepe új távlatok nyitásával járult hozzá a lemorzsolódás visszaszorításához.

Számszerű mutatók

10 hónapos kutatási időintervallum; hozzávetőleg 30 megbeszélés (havi 2–4 konzultáció a kutatócsoporttal); 1 nap adatfelvétel (akciókutatás); bevontak köre: 2 fő tanszéki oktató, 2 fő tanársegéd, 4 fő tanszéki munkatárs, 17 fő aktív szakkollégista, 3 fő PhD-hallgató; vizsgálati elemszám: 45 fő; 35 db kérdőív; 10 interjú; disszemináció: 1 szimpózium-előadás (benne 5 előadás), 1 poszterelőadás, 1 tanulmánykötet (benne 11 írás).

Összegzés – tapasztalatok és javaslatok

A kutatás sokrétűen járult ahhoz hozzá, hogy a szakkollégisták igényeik és szükségleteik mentén bevonódhassanak a tudományos életbe. A több szempontú vizsgálat lehetővé tette, hogy a résztvevők a tervezéstől az operacionalizáláson át az eredmények prezentálásáig belelássanak egy tudományos kutatás folyamatába, ezáltal gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek, amelyeket a saját kutatásaik során is jól tudnak majd hasznosítani. A sikeres tevékenységek közé sorolható a vizsgálat első fázisától megvalósuló közös munka, az „ötletelés”, amely során a kutatásba bevont hallgatók és munkatársak egyénileg alakíthatták a vizsgálat szempontjait és módszertani elemeit. Fontos szerepet játszottak a heti rendszerességgel megtartott konzultációk, amelyek lehetővé tették a mikrocsoportok folyamatos koordinálását és segítségét a kitűzött célok mentén.

A kutatás tapasztalatai alapján elmondható, hogy a szakkollégisták tudományos írásának fejlődése érdekében szükség lenne több olyan kötelező foglalkozás, kurzus, mikrokutatás elindítására, amelyek hozzájárulnak a hallgatók kutatói kompetenciájának, illetve íráskészségének fejlesztéséhez. Ennek előzményeként fontosnak tartjuk a szakkollégisták előzetes tudásának, íráskészségének feltérképezését, ami alapján elkészíthető lenne egy több szemeszterből álló, az egyén képessé-

geit figyelembe vevő fejlesztési terv a tudományos írás fejlődése, illetve az ilyen jellegű projektelemek hatékonyságának és eredményességének érdekében.

További javaslat, hogy hasonló célú és felépítésű komplex kutatásokat építsen bele a szakkollégium a következő évi terveibe. A következő fejezetbe illesztett hallgatói vélemények szerint sokféle haszonnal járt számukra ez az egyéves tevékenységsorozat. A „főszál” a közös „múltkutatás”, amely lehetőséget biztosíthat arra, hogy azok a fiatalok, akik családjában, rokonságában nincs példa a magasabb iskolai végzettség megszerzésére, követendő mintákat találhatnak az előttük járó generációk példáján keresztül. Akár a WHSz történetének részletesebb kutatása vagy más intézmények (pl. Gandhi Gimnázium, Collegium Martineum, Romaversitas, Józsefvárosi tanoda stb.) vizsgálata bizonyára szélesíthetné azon közösségek körét, ahol jó néhány – a WHSz-hez hasonló családi háttérű – fiatal futott be sikeres életpályát. Emellett a tudományos életben hasznosítható kompetenciákkal gazdagodhatnak a szakkollégista kutatók, és gazdagíthatják a téma irodalmát is.

Az Amrita-kutatás a szakkollégisták szemével

A tanulmány zárásaként a még feldolgozás alatt álló kérdőíves kutatás válaszaiból szemezgetünk – a teljesség igénye nélkül. A válogatást leginkább a fent leírtak illusztrálására, kiegészítésére szánjuk. Az önkitöltős kérdőívben a szakkollégisták véleményére, érzéseire, tapasztalataira voltunk kíváncsiak az Amrita-kutatással kapcsolatban. A kérdéseinkre 28 WHSz-ösztöndíjas hallgató adott írásos választ 2015 májusában.

1. Véleményed szerint mik voltak a céljai a 10 hónapig tartó Amrita-kutatásnak?

„Szerintem azt vizsgálta, hogy milyen változásokon mehetnek át az akkori fiatalok, változott-e a társadalmi helyzetük.”

„Hogy megvizsgálják az Amrita hatását az egykori tagok jelenlegi életében.”

„Hogy megismerjük, hogyan befolyásolta életük (tagok) kimenetelét az Amrita egyesület.”

„Bővüljön a tudásanyag az »Amrita« témában, és sikerüljön választ kapni az ezzel kapcsolatos kérdésekre.”

„Az Amrita Egyesület történetének részletes feltárása, hogy meg legyen örökítve.”

„Számomra olyan volt, mintha a WHSz »gyökereit« kerestük/kutattuk volna fel.”

„Egy nagy közös kutatás, amelyet egy teljes tanulmány fog össze. Kutatási tapasztalatszerzés. Fejlődés.”

„Ezek mellett kutatás-módszertani szempontból is fontos volt, és publikálási lehetőséget is nyújtott.”

„Példaként került elénk az Amrita, segítve jelenlegi tanulmányainkat, és egy pozitív jövőképet is elénk tárt.”

„Nem szabad feladni.”

„Szerintem az volt a célja, hogy mi is megtudjuk azt, hogy másnak mit jelentett.”

2. Sorold fel, hogy milyen haszonnal járt neked az Amrita-kutatásban való részvétel!

„Maga a kutatásban való részvétel volt hasznos.”

„Milyen jellegű kérdések vannak, hogyan tegyük fel. Milyen kérdésekre válaszolnának szívesebben, és mire nem (személyes kérdések).”

„Szakmai tapasztalatot nyújtott egy komplex kutatás betekintése által. Mélyinterjú készítése.”

„Megismerhettem az »Amrita« programot. Új emberekkel ismerkedhettem meg, akik alátámasztották, hogy nem szégyen elfogadni a segítséget.”

„Múltfeltárás – egy igazi közösség megismerése. Új emberek megismerése, a hallgató WHSz-társaimmal több időt töltöttem.”

„Gyakoroltam a szakirodalom kutatását, mélyinterjúk elkészítését (diktafon használata), tanulmányírás gyakorlása, csapatmunkában való összedolgozás, [...]”

„Megtudtam, hogyan kell tanulmányt írni és szerkeszteni. Érdekes információra tettem szert az Amritával kapcsolatban.”

„[...] nagyon izgalmas volt a mélyinterjúzás, publikálási lehetőség, [...]”

„Csapatépítő jellege volt.”

„Az Excel programot mélyebben megismerhettem, a szakdolgozathoz hasznos volt.”

„Beleláthattam a közösség szellemébe.”

3. Hogyan érezted magad az amritás kutatásban, és miért?

„Jól éreztem magam, mert kiválóan együttműködtünk a munka során.”

„Alapvetően jól éreztem magam. Jó érzéssel tölt el, hogy egy kis darabot hozzátehettem a kutatáshoz.”

„Jól éreztem magam, mert sok újat tanultam, és nagyon aranyos a szerkesztőtársam.”

„Nagyon jól éreztem magam, mert részletesen megismertem ennek a kutatásnak a menetét és az Amrita-tagokat. Nagy öröm számomra, hogy mélyinterjút készíthettem, hiszen érdekel ez a téma. Mivel a konferencián a tanulmányunkat ismertetni kellett, még nagyobb jelentőséggel bírt számomra.”

„Boldog voltam, hogy részt vehettem egy ilyen régi csoport múltjának megismerésében.”

„Én az Amrita-találkozón vettem részt, és nagyon jó érzés volt látni, hogy a hosszú évek óta először találkozó barátok mennyire örültek egymásnak, hiszen a világból végre kicsit a gyermekkor biztonságába tértek vissza azokkal, akik meghatározott szerepet játszottak az életükben.”

„Jól éreztem magamat, mert új embereket ismerhettem meg, és az Amrita életébe betekintést nyerhettem.”

„Felelősségesen éreztem magam, hisz rám is hárult az előkészület.”

„Nagyon aktívnak éreztem magam, felelősségteljes feladatokat bíztak rám, így fontosnak érezhettem és érzem is magam.”

„Jól éreztem magam, mert anno a nagyobbik nővérem is amritás volt. Jó volt hallani, hogy milyen nehézségekkel küszködtek a tagok, vezetők akkoriban. Ma én már jobb helyzetben vagyok, ez elgondolkodtat és alázatosabbá tesz. Köszönöm.”

„Az amritás kutatást egy kicsit unalmasnak tartottam az elején, mert nem tudtam, hogy mi a lényege, és mi is az Amritának a jelentése. A végén izgalmassá vált, és a következő bent alvós hétvégén vártam az összejövetelt.”

„Sajnos sok hasznát nem láttam ennek a kutatásnak a magam részéről. Fontos, hogy majd a WHSz-ről is lesz egy hasonló pár év múlva.”

4. Egy dolgot emelj ki, ami számodra legfontosabb hozadéka az Amrita-kutatásnak!

„Számomra a volt amritás diákok megismerése és a közösen eltöltött idő volt a leghasznosabb.”

„Az Amrita közösségével való foglalkozás, a találkozás volt tagokkal hozzájárult saját közösségem, a WHSz jobb megismeréséhez.”

„Azt emelem ki, hogy sok ihletet, praktikát adott a kutatásomhoz és a szakdolgozatom megírásához.”

„A konferencia szimpóziuma az Amritáról, melyben én is részt vettem.”

„Tanulmány írása a kötetbe.”

„Jó volt látni, hogy nagyobb részük »jó« életet él. Illetve hogy milyen fontos egy közösség részének lenni.”

Jegyzetek

- 1 A Csodalámpa elnevezésű diáklapot az Amrita alapította és adta ki működésének időszakában.
- 2 Horizontok és Dialógusok Konferenciasorozat, IV. Romológus Konferencia, PTE BTK, Pécs, 2014. május 8–11. Téma: Amrita – hátrányos helyzetű roma/cigány diákok inkluzív közössége – Szimpózium. Szimpóziumvezető: Varga Aranka.
Előadások: Boros Julianna: Kérdőíves vizsgálat az Amrita OBK Egyesület tagjaival – tapasztalatok és eredmények. Csigi Júlia–Serdült Sára–Trendl Fanni: Amrita OBK Egyesület a mélyin-terjük tükrében – A rendszer- és életútvizsgálat tapasztalatai. Pápai Boglárka: Az Amrita Egyesület tematikus nyári táborainak bemutatása. Bogdán Melinda–Schäffer János: A fotóarchívum

- transzmissziója. Pálmai Dóra: Amrita Csodalámpája. A szellem a sorok között
- 3 Horizontok és Dialógusok Konferenciasorozat, Autonómia és Felelősség Konferencia, PTE BTK, Pécs, 2014. május 6. – Csigi Júlia–Schäffer János: Az Amrita és a WHSz mint inkluzív közösség elnevezésű poszter

Irodalomjegyzék

- Csigi Júlia (2015): Időutazás kutatói eszközökkel. Az Amrita Orientációs Baráti Kör vizsgálata a Wlislöcki Henrik Szakkollégium keretében. *Romológia*, 10. sz. 76–84.
- Derdák Tibor–Keczer Zoltán–Varga Aranka (1995): Tehetség-gondozó kollégium itt és most. *Család, Gyermekek, Ifjúság*, 8. sz. 93–101.
- http://issuu.com/csagyi/docs/csagyi_1995_3-4 (2015. 06. 18.)
- Fejes József Balázs (2014): Mire jó a tanoda? *Esély*, 26. 4. sz. 29–56.
- Forray R. Katalin–Boros Julianna (2009): A cigány, roma tehetség-gondozás intézményei. *Educatio*, 2. sz. 192–203.
- Kerényi György (2005): *Tanodakönyv. Javaslatok a tanodák szervezéséhez*. SuliNova Kht., Budapest.
- Németh Szilvia (2013, szerk.): *Tanodakutatás és -fejlesztés 2012/2013. Zárótanulmány. Vitaanyag*. T-TUDOK, Budapest.
- Sántha Kálmán (2006): *Mintavétel a kvalitatív pedagógiai kutatásban*. Kutatás-módszertani Kiskönyvtár. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Varga Aranka (1999): Amrita – egy diák-társadalmi szervezet. *Tanítani*, 9. sz. 56–64.
- Varga Aranka (2014a): Inkluzív szakkollégiumi közösség. *Iskolakultúra*, 2014/24, 5. sz. 28–34.
- Varga Aranka (2014b): A pécsi Wlislöcki Henrik Szakkollégium mint inkluzív tudományos közösség. *Új Pedagógiai Szemle*, 11–12. sz. 47–59.
- Varga Aranka (2015, szerk.): *Amrita az ezredforduló előtt*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt).

VARGA ARANKA

Tudományos élet a WHSz-ben

A PTE Wlislöcki Henrik Szakkollégium (WHSz) 2013–2015 között megvalósított TÁMOP 4.1.1.D (Roma szakkollégium) projektjének kiemelt eleme a „Tudományos kutatások” alá sorolt sokféle tevékenység. A projekt egésze alatt folyamatosan működő komplex elem átfogó leírására vállalkozik a tanulmány, összegezve valamennyi hozzá tartozó részelemet (1. melléklet). A tudományos kutatások mint tématerület fontosságát jelzi, hogy további – rövidebb-hosszabb terjedelmű – írások térnek ki ebben a kötetben a projektelemben belül megvalósított, de alapvetően önálló egységként működő tevékenységre. (Andl, 2015a; Bigazzi–Serdült, 2015; Csigi–Varga, 2015; Orsós, 2015; Trendl 2015b)

Jelen írás a célok, a tevékenységek és a megvalósítók áttekintése után az elért eredmények több szempontú elemzését is megadja. Végezetül megfogalmazza azokat a továbblépési javaslatokat, amelyek a megvalósítás tapasztalataira épülnek, és amelyek segíthetik a következő – hasonló célú – projekt tervezését.

A tudományos élet célja a WHSz-ben

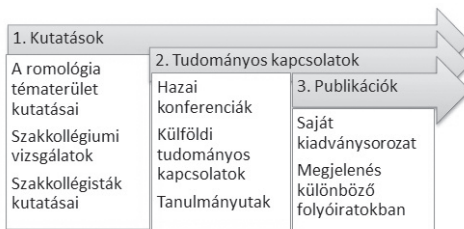
A WHSz létrehozásának és működtetésének alapvető célja volt – már a TÁMOP által támogatott projektet megelőző közel tízéves időszakban is –, hogy a felsőoktatásban tanuló és a romológia tudományterülete iránt érdeklődő hallgatók tudományos közösségének szervezeti keretet nyújtson. A WHSz hallgatói kutatásainak eredményei különböző tudomá-

nyos produktumokban öltöttek testet az elmúlt évtizedben. Az egyéni kutatások egyetemi dolgozatok és TDK formában hasznosultak. Fontos kiemelni azt a két szakkollégistát, akik sikeresen szerepelt az OTDK-n is. Trendl Fanni 2011-ben különdíjat kapott, Oláh Anita munkáját pedig oklevéllel ismerték el a bírálók 2013-ban. Emellett több csoportos kutatás is megvalósult. Talán a legfontosabb ezek közül a Dél-Dunántúl roma programjait vizsgáló komplex kutatás, amelynek eredményeit a szakkollégium kiadványban is megjelentette. (Varga szerk., 2000) A szakkollégisták évről évre szervezői és előadói a PTE Romológus konferenciájának, de volt olyan év (2000), amikor saját, háromnapos tudományos konferenciát is tartottak. Láthatóan a vizsgált projektidőszak célkitűzései közé a hallgatók tudományos életbe való bevonása azért tudott szervesen beépülni, mert számtalan szakkollégiumi előzmény és tapasztalat állt rendelkezésre ezen a területen.

A TÁMOP által támogatott Roma szakkollégium projekten belül a 2.6-os számú „Tudományos kutatások” elem általános célja volt, hogy a megelőző időszak tapasztalataira alapozva, azt további elemekkel bővítve járuljon hozzá egyrészt a hallgatók tudományos fejlődéséhez, másrészt olyan tudományos eredmények létrehozásához, amelyek kapcsolódnak a cigányság témaköréhez. A célok között szerepelt az is, hogy a projekt keretében megvalósuló tudományos előrehaladás folyamatosan és minél nagyobb nyilvánosságot kapjon. A konferencia-részvételek (2. számú melléklet), a publikációk, a kiadványok és a hazai, illetve a nemzetközi tudományos kapcsolatok mint eszközök azt célozták, hogy a hallgatók – az őket támogató idősebb diákok (mentorok), valamint az egyetemi oktatók segítségével – az egyetemi tanulmányi kötelezettségeiken túl megalapozott tudásra és tudományos tapasztalatokra tegyenek szert. További célja volt a projektnek, hogy a sokféle tudományos tevékenység kínálatával biztosítsa a hallgatók és kutatók számára az érdeklődés, igény szerinti választás lehetőségét, a tudományos aktivitás mozgósítását.

Így a „Tudományos kutatások” elnevezésű projektnek a nevében foglaltaknál szélesebb tartalommal bírt: a kutatásokon túl a konferenciák, szakmai kapcsolatépítés és utak, valamint a publikációs tevékenységek is beletartoznak (1. ábra).

1. ábra. A WHSz tudományos életének formái

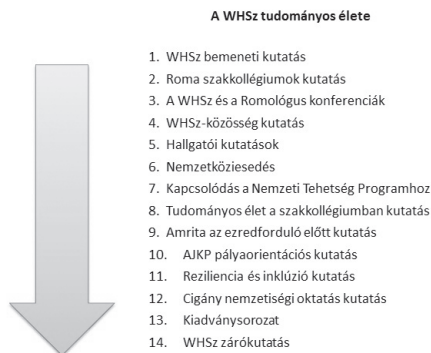
Tudományos élet a projektidőszakban

A „Tudományos kutatások” projektelem a projekt egésze alatt (2013. január 1-jétől 2015. augusztus 31-éig) folyamatosan működött. Aegységei eltérő időszakban indultak, és fejezték be a vonatkozó tevékenységeket. (Az egyes résztevékenységek időtartamát részletesen az 1. számú melléklet mutatja be.)

Az alábbiakban a „Tudományos kutatások” projektelemen belül megvalósított önálló egységek (2. ábra) rövid leírása következik időrendben. A leírás tartalmazza az adott elem célját, fontosabb tevékenységeit és az elért eredményeket számszerűen is. Felsorolja továbbá az adott tevékenységbe bevontak körét, és megjelöli a megvalósítás pontos időszakát is. A leírásból láthatóvá válik, hogy a különböző kisebb egységek, amelyek összességében a tudományos élet egészét alkotják, sokfélék a megvalósítás időtartama, a választott tématerület, a megvalósítók köre és számossága stb. szempontjából.

A teljes rendszer működéséről fontos elmondani, hogy szervezeti szempontból mindvégig kooperatív struktúra mentén épült fel és működött. (Arató–Varga, 2012) Ez azt jelenti, hogy az egyes kisebb egységek – mint mikrocsoportok – önállóan végezték a tervezést, és valósították meg a tevékenységeiket a csoportot vezető szakember irányításával. A tématerületenként szerveződő mikrocsoportok tagjai, vezetői rendszeres – minimum havonta egy alkalommal történő – egyeztetéseken biztosították az elemek közti összhangot.

2. ábra. A WHSz tudományos életének területei

1. WHSz bemeneti kutatás

– A tevékenységnek az volt a célja, hogy a projektindításkor tudományosan megalapozott információkkal rendelkezünk a szakkollégiumról. Ehhez a szakkollégium történetének áttekintése, a szakkollégisták és a tervezett projekt megvalósítóinak megkérdezése nyújtott információkat. A vizsgálat eredményei segítették a szakkollégiumi projekt szakmaiságát megalapozni.

– A kutatás 2013. január–május között valósult meg.

– Varga Aranka vezette a kutatócsoportot, amelyben 7 kutató munkatárs és 2 szakkollégista vett részt. A kutatók egy-egy részterületet tártak fel, a szakkollégisták pedig az adatfeldolgozást segítették.

– A kutatás eredményeit leíró négy tanulmány 2013 májusában a Romológia folyóirat 1. számában jelent meg. (Forray, 2013; Orsós, 2013; Trendl, 2013; Varga 2013)

2. Roma szakkollégiumok kutatás

– A komplex és több szakaszból álló kutatás célja az volt, hogy a magyarországi roma szakkollégiumok sajátosságait feltárja. A kutatócsoport dokumentumelemzéssel, kérdőíves adatfelvétellel, fókuszcsoporthozos beszélgetésekkel és

interjúkészítéssel végezte vizsgálatát. A kutatás eredményei a hazai roma szakkollégiumi rendszert mutatják be a szakkollégisták és a megvalósítók szemszögéből, illetve a szervezeti és működési szabályzatok és más dokumentumok elemzésére alapozva.

– A kutatás 2013. február és 2015. július között valósult meg.

– Forray R. Katalin vezette a kutatócsoportot, amelyben két kutató munkatárs és egy PhD-hallgató vett részt.

– A kutatás eredményei már eddig is megjelentek különböző tanulmányokban (Forray, 2014, 2015; Galántai, 2013, 2014, 2015; Trendl, 2014, 2015a), és konferenciákon is elhangoztak (1. számú melléklet).

– Az összegzés – a projekt zárásaként – közös kötetbe kerül. (Forray–Galántai–Trendl szerk., 2015)

3. A WHSz és a Romológus konferenciák

– A projekt keretében indultak azok a félévente megrendezett „WHSz házi konferenciák”, amelyek a hallgatók számára lehetőséget biztosítottak kutatási eredményeik bemutatására szakkollégista társaik számára. Itt támogató közösségben szerezhettek a hallgatók előadói tapasztalatokat, gyakorlatot. A másik lehetőség a PTE BTK Romológia Tanszéke által szervezett Romológus konferencia, amely a romológia tématerületének tudományos diskurzusát teremti meg évről évre. A konferencia szervezésébe, lebonyolításába bevonódtak a szakkollégisták is, és többen előadóként is szerepeltek saját kutatási eredményeikkel. A házi és a Romológus konferenciák lehetőséget biztosítottak a szakkollégisták számára, hogy egyre több tapasztalatot szerezzenek a tudományos nyilvánosság fontos formájáról.

– A projekt időszaka alatt négy házi és három Romológus konferencia került megrendezésre.

– A házi konferenciákat Andl Helga vezette, a Romológus konferencia felelőse Orsós Anna tanszékvezető volt. A konferenciákon részt vett minden munkatárs a Romológia Tanszékről, illetve valamennyi szakkollégista.

– A legfontosabb eredmény, hogy a konferenciákon a szakkollégisták már tevőlegesen vettek részt – időben előreha-

ladva egyre több feladatot vállaltak a szervezői és megvalósítói munkálatokban. A hallgatói előadások a házi konferencián megegyeztek a kutatásuk számával (20), mivel ez kötelező eleme volt az elnyert támogatásnak. További 10 hallgató a Romológus konferenciákon is bemutatkozott előadóként.

4. WHSz-közösség kutatás

– A mikrokatás a projekt első félévének eredményeit kívánta feltárni. A hallgatók körében végzett kérdőíves adatfelvétel feldolgozásában két szakkollégista vett aktívan részt. A mikrokatás eredményei hozzájárultak a szakkollégiumi projektben tervezett tartalmak kiigazításához, illetve lehetőséget nyújtottak az első félév eredményeinek bemutatásához szakmai körökben is.

– A kutatás 2013. június–október között valósult meg.

– Varga Aranka valósította meg a kutatást, munkáját két szakkollégista segítette.

– A kutatás hozzájárult a projekt eredményeinek disszeminációjához is, mivel előadás formájában országos konferencián hangzott el (HERA 2014), illetve az összegző tanulmány megjelent az Iskolakultúra című folyóiratban. (Varga, 2014a)

5. Hallgatói kutatások

– A hallgatók számára szervezett elem 3 ciklusban kínált pályázati keretben lehetőséget arra, hogy a szakkollégisták egyedül vagy csoportban végezzenek mikrokatásokat az általuk választott témában (3. számú melléklet). A szakkollégisták így saját élményű tapasztalatot szerezhettek a tudományos kutatás minden eleméről, amelyhez a Kutatásmódszertan és tudományos írás című támogató kurzus, valamint segítő, nyomon követő „monitorozás” járult a projekt részeként. A kutatások eredményeit konferenciákon és tanulmányokban mutathatták be a hallgatók.

– A kutatási pályázatok és megvalósításuk 2013. szeptember és 2015. június között zajlottak.

– A hallgatók számára kiírt kutatási pályázati ciklusokat

Andl Helga irányította, és ő végezte a megvalósulás nyomon követését is egy idősebb egyetemista (mentor) támogatásával. A kutatás három szakaszában összesen 33 szakkollégista és 16 más hallgató vett részt. (Andl, 2015b)

– A három pályázati ciklusban összesen 20 hallgatói kutatás valósult meg, amelyek alapján 30 tudományos előadás hangzott el. A harmadik körben végzett kutatások összefoglalói a Romológia folyóirat 10. számában jelentek meg. (Andl, 2015b; Orsós, 2015; Petrovics, 2015; Molnár–Rigó–Konkoly–Kárász–Horváth, 2015; Greksa–Szederkényi, 2015; Bogdán, 2015; Csonka–Kószegi M., 2015; Laboda G.–Laboda L.–Tóth–Kószegi K., 2015) A hallgatói kutatások egy része közös kötetben is megjelenik. (Andl szerk., 2015)

6. Nemzetköziesedés

– A „Nemzetközi kapcsolatok” projektelem azt célozta, hogy a szakkollégium megtalálja és kiépítse a kapcsolatot olyan nemzetközi hálózatokkal és intézményekkel, amelyek a roma/cigány tématerületen kutatnak, tevékenykednek. Fontos célként jelent meg, hogy a kapcsolatépítésben a szakkollégisták is részt vegyenek, megtapasztalva az új utakat és lehetőségeket az egyetemi éveik és az azt követő időszak után. A projekt szinte egészen végighúzódo tevékenységsorozat azt eredményezte, hogy 3 hálózattal sikerült kapcsolatot kiépíteni, szakkollégisták az Erasmus-program külföldi tréningjein vehettek részt, az EVS különböző lehetőségeivel élhettek a hallgatók, és egy ötnapos tanulmányút keretében 2015-ben a szakkollégisták egy része két olaszországi egyetemet látogatott meg.

– A projektelem 2013. szeptember és 2015. június között valósult meg.

– A nemzetköziesedés témájú projektelemet Bigazzi Sára oktató vezette, akit Serdült Sára PhD-hallgató segített a munkájában. 7 szakkollégista az Erasmus-program keretében utazott külföldi tréningekre, további két fő pedig EVS-támogatással három hónapot, illetve egy évet tölt külföldön. 9 szakkollégista, 1 PhD-hallgató és 4 oktató vett részt az olaszországi tanulmányúton.

7. Kapcsolódás a Nemzeti Tehetség Programhoz

– A szakkollégiumi projekt igyekezett más programokkal összehangoltan, azok céljaival, tevékenységeivel kiegészítve megvalósítani tevékenységét – ezzel biztosítva a projektelem szinergiáját. A Nemzeti Tehetség Program (NTP) két ciklusban elnyert támogatásával megvalósított hallgatói kutatások szervesen egészítették ki a „Tudományos kutatások” projektelemet. Ez többek között azt jelentette, hogy az NTP támogatásával elért eredményeiket a szakkollégisták a Roma szakkollégium projekt tudományos rendezvényein osztották meg, illetve egyes írásaikat is itt publikálták.

– A tevékenységek – két ütemben – 2014. február és 2015. június között valósultak meg.

– A tevékenységek koordinálását Trendl Fanni és Vezdén Kata végezte egy PhD-hallgató segítségével. A tevékenységekbe különböző mértékben ugyan, de valamennyi szakkollégista bekapcsolódott.

– Az NTP támogatásával megjelent két kötet, és két szakkollégista tudományos előadása hangzott el a Romológus konferencián. (Schäffer–Varga szerk., 2014; Pápai szerk., 2015)

8. Tudományos élet a szakkollégiumban kutatás

– A szakkollégiumi projekt felénél megvalósított mikro-kutatás azt kívánta feltárni, hogy a szakkollégisták milyen mértékben vonódtak be a tudományos életbe, és milyen jövőbeli terveik vannak ezen a területen. A szakkollégisták kérdőíves adatfelvétele és fókuszcsoportos beszélgetése alapján történt elemzésére épített a „Tudományos kutatások” projektelem a következő időszak tervezése során. Továbbá a vizsgálat összegzését tartalmazó tanulmány publikálása segítette a projekt ezen a területen született eredményének szakmai nyilvánosságát megteremteni.

– A kutatás 2014. május–szeptember között valósult meg Varga Aranka vezetésével, a munkáját két szakkollégista segítette.

- A kutatás hozzájárult a projekt eredményeinek disszeminációjához is, mivel az összegző tanulmány megjelent az Új Pedagógiai Szemle című folyóiratban. (Varga, 2014b)

9. Amrita az ezredforduló előtt kutatás

– Az egyéves, komplex kutatás azt célozta, hogy egy húsz évvel ezelőtt működött inkluzív támogató diákközösség (Amrita OBK Egyesület) mibenlétét feltárja. A vizsgált közösség szemlélete és tevékenységei hasonlítanak a WHSz-re, így a kutatásban részt vevő szakkollégisták egy „előttük járó” közösség megismerésével, valamint tagjainak életútján keresztül találkozhattak követendő mintákkal. A kutatás komplexitását az egymásra épülő és egymás mellett futó tevékenységek jelzik, ezt részletesen (ugyanebben a kötetben) egy külön tanulmány mutatja be. (Csigi–Varga, 2015) A kutatás zárását követően a szakkollégisták körében végzett kérdőíves adatfelvétel azt is vizsgálta, hogy a kutatóként bevont hallgatók számára milyen élményeket, tapasztalatokat jelentett a részvétel.

– A kutatás – több szakaszban – 2014. augusztus és 2015. augusztus között valósult meg.

– A kutatócsoportot Varga Aranka vezette, munkáját Csigi Júlia PhD-hallgató segítette. A kutatásba bevonódott további 3 oktató, 5 PhD-hallgató és minden szakkollégista – utóbbiak különböző mértékben. A kutatók mikrocsoportos struktúra szerint, témacsoportban dolgoztak. A mikrocsoportokat a heterogenitás jellemezte: oktató, PhD-hallgató és szakkollégista egyaránt részt vett benne. Így a személyre szabott feladatmegosztás és a kölcsönös tanulás is megvalósulhatott.

– A kutatás előzetes eredményeiről Csigi Júlia a Romológia folyóirat 10. számába készített tanulmányt. (Csigi, 2015) A kutatócsoportok szimpóziumot alkotva léptek fel a Romológia 2015-ös konferencián, ahol poszter is bemutatásra került a kutatás egészéről. A kutatás részletes eredményei egy szerkesztett kötetben jelennek meg a projekt zárásakor. (Varga szerk., 2015a) A kutatással kapcsolatos

hallgatói vélemények tudományos feldolgozása után tanulmány formájában fog valamely szaklapban megjelenni.

10. AJKP pályaorientációs kutatás

– Az Arany János Kollégiumi Program (AJKP) intézményeinek meglátogatása és az ott tanuló hátrányos helyzetű középiskolások pályaorientálása volt az elsődleges célja a szakkollégisták féléves tevékenységének, amelyet kiegészítve a csoportot vezető végzős szakkollégista, Oláh Anita valósított meg a szakdolgozatához kapcsolódó kutatást. A kutatás során mintegy 200 középiskolással töltetett ki kérdőívet, és ezeket elemezve vizsgálta, hogy továbbtanulási aspirációikban kik és milyen szerepet töltenek be. A vizsgálatot végző szakkollégista eredményeit szakdolgozatában írta le, illetve tudományos előadást és publikációt is készített belőle.

– A tevékenység 2014. október és 2015. március között valósult meg, Oláh Anita szakkollégista végezte 5 szakkollégista segítségével.

– A tudományos kutatás eredményét a Romológia folyóirat 10. számában olvashatjuk. (Oláh, 2015)

11. Reziliencia és inklúzió kutatás

– A Roma szakkollégiumok kutatás részeként készített életútinterjúk másodfeldolgozása azt célozta, hogy a nem szakkollégista egyetemistákkal készített további életútinterjúkkal való összevetés segítségével látni lehessen, hogy mi segítette tanulmányi sikerességükben (rezilienciájuk kialakításában) a WHSz diákjait. A kutatás ATLAS.ti elemzéssel dolgozott, és kimutatta, hogy a támogató közösségnek és személyeknek kulcsszerepe van a hátrányos helyzetű környezetből induló diákok eredményes előrehaladásában. Mindez igazolta a WHSz inkluzív szemléletének és gyakorlatának szükségességét.

– A mikrokutatás 2014. október és 2015. március között valósult meg.

– A kutatásban Rayman Julianna pszichológus és Varga Aranka vett részt egy szakkollégista bevonásával.

– A kutatás eredményei bemutatóra kerülnek a 2015-ös

Országos Neveléstudományi Konferencián, illetve a vonatkozó tanulmány megjelenik a Romológia folyóirat 10. számában. (Rayman–Varga, 2015)

12. Cigány nemzetiségi oktatás kutatás

- A kutatás csak közvetetten kötődik a szakkollégiumhoz, célja a cigány nemzetiségi oktatáshoz kapcsolódó oktatáspolitikai segítése tudományos igényű helyzetfeltárással. A kérdőíves és interjú adatfelvétel azt vizsgálta, hogy a cigány/roma nemzetiségi oktatást megvalósító intézmények milyen személyi és tárgyi feltételekkel rendelkeznek, milyen igényeket támasztanak, illetve milyen segítséget várnak a napi munkájukhoz. A kutatás eredményeit a köznevelés irányítói fogják a rendszerfejlesztéshez felhasználni.
- A kutatás 2014. december és 2015. április között valósult meg.
- A kutatást Orsós Anna vezette, a munkáját egy PhD-hallgató és további egyetemisták segítették.
- A kutatás eredménye a projektzárásakor külön kötetben is megjelenik (Orsós, 2015a), illetve egy összefoglaló tanulmányt a Romológia folyóirat 9. számában olvashatunk. (Orsós, 2015b) Emellett elhangzott a Kisebbségi Ombudsmani Hivatal 2015 májusában szervezett konferenciáján is.

13. Kiadványsorozat

- A szakkollégiumi projekt zárásának utolsó szakaszában született az a döntés, hogy a projektidőszak alatt összegyűlt szakmai-tudományos eredmények kerüljenek egy kiadványsorozatba, ezzel biztosítva a disszeminációt. A kiadványsorozat kutatási összefoglalókat, tudományos írások gyűjteményeit és a hallgatói kutatások írásaiból szemezgető kötetet is tartalmaz.
- A kiadványok 2015. május–augusztus között készülnek.
- A kiadványok tervezését Varga Aranka, a „Tudományos kutatások” projektelem vezetője végezte, a lebonyolításban részt vesz egy egyetemi oktató és egy PhD-hallgató is.
- 10 kötet készül, 200-400 példányban.

14. WHSz záró kutatás

– A Wlislöcky Henrik Szakkollégium történetében minden szempontból kiemelkedő volt a roma szakkollégiumi projektidőszak. Ezért valósult meg a projekt elején a bemereti kutatás, és született döntés a záró kutatásról, ugyanis fontos a projektidőszakban született szakmai tapasztalatok tudományos igényű összegyűjtése. A kutatás részeként – megadott szempontok szerint – háttér tanulmányban számolnak be a megvalósítók tapasztalataikról, amelyeket dokumentumelemzéssel dolgoz fel egy kutató. Emellett SWOT analízist is tartalmazó kérdőívet töltenek ki a projektelem-vezetők, a hallgatók részletes kérdőívben és fókuszcsoportos beszélgetésen mondhatják el véleményüket, illetve 15 interjú egészíti ki az információkat. Mindezek alapján készülnek az összegző tanulmányok.

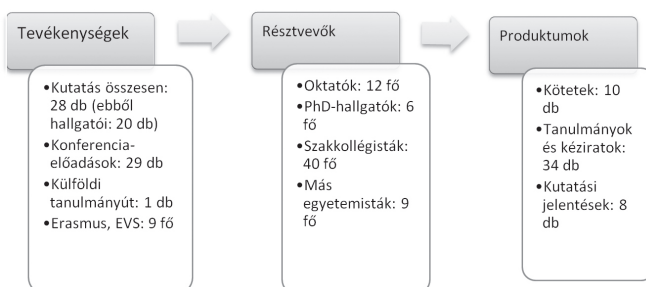
– A kutatás 2015. május–augusztus között valósul meg.

– A kutatócsoportot Varga Aranka vezeti. A kutatócsoportban részt vesz 10 oktató, 3 PhD-hallgató és 3 szakkollégista.

– A kutatás eredményei kötetben jelennek meg, magyar és angol nyelven. (Varga szerk., 2015b)

A tudományos élet számszerű mutatói

3. ábra. A WHSz tudományos életének mutatói

Összegző gondolatok

Értékek artikulációja és a közösség

A projektben megfogalmazott értékek érvényesítését közvetlenül és közvetetten is célozta a tudományos élet számtalan tevékenysége. A kutatási témák – kiemelten a romológia és azon belül a szakkollégium – azt kívánták vizsgálni, hogy az adott területen (nemzetiségi oktatás, cigány/roma diákok iskolai előrehaladási lehetőségei, roma szakkollégiumi támogatások stb.) miként érvényesül a szolidaritás, a szabadság és az emberi méltóság védelme. A kutatások vezetői, a konferencia- és kiadványszervezők, valamint a nemzetközi kapcsolatépítők folyamatosan törekedtek arra, hogy minél több területre bevonják a szakkollégistákat, ezzel biztosítva az önmegvalósításhoz és a demokratikus érdekérvényesítéshez való jogukat. A projekt előrehaladásával ez a szándék egyre inkább interiorizálódott a hallgatókban, akik egyre aktívabban és nagyobb számban vettek részt a tudományos életben. Legjobb példa erre a „Hallgatói kutatások” projektem, amelynek harmadik ciklusában a kutatócsoportok önálló szimpóziumban mutatták be eredményeiket a Romológus konferencián. A szakkollégisták kutatási témái között kiemelten szerepelt a cigányság kérdésköre (oktatási és társadalompolitikai megközelítésben), valamint a cigánysággal kapcsolatos előítéletek vizsgálata. Szintén kapcsolódott az olaszországi tanulmányút az antirasszizmus és kisebbségi jogok érvényesítéséhez, hiszen a meglátogatott egyetemek a migráns témakörrel foglalkoztak.

A projektem egészének egyik alapvető célja a hallgatók tehetséggondozása volt. A tudományos kutatások, konferenciák és publikációk, szakmai-tudományos kapcsolatok és utak mindegyike arra irányult, hogy az előírt egyetemi teljesítéseken túl a szakkollégisták elköteleződjenek a tudományos életben való aktív részvételre. Ennek biztosítására fontos volt a sokféle tudományos lehetőség felkínálása, amit a projekt támogatási forrása tett lehetővé. Szerepet játszott az is, hogy a szakkollégistákat a tutorok, kutatók, idősebb diákok (PhD-hallgatók és mentorok) személyre szabottan segítették – felkeltve érdeklődésüket, támogatva előrehaladásukat. Valójában azok

a szakkollégisták értek el látható sikereket a tudományos életben, akik a bevonódásuk során saját élményt szerevezve meg tapasztalták ugyan a nehézségeket, de tutori, mentori és más támogatással megtanulták ezeket leküzdeni. Így közvetlen valóságossá vált számukra, hogy maguk is alkotórészei lehetnek a tudományos életnek.

A kutatási projektem tevékenységei során a hallgatók megtapasztalhatták, hogy a közösségnek a tudományos területen is támogató ereje van. A WHSz tudományos életet vizsgáló 2014-es kutatásban a fókuszcsoportos beszélgetés egyik kiemelt témája volt a közösségben végzett tudományos tevékenység tapasztalatai. A hallgatók véleménye szerint a különböző tevékenységek során érvényesülő építő egymásrautaltság megsokszorozta a közösség dinamikáját. Akik között az együttműködés sikeresen megvalósult, azok kapcsolatát a közös tudományos tevékenységek megerősítették, de ellenkező példát is felsoroltak. Tapasztalatot szerezhettek arra vonatkozóan is, hogy a közösségi tevékenységek sorában – a különböző kulturális és szabadidős programok mellett – fontos helye lehet a közös tudományos munkának is.

A lemorzsolódás tekintetében a „Tudományos kutatások” projektem elsősorban azokra hatott, akik kellő mértékben be tudtak vonódni a felkínált lehetőségekbe. A hallgatói kutatások és a nagyobb kutatások résztvékenységei segítették leginkább a szakkollégistákat abban, hogy kooperatív támogató közösség tagjává váltak. A lemorzsolódás megakadályozására közvetlenül hatott, hogy a közösen végzett tudományos tevékenységek miatt rendszeresebbek voltak a találkozások – mind a szakkollégisták, mind az oktatók és idősebb diákok között –, így a fokozottabb egymásra figyelés kihatott más területekre is. Közvetett hatás, hogy a tudományos tevékenységek önbi-zalmat, önbecsülést adtak a diákoknak, és ez megerősítette az egyetemi előrehaladásukat is.

Tervek és fejlesztési javaslatok

Tapasztalatok

Ahogy a tudományos életbe való bevonódást vizsgáló tanulmányunkban elemeztük (Varga, 2014), a szakkollégisták számára a tudományos tevékenységek szinte elérhetetlen távolságban vannak, mivel családi, baráti közösségükben és sok esetben iskoláztatásuk során sem találkoztak ezzel a lehetőséggel. Így a tudományos életre „szocializálás” sikerességének egyik kulcseleme az a komplex tevékenységrendszer, amely biztosítani tudja, hogy a hallgatók személyre szabottan választhassanak és vonódhassanak be a tudományos tevékenység valamely szegmensébe. A másik elengedhetetlen elem az oktatók és az idősebb, tapasztaltabb diáktársak motiváló, támogató odafigyelése, amely a személyesség garanciája. További sikerességi kritérium, hogy legyenek olyan lehetőségek (mikrokutatások, kiskonferenciák stb.), ahol azonnali visszajelzést kapnak a diákok, és mindezt szakkollégiumi közösségi támogató keretben – ez jelentősen enyhíti a tudományos kihívások okozta belső feszültségeket. A projekt során megfigyelhettük azt is, hogy „a fokozatosság elve” a projektelem kínálatában és annak igénybevétele során is pozitívan hatott a hallgatói bevonódásra.

A fokozatosság megnyilvánult abban, hogy a kevésbé érdeklődő diákok a különböző konferenciák résztvevőiként találkozhattak először a tudományos élettel, és már kutató, előadó társaik mintaadó módon mutatták számukra a továbblépés lehetőségét. A már járatosabb szakkollégisták körében a hallgatói kutatások voltak népszerűek. Ennek háttérben az önálló témaválasztás, a kis csoportos munka, a belátható időtartam, a kis léptékű (elvégezhető) kutatási feladat és mindezekből adódóan az erőfeszítések rövid távú megtérülése állt. Ezt jelzi mindhárom szakaszban a hallgatói kutatási pályázatok száma. A nagyobb kutatásokba való hallgatói bevonódás különböző részfeladatokkal leginkább azokat vonzotta, akik már motiváltabbak voltak a tudományos életbe való bekapcsolódásra, illetve jó kapcsolatuk volt valamely kutatóval, aki közvetlenül segítette a szakmai fejlődést a tapasztalatszerzésen keresztül.

A legnagyobb kihívást a konferencia-előadás, illetve a publikációk készítése jelentette. Talán ez utóbbi volt a legkevésbé sikeres, aminek elsősorban nem motivációs okai voltak, sokkal inkább a nyelvi kompetenciák hiánya állt a háttérben.

Mindenképpen javasolt ennek a széles kínálatnak a folytatása, hogy a hallgatói különbözőség mentén szolgálhassák a tevékenységek a fejlesztést.

Fejlesztendő területek

A projekt tapasztalatai alapján elengedhetetlennek látszik – a tudományos életbe való intenzívebb és sikeresebb bevonódás érdekében – a hallgatók személyes kompetenciáinak célzott fejlesztése. Az egyik ilyen terület a kutatómódszertan és a nyelvi kompetenciák (tudományos írás, előadás), amelyek fejlesztését célzott és gyakorlatorientált képzésekkel lehet elérni. A másik terület a motiváció fejlesztése, ehhez a sokrétű kínálat mellett szükségesnek látszik a támogató személyek (tutorok, oktatók, mentorok) tudatosabb, szervezettebb és célirányosabb munkáját mozgósítani. Célorientáltságukat közös felkészítés és folyamatos koordinációs segítheti. További segítséget jelenthet, ha a hallgatók féléves tervében kitérnek a tudományos területre, és vállalnak ellenőrizhető feladatokat. Motiválóan hat, amennyiben a tudományos tevékenység összekapcsolódik közösségi programokkal – azon belül is külföldi utazási lehetőséggel. Erre remek lehetőséget nyújtanak a már megkezdett nemzetközi kapcsolatépítés során talált partnerek, illetve az Erasmus-program, amelyre jelenleg kevés szakkollégista vállalkozik.

Irodalomjegyzék

- Andl Helga (2015a): Hallgatói kutatások a Wlislöcki Henrik Szakkollégiumban. In: Varga Aranka (2015b, szerk.): *A Wlislöcki Henrik Szakkollégium roma szakkollégiumi projektje*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Andl Helga (2015b): Hallgatói kutatások a Wlislöcki Henrik Szakkollégiumban. *Romológia folyóirat*, 10. sz. 94–103.

- Andl Helga (2015, szerk.): *Hallgatói kutatások a WHSz-ben*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Arató Ferenc–Varga Aranka (2012): *Együtt tanulók kézikönyve*. Mozaik Kiadó, Szeged
- Bigazzi Sára–Serdült Sára: Nemzetközi kapcsolatok. In: Varga Aranka (2015b, szerk.): *A Wlilocki Henrik Szakkollégium roma szakkollégiumi projektje*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Bogdán Angéla (2015): A Gyermekszegénység Elleni Program vizsgálata – Kisvaszar példáján. *Romológia folyóirat*, 10. sz. 111–113.
- Csigi Júlia–Varga Aranka (2015): Amrita az ezredforduló előtt. In: Varga Aranka (2015b, szerk.): *A Wlilocki Henrik Szakkollégium roma szakkollégiumi projektje*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Csigi Júlia (2015): Időutazás kutatói eszközökkel. Az Amrita Orientációs Baráti Kör vizsgálata a Wlilocki Henrik Szakkollégium keretében. *Romológia*, 10. sz. 76–84.
- Csonka Norbert Dávid–Kőszegi Mária (2015): A komplex telepprogram bemutatása a György-telep példáján. *Romológia*, 10. sz. 113–115.
- Forray R. Katalin–Galántai László–Trendl Fanni (2015, szerk.): *Cigány diákok a felsőoktatásban*. Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs, 2015 (megjelenés előtt)
- Forray R. Katalin (2013): Cigány diákok a felsőoktatásban. *Romológia*, 2013. tavasz, 1. sz.
- Forray R. Katalin (2014): A diploma felé. *Iskolakultúra*, 2014. 9. sz. 72–85.
- Galántai László (2013): Az első senior. *Romológia*, 2013. tavasz, 1. sz.
- Galántai László (2014): Szervezet születik. Cigány/roma szakkollégiumok szervezetkutatása. In: Andl Helga–Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): *Iskola a társadalmi térben és időben 2014*. PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs, 2014
- Galántai László (2015): A cigány/roma szakkollégiumok szervezeti és működési szabályzatainak vizsgálata. *Romológia*, 10. sz. 46–54.

- Greksa Evelin–Szederkényi Attila (2015): Egészségügyi ismeretek és egészségtudatosság/egészség-magatartás vizsgálata középiskolások körében. *Romológia*, 10. sz. 108–111.
- Laboda Georgina–Laboda Lilla–Tóth Bernadett–Kőszegi Krisztián (2015): Általános és középiskolai tanulók cigányságra vonatkozó ismeretei egy kérdőíves vizsgálat tükrében. *Romológia*, 10. sz. 115–117.
- Molnár Attila–Rigó Bálint–Konkoly Sándor–Kárász Krisztián József–Horváth Zsuzsanna (2015): Az egyetemi reklámok hatásai pécsi hallgatókra. *Romológia*, 10. sz. 106–108.
- Oláh Anita: A hátrányos helyzetű középiskolások tanulmányi előmenetelét támogató Arany János Kollégiumi Program. *Romológia*, 10. sz. 84–94.
- Orsós Anna (2013): A Wlislócki Henrik Szakkollégium érintkezései, beágyazódása a PTE rendszerébe. *Romológia*, 1. sz. 72–86.
- Orsós Anna (2015a): *A cigány nemzetiségi oktatás helyzete a közoktatásban*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Orsós Anna (2015b): Cigány/roma nemzetiségi oktatás. A romani és/vagy beás nyelvet oktató intézmények helyzete a 2014/15-ös tanévben. *Romológia*, 9. sz. (megjelenés előtt)
- Orsós Anna: A cigány nemzetiségi oktatás helyzete a közoktatásban. In: Varga Aranka (2015b, szerk.): *A Wlislócki Henrik Szakkollégium roma szakkollégiumi projektje*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Orsós János (2015): Interpretációs példák a romológia szövegkorpuszának kritikai vizsgálatához. *Romológia*, 10. sz. 103–105.
- Pápai Boglárka (2015, szerk.): *Wlislócki Henrik Szakkollégium – múlt, jelen, jövő*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Petrovics Dalma (2015): Szalánta-Németi története a dualizmus korában. *Romológia*, 10. sz. 105–106.
- Rayman Julianna–Varga Aranka (2015): Reziliencia és inklúzió. *Romológia*, 10. sz. 10–29.
- Schäffer János–Varga Aranka (2014, szerk.): *Ablak a világra*. PTE WHSz, Pécs
- Trendl Fanni (2013): A PHARE-rel induló szakkollégium. *Romológia*, 2013. nyár. I. évf., 1. sz. 52–59.

- Trendl Fanni (2014): The Student College Being Launched by The Phare. In: *Ablak a világra*. Tanulmánykötet. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs
- Trendl Fanni (2015a): A Wlislócki Henrik Szakkollégium tagsága 2013-ban és 2015-ben. *Romológia*, 10. sz. 67–76.
- Trendl Fanni (2015b): Cigány diákok a felsőoktatásban. In: Varga Aranka (2015b, szerk.): *A Wlislócki Henrik Szakkollégium roma szakkollégiumi projektje*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Varga Aranka (2013): Roma szakkollégium az oktatáspolitikában. *Romológia*, 1. sz. 60–72.
- Varga Aranka (2014): Inkluzív szakkollégiumi közösség. *Iskolakultúra*, 2014/24, 5. sz. 28–34.
- Varga Aranka (2014d): A pécsi Wlislócki Henrik Szakkollégium mint inkluzív tudományos közösség. *Új Pedagógiai Szemle*, 2014/64, 11–12. sz. 47–59.
- Varga Aranka (2000, szerk.): *Esélyegyenlőség a felsőoktatásban 3*. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs
- Varga Aranka (2015a, szerk.): *Amrita az ezredforduló előtt*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)
- Varga Aranka (2015b, szerk.): *A Wlislócki Henrik Szakkollégium roma szakkollégiumi projektje*. PTE WHSz, Pécs (megjelenés előtt)

2. számú melléklet

A projektelem eredményeinek nyilvánossága – konferencia-előadások és tudományos műhelyek

1. Andl Helga: *Hallgatói kutatások a Wlisslocki Henrik Szakkollégiumban*. Szimpóziumvezetés. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
2. Bogdán Melinda–Schäffer János: *A fotóarchívum transzmissziója*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
3. Boros Julianna: *Kérdőíves vizsgálat az Amrita OBK Egyesület tagjaival – Tapasztalatok és eredmények*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
4. Csigi Júlia–Serdült Sára–Trendl Fanni: *Amrita OBK Egyesület a mélyinterjúk tükrében – A rendszer- és életútvizsgálat tapasztalatai*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
5. Csonka Norbert Dávid–Kőszegi Márió: *A komplex telepprogram bemutatása a György-telep példáján*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
6. Fanni Trendl: *Wlisslocki Henrik Student Group at the University of Pécs*. SIS Catalyst, Vienna Conference – Creating open spaces for science communication and social inclusion. Vienna, 10–12th September 2014
7. Forray R. Katalin: *Életutak a felsőoktatásban*. „Gyermekek különböző és hasonló kultúrákban” – Gyermekkulturára konferencia, 2015. március 10. Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar
8. Forray R. Katalin: *A diploma felé – cigány diákok a felsőoktatásban*. Előadás. Iskola a társadalmi térben és időben V. PTE Oktatás és Társadalom Doktori Iskola, 2014. május 20–21.
9. Forray R. Katalin: *Cigányok a felsőoktatásban*. Előadás. Iskola a társadalmi térben és időben IV. PTE Oktatás és Társadalom Doktori Iskola, 2013. április 16–17.
10. Forray R. Katalin: *Reziliencia cigány, roma fiatalok körében*. Plenáris előadás. HuCER. Nyíregyháza, 2015. május 29.
11. Galántai László: *Cigány szakkollégiumok – a mobilitás csatornáit*. Előadás. Iskola a társadalmi térben és időben

- IV. Tudományos konferencia. 2013. április 16–17. Pécs, PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Konferencia
12. Galántai László: *Szervezet születik. Cigány/roma szakkollégiumok a felsőoktatásban*. Iskola a társadalmi térben és időben. V. Tudományos konferencia. 2014. május 20–21. Pécs, PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Konferencia
 13. Greksa Evelin–Szederkényi Attila: *Egészségügyi alapismeretek felmérése a középiskolások körében*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 14. Kőszegi Krisztián–Laboda Georgina–Laboda Lilla–Tóth Bernadett: *Általános és középiskolai tanulók cigányságra vonatkozó ismeretei egy kérdőíves vizsgálat tükrében*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 15. Molnár Attila–Rigó Bálint: *Az egyetemi reklámok hatásai pécsi hallgatókra*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 16. Orsós Anna–Trend Fanni–Varga Aranka és hat szakkollégista: *„Fostering Participation” – workshop – SiS Catalyst: Policy Practice Interface Conference*. Hogeschool Gent, Belgium 2nd–5th March 2014
 17. Orsós Anna–Trend Fanni–Varga Aranka és kilenc szakkollégista: *Wlisllocki Henrik Student Group at the University of Pécs*. Workshop. Trieszti Egyetem, Genovai Egyetem, 2015. június 10–11.
 18. Orsós János: *Interpretációs példák a romológia szövegtörzsének kritikai vizsgálatához*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 19. Pálmai Dóra: *Amrita Csodalámpája. A szellem a sorok között*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 20. Pápai Boglárka: *Az Amrita Egyesület tematikus nyári táborainak bemutatása*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 21. Pápai Boglárka–Buzás Géza: *Az Arany János Kollégiumi Programok előkészítő évfolyamának sikeressége, esetleges sikerelensége*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
 22. Petrovics Dalma: *Szalánta-Németi története a dualizmus korában*. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.

23. Trendl Fanni: *A Wlislöcki Henrik Szakkollégium hátrányos helyzetű cigány/roma hallgatókat segítő programja*. Társadalmi egyenlőtlenségek és az oktatási rendszer Európában. A pedagógia esélyei és lehetőségei a kulturális és társadalmi diszkrimináció enyhítésének elősegítésére. I. Nemzetközi interdiszciplináris konferencia, Pápa, 2013. március 22.
24. Trendl Fanni: *A Wlislöcki Henrik Szakkollégium ösztöndíj-programja*. II. Romológus konferencia, Pécs, 2013. május 10–11.
25. Trendl Fanni: *Cigány/roma diplomások életútjának vizsgálata*. HuCER 2014. Szeged, 2014. május 29–30. (poszter)
26. Varga Aranka: *Inkluzív szakkollégiumi közösség*. Előadás. HuCER 2014. Hungarian Conference on Educational Research. Szeged, MTA SZAB-székház, 2014. május 30.
27. Varga Aranka: *Amrita – hátrányos helyzetű roma/cigány diákok inkluzív közössége*. Szimpóziumvezetés. Romológus konferencia, Pécs, 2015. május 8.
28. Vezdén Katalin: *A Wlislöcki Henrik Szakkollégium projektje*. ONK. Eger, 2013. november 8.

3. számú melléklet

*A hallgatói kutatási pályázatok résztvevői
(Forrás: Andl, 2015b:98)*

		1. kutatási pályázat	2. kutatási pályázat	3. kutatási pályázat	Összesen
Nyertes pályázatok száma (db)		8	5 (6)*	7	20 (21)*
A pályázatok megvalósításának időszaka		2013. 10. 01.–2014. 01. 31. (4 hónap)	2014. 02. 01.–2014. 05. 31. (4 hónap)	2014. 11. 15.–2015. 05. 15. (6 hónap)	14 hónap
A kutatásban részt vevő hallgatók száma (fő)		18	16 (18)*	15	49 (51)*
Ebből	Ösztöndíjas hallgatók száma (fő)	13	9	11	33
	Nem ösztöndíjas hallgatók száma (fő)	5	4	0	9
	Nem ösztöndíjas WHSz-hallgatók száma (fő)	0	0	1	1
	Más PTE-szakkollégium hallgatói (fő)	0	3	3	6
Az előző kutatási pályázato(ko)n részt vevő hallgatók száma (fő)		–	3	10	13
A hallgatók karonkénti** megoszlása (fő)					
ÁJK		2	0	0	2
ÁOK		0	1	0	1
BTK		11	9	7	27
ETK		2	1	2	5
FEEK		1	0	0	1
MIK		0	1	1	2
TTK		2	4	5	11

* A 2. kutatási pályázati körben 6 nyertes pályázat született, azonban két hallgató visszavonta pályázatát.

** A Pécsi Tudományegyetem karai: Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK), Általános Orvostudományi Kar (ÁOK), Bölcsészettudományi Kar (BTK), Egészségtudományi Kar (ETK), Felnyitóképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar (FEEK), Illyés Gyula Kar (IGYK), Közgazdaságtudományi Kar (KTK), Művészeti Kar (MK), Műszaki és Informatikai Kar (MIK), Természettudományi Kar (TTK).

ORSÓS ANNA

A cigány nemzetiségi oktatás helyzete a közoktatásban

Kutatási beszámoló

I. A projektelem ismertetése

Cél

A magyar köznevelés és felsőoktatás az elmúlt években nagy változásokon ment keresztül. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy az új jogszabályi környezet milyen irányba tereli a nemzetiségi oktatást a köznevelési intézményekben, illetve mennyire változtatta meg, módosította a közoktatási intézmények számát, valamint motivációját a nemzetiségi nyelv és népismeret tantárgyak bevezetésére. Vizsgáljuk, hogy azok az intézmények, amelyek vállalták a cigány/roma nemzetiségi oktatás bevezetését, milyen személyi és tárgyi feltételekkel rendelkeznek, milyen igényeket támasztanak, és milyen segítséget várnak a napi munkájukhoz.

Időtartam

A kutatás 2014. decembertől 2015. április végéig tartott. A vizsgálat négy ütemben valósult meg a 2013/2014-es tanévben végzett köznevelés-statisztikai adatgyűjtés (KIR-STAT) adatbázisában szereplő cigány/roma nemzetiségi oktatást folytató intézmények körében.

A bevontak köre (célcsoport, megvalósítók)

- 181 fő intézményvezető
- 1 fő kutatásvezető
- 1 fő kutatási asszisztens hallgató
- 2 fő kutatássegítő
- 13 fő egyetemi hallgató mint interjúkészítő, kutatássegítő

A megvalósult tevékenységek kronologikus leírása

A megvalósítás első szakasza: 2014. december 30.–2015. február 15.

Tartalma: A nemzetiségnyelv- és népismerettanár-képzés helyzetének felméréséhez szükséges kutatás előkészítése

A feladat teljesítéséhez mindenekelőtt szükségessé vált egy olyan helyzetfelmérés, amely aktuális képet ad arról, hogy mely intézményekben hogyan, milyen módon valósul meg a cigány nemzetiségi oktatás.

E munkafázisban megvalósult feladatok:

1. A cigány nemzetiségi oktatást végző intézmények összegyűjtése, adatbázis készítése

Az Oktatási Hivatal által nyilvántartott adatok (KIR-STAT) alapján Magyarországon a 2013/2014-es tanévben 384 intézményben folytattak nemzetiségi oktatást.

2. A nemzetiségi oktatást folytató intézmények körében lekérdezendő kérdőív elkészítése

A kérdőív lekérdezése online módon történik, ezért ennek a szakasznak az eredménye, hogy elkészült a kérdőív elektronikus változata a szükséges online felülettel.

3. A kérdőív végleges elkészítését megelőző tesztelése és kiigazítása

A tesztelésben egy, az egyetemmel kapcsolatban álló és cigány nemzetiségi oktatást a kezdetektől folytató partnerintézményünk állt a rendelkezésemre.

A megvalósítás második szakasza: 2015. február 16.–március 16.

Tartalma: A kutatási kérdőív lekérdezése, a kiegészítő interjúk elkészítése

E munkafázis megvalósult feladatai:

Az online kérdőívet a KIR-STAT adatbázis alapján a 2013/2014-es tanévben cigány nemzetiségi oktatást folytató 384 intézménybe juttattuk el az adatbázisban szereplő címek alapján. Első tapasztalat, hogy az ott megadott adatok nagy része hibás vagy nem működik, így az intézményi adatok pontosítása is szükségessé vált.

Az első megadott határidő sajnos nagyon kevés pontosan kitöltött kérdőívet eredményezett. A 384 intézményből mindössze 98 jelzett vissza, ám ez sem jelentett minden esetben kitöltött kérdőívet: 59 db teljesen kész, kitöltött kérdőív, 18 olyan, ahol idén már nem folyik sem nyelv-, sem népismeret-oktatás a kitöltés szerint, 19 olyan kérdőív érkezett, ahol az intézményvezető egyszer próbálta kitölteni, de nem fejezte be, 6 olyan kérdőív van, amelyet az intézményvezető többször is megpróbált kitölteni, mégis befejezetlen maradt, 2 kérdőívet pedig többször is megpróbáltak kitölteni, ám ellentmondó információkkal.

Mivel csak a megkérdezett intézmények 25%-a válaszolt, szükségessé vált egy ismételt adatkérés. A módosított határidő a kérdőívek kitöltésére 2015. március 20. volt.

Ezzel párhuzamosan – néhány véletlenszerűen kiválasztott intézményvezetővel – interjú is készül, az összevethetőség miatt azonos interjúterv alapján. A tervezett kb. 20 interjú mintegy fele már megszületett.

A megvalósítás harmadik szakasza: 2015. március 17.–április 15.

Tartalma: A kérdőív feldolgozása, az adattáblák, térképek elkészítése

Ennek a munkafázisnak a megvalósult feladatai:

Az első megadott határidő – mint említettük – nagyon kevés pontosan kitöltött kérdőívet eredményezett. Mivel a megkérdezett intézményeknek csak a 25%-a válaszolt, szükségessé vált egy ismételt adatkérés. A második, módosított határidő lejártával – 181 kérdőív beérkezése után – lezártuk az adatbázist.

A vizsgált intézmények iskolatípusok szerint:

Típus	Darabszám
általános iskola	154
általános iskola és alapfokú művészeti iskola	3
általános iskola és gimnázium (összetett iskola)	1
általános iskola és művészeti iskola	2
általános iskola és óvoda	2
általános iskola és speciális szakiskola	1
általános iskola és zeneiskola	1
általános iskola, szakiskola és kollégium	1
általános iskola, szakiskola, EGYMI	1
általános iskola, szakiskola, szakközépiskola	1
AMI	1
EGYMI	1
iskola	1
középiskola	5
középiskola: gimnázium	1
összetett iskola	2
szakiskola	1
többcélú intézmény	1
többcélú közös igazgatású köznevelési intézmény	1
nem jelölte meg	1

Ezzel párhuzamosan – 13 véletlenszerűen kiválasztott intézményvezetővel – interjú is készült, az összevethetőség miatt azonos interjúterv alapján.

A megvalósítás negyedik szakasza: 2015. április 15–30.

Tartalma: A kutatási adatok alapján a tanulmány írása

II. Az eredmények ismertetése

A kutatás során azon intézmények adatai kerültek feldolgozásra, amelyek a 2014/2015-ös tanév során beás és/vagy romani nyelv és/vagy cigány/roma népismeret tantárgyakat tanítottak a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás keretében.

- A cigány/roma nemzetiségi képzés során több rendszerintű probléma nehezíti az intézmények munkáját.
- A nem megfelelő vagy hiányos nemzetiségitanár-képzés, a személyi, tárgyi feltételek egyenetlensége mind azt igazolja, hogy a cigány/roma nemzetiségi oktatás esetében hazánkban nem valósul meg a minőségi oktatáshoz való hozzáférés.

– Sem a nyelvoktatás, sem a népismeret tantárgy tanítása során nem teremtődtek meg kielégítő módon az oktatás feltételei – a megengedő jellegű rendeletmódosítások ellenére sem (óraszám, alkalmazási feltételek) –, ezért a nemzetiségi nevelés-oktatás céljainak megvalósulása is csak részleges.

– A vizsgált intézmények között nem egy olyan található, amelyben a cigány/roma nemzetiségi nevelésnek-oktatásnak sokszor nincs tartalma, a feladattal megbízott pedagógusok nem rendelkeznek azokkal a tudásokkal és tárgyi feltételekkel, amelyek birtokában az egyébként döntően a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók – köztük a főként cigány/roma tanulók – minőségi oktatáshoz való hozzáférése biztosítva lenne.

– A romani és beás nyelv oktatásának feltételei még sem a köznevelés, közoktatás, sem a felsőoktatás szintjén nem teremtődtek meg kielégítő módon. A nyelvoktatáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételek csak részlegesen állnak az intézmények rendelkezésére, ezért a nemzetiségi nevelés-oktatás céljainak megvalósulása is részleges.

– A vizsgált intézményekben a cigány nyelveket és népismeretet oktatók alig 30%-a rendelkezik a törvény által előírt – a cigány/roma nemzetiség esetében megengedő – alkalmazási feltételekkel.

– A nyelvtanárképzés feltételeinek végiggondolása és kidolgozása egyre sürgetőbb feladattá vált. Ám nem csupán ennek hiánya akadályozza a romani/beás nyelv széles körű, igényes oktatását. Néhány kivételtől eltekintve továbbra sem állnak rendelkezésre a tárgyi feltételek sem: hiányoznak azok a tankönyvek, oktatási segédanyagok, amelyek nélkülözhetetlenek az ilyen programok ellátásához.

– A személyi és tárgyi feltételek hiányossága mellett a nyelv(ek), eljárási jelenlegi állapota is nehezíti az iskolai oktathatóságot (normanyelv, standardizáció hiánya).

– Ha Magyarországon az állam és a társadalom minden elvárható megtenne a cigány pedagógusok képzése és a cigány nyelvű tananyagok készítésének támogatása terén, akkor is lennének súlyos szakmai, nyelvészeti és nyelvpedagógiai problémák, amelyeket csak szakemberek (nyel-

vészek, tanárok) oldhatnak meg. Ahhoz, hogy a cigány nyelvek oktatása sikeres is legyen, gondos, előzetesen előkészített nyelvészeti, nyelvpedagógiai kutatásokra van szükség. A jó szándék és a politikai akarat a szakszerű nyelvészeti, nyelvpedagógiai előkészítés nélkül kudarcra van ítélve. Cigányságunk oktatási problémáinak enyhítéséhez óriási szükség van nyelvészeti alapkutatásokra és alkalmazott nyelvpedagógiai kutatásokra. Bár az ilyen kutatásokat a többségi (magyar) nyelvészek és tanárok is segíthetik, nyilvánvaló, hogy a munka oroslánrészét cigány nyelvészeknek, egyetemi hallgatóknak, tanároknak és kutatóknak kellene elvégezniük. (Kontra, 2001)

– A cigány/roma nemzetiségi oktatás 2014/2015-ös tanévi helyzetét vizsgálva sok esetben e feltételek hiánya miatt *nem alkalmazkodik/nem tud alkalmazkodni* az új jogszabályi környezethez. Az oktatási forma bevezetésének motivációjában alkalmanként a szülői igény is kétségbe vonható, a létszám adatok ugyanis azt látszanak igazolni, hogy az igénylést helyenként főként az intézményi érdek határozta meg.

– A cigány nyelvoktatás és főleg az anyanyelvű oktatás megvalósítása ugyan hosszabb időt igénybe vevő folyamat, ám évek óta nem történt komoly előrelépés ebben az ügyben. Miként kutatásaim empirikus adatai is alátámasztják, a nyelvvesztés, a nyelvi asszimiláció folytatódik, hovatovább visszafordíthatatlanná válik, ezért a munkát haladéktalanul el kell kezdeni.

– A kutatási eredmények egyértelműen igazolták: a nemzetiségi közoktatás folyamatosságát – ahogy egészében véve a pedagógusképzést is – veszélyezteti, hogy az érettségizettek közül nagyon kevesen választják a nemzetiségipedagógus-pályát.

– A nemzetiségi felsőoktatás egyáltalán nem biztosítja a nemzetiségi közoktatás folyamatosságát.

– Ezek a tények megerősítettek minket abban, hogy a WHSz-projektben kitűzött célok megvalósulását ezzel a kutatással is elősegítettük.

– A projektben vállalt feladatainkat – miszerint segítjük a hallgatók egyetemi tanulmányainak sikerességét, valamint

bevonjuk őket kutatási tevékenységekbe – megvalósítottuk azzal, hogy 14 hallgató részt vett a kutatás szervezésében és az interjúkészítésben, ezáltal e kutatással is lehetőséget biztosítottunk számukra a kutatói munka, a kutatói attitűd és a konkrét kutatói tevékenység szervezési feladatainak áttekintéséhez és a lebonyolítás sokrétű feladatainak megvalósításához.

– A kutatás eredményeinek megvitatásával, a kutatási elemzések átbeszélésével formáltuk és erősítettük a hallgatók társadalmi szerepvállalását, aktív társadalmi párbeszédet folytató cigány/roma értelmiségiként való elköteleződését. Támogattuk a hallgatók azon törekvéseit, amelyben szakmai kiválóságukat ötvözhatték a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel.

III. Tervek és fejlesztési javaslatok

A kutatás megerősített minket abban, hogy a felsőoktatási intézményekben mindenütt kötelezővé kellene tenni – legalább választható tárgyként – a romológiai ismereteket. Ez különösen vonatkozik azokra a képzésekre, amelyek következményeként a végzett hallgató munkavállalóként gyakorta találkozik majd cigányokkal/romákkal; ilyen például a tanári, jogászi, orvosi, művészi, illetve köztisztviselői pálya. Ez nemcsak abban segítene, hogy a szükséges ismeretekkel felvértezve a munkába álló fiatal toleránsabb, megértőbb és együttműködőbb legyen a magukat cigány/roma kisebbségként definiáló magyar állampolgárokkal, hanem segítene a felsőoktatási intézménybe járó cigány/roma hallgatók beilleszkedésében is. A létező és különböző erősségű előítéletek oldásának egyik legkitűnőbb eszköze, ha a cigány/roma hallgatókat cigány/roma oktatók vagy romológiai képzést kapott és azt szakszerűen használó oktatók tanítják.

Irodalomjegyzék

17/2013. (III. 1.) EMMI-rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiségi iskolai oktatásának irányelve kiadásáról: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300017.EMM (A letöltés ideje: 2015. április 30.)

A nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes jelentése az AJB-3894/2012. számú ügyben a nemzetiségi középiskolai oktatás helyzetéről

http://kerettanterv.ofi.hu/10_melleklet_nemzetisegi/index_nemzetisegi.html (A letöltés ideje: 2015. április 30.)

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV (A letöltés ideje: 2015. április 30.)

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300017.EMM (A letöltés ideje: 2015. április 30.)

http://www.ajbh.hu/documents/10180/1117870/K%C3%B6z%C3%B6s+jelent%C3%A9s+a+nemzetis%C3%A9gi+k%C3%B6z%C3%A9piskolai+oktat%C3%A1s+helyzet%C3%A9r%C5%91l+3894_2012/a8f0b7a5-718f-44a0-b3d7-fe335490703f;jsessionid=9FE8DF87146BDA7467ED10C2B310B6F9?version=1.0 (A letöltés ideje: 2015. április 30.)

Orsós Anna: Cigány/roma nemzetiségi oktatás-kutatási beszámoló. Kézirat. 2015

Cigány diákok a felsőoktatásban

Kutatási beszámoló

A rendszerváltás előtt indultak azok az oktatáspolitikai kezdeményezések, amelyek a cigány gyerekeket sikeresebb általános iskolai pályafutáshoz kívánták segíteni. A rendszerváltás után a kisebbségekről szóló új törvény megszületése körüli viták egyik eredménye volt, hogy a cigány tanulók középiskolába és a felsőoktatásba vezető útját ösztöndíjjal segítették. A Soros Alapítvány volt az első olyan kezdeményezés, amely ösztöndíjat adott cigány diákoknak, külön fejlesztő és motiváló programokba vonta be őket, támogatandó sikeres tanulmányi pályafutásukat. Ezt követően a kormány is alapított hasonló ösztöndíjat, amely különböző formákban a közelmúltig fennállt – és talán újra elindul.

Mindaddig a cigányság inkább csak a köznyelvben „létezett”, inkább hátrányos helyzetűekről volt szó. A Kemény István vezette, az 1970-es évek első felében végzett, de nyilvánosságra csak sokkal később jutott cigánykutatás (Kemény, 1996) már hangsúlyozta a cigányság extrém alacsony iskolai végzettségét, ami az évek során a lakosság többi csoportjához képest alig változott.

A cigányság nemzeti kisebbségként való elismerése jelentős érdek-képviselési lépés volt. Oktatáspolitikai szempontból is a többi nemzetiséggel való egyenrangúság, nem pedig a hátrányos szociális, művelődési helyzet kapott hangsúlyt. Így elkezdődtek azok a lépések, amelyek a cigány kisebbségi oktatási programok kimunkálásához, elterjesztéséhez vezettek. (Forray, 1998)

I. A kutatás célja

Kutatásunk célja a szakkollégiumok vizsgálata, elsősorban összehasonlításuk, hosszabb távon sikereik és esetleges kudarcaik vizsgálata. A kutatás eredményeképpen azt vártuk, hogy

- láthatóvá válik ennek az új mozgalomnak az eredményesége;
- érzékelhetők lesznek a sikerek háttértényezői és az esetleges kudarcaik okai;
- összehasonlíthatóvá válik az egyes szakkollégiumok munkája;
- egymás munkájából is tanulhatnak a szakkollégiumok;
- összehasonlíthatóvá válnak azok a nagy cigány, roma csoportok, amelyek felemelésére a szakkollégiumok szerveződnek;
- összehasonlíthatóvá válnak azok a felsőoktatás egyes szegmensei közötti elemek, amelyek a sikerekhez vezetnek;
- megismerhetők és elemezhetők lesznek az ország különböző területein élő, nyelvükben, történetükben is különböző cigány csoportok;
- a végzettség sorsának nyomon követésével megismerhetővé válnak a felemelkedő csoportok közötti hasonlóságok és különbségek.

Arra törekedtünk, hogy valamennyi roma/cigány szakkollégiumot bevonjuk az elemzésbe.

A kutatás eszközei

- dokumentumok elemzése
- interjúk készítése a felső vezetők körében
- interjúk készítése a kollégiumvezetők körében
- életútinterjúk készítése a Wlilocki Henrik Szakkollégium hallgatóival
- kérdőívek felvétele a szakkollégiumok hallgatói körében
- összehasonlító statisztikai elemzések készítése

A kutatás 2013 februárjában kezdődött, és 2015. július 31-éig zajlik. A különböző kutatási eszközöket a kutatócsoport tagjai felosztották egymás között, így külön időpontokban zajlottak a kutatás különböző elemei is.

2013 első félévében alapvetően a kutatói eszközök előkészítése történt, valamint a kapcsolatfelvétel az ország más roma/cigány szakkollégiumaival. Ebben a félévben elkészült a szakkollégiumi hallgatóknak szánt kérdőív, amely elsősorban a tanulók demográfiai, iskolázottsági, szocioökonómiai hátterére, szakkollégiumi tevékenységükre és jövőbeli terveikre fókuszált. Ezen időszak alatt elkészült a szakkollégiumok szervezeti és működési szabályzatainak (szmsz) elemzéséhez használt szempontsor, illetve a szakkollégiumok vezetőivel készített interjúk vázlata is. 2013 áprilisában a többi szakkollégiummal való sikeres kapcsolatfelvétel érdekében meghívtuk a szakkollégiumok képviselőit a IV. Iskola a társadalmi térben és időben elnevezésű konferenciára. Az Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola konferenciáján egy külön szekciót szerveztünk a szakkollégiumok bemutatkozásának. A tudományos ülés során bemutatkozott a miskolci, szegedi, budapesti és pécsi szakkollégium. A konferenciát követően informális egyeztetés keretében igyekezett a Wliskoeki Henrik Szakkollégium együttműködési lehetőséget kínálni az ország más részeiből érkezett szakkollégiumi vezetőknek, de mint a későbbiekben tapasztaltuk, ez kevés sikerrel járt.

2013 második félévében elindult a kutatás konkrét megvalósítása. Galántai László és Trendl Fanni hivatalos úton kereste meg a szakkollégiumokat, és kérték fel a kutatásban való részvételre. Ekkor szembesült a kutatócsoport első alkalommal a visszautasítással. A kilenc szakkollégium közül kettő – Nyíregyháza és Eger – vállalta, hogy hallgatói kitöltik a kérdőívet. A vezetőkkel már kicsivel nagyobb volt a sikerünk, így több alkalommal jártunk „terepen”: Eger, Hajdúböszörmény, Szeged esetében sikerült vezetői interjúkat készítenünk. A budapesti Jezsuita Roma Szakkollégium, a miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégium, a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégium és a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium ekkor még semmilyen formában nem vett részt a tudományos kutatásunkban.

Természetesen a Pécsi Tudományegyetem Wlislócki Henrik Szakkollégiumának hallgatóit több alkalommal is – 2013. március, 2013. október, 2015. március – kértük a kérdőív kitöltésére, így esetükben tudtunk összehasonlító elemzést készíteni.

2014 során a kutatócsoport vezetője – Forray R. Katalin – több alkalommal több fórumon igyekezett a kutatásunkat népszerűsíteni a szakkollégiumok körében, de folyamatosan falakba ütközött. A szakkollégiumok személyes megkeresése során derült fény arra, hogy a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet jogosult az úgynevezett egyházi roma/cigány szakkollégiumok vizsgálatára, kutatására. A nevezett intézettel a kapcsolatfelvétel megtörtént, de különböző ismeretlen okok miatt a valódi együttműködés – a kutatási eszközök összehangolása, az eredmények megosztása – nem jött létre. Emiatt a kutatás eredeti céljait módosítanunk kellett. Többek között emiatt a szakkollégiumok működését, eredményeit és nehézségeit nem tudtuk felmérni, sem pedig összehasonlítani. Továbbá nem sikerült elérnünk az ország összes roma/cigány szakkollégiumi hallgatóját, így az ő összehasonlításukról is le kellett mondanunk.

A fenti történések sarkallták arra a kutatási projektem vezetőjét és a kutatócsoport vezetőjét, hogy új irányt szabjanak a kutatásnak. Mivel a kutatásba bevontak körét nem tudtuk szélesíteni, úgy döntöttünk, hogy a rendelkezésre álló terepeken mélyítjük a vizsgálatot. Ennek érdekében Forray R. Katalin életútinterjúk készítésébe kezdett. Erre elsősorban a pécsi szakkollégistákat kérte. Ennek eredményeképpen húsz életútinterjú készített a professzor asszony, amelyeket diktafonra rögzített, majd pedig legépelt formátumban is elérhetővé tette.

2014 során Galántai László elkészítette a rendelkezésre álló szakkollégiumi szervezeti és működési szabályzatok részletes elemzését és összehasonlítását, ez publikációk formájában is elérhető. A publikációkat a beszámoló végén, egy helyen közöljük.

2015-ben megismételtük a hallgatói kérdőív kitöltését az alábbi helyszíneken: Eger, Nyíregyháza, Pécs. Ezen kérdőívek feldolgozása jelenleg zajlik.

Folytatódott az életútinterjúk felvétele, és befejezés alatt áll a szakkollégiumok szervezeti szempontú vizsgálata is.

II. Az eredmények ismertetése

Mivel jelen projekt a szakkollégium hallgatóira mint a kutatás tárgyára tekintett, az eredmények ebben az esetben a kutatás konkrét eredményeit jelentik.

A kutatás során elért eredmények számszerűen

- elkészült és feldolgozott életútinterjúk száma: 20 darab
- felvett vezetői interjúk száma: 4 darab
- elemzett szakkollégiumi szmsz-ek száma: 6 darab
- felvett hallgatói kérdőívek száma: kb. 93 darab

Megjelent és megjelenés alatt álló publikációk

Forray R. Katalin: Cigány diákok a felsőoktatásban. *Romológia folyóirat*, 2013. tavasz. 1. sz.

Forray R. Katalin: A diploma felé. *Iskolakultúra*, 2014. 9. sz. 72–85.

Galántai László: Az első senior. *Romológia folyóirat*, 2013. tavasz. 1. sz.

Galántai László (2014): Szervezet születik. Cigány/roma szakkollégiumok szervezetkutatása. Andl Helga–Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): *Iskola a társadalmi térben és időben*. 2014. PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola. Pécs, 2015 (megjelenés alatt).

Trendl Fanni: A PHARE-rel induló szakkollégium. *Romológia folyóirat*, 2013. nyár. I. évf., 1. sz. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék. Pécs, 2013. 52–59.

Trendl Fanni: The Student College Being Launched by the PHARE. *Ablak a világra*. Tanulmánykötet. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék. Pécs, 2014.

Forray R. Katalin–Galántai László–Trendl Fanni (szerk.): *Cigány diákok a felsőoktatásban*. Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék. Pécs, 2015.

III. Tervek és fejlesztési javaslatok

A kutatás fentebb vázolt nehézségein mindenképpen érdemes lenne dolgozni, és valamilyen módon – az egyházi szakkollégiumokkal szoros együttműködésben – arra ösztönözni őket, hogy önként vegyenek részt egy ilyen jellegű tudományos kutatásban. Ezzel összehasonlíthatóvá válnának a különböző szervezetek, és a jól működő tevékenységek is láthatók lennének. Ebből kifolyólag szeretnénk tovább dolgozni a vezetői és hallgatói interjúkon, kérdőíveken.

Mindenképpen fontosnak tartjuk folytatni a Wlislöck Henrik Szakkollégium hallgatóinak folyamatos megkérdezését és az újonnan belépő hallgatók életútjának megismerését – természetesen csak ha önként vállalják. Ezenkívül a projekt valódi sikerességének vizsgálata érdekében fontos lenne a végzett hallgatókkal valamilyen formában – alumni rendszer – tartani a kapcsolatot, és időnként visszajelzést kérni az életük alakulásáról. Ezen keresztül válna láthatóvá az esetleges társadalmi mobilitás.

ANDL HELGA

Hallgatói kutatások a Wlislócki Henrik Szakkollégiumban¹

2015 májusában rendezték meg a „Horizontok és Dialógusok” Konferenciát a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Bölcsészettudományi Karán. A konferencián a PTE Bölcsészettudományi Karán működő Wlislócki Henrik Szakkollégium hallgatói önálló szimpóziummal voltak jelen. A szimpózium absztraktja az alábbiakat rögzíti:

A szimpózium a Wlislócki Henrik Szakkollégium (WHSz) hallgatói számára kíván felületet biztosítani kutatási eredményeik bemutatására.

A WHSz sokoldalú tevékenységei között hangsúlyos feladatának tartja a hallgatók tudományos életbe való bekapcsolódását, kutatásaik támogatását. Ezzel összefüggésben immár harmadik alkalommal került sor szakkollégiumi keretek között hallgatói kutatási pályázat kiírására. A szimpóziumra jelentkező hallgatók kutatási témái szerteágazók, ami szándékaink szerint reprezentálja a szakkollégium sokszínűségét is. A témák között helytörténeti kutatás éppúgy szerepel, mint az egyetemi reklámok hatásait elemző vizsgálat, teleprehabilitációs program eredményességére vonatkozó kutatás vagy az egészségügyi alapismeretek felmérése középiskolások körében. Mindemellett – a korábbi kutatási pályázatokhoz hasonlóan – fontos tematikai fókuszaként jelenik meg a romológia tudományterülete: egy kutatócsoport az általános és középiskolai

tanulók cigányságra vonatkozó ismereteit kívánja feltárni, míg egy másik kutatás a romológia szövegkorpuszának kritikai vizsgálatát végzi interpretációs példákon keresztül.

A következőkben arra vállalkozunk, hogy bemutassuk a szimpózium létrejöttének előzményeit, a pályázattal támogatott hallgatói kutatások hátterét és támogató rendszerét a Wlislöcki Henrik Szakkollégiumban. Ennek mentén egyúttal megkíséreljük a *tanulóközösség* fogalmát értelmezni a szakkollégium hallgatói közösségére, támaszkodva Bordás és Ceglédi debreceni szakkollégiumok körében végzett kutatására. (Bordás–Ceglédi, 2012)

Szakkollégium és tudományos kutatás

A Wlislöcki Henrik Szakkollégium (WHSz) Pedagógiai Programjának melléklete a szervezeti és működési szabályzat, amely – összhangban a Szakkollégiumi Charta (2011) elveivel és a WHSz működését az elmúlt időszakban támogató TÁMOP-projekt² előírásaival – rögzíti a szakkollégium céljait és feladatait. A szakkollégiumot olyan önképző szervezeti egységként definiálja, mely támogatást nyújt a PTE hallgatóinak az egyetemi tanulmányaik sikeres elvégzéséhez. Hallgatói bázisát elsősorban a roma, cigány hallgatók jelentik, de a dokumentum hangsúlyozza, hogy ez korántsem jelent kizárólagosságot: a szakkollégium minden olyan hallgatónak teret kíván biztosítani, „akik érdeklődnek a cigány/roma kérdéskör iránt, és mélyebb tudományos, szakmai munkát kívánnak folytatni”. (Pedagógiai Program, 2013:214–215) A WHSz sokoldalú tevékenység-hálójában feladatának tekinti egy olyan támogató-rendszer biztosítását, mely közvetlenül segíti a hallgatók *tudományos kutatásait*: 1) egyéni kutatási programok szakmai és anyagi támogatását, 2) egyéni kutatási eredmények bemutatását, konferenciákon való részvétel támogatását, 3) publikációs lehetőségek biztosítását, 4) tudományos és egyéb pályázatokon való részvétel támogatását, 5) szakkollégiumi konferenciák szervezését rögzíti a feladatok között. (Pedagógiai Program, 2013:215)

Az elmúlt években több tanulmány született, mely a felsőoktatásban tanuló roma, cigány hallgatók támogatását fő feladatának tekintő szakkollégiumok – a Romaversitas és a WHSz, majd az időben később megjelenő keresztény roma szakkollégiumok – létrejöttét és működését írja le, elemzi (a teljesség igénye nélkül, vö. Forray, 2012, 2013; Forray–Boros, 2009; Jenei, 2013; Orsós, 2013; Varga, 2013, 2014). Ezen szakkollégiumok létét a 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról jogszabályi szinten is prioritásként jelöli meg, hiszen az 54. §-ban³ nevesítésre kerül a „roma szakkollégium”. Ezzel együtt megjelent a jogszabályban a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű hallgatók felkutatására és támogatására irányuló szakkollégiumi tevékenység, ami egy új szakkollégiumi forma, a felzárkóztató szakkollégium fogalmának bevezetését jelenti, mely szervezetek elsősorban mobilitási csatornaként értelmezik magukat. (Demeter, 2012:60–61)⁴

A hátránykompenzációra a WHSz is nagy hangsúlyt helyez, azonban a felzárkóztatás helyett egy minőségében más fogalom mentén értelmezhetjük tevékenységeit: olyan inkluzív környezet kialakítására törekszik, melynek elemei (tárgyi és humán feltételrendszere egyaránt) segítik, hogy minden benne lévő számára – az egyes személyekhez igazodó – együttműködő közösség jöjjön létre és működjön folyamatosan. (Varga, 2014a) Varga egy vonatkozó tanulmányában azt elemzi, a WHSz miként értelmezhető *inkluzív tudományos közösségként*, és sorra veszi, milyen „tudományos inklúziót segítő tevékenységek” vannak jelen a hallgatók szakkollégiumi életében. Kutatása bemutatja, hogy az egyes személyekre, valamint a hallgatói közösségre irányuló támogatási rendszer számos – tervezett és célzott – eleme irányul a szakkollégisták tudományos életbe való bevonódására, motivációjuk fenntartására, erősítésére. Egyúttal arra is rámutat, hogy a szakkollégium által biztosított komplex szolgáltatás esélyegyenlőségi momentumként jelenik meg, mivel „széles körű tudományos lehetőségeket” nyit meg. (Varga, 2014b)

A továbbiakban azt kívánjuk bemutatni, hogy a támogatási rendszer egy önmagában is komplexitást mutató eleme, a hallgatói kutatásokat támogató pályázati rendszer miként járul hozzá a hallgatók tudományos életbe való bekapcsolódásához.

A hallgatói kutatásokat támogató pályázati rendszer

A Wlislócki Henrik Szakkollégium a fentebb említett TÁMOP-pályázat adta lehetőségekkel élve – illetve a Pedagógiai Programban részletezett, a tudományos kutatásokhoz kapcsolódó feladatokhoz – *célul tűzte ki*, hogy kiemelten támogatja a hallgatói kutatásokat, és ennek megvalósításához *belső pályázati rendszert* dolgoztak ki a projekt munkatársai.

A kutatási pályázat három alkalommal került kiírásra. *Céljait* az alábbiak mentén rögzíthetjük:

- jártasság szerzése (mikro)kutatás tervezésében (kutatási terv írása a tevékenységek ütemezésével, költségvetés-tervezéssel) és lebonyolításában;
- olyan kutatások véghezvitele a TÁMOP-pályázatban megvalósított kutatás-módszertani képzésre alapozva, melyek lehetőség szerint illeszkednek a WHSz szakmai és infrastrukturális hátterét biztosító Romológia és Nevelésszociológia Tanszék mellett működő Romológiai Kutatóközpont műhelyeinek (Nyelvi műhely, Társadalmi tanulmányok műhely, Nevelésszociológiai műhely) tématerületeihez;
- lehetőség biztosítása mind egyéni, mind kutatócsoportban zajló kutatások lebonyolításához;
- az ösztöndíjas hallgatók mellett más PTE-hallgatók számára is lehetőség biztosítása kutatócsoporthoz való csatlakozásra (WHSz-tagok, a PTE más szakkollégiumainak tagjai), egyúttal a kooperáció erősítése;
- a kutatás lezárását követően a kutatási eredmények rögzítése, közzététele (kutatási beszámoló, konferencia-részvétel, publikáció, szemináriumi dolgozat, szakdolgozat);
- jártasság szerzése pályázatírás és -lebonyolítás, valamint elszámolás terén.

A pályázatok beadását *két alkalommal megelőzte egy kutatás-módszertani képzés*, amelyen minden ösztöndíjas hallgató részt vett. A képzés céljai között szerepelt az empirikus kutatások tervezéséhez és lefolytatásához nélkülözhetetlen elméleti háttér megteremtése, a társadalomtudományi kutatások

módszereinek megismerése, valamint publikációs tevékenység és konferenciaszereplések elősegítése. A képzés szükségességét több tényező erősítette: a hallgatók különböző karokon/ szakokon tanulnak, így nem mindegyikük számára volt ismerős a társadalomtudományi kutatás mibenléte, valamint a hallgatókkal előzetesen kitöltetett *bemeneti kérdőív* is ezt igazolta. A válaszokból kiderült, az ösztöndíjas hallgatók többségének nem volt kutatási tapasztalata, és nagyobb hányaduk az egyetemi tanulmányai során sem vett még részt bármilyen kutatás-módszertani kurzuson. A kérdőívben szereplő válaszok mindemellett megerősítették azt a feltételezést, hogy a hallgatók szívesen vennének részt kutatásokban, főként kutatócsoport tagjaként, a felvetett kutatási témák, érdeklődési területek nagy része pedig kapcsolódott valami módon a romológia tudományterületéhez.

Táblázatban rögzítettük a három kutatási pályázati kör nyertes pályázatainak főbb adatait, a továbbiakban ezen adatok mentén vizsgálódunk.

A Wlislöcki Henrik Szakkollégium kutatási pályázatainak résztvevői

	1. kutatási pályázat	2. kutatási pályázat	3. kutatási pályázat	Összesen
Nyertes pályázatok száma (db)	8	5 (6)*	7	20 (21)*
A pályázatok megvalósításának időszaka	2013. 10. 01.– 2014. 01. 31. (4 hónap)	2014. 02. 01.– 2014. 05. 31. (4 hónap)	2014. 11. 15.– 2015. 05. 15. (6 hónap)	14 hónap
A kutatásban részt vevő hallgatók száma (fő)	18	16 (18)*	15	49 (51)*
ebből				
ösztöndíjas hallgatók száma	13	9	11	33
nem ösztöndíjas WHSz-tag mentor hallgatók száma	5	4	0	9
nem ösztöndíjas WHSz-hallgatók száma	0	0	1	1
más PTE-szakkollégium hallgatói	0	3	3	6
Az előző kutatási pályázatok(ko)n részt vevő hallgatók száma (fő)	–	3	10	13
A hallgatók karonkénti* megoszlása (fő)				
ÁJK	2	0	0	2
ÁOK	0	1	0	1
BTK	11	9	7	27
ETK	2	1	2	5
FEEK	1	0	0	1
MIK	0	1	1	2
TTK	2	4	5	11

* A 2. kutatási pályázati körben 6 nyertes pályázat született, azonban két hallgató visszavonta pályázatát.

** A Pécsi Tudományegyetem karai: Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK), Általános Orvostudományi Kar (ÁOK), Bölcsészettudományi Kar (BTK), Egészségtudományi Kar (ETK), Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar (FEEK), Ilyés Gyula Kar (IGYK), Közgazdaságtudományi Kar (KTK), Művészeti Kar (MK), Műszaki és Informatikai Kar (MIK), Természettudományi Kar (TTK).

A kutatásokat az első két körben 4-4 hónapra kellett tervezniük a hallgatóknak, azonban láthatóvá vált, hogy – bár mikrokutatásokról volt szó – ez az időintervallum nem elegendő, főként a csoportokban zajló kutatások esetén, hiszen több ember munkájának összehangolása másféle koncentrációt, ezzel együtt több időt követel.

A három kutatási körben összesen 20 kutatás zajlott le, különböző intenzitásúak és mélységűek. Az első pályázati kiírás során született a legtöbb nyertes pályázat, a második körben – talán tapasztalva azt, mennyi nehézséggel lehet szembesülni egy kutatás során – kevesebb pályázatot adtak be a hallgatók, igaz, a részt vevő hallgatók száma nem csökkent. Ez rámutat arra, hogy a közösségben végzett munka is motiváló erővel bír. Végül a harmadik pályázati kiírásra hét pályázat érkezett, egyéni és csoportos kutatások egyaránt megvalósításra kerültek. Összesen 20 kutatást végeztek a hallgatók a támogatott 14 hónap során, ami 49 hallgatói aktivitást jelent: 18, 16, majd 15 hallgató vett részt a kutatásokban. Közöttük vannak hallgatók, akik több kutatásnak is aktív tagjai voltak: a második esetben 3, majd 10 olyan hallgatót találunk, akik az első vagy második pályázati körben is részt vettek. Feltételezhető, hogy a kutatások során szerzett tapasztalatok, a kisebb-nagyobb sikerek oly módon erősítették a hallgatói motivációt, ami a tudományos kutatások iránti elkötelezettséget is erősítette.

Tovább elemezve a táblázat adatait látható, hogy a kutatócsoportokban részt vettek *nem ösztöndíjas hallgatók* is: a kutatási pályázatban támogatottak ötöde ugyan nem a TÁMOP-pályázat elsődleges célcsoportját jelentő, ösztöndíjas hallgató, azonban a WHSz olyan aktív tagja, aki többnyire mentorként segíti a pályázati projekt megvalósítását. Mellettük a második és harmadik kutatási pályázati körben megjelentek olyan hallgatók is, akik *a PTE más szakkollégiumának tagjai* – ez pedig az együttműködés és a horizontális tanulás újabb lehetőségeit nyitotta meg a hallgatók előtt, egyúttal mutatja azt is, hogy a WHSz közössége nyitott szerveződésként működik.

A kutató hallgatók karonkénti összetétele részben tükrözi a WHSz tagságának összetételét – a tagok nagyobbik hányada ugyanis a Bölcsészettudományi Karon tanul –, ami természetesen adódik abból a fentebb említett tényből, hogy a

szakkollégium szakmai-támogató hátterét a BTK-n működő Romológia és Nevelésszociológia Tanszék nyújtja. Másrészt a szakkollégium profiljához illeszkedően elsősorban a társadalomtudományi-bölcsészettudományi területen végzett kutatások lebonyolítására születtek a pályázati kiírások, a kutatás-módszertani képzés szintén erre készítette fel a hallgatókat, ez is befolyásolhatta a kutatásokra vállalkozó hallgatók összetételét. A bölcsészhallgatók nagyobb arányú (55%-os) jelenléte ugyan meghatározó, azonban a kutatócsoportokban más karok hallgatói is részt vettek. Főként a Természettudományi Karról, de más egységekből is (1-2 fő az Állam- és Jogtudományi, az Általános Orvostudományi, az Egészségtudományi, a Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési, valamint a Műszaki és Informatikai Karról) szerepeltek hallgatók a kutatásokban, hiszen az adott kutatási téma iránti érdeklődés részben „karoktól független”.

A kutatási témák pedig szerteágazók – ahogyan azt a bevezetőben szereplő szimpóziumleírás is igazolja –, reprezentálva egyúttal a szakkollégium sokszínűségét is. Mindemellett egy-egy kivételtől eltekintve a kutatások valamilyen módon kapcsolódnak a romológia tudományterületéhez, így például vállalkoztak a hallgatók beás cigány népmesék gyűjtésére, a cigány, roma nők szűrővizsgálatokkal kapcsolatos ismeretének és attitűdjének vizsgálatára, általános és középiskolai tanulók cigányságra vonatkozó ismereteinek felmérésére vagy a romológia szövegkorpuszának kritikai vizsgálatára.

A hallgatók kutatásait a WHSz *komplex módon segítette*. Az említett *kutatás-módszertani képzés* mellett további támogatásokat biztosított: 1) a hallgatók tevékenységeit általuk felkért egyetemi oktatók, *tutorok* segítették a TÁMOP-projekt során, így közülük többen a kutatások terén is támogatást nyújtottak; 2) a kutatási pályázat sikeres lebonyolítását segítette a rendszeres *monitoring*, ahol a kutatásokkal való előrehaladásukról számoltak be a hallgatók, egyúttal segítséget kaptak a további folytatáshoz. Mindezt kiegészítette a továbbiakban, hogy a kutatási eredmények prezentálására keretet biztosított a szakkollégium *konferenciákkal és publikációs lehetőségekkel*. Az első kettő kutatási pályázati kör zárásaként a hallgatók szakkollégiumi „minikonferencián” ismertették kutatási eredmé-

nyeiket, néhányan pedig arra is vállalkoztak, hogy tanulmányt jelentessenek meg a WHSz egy kiadványában. (Híves-Varga–Schäffer, 2014) A harmadik kutatási pályázatba bekapcsolódó hallgatók már nagyobb nyilvánosság elé léptek: a bevezetőben említett „Horizontok és Dialógusok” Konferencián vettek részt önálló szimpóziummal, kutatásukról rövid összefoglalót írtak a Romológia folyóiratba,⁵ többen jelenleg is nagyobb összegű tanulmány írásán dolgoznak.

A WHSz mint tanulóközösség a hallgatói kutatások tükrében

A jelenlegi írásnak nem célja az, hogy tudományos igényvel tárja fel a szakkollégiumban működő tudományos közösség szervezeti rendjét, értelmezze színtereit, vagy feltárja dinamikáját. Ezzel együtt mégis érdemes egyfajta komplex modell behívásával rendezni és rendszerezni azt a sokrétű, időben olykor paralel, máskor egymásutániségében megjelenő tevékenység-halmazt, amely ennek a tanulóközösségnek lényegi jellemzőit adja.

Bordás és Ceglédi a Debreceni Egyetemen működő szakkollégiumokat vonatkozó kutatásukban tudásmegosztó és tudásteremtő tanulóközösségek színtereiként vizsgálták. Megközelítésükben a szakkollégiumokat „*tanulóközösségek* termékeny talajaként és fennmaradásukat biztosító otthonként (...)”, vagyis intellektuálisan stimuláló fizikai, szervezeti és szociális környezetként” értelmezik. (Bordás–Ceglédi, 2012:9–10) A Bordás–Ceglédi-tanulmány számos szempontból vizsgálja és értelmezi a szakkollégiumok működésének természetét. Jelenlegi írásunkban ezek közül csupán egyre kívánunk fókuszálni a WHSz vonatkozásában: a hallgatói kutatásokhoz kapcsolódó különböző tanulási formák jelenlétére. A vizsgált tanulási formák a Paavola és Hakkarainen által használt modell egyes elemei, amely megkülönbözteti a monologikus, a dialogikus és a trialogikus tanulást.

A *monologikus tanulás* középpontjában az egyén áll, akinek célja „a tudásanyag megszerzése”. A *dialogikus tanulás* egy olyan interaktív folyamat, mely hozzájárul ahhoz,

hogy a tagok elsajátítsák a közösség értékeit, normáit, belső nyelvét formális és kevésbé formális szakmai vagy közösségi eseményeken. A *trialogikus tanulás* célja valamilyen, a tudáshoz kapcsolódó artefaktum létrehozása. (Bordás–Ceglédi, 2012:17–18) A szakkollégiumi tanulóközösségekre mindhárom tanulási forma jellemző, a WHSz-ben is számos példát találunk a tanulási formák sokféleségére. A hallgatói kutatásokhoz kapcsolódó – fentebb már részben említett – tevékenységek az egyes tanulási formák mentén is értelmezhetők.

A monologikus tanulás körébe sorolhatók a WHSz különböző nyelvi kurzusai, melyek hasznossága a kutatásokban is megnyilvánul: így például az angol nyelvi kurzus segítheti az angol nyelvű szakirodalom olvasását vagy az angol nyelvű konferenciaabsztrakt megírását, a lovári vagy a beás nyelv megfelelő használata pedig egyes tematikus kutatások során (lásd: beás népmesék gyűjtése) válik fontossá. Más képzések is segítették a tudományos kutatások lefolytatását: a kutatás-módszertani felkészítés módszertani alapokat nyújtott, az IKT-képzés többek között a kutatási eredmények rögzítéséhez adott segítséget (szövegszerkesztés, prezentációkészítés).

A dialogikus tanulási formák közé szakmai és közösségi programok egyaránt sorolhatók. A hallgatói kutatásokat támogatták például azok a fórumok, szakmai beszélgetések, melyek tematikusan a romológia tudományterületéhez kapcsolódtak, de idetartoznak a „tudományos írásmű” kurzus vagy a kommunikatív kompetenciát fejlesztő programok is, melyek a kutatási eredmények megfelelő prezentálásához járulhattak hozzá. Emellett a dialogikus tanulás egy sajátos formájaként tekinthetünk a hallgatói kutatásokat folyamatosan kísérő monitoringra, amely szakmai diskurzus lehetőségét biztosította. A sorolt tevékenységek mind hozzájárultak a hallgatói kutatások lefolytatásához, egyúttal segítették a WHSz szakmai közösségébe való mind intenzívebb bevonódást.

A trialogikus tanulás során „a közvetlen cél nem a tanulás maga, nem a tudás elsajátítása, és nem is csak a részvétel egy közösség tanulási folyamatában, hanem egy, a

tanuló individuumokon és az általuk alkotott közösségeken túlmutató objektum áll a tevékenységek középpontjában, a tanulás pedig mintegy »mellékhatásként« megy végbe”. (Bordás–Ceglédi, 2012:37) A WHSz-ben mind materiális, mind szellemi artefaktumok létrehozására találunk példát a hallgatói kutatásokhoz kapcsolódva. Szellemi produktum a tutor és hallgató együttműködése a kutatásokban, a különböző karokról érkező hallgatók közösen végzett kutatásai, az új kutatási eredmények, míg materiális artefaktumra irányuló dialogikus tanulási formaként tekinthetünk a WHSz által kiadott tanulmánykötetekre, a szakkollégiumi minikonferenciákra, a bevezetőben említett önálló konferencia-szimpoziumra vagy akár a Romológia folyóirat – amely számára jelen írás is készült – egyes számaira.

A felsorolt példák alapján látható, hogy a hallgatók által folytatott kutatásokat támogató komplex rendszerben a tanulóközösségekre jellemző tanulási formák mindegyike többszörösen jelen van, ami hozzájárul a szakkollégisták tudományos életbe való bekapcsolódásához és mind intenzívebb jelenlétéhez.

Összegzés

Az eredmények számszerű ismertetését részben a fenti táblázatban láthattuk. A későbbiekben kitértünk arra, hogy a tehetséggondozást milyen eszközökkel támogatta a hallgatói kutatások projektelem (a legfontosabbak: kutatás-módszertani képzés, pályázati kiírások, monitoring, konferencia-részvétel támogatása, publikációs lehetőség biztosítása), egyúttal bemutattuk, hogy a projektelem miként segítette a WHSz közösségének fejlődését a WHSz-re mint tanulóközösségre tekintve, vizsgálva a tanulási formák jelenlétét a hallgatói kutatásokhoz kapcsolódva. A projektelem a WHSz TÁMOP-projektjében megfogalmazott értékek közül kiemelten érvényesítette az önmegvalósításhoz való jogot, emellett a kutató hallgatók kooperációja erősítette a szolidaritást, míg a kutatási témák a szabadság és a multikulturalizmus megvalósulását igazolják.

A támogatási rendszer fentebb bemutatott komplexitása és a tanulási formák jelenléte a projektelem sikerességére is rámutat. A projektidőszak alatt a hallgatói kutatások rendszere a WHSz meghatározó elemévé vált, és ez leginkább a harmadik kutatási pályázati körben nyilvánult meg: a hallgatók hosszabb időn át végezték a folyamatos monitoringgal támogatott kutatásokat, melyek eredményeit országos konferencián mutatták be, és rövid írásokban összegezték a Romológia folyóiratban. További fejlesztési lehetőségként jelezzük a kutatás-módszertani képzések folytatását, a specifikusabb kutatási módszerek megismerésére irányuló képzéseket, valamint a kutatási eredményeket összegző tanulmányok írását támogató „tudományos írásmű” kurzus folytatását.

Jegyzetek

- 1 Korábban megjelent írás módosított változata. Eredeti megjelenés: Romológia folyóirat, 10. sz.
- 2 A pályázat címe: Roma szakkollégiumok támogatása (KONV) / TÁMOP 4.1.1.D-12/2/KONV. A WHSz pályázata. A kutatásokat támogatja: TÁMOP 4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislöcki Henrik Szakkollégium szervezésében”.
- 3 54. § A felsőoktatási intézmény feladata a tantervi követelményeket meghaladó teljesítmény nyújtására képes, kiemelkedő képességű és hozzáállású, valamint a hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzetű hallgatók felkutatása, felismerése, és szakmai, tudományos, művészeti és sporttevékenységének elősegítése. A felsőoktatási intézmény önállóan vagy más felsőoktatási intézménnyel együttműködve tehetséggondozó és felzárkóztató rendszert, illetve programokat működtet: ennek keretében tudományos diákköröket, szakkollégiumokat, illetve roma szakkollégiumokat működtethet. Szakkollégiumokat, illetve roma szakkollégiumokat felsőoktatási intézménnyel együttműködve azok is létesíthetnek, akik felsőoktatási intézmény alapítására, fenntartására e törvény alapján jogosultak. A felsőoktatási intézmény mentorprogram keretében nyújt segítséget a hátrányos helyzetű hallgató tehetségének kibontakoztatásához (2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról).

- 4 A hátránykompenzáció mellett ezen szakkollégiumoknak az is céljuk, hogy a közösségük iránt felelősséget vállaló diplomások körét növeljék, ezért kiemelt feladatuknak tartják identitás erősítő programok szervezését. (Demeter, 2012:61) A roma szakkollégiumok esetében szintén ez tapasztalható: a hátránykompenzáció és a cigány, roma identitás fejlesztése egyaránt alapvető célként jelenik meg. (Varga, 2013:69)
- 5 Az összefoglalók olvashatók az alábbi helyen: Romológia, 10. szám.

Irodalomjegyzék

- Bordás Andrea–Ceglédi Tímea (2012): A debreceni szakkollégiumok mint a tudásmegosztó és tudásteremtő tanulóközösségek színterei. In: Dusa Á.–Kovács K.–Márkus Zs.–Nyüsti Sz.–Sörös A. (szerk.): *Egyetemi élethelyzetek. Ifjúságszociológiai tanulmányok II.* Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 9–52. http://campuslet.unideb.hu/dokumentumok/dok2012/Ellethelyzetek2_1_259.pdf (2015. 05. 20.)
- Demeter Endre (2012): Szakkollégiumok, a tehetség közege. *Felsőoktatási Műhely*, 2012/4. sz. 53–72. http://www.felvi.hu/pub_bin/dload/FeMu/2012_4/Felsooktatasi_Muhely_2012_4_53-72.pdf (2015. 05. 20.)
- Híves-Varga Aranka–Schäffer János (szerk., 2014): *Ablak a világra. Tanulmánykötet.* Wlislöck Henrik Szakkollégium, PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Romológiai Kutatóközpont, Pécs
- Forray R. Katalin (2012): Cigány diákok a felsőoktatásban. In: Kozma Tamás–Perjés István (szerk.): *Új kutatások a neveléstudományokban.* MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága–ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 285–298. http://www.eltereader.hu/media/2013/06/Uj_kutatasok_2011_opt.pdf (2015. 05. 20.)
- Forray R. Katalin (2013): Cigány diákok a felsőoktatásban. *Romológia folyóirat*, 1. sz. 8–22. http://romologiafolyoirat.pte.hu/?page_id=495 (2015. 05. 20.)
- Forray R. Katalin–Boros Julianna (2009): A cigány, roma tehetség gondozás intézményei. *Educatio*, 2. sz. 192–203.

<http://epa.oszk.hu/01500/01551/00048/pdf/607.pdf>
(2015. 05. 20.)

Jenei Teréz (2013): A nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium hallgatóinak kisebbségiidentitás-mintázatai. *Romológia folyóirat*, 1. sz. 120–123. http://romologia-folyoirat.pte.hu/?page_id=635 (2015. 05. 20.)

Orsós Anna (2013): A Wlisslocki Henrik Szakkollégium érintkezései, beilleszkedése a PTE rendszerébe. *Romológia folyóirat*, 1. sz. 72–85. http://romologiafolyoirat.pte.hu/?page_id=592 (2015. 05. 20.)

Varga Aranka (2013): Roma szakkollégium az oktatáspolitikában. *Romológia folyóirat*, 1. sz. 60–71. http://romologiafolyoirat.pte.hu/?page_id=584 (2015. 05. 20.)

Varga Aranka (2014a): Inkluzív szakkollégiumi közösség. *Iskolakultúra*, 2014/5. sz. 28–34. http://epa.oszk.hu/00000/00011/00185/pdf/EPA00011_iskolakultura_2014_5_028-034.pdf (2015. 05. 20.)

Varga Aranka (2014b): A pécsi Wlisslocki Henrik Szakkollégium mint inkluzív tudományos közösség. *Új Pedagógiai Szemle*, 2014/11–12. sz. 47–59. <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-pecsi-wlisslocki-henrik-szakkollegium-mint-inkluziv-tudomanyos-kozosseg> (2015. 05. 20.)

Egyéb dokumentumok

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100204.TV
(2015. 05. 20.)

A PTE Wlisslocki Henrik Szakkollégium Pedagógiai Programja. Pécs, 2013. <http://www.wlisslocki.tamop.pte.hu> (2015. 05. 20.)

Szakkollégiumi Charta (2011) <http://szakkoli.hu/oldal/szakkollegiumi-charta> (2015. 05. 20.)

LAKATOS SZILVIA

A hallgatói közösségi és szakmai programok megvalósítása

A projektelem ismertetése, célja

A projektelem célja, hogy a Wlislöcki Henrik Szakkollégium (továbbiakban WHSz) hallgatói megtanulják megosztani a megszerzett tudást és tapasztalatokat éppúgy egymással, mint környezetükkel, továbbá lehetőségük nyíljon olyan szemináriumokon részt venni, ahol szakemberektől tanulhatják meg a tudományos pályafutásuk eredményességéhez szükséges módszereket és szakirányú ismereteket. Ezért a program keretein belül törekedtünk olyan alkalmakat biztosítani számukra, ahol szakkollégiumi közösségben vagy szélesebb körben, esetlegesen hasonló témával foglalkozó szakemberek előtt adhatják elő kutatásaik eredményét, ezzel fejlesztve kommunikációs és előadói képességeiket is.

Szintén fontosnak tartottuk, hogy a hallgatók számára olyan fórumot is szervezzünk, ahol személyes élményeiket és nehézségeiket is meg tudják osztani egymással, miközben a sokszínű közösségi programok által a diákok identitástudata is erősödik. A közösségi programok tervezésekor szem előtt tartottuk, hogy a legkülönbözőbb kulturális értékeket hangsúlyozva, tematikusan ezen értékek köré szerveződjenek az egyes rendezvények, amelyek keretein belül többek között filmvetítések, koncerteken és táncházakon vehettek részt a szakkollégium tagjai a pályázatban vállaltak szerint.

Időtartam

A projektre való felkészülés már 2013 februárjában megkezdődött, tekintettel arra, hogy az előkészületek körültekintő tervezést igényeltek. A 3.6 Hallgatói közösségi és szakmai programok című projektelelem időtartama 2013 márciusától 2015 májusáig tartott, vagyis 5 egyetemi félévet ölelt fel. Ezalatt 23 alkalommal vehettek részt közösségi és szakmai programokon a hallgatók, ahol szemináriumok és tréningek keretében az érdeklődési körükhöz igazodó szakterületeket ismerhettek meg előadók és trénerek segítségével.

A bevontak köre

A projekt célcsoportja elsődlegesen a TÁMOP-4.1.1.D programba felvételi eljárást követően bevont hátrányos helyzetű, elsősorban cigány/roma származású ösztöndíjas hallgatókból állt. Fontosnak tartom kiemelni, hogy minden félévben jelentkezett nem cigány származású ösztöndíjas hallgató is. A különböző programjainkon a Wlilocki Henrik Szakkollégium ösztöndíjában nem részesülő tagjai szintén részt vettek. Az első félév során a mentorok aktív szervezői voltak a hétfévi közösségi programoknak, később azonban a mentori hálózatot átszervezték, aminek következtében néhány nagyon lelkes mentor vállalta a hétféteken való tevékeny részvételt.

A szakkollégium az ösztöndíjprogram ideje alatt törekedett arra, hogy találkozási lehetőséget és kapcsolódási pontokat biztosítson az egyetemi és az azon kívüli világ között, ez okból nélkülözhetetlen résztvevői voltak ezeknek az alkalmaknak – az egyetemen tanuló hallgatókon és az egyetemi oktatókon kívül – más külső (egyetemen kívüli) szakértők és olyan csoportok képviselői is, akik érdekeltek a projekt megvalósításában, és valamilyen módon szorosan kapcsolódnak az egyetemhez és a WHSz-hez is.

Megvalósult tevékenységek

A 3.6 Hallgatói közösségi és szakmai programot havonta egy alkalommal, péntektől vasárnapig tartó időszakokra terveztük. A programok témája a hallgatók igényeihez és érdeklődési köréhez igazodva, előzetes felmérések feldolgozását követően került meghatározásra. A programok vezetője minden alkalommal az adott terület szakértője volt.

A kitűzött céloknak megfelelően a cigány/roma hagyományokat és szokásokat felelevenítő, a cigány/roma identitástudatot erősítő, valamint a kulturális értékeket előtérbe helyező közösségi események (például filmvetítés, koncert, táncház, mozi, színház) a mentorokkal való közös szervezés eredményeképpen valósultak meg péntek és szombat esténként.

A havonta szervezett háromnapos hétvégéken az alábbi projektek kerültek megvalósításra: IKT-kompetenciafejlesztés (3.2 projektem), Kommunikáció (3.3 projektem), Tanulásmódszertan (3.4 projektem) és Önismeret-fejlesztés (3.5 projektem), továbbá szerepelt a Kutatásmódszertan, Demokráciára nevelés és a Karrier-tanácsadás. A hétvégéknek a pécsi Gandhi Gimnázium és Kollégium adott helyet, így a még középiskolai tanulmányaikat folytató, sok esetben továbbtanulást tervező cigány/roma származású diákokkal is megvalósítottunk közös programelemeket (2.5 projektem), emellett az önkéntes és társadalmi szerepvállalási feladatok ellátása egyaránt fontos részét képezte a programnak (3.7 projektem).

Sikerként könyvelhető el, hogy valamennyi szakmai és közösségi programon folyamatosan és aktívan részt vettek a Wlilocki Henrik Szakkollégium hallgatói.

A projektben alprojektvezetőként a közösségi és szakmai programok megszervezésében és lebonyolításában történő folyamatos részvétel, a hétvégéken való aktív jelenlét és az ehhez kapcsolódó szervezési és adminisztratív tennivalók elvégzése tartozott a feladataim közé, valamint a projektben dolgozó szakmai vezetővel és a kollégákkal való kapcsolattartás és folyamatos egyeztetés. A pályázatban vállalt feladatokkal összhangban rendszeresen megtörtént a cselekvési terv és a Gantt-diagram áttekintése, aktualizálása is.

A projekt időtartama alatt kiemelten fontos volt a kapcsolattartás a hétfégi programok előadóival és a mentorokkal a közösségi programok megtervezésébe és megvalósításába történő bevonásuk érdekében.

A félévenként tartott szakmai megbeszélések lebonyolítása során az előadókkal és trénerekkel közösen aktualizáltuk a hétfégék témáit, majd azt követően egyeztetjük a szakmai vezetéssel is a programokat. A harmadik félévtől a hétfégi programok tervezésében változás történt, elsőként a szakmai vezetéssel beszéltük át a félév témáit, és csak azt követően kerestünk a választott témakörhöz előadót vagy tréneret. Ez a stratégia több szempontból is hatékonyabbnak bizonyult, mert így nemcsak a hétfégi programok lettek változatosabbak, de a hallgatók választási lehetőségei is kibővültek. A diákok visszajelzése alapján megállapítható, hogy a változtatás egyben újítást is jelentett, amelyet ők is sikerként könyveltek el. A program gördülékeny menete érdekében a helyszínen felmerülő problémák, illetve az aktuális feladatok megoldásában való szerepvállalás is fontos volt.

A hétfégi programok zárásaként a résztvevőkkel minden alkalommal elégedettségi kérdőív kitöltésére került sor, amelyek a jelenléti ívek mellett a projektdokumentáció részét képezték.

Az általam összeállított kérdőíveket minden hétfégét követően kiértékeltem (ennek eredményeit a későbbiekben fejtem ki). Mindezeket figyelembe véve változtattam vagy egészítettem ki a közösségi programokat, a szakmai vezetéssel egyeztetve. Abban az esetben, ha a diákok több alkalommal igazolatlanul hiányoztak a hétfégékről, a szakmai vezető irányításával esetmegbeszéléseket tartottunk, melyeken magam is részt vettem.

A szakmai vezetéssel a megbeszéléseken a hétfégével kapcsolatos ügyek tárgyalása mellett rendszeresen sor került a hétfégék eseményeiről, pozitívumairól, esetleges negatív tapasztalatairól történő egyeztetésre is. Indokolt esetben a hétfégét követően rövid feljegyzés is készült a történetekről.

A Gandhi Gimnázium és Kollégium vezetésével történő személyes és telefonos kapcsolattartás mellett a szálláshelyek lefoglalása és az étkezések megszervezése, valamint az eszköz-

és teremigények felmérése és leadása is a feladataim közé tartozott.

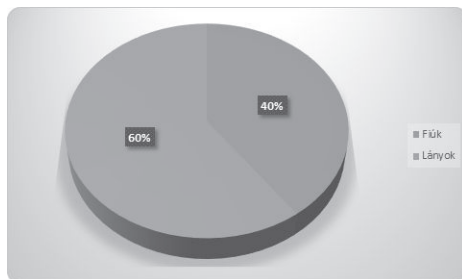
A projekten belül 2013 márciusától 2015 májusáig 23 alkalomra készítettünk programtervet, ezeket minden félév során aktualizáltunk.

A szakkollégiumi ösztöndíjas tagok toborzásában a program ideje alatt aktívan részt vettem, továbbá rendszeresen látogattam a szakkollégium által szervezett konferenciákat, minikonferenciákat, programokat, illetve részfeladatokat vállaltam a táborok szervezése körüli tennivalók ellátásában, a táborvezetővel történő egyeztetés után.

Első félév

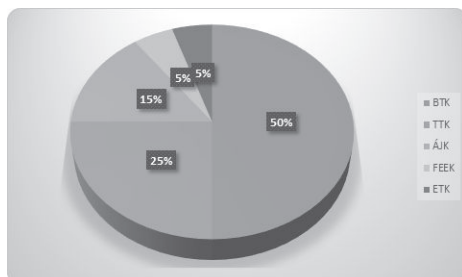
A projektelem első félévében 21 hallgató jelentkezett a szakkollégiumba. Az 1. ábrán látható, hogy ebből 8 fő (40%) fiú, 12 fő (60%) lány volt, sajnos a félév során 1 fő lemorzsolódott.

1. ábra. A WHSz-hallgatók nemek szerinti megoszlása

A 2. ábra ismerteti, hogy ebben az időszakban 5 egyetemi karról jártak a szakkollégiumba a hallgatók, akiknek több mint fele a Bölcsészettudományi Karon tanult, de viszonylag nagy számban érkeztek a Természettudományi Karról a hagyományos képzésben részt vevő, alap- és mesterszakos hallgatók is.

2. ábra. A WSHz-hallgatók karok szerinti megoszlása

1. táblázat. A WSHz első féléves szakmai programja
(Forrás: saját szerkesztés)

	Péntek	Szombat	Vasárnap
2013. március 8–10.	Adminisztratív feladatok	Csapatépítő tréning	Csapatépítő tréning
2013. április 12–14.	Toborzás/önkéntesség Tanulásmódszertan tréning	Tanulásmódszertan tréning Kommunikációs tréning	IKT-kompetencia-fejlesztés
2013. május 10–12.	II. Romológus konferencia	Tanulásmódszertan tréning	Tanulásmódszertan tréning Kommunikációs tréning
2013. június 14–16.	Kutatásmódszertan tréning	Kutatásmódszertan tréning	IKT-kompetencia-fejlesztés

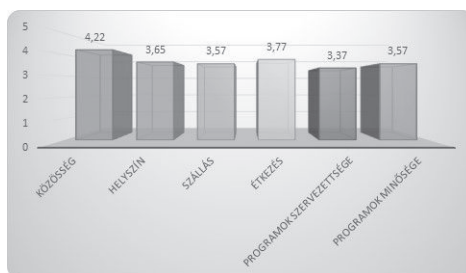
Az első félévben az 1. táblázatban látható programok, tréningek szervezésében vettem részt. Az előadókkal helyszínt és időpontot egyeztettem, valamint megterveztem a pontos időbeosztást.

Legfőbb feladatomban a szakkollégiumi hétvégék és esti közösségi események megszervezése volt. Az identitást erősítő közösségi program részeként a – cigányzenét is játszó – Pécsi Fiúk zenekar fellépésére is sor került a cigány/roma kultúra ápolása érdekében.

Emellett szakmai beszélgetéseket is szerveztünk, amelyek során a hallgatók kötetlen beszélgetést folytathattak az előadókkal. A meghívottak között szerepelt Beck Zoltán zenész, illetve WSHz-mentor és Pörös Béla történelemtanár-népművelő is. A mentorokkal közösen szabadidős tevékenységként több alkalommal csapatépítő-közösségi játékokkal töltöttük el a szombat estéket.

Májusban sor került a nagyon jó hangulatú Romológia Szakest megtartására.

3. ábra. Az 1. félévben a WHSz-hallgatók által adott értékelések a kérdőív alapján

A hétvégéket a szakkollégisták kérdőív kitöltésével zárták, amelyben 6 szempontot kellett értékelniük egy 1-től 5-ig terjedő skálán. Az első félévre vonatkozóan a 3. ábrán látható átlagértékek születtek.

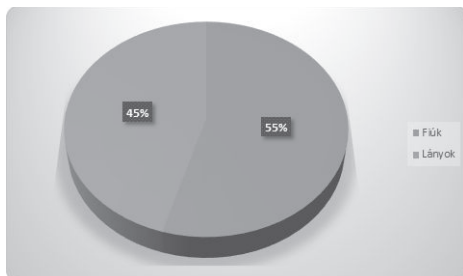
A diagram, amely a hallgatói kérdőívek eredményeinek összegzését ábrázolja, tükrözi a szakkollégisták közösséggel való elégedettségét. A program kezdetén szükségesnek éreztük felmérni, hogy melyek azok a tevékenységek, amelyeket a szakkollégisták szívesen végeznek a közösségi programokon.

A kérdőívek nyitott kérdéseire adott válaszok alapján egyértelművé vált, hogy rugalmasabb időbeosztást igényelnének a hallgatók, és több szabadtéri programot szeretnének megvalósítani a szakkollégiumi hétvégék során. A fenti hallgatói visszajelzéseket figyelembe vettük a következő félévben a közösségi programok tervezése folyamán.

Második félév

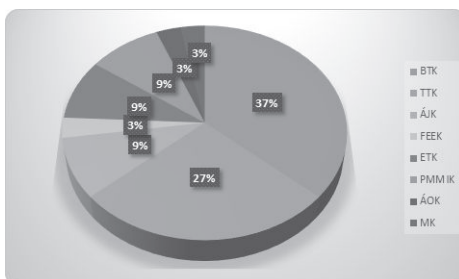
A második félév szeptemberében a szakkollégium hallgatóinak létszáma 14 fő volt, azonban a szakkollégisták száma a következő hónapokban több mint kétszeresére emelkedett az előző hónaphoz képest, így már 37 hallgató látogatta a hétvégi programokat. Ahogy a 4. ábra mutatja, elsősorban a fiú hallgatók száma növekedett 55%-ra (18 fő), a lány hallgatók aránya pedig 45%-ra csökkent (15 fő).

4. ábra. A WHSz-hallgatók nemek szerinti megoszlása

A WHSz-hallgatók karok szerinti megoszlása című 5. ábra tükrözi, hogy a bölcsészet- és a természettudományi karos hallgatók tették ki a szakkollégium létszámának több mint felét, de ebben a félévben csatlakozott hozzánk 1-1 orvosi és művészeti, valamint 3 műszaki karos hallgató is, aminek köszönhetően színesebbé vált a hallgatói közösség.

5. ábra. A WHSz-hallgatók karok szerinti megoszlása

A második félévben folytattuk az előző szemeszterben megkezdett tevékenységeket, valamint sor került új foglalkozások, programok megvalósítására, amelyeket a 2. táblázat mutat be.

2. táblázat. (Forrás: saját szerkesztés)

	Péntek	Szombat	Vasárnap
2013. szeptember 13–15.	Toborzás/önkéntesség Kommunikációs tréning	Kommunikációs tréning	Tanulásmódszertan tréning Kommunikációs tréning
2013. október 4–6.	Csapatépítő tréning	Csapatépítő tréning	A portfólió bemutatása Tanulásmódszertan tréning
2013. november 8–10.	Kommunikációs tréning Kutatásmódszertan tréning	Antirasszista munkacsoport Kutatásmódszertan Önismereti foglalkozás	IKT-kompetencia-fejlesztés Kutatásmódszertan tréning
2013. november 29.– december 1.	Közös program a Gandhi Gimnázium diákjaival	Tanulásmódszertan tréning IKT-kompetencia-fejlesztés	Tanulásmódszertan tréning Kommunikációs tréning
2014. január 24–26.	Interaktív program az ózdi alkotásközpontú szociális, integrációs modellről	Konfliktuskezelői tréning Tanulásmódszertan tréning	Konfliktuskezelő tréning IKT-kompetencia-fejlesztés

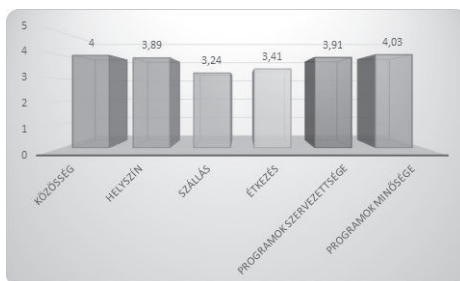
A hallgatók számára szervezett szakkollégiumi hétvégén kulturális, identitást erősítő programként cigány táncházat szerveztünk, amelyet a Kanizsa Csillagai együttes vezetője, Horváth Zoltán vezetett, az együttes koncertjét követően.

A hallgatóknak ebben a félévben is lehetőségük nyílt szakmai beszélgetésre a közösségi program keretein belül, ezúttal Békési Andreát, a pályázat szakmai vezetőjét látták vendégül szakkollégistáink.

Szabadidős közösségi tevékenységként többször játszottunk csapatépítő játékokat, valamint az ünnepek közeledtével, a november 29-i hétvégén ajándékozást tartottunk, és ezen a hétvégén ismételten táncházat is szerveztünk.

Decemberben részt vettünk a Segítség, komolyzene! című programon, amely a Kodály Központban került megrendezésre, illetve ebben a hónapban a Zágrábi Egyetem Varasdon működő Tanárképző Intézetébe is lehetőségünk volt ellátogatni, ahol betekintést nyerhettünk az intézmény kollégáinak munkájába.

6. ábra. A 2. félévben a WHSz-hallgatók által adott értékelések a kérdőív alapján

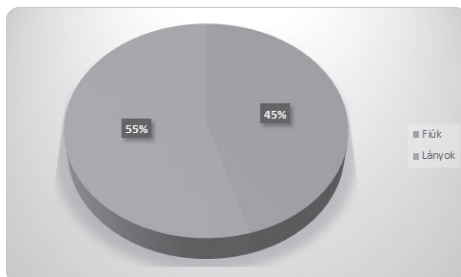

Ahogy a 6. ábra mutatja, a második félévben javultak a közösség által adott értékelések, köszönhetően annak a ténynek, hogy a programok szervezése során figyelembe vettük a hallgatói visszajelzéseket. A zenés programok nagymértékben elnyerték a projektbe bevont tagok tetszését, azonban a szöveges értékelésekben megemlítették, hogy a jövőben szeretnének sportprogramokon részt venni. Jelen félévben is sor került eszmegbeszélésre. 2014. január 24-én Bódis Kriszta dokumentumfilmes meghívott előadó vezetésével a hallgatók részt vehettek egy interaktív programon, amelynek keretében megismerhették az ózdi alkotásközpontú szociális integrációs modellt.

Harmadik félév

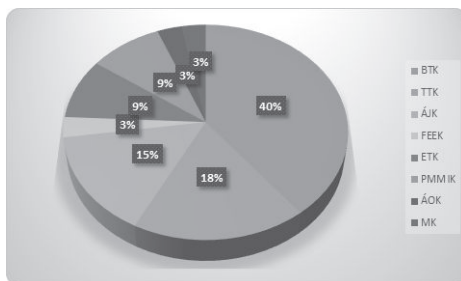
A harmadik félévben a hallgatók száma továbbra is 33 fő maradt, ugyanakkor a nemek aránya felcserélődött, ahogy ezt a 7. ábra is bemutatja: a lányok aránya 55% (18 fő), a fiúk aránya 45% (15 fő).

7. ábra. A WHSz-hallgatók nemek szerinti megoszlása

Ebben a félévben – ahogy a hallgatók karok szerinti megoszlását mutató 8. ábrán is látszik – a legtöbb hallgató továbbra is a Bölcsészettudományi Karról látogatja a szakkollégiumot, azonban a Természettudományi Karra járó hallgatók létszáma megfogyatkozott. Ennek ellenére az összlétszám nem csökkent, mivel csatlakozott hozzánk egy újabb bölcsészeti- és két jogtudományi karról érkező hallgató.

8. ábra. A WHSz-hallgatók karok szerinti megoszlása

A harmadik félévben a közösség egyes tagjai között konfliktusok alakultak ki, amelyek feloldása érdekében közösségépítő tréninget szerveztünk. A helyszín a szokásostól eltérően nem a Gandhi Gimnázium kollégiuma volt, hanem az orfűi Ifjúsági Szállás. Sor került közös szabályok alkotására, amelyek kialakításában Varga Aranka, a szakkollégium vezető tanára segített, például a konfliktusok feloldása érdekében.

A napközbeni programok, tréningek megszervezése ebben a félévben is az én feladataim közé tartozott. Tartalmuk a 3. táblázatban olvasható.

3. táblázat. (Forrás: saját szerkesztés)

	Péntek	Szombat	Vasárnap
2014. február 14–16.	Nyelvhelyesség Közösségépítő tréning	Közösségépítő tréning	Közösségépítő tréning
2014. március 21–23.	Hálózati találkozó a Kaposvári Roma Szakkollégium tagjaival Romológia	Tanulásmódszertan tréning	Önkéntesség tréning
2014. április 25–27.	III. Romológus Konferencia	III. Romológus Konferencia	Önkéntesség/toborzás Aktuális ügyek Hogy tesz a drog droiddá? – előadás
2014. május 9–11.	Romológia vetélkedő	Tanulásmódszertan tréning Demokráciára nevelés IKT-kompetencia- fejlesztés Tudományos írás tréning Kommunikációs tréning	Minikonferencia
2014. június 20–22.	Tábor	Tábor	Tábor

A szakkollégiumi hétvégeket záró kérdőívek visszajelzései alapján a projekt harmadik félévében változatosabb közösségi programokat sikerült szervezni a hétfői estékre.

A hallgatók több vendéggel is folytathattak szakmai beszélgetést. Meghívottaink között szerepelt Ács város polgármestere, Lakatos Béla, akitől a polgármesteri feladatok nehézségeiről kérdezhettek. Vendégünként köszönhetjük Solymosi Imre szociálpolitikust is, akivel a politikáról és az esélyegyenlőségről beszélgettek a hallgatók.

Identitáserősítő közösségi programként ezúttal egy, a roma kultúráról szóló filmet tekinthettek meg a szakkollégistáink, amelyet a mentorok választottak ki, majd az ezt követő beszélgetést is ők moderálták.

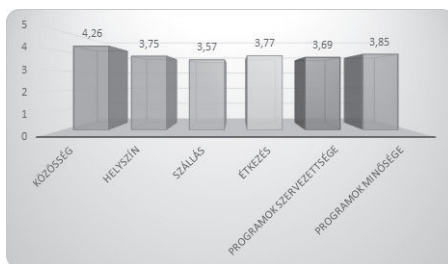
Szabadidős tevékenységként továbbra is közösségépítő játékokat játszottunk, valamint a nyár közeledtével szalonnasütésre került sor.

Ebben a félévben a romológia szakos hallgatók romológia témakörben interaktív tréninget tartottak a más szakokon ta-

nuló szakkollégisták számára, és megvalósításra került Varga Aranka szakkollégium-vezető tanár és Trendl Fanni WHSz szakmai vezetőségi tag koordinálásával a romológia vetélkedő.

Májusban a Somnakaj, novemberben az Illaberek című színházi előadáson voltunk Budapesten. A hallgatók minikonferencia során mutathatták be kutatási eredményeiket. Továbbá a júniusi hétvégénk is külső helyszínen, a balaton-fenyvesi táborban zajlott le, ahogy az előző évben is eltérő helyszínen, Sellyén táboroztunk.

9. ábra. A 3. félévben a WHSz-hallgatók által adott értékelések a kérdőív alapján

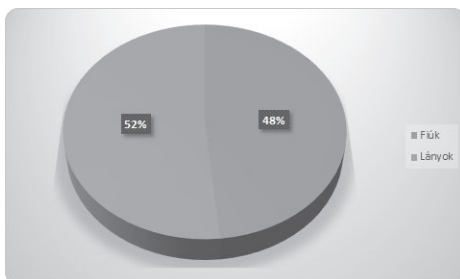

A harmadik félévben, ahogy a 9. ábrán látszik, a hallgatók leginkább a WHSz közösségével voltak megelégedve, és ahogy mindig, a programok minősége ismét jó értékelést kapott. Szinte az összes hallgató megemlítette a kérdőívben, hogy kifejezetten jól érezték magukat az esti közös beszélgetéseken, a szabadtéri foglalkozások közben, ugyanakkor sokan írták, hogy gyakrabban tarthatnánk a Gandhi Gimnázium kollégiumán kívül eső programokat, például kirándulást.

Negyedik félév

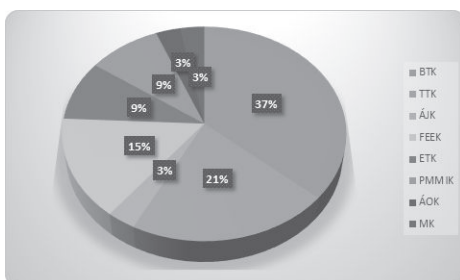
A negyedik félévre a hallgatók létszáma két fővel csökkent, így 31 fő látogatta a szakkollégiumot. A 10. ábrán látható, hogy a lányok (17 fő, 52%) és a fiúk (15 fő, 48%) aránya ezúttal sem változott jelentős mértékben.

10. ábra. A WHSz-hallgatók nemek szerinti megoszlása

A projektben részt vevő hallgatók létszáma egy fővel, a Művészeti Karon tanuló diákkal csökkent a negyedik félévre, ennek ellenére a szakkollégiumi hallgatók karok szerinti megoszlását jellemző változatosság továbbra is fennmaradt, amit a 11. ábra szemléltet.

11. ábra. A WHSz-hallgatók karok szerinti megoszlása

A negyedik félévben, ahogyan a 4. táblázatból látjuk, több napközbeni tevékenység, programlehetőség állt a szakkollégisták rendelkezésére, mint az eddigi félévek során, a programok szervezéséért továbbra is én voltam a felelős. A hallgatók – az egyre több tevékenység ellenére – ezeken a hétvégeken szintén részt vehettek a közösségépítő programokon.

4. táblázat. (Forrás: saját szerkesztés)

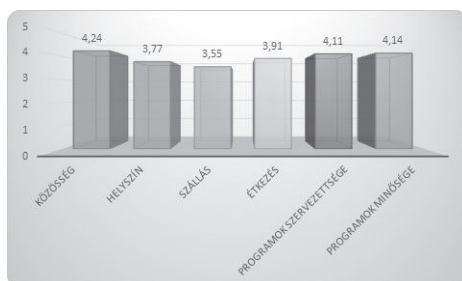
	Péntek	Szombat	Vasárnap
2014. szeptember 12–14.	Személyes elbeszélgetés a hallgatókkal Playback Színház	Hallgatói portfólió ismertetése Tutori–hallgatói összejövetel Tájékoztató a hallgatói tudományos kutatói pályázatokról Önkéntességegyeztető találkozó Mentori rendszer ismertetése	Sportprogram
2014. október 17–19.	Ráhangelődés WHSz-közygylés	Közösségi-szakmai/hálózatossodás Tematikus workshopok	Sportprogram
2014. november 14–16.	Ráhangelődés	Tudományos írás Tudományos kutatás IKT-kompetencia-fejlesztés Karrier-tanácsadás Tanulásmódszertan	Sportprogram
2014. december 5–7.	Ráhangelődés	Tudományos írás Tudományos kutatás IKT-kompetencia-fejlesztés Karrier-tanácsadás Tanulásmódszertan	Sportprogram
2015. január 23–25.	Ráhangelő feladatok az Amrita-találkozóra	Prezentáció az Amrita OBK Egyesületről és az Amrita-kutatásról Projektmunka	Kerekasztal-beszélgetés

Vendégünk láttuk ebben a félévben Bognár Csabát, a Playback Színház egyik tagját, akivel a hallgatók kötetlen beszélgetést folytathattak munkásságáról, és kipróbálhatták magukat a színészet világában, hiszen Csaba segítségével a szakkollégisták színpadra vitték emlékeiket, amit az utolsó félév zárórendezvényén előadtak. Meghívtuk Heindl Péter történelemtanár-jogászt az egyik hétvégénkre, ahol a közösségi program keretein belül beszélgettünk a szakkollégistákkal a társadalmi aktivitás fontosságáról. Egy további hétvégén – a kötetlen beszélgetéseket folytatva – Kovács Teréz szociológus tartott előadást „A cserdi csoda” címmel. Közösségi programként Szociopolyt játszottak Mész Tímea és Bacskai Zsófia mentor vezetésével.

A diákok nemcsak előadásokon és beszélgetéseken vettek részt, hanem játékos vetélkedőkre is sor került a hétvégék során. Példaként említhető a „Ki tud többet Pécsről és lakóiról?” városismereti és romológia témájú játékos vetélkedő.

A januári hétvégén a szakkollégisták bevonásával megrendezésre került az Amrita Nostalgia Találkozó, ahol a fiatalok megismerhettek egy 15-20 évvel ezelőtti a WHSz-hez hasonlóan működő közösséget. A találkozó utolsó estéje egy zenés programmal zárult.

12. ábra. A 4. félévben a WHSz-hallgatók által adott értékelések a kérdőív alapján

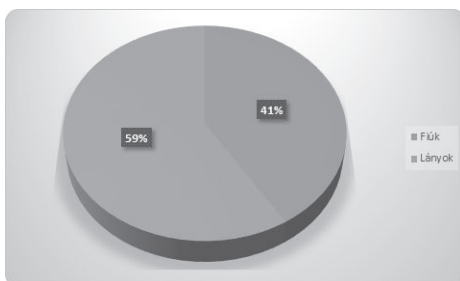

A negyedik félévben a kérdőívek alapján készített 12. ábrán az látszik, hogy ebben az időszakban majdnem minden esetben jobb értékelést kaptunk, mint a korábbi félévek során. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy egyre összeszokottabbá vált a közösség, másrészt az előző félévek tapasztalatainak figyelembevételével még eredményesebbé tettük a hétvégéket. A szöveges értékelések alapján többek között a hangulatot és a meghívott vendégek előadásait értékelték a legjobbnak. A szakkollégisták egy része időnként megterhelőnek érezte a napközbeni tréningeket, és az adott helyszínnel sem voltak minden esetben teljes mértékben megelégedve, azonban a szabályokat betarthatónak látták.

Ötödik félév

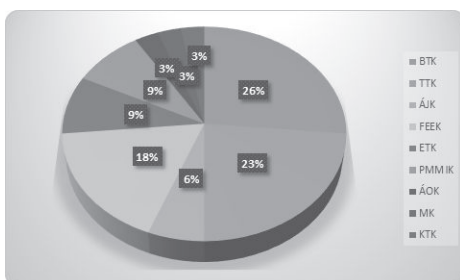
Az ötödik és egyben utolsó félévre lett a legmagasabb a szak-kollégiumi létszám. A 13. ábrán láthatók szerint az ekkor már 34 fős közösség 20 lányból (59%) és 14 fiúból (41%) állt.

13. ábra. A WHSz-hallgatók nemek szerinti megoszlása az ötödik félévben

A kari megoszlás erre a félévre vált teljessé, hiszen a Pécsi Tudományegyetem minden pécsi karáról csatlakozott hozzánk hallgató, amit a 14. ábra szemléltet.

14. ábra. A WHSz-hallgatók karok szerinti megoszlása

5. táblázat. (Forrás: saját szerkesztés)

	Péntek	Szombat	Vasárnap
2015. február 13–15.	Demokráciára nevelés tréning Személyes vállalások egyeztetése	„We are the world” közös éneklés Demokráciára nevelés tréning	Demokráciára nevelés tréning
2015. március 20–22.	Ráhangelődés	AJKP pályorientációs program Karrier-tanácsadás Tanulásmódszertan	Tudományos írás Tudományos kutatás IKT-kompetencia-fejlesztés Sportprogram
2015. április 17–19.	Ráhangelődés	Tudományos írás Tudományos kutatás IKT-kompetencia-fejlesztés Karrier-tanácsadás Tanulásmódszertan	Felkészülés a zárórendezvényre
2015. május 8–10.	WHSz-zárórendezvény	IV. Romológus Konferencia	Konzultáció

Az ötödik és egyben utolsó félévben is nagy hangsúlyt fektetünk a közösségi programokra. Februárban a Gandhi Gimnázium tanulóival közösen szerveztünk farsangi programot.

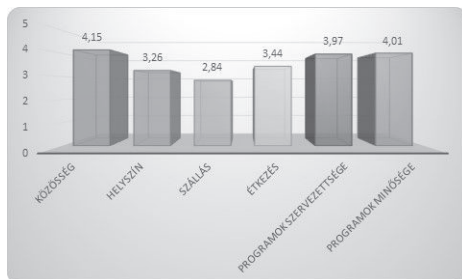
Ebben a félévben sokat készültünk a zárórendezvényre, illetve sok figyelmet fordítottunk a „We are the world” című, beás nyelven előadott dal gyakorlására, amit a hallgatók egy stúdiófelvételen is elénekeltek.

Szintén az ötödik félévben került sor a Gandhi Gimnázium és Kollégiumban megrendezett táncházra, ahol Mihálovics Zsolt és zenekara zenélt. Ezen a rendezvényen a szakkollégisták cigány tánctudásukat is megmutathatták.

Szakmai közösségi programként kerekasztal-beszélgetést szerveztem A WHSz jövője címmel, ahol Orsós Anna, a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék vezetője moderálta az eseményt.

Fontos szempont volt számunkra, hogy erősítsük a szakkollégisták identitását, így az aktuális ünnepekre és az ahhoz kapcsolódó hagyományokra nagy hangsúlyt fektettünk. A félévet kulturális esttel zártuk, amelyen a szalántai Cserhájá Cigány Hagyományőrző Néptáncgyűttes lépett fel.

15. ábra. Az 5. félévben a WHSz-hallgatók által adott értékelések a kérdőív alapján

Az utolsó félévben néhány szempontonál romlott az értékelés átlaga (lásd 15. ábra). Ennek ellenére úgy gondolom, hogy az esti közösségi programok jó hangulatban és tartalmasan teltek.

A zárórendezvényre és a program végére való tekintettel a szakkollégisták több teret és szabadságot kaptak a hétvégék folyamán, amit pozitívan értékelték a visszajelzések alapján.

Az elmúlt 5 félévben a Wlislócki Henrik Szakkollégium programja a felvételt nyert hallgatóknak jó lehetőség volt arra, hogy szakmailag fejlődjenek. A szakmai beszélgetések, tréningek, kutatások hozzájárultak ahhoz, hogy akár az egyetemi életben, akár a munka világában megállják majd a helyüket. A közösségi programoknak is fontos szerep jutott, hiszen ezáltal erősítettük identitásukat, ápolhatták, illetve közelebb kerülhettek a cigány/roma kultúrához, hagyományokhoz, valamint segített nekik abban, hogy egy sokszínű közösségbe könnyedén beilleszkedjenek.

Véleményem szerint a WHSz lehetőséget biztosított arra, hogy a szakkollégisták bővítsék kapcsolati tőkéjüket, és a jövőben ezeket a sikeresség útján működtetni tudják.

Értékek

A projekt megvalósításakor igyekeztünk bizonyos értékeket a tevékenységrendszeren keresztül kiemelten közvetíteni a hallgatók felé.

A szakkollégium fontos értéknek tekintette a szolidaritást, mely mindvégig megjelent a tevékenységek szervezésénél, illetve megvalósításánál. A kölcsönös segítségnyújtás az egységes szakmai célnak köszönhetően fokozatosan kialakult a szakkollégisták között. Bár kezdetben a szakkollégisták kizárólag saját elképzeléseiket és igényeiket próbálták érvényesíteni a közösségi programok kialakításakor, lépésről lépésre haladva lassan összehangolódtak a különböző nézőpontok. Később az eredményorientáltság és egymásrautaltság következményeként az eltérő vélemények és nézetek egymást kiegészítve egységes törekvéssé formálódtak. Az utolsó közös hétvégéken már sikerült úgy összeállítani a programtervet, hogy az egyéni érdek helyett a csoportérdek vált dominánssá.

Az egyetemisták számára kezdetben az is nehézknek bizonyult, hogy betartsák a gimnázium kollégiumának szabályait, amely a program helyszínéül szolgált. Talán ennek következtében az ösztöndíjasok úgy érezhették, hogy szabadságukban valamelyest korlátozva vannak.

Később az ösztöndíjprogram előrehaladtával az egyetemisták jobban alkalmazkodtak a szakkollégium belső szabályaihoz, illetve azokhoz az elvárásokhoz, amik az egyetemen megszokottak voltak számukra (foglalkozásokon, előadásokon, hétvégi programokon való megjelenés, elvállalt feladatok elvégzése stb.). A program végére már egyértelműen betarthatónak ítélték a hétvégi szabályokat.

A társadalompolitika által fontosnak tartott alapvető értékek egyike az emberi méltóság, amely bár „axiomatikus jelentőséggel bír a kortárs etikai és politikai gondolkodásban”,¹ mégis az arra „való hivatkozás nagyon is ellentétes következtetések levonására ad lehetőséget”.² Azonban ha a jog kontextusába helyezzük az emberi méltóság – értékesség – fogalmi megközelítését, normatív értelmet nyer. A programban részt vevő hallgatók felé ily módon egyfajta elvárás volt, hogy próbálják meg elsajátítani azt a nézetet, amely az emberi méltó-

ságot és annak védelmét velünk született jognak tekinti, és ne pusztán biológiai, materiális, hanem tisztán normatív-jogi értelemben is tanulják meg értelmezni, és feltételeinek teljesülését a gyakorlatba ültetve alkalmazni.

Az egyes programelemek segítségével arra ösztönöztük a szakkollégistákat, hogy személyiségük szabad érvényesítését kizárólag a mások személyiségi és egyéb alapvető jogainak tiszteletben tartásával, annak korlátozása nélkül valósítsák meg, egymást nem gátolva az önérvényesítés folyamatában.

A demokratikus érdekérvényesítés az az érték, amelynek jelentősége és érvényesülésének módja a tevékenységrendszeren keresztül, vagyis leginkább gyakorlati úton tudott megvalósulni. Az a tény, hogy már az érdekérvényesítés definiálása eleve nehézségekbe ütközik – minthogy „egyik társadalomtudományi diszciplína sem tudott egységes, széleskörűen elfogadott definíciót alkotni a fogalomra”,³ amelynek legfőbb oka az érdekérvényesítés országonkénti hagyományainak eltérése –, valamelyest a szakkollégisták hozzáállásában is tükröződött, még ha nem is tudatosan építették fel álláspontjaikat. A program és az egyes programelemek kötelező jellege kezdetben ellenállást váltott ki a hallgatókból, amely néhány esetben passzivitásba fordult át. A stratégiaváltás után a közösségi programokat demokratikus módon, az egyéni érdekérvényesítés kölcsönös tiszteletben tartásával állítottuk össze és szerveztük meg. A diákok egyre aktívabbá és tudatosabbá váltak véleményük hangoztatásakor és kötelezettségeik teljesítésekor.

A szakkollégisták társaik otthonról hozott kulturális értékeit fogadták el a leghamarabb és legkönnyebben. Törekedtek arra, hogy mélységeiben is megismerjék egymást, minél többet tudjanak meg és mutassanak meg az otthonról hozott értékeikről. Ebben a közegben mindenki bátran felvállalhatta önmagát, a közösséget, amelyben nevelkedett és tanult, illetve az életközösséget, amelyben olyan értékeket kapott, amiket el kell fogadni és figyelembe kell venni bármilyen közösségben, hiszen ez az, ami változatossá teszi a kultúrát.⁴

A multikulturalizmus, mint az elkülönülő kultúrák együttélése, vagyis egymás mellettsége és egymásra hatása,⁵ lehetőségeket és veszélyeket egyaránt magában hordozó társadalmi jelenség. Aktualitásánál és történetiségénél fogva elengedhetetlen,

hogy „a lehető legszélesebb körben – a társadalom legkülönbözőbb területein – vizsgálják és tárják fel a sokféle kultúra egymásra hatásának társadalmi szempontból ideális lehetőségeit”.⁶

A Wlislócki Henrik Szakkollégium szociális hátrányokkal és előítéletekkel övezett csoport tagjai számára különösen fontos, hogy a multikulturalizmus eszméjével, vagyis eredetével és típusaival kapcsolatos ismereteiket elmélyítsék. Ez egyrészt fontos egyéni szinten, hogy képessé váljanak identitásukat több kultúrában meghatározni, másrészt társadalmi szinten, hogy mindezt képessé váljanak artikulálni és a többségi társadalom felé kommunikálni. Emellett a programba bevont diákok fokozatosan kialakuló közössége a multikulturalizmus mikroszinten történő érvényesüléseként is felfogható, ahol a cigány nyelvek (beás, romani) vagy a cigány hagyományok értékei éppúgy érvényesültek, mint a magyar nyelv sokszínűsége és a többségi társadalom kulturális értékei.

Ezzel szoros összefüggésben az antirasszizmussal foglalkozó diskurzusok szintén megjelentek a szakkollégisták körében az egyes közösségi programok során. A beszélgetéseken részt vevők fontosnak tartották, hogy megosszák egymással pozitív és negatív tapasztalataikat, amit a többségi társadalom részéről szenvedtek el. A kollégiumi célkitűzések szempontjából pedig fontos volt, hogy a hallgatók az antirasszizmust különböző narratívájú megközelítések által is megismerjék, és ne csak saját tapasztalataik által tanulják meg értelmezni azt.⁷

Összegzés

A tapasztalatok az mutatják, hogy a Wlislócki Henrik Szakkollégium elmúlt 5 félévének programjaiban részt vevő hallgatóknak lehetőségük nyílt arra, hogy szakmailag fejlődjenek, kiszélesítsék látókörüket, és olyan alapvető értékeket sajátítsanak el, amelyek egyéni és társadalmi szinten is fontosak lehetnek érvényesülésük és szakmai előrelépésük szempontjából. A tréningek, kutatások és szakmai beszélgetések hozzájárultak ahhoz, hogy az egyes területeken megalapozzák szakmai nézőpontjukat és rálátásukat, ami hozzájárulhat egyetemi tanulmányaik és előrehaladásuk sikerességéhez.

A közösségi programok segítették őket identitásuk megerősítésében, elmélyíthették ismereteiket, és közelebb kerülhettek a cigány/roma kultúrához és hagyományokhoz, emellett kommunikációs és szociális készségeik is fejlődtek a sokszínű közösségben történő közös munka és beszélgetések által.

Úgy gondolom, hogy a kezdeti nehézségek ellenére a félévek során egyre szervezettebb és változatosabb programokat sikerült megvalósítanunk, és a diákok egyre aktívabban vettek részt a hétvégéken. Hétvégéről hétvégére egy egyre összehozottabb, összetartóbb társasággal dolgozhattunk együtt, akik nyitottak voltak az új nézetek megismerésére és a közvetített értékek befogadására.

A kiértékelte kérdőívek és a szakkollégium tagjainak személyes visszajelzései alapján is indokolt a program jövőbeni folytatása.

Jegyzetek

- 1 Balázs Zoltán: Emberi méltóság.
- 2 Ua.
- 3 http://phd.lib.uni-corvinus.hu/335/1/kegler_adam.pdf. Kéglér Ádám: Érdekérvényesítés az Európai Unióban. PhD-értekezés, Budapest, 2008
- 4 <http://epa.oszk.hu/00100/00188/00047/pdf/131209.pdf>. Banczerowski Janusz: A család fogalma a világ magyar nyelvi képeiben (egy kérdőíves anyag tükrében). Az ELTE BTK Nyelvészeti Doktori Iskola Szláv Nyelvészeti Programjának keretében 2005-ben tartott, A világ nyelvi képeinek az elmélete című tantárgy foglalkozásain született tanulmány.
- 5 <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>. Varga Aranka: Multikulturalizmus – inkluzív oktatási rendszer. In: Ismeretek a romológia alapképzés szakhoz.
- 6 Uo., pp. 146
- 7 Mindebben nagy segítség volt a Romológia folyóirat e témának szentelt 4–5. száma.

Internetes hivatkozások

<http://jesz.ajk.elte.hu/balazs24.html> (2015. 06. 28.)

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/335/1/kegler_adam.pdf (2015. 06. 28.)

<http://epa.oszk.hu/00100/00188/00047/pdf/131209.pdf> (2015. 06. 28.)

<http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf> (2015. 06. 28.)

http://romologiafolyoirat.pte.hu/?page_id=829 (2015. 06. 28.)

Tanulásmódszertan mint a közösségi hétvégék egyik eleme

I. A projektelem ismertetése

A projektelem neve: 3.4 Tanulásmódszertan

Cél volt, hogy a hallgatók megtanuljanak tanulni, megismerjék, hogy a szellemi képességek fejleszthetők, és a tanulási képesség megmunkálható, a tanulás számos összetevője tanítható; szerezzenek tapasztalatokat arról, hogy a különféle tanulási technikák használatával hatékony, időtakarékos, szórakoztató és örömteli tanulásra nyílik lehetőség, és legyenek képesek tanulás-módszertani fogások beépítésére és alkalmazására saját tanulmányaik során.

Időtartam: Az eredeti elképzelések szerint 50 órára tervezett kurzust – a hallgatói visszajelzések alapján – a projekt szakmai vezetése további 50 órával megnövelte. 2 éven keresztül, 2013. áprilistól 2015. áprilisig volt lehetőségem részt venni a szakkollégium munkájában, összesen 15 alkalommal.

A bevontak köre (célcsoport, megvalósítók): WHSz-szakkollégisták – a jelenléti ívek szerint.

A megvalósult tevékenységek kronologikus leírása:

- Bevezetés, problémagyűjtés, motiváció. Tanulási szokások.
- A tanulás külső és belső feltételei.
- A tanulási képességek fejlesztése: figyelem, beszéd.
- A tanulási képességek fejlesztése: olvasás, emlékezet.
- Tanulási módszerek, technikák.

- Előadások és a szakirodalom jegyzetelése, lényegkiemelési technikák.
- Aktív tanulás – a koncentráció, a megértés és a kérdések szerepe a tanulásban.
- Vizsgára, ZH-ra való felkészülés technikái.

A metakognícióra folyamatosan hangsúlyt fektettem, mindenkor hangsúlyoztam a gyakorlatok célját, és tudatosítottam bennük a hasznosítási lehetőségeket is.

A tanulás-módszertani órákon saját élményű, résztvevői tanulás történt. A tanítási stratégia alapja a képességfejlesztő tevékenységi rendszer volt. Ezen azt értettük, hogy a foglalkozások cselekvő főszereplője nem a tanár, hanem minden hallgató, saját maga számára. Az alkalmazott módszerek: beszélgetés, forrásfeldolgozás, tesztek, egyéni, páros és csoportmunka. A modul elején a hallgatók az elvárásaikat így fogalmazták meg:

Mit várok a Tanulásmódszertan modultól?

- Az egyetemi évek során hasznomra fog válni, ami itt elhangzik. Némi érdekességet is várok.
- Ne legyen unalmas, és használhatóságot várok az elvégzése után.
- Érdekes feladatokat, szakirodalmi elérhetőségeket.
- Jobb, újabb módszereim is legyenek, hatékonyabb, eredményesebb legyen a tanulásom.
- Azt várom, hogy segítsen abban, hogy bizonyos képességekben (amikben hiányosságaim vannak) fejlődni tudjak.
- Minél több tippet kapjak arra vonatkozóan, hogy egyszerűbb legyen egy vizsgaidőszak, illetve a későbbiekben az itt megszerzett tudást kamatoztathassam.
- Azt, hogy minél jobban fel tudjak készülni a vizsgáimra, elpazarolt idő nélkül.
- Taktikákat várok az órákra való felkészüléshez.
- A tanulásom megkönnyítését, hasznos praktikákat, gyakorlatokat.
- Azt szeretném, hogy a legnagyobb szinten űzzem a tanulást.

- Azt várom, hogy ne legyen unalmas.
- Azt várom, hogy olyan képességeket fejlesszen, amelyeket ténylegesen hasznosítani tudok hosszú távon.
- Érdekességet várok.
- Azt, hogy elsajátítsak egy jó tanulási technikát, és ezzel jobban, hatékonyabban és többet tudjak tanulni.
- Azt várom, hogy tanítson valami újat, hasznosat.
- Azt várom, hogy megismertessen különböző tanulásmódszertani, tanulást megkönnyítő feladatokkal.
- Hogy sokkal fejlettebb lesz a tanulási módszerem, megtanít logikusan, áttekinthetően tanulni.
- Hogy gyorsabban, könnyebben fogok majd tanulni.
- Azt, hogy a tanulási képességeim fejlődjenek, és hogy könnyebben, hatékonyabban és sikeresebben tanuljak.
- Hogy megkönnyíti a tanulásomat. Segít a tanuláshoz való kedvcsinálásban.
- Leginkább a memóriafejlesztő feladatokat várom.
- Megkönnyíti, produktívabbá teszi a tanulást.
- Megtanít tanulni.
- Segít tanulni.
- Remélem, ha már ennyi ideig tart, érdekes és hasznos lesz, és hasznát veszem.
- Ösztönzést a tanuláshoz.
- Könnyebb, gyorsabb tanulási módszereket sajátítok el.
- Hogy aktív feladatokkal teli órák legyenek, a tanulási készségeim fejlődjenek.
- Ösztönözzön a tanulásra.

II. Eredmények ismertetése

Szempontok az eredmények tartalmi ismertetéséhez

a. Emelje ki, hogy az Ön által bemutatott 'egységben' mely értékek találhatók meg! Azokat milyen módon közvetítették a diákok felé?

Elvárásaik – a visszajelzések alapján – többnyire teljesültek, a hozzáállásuknak köszönhetően. Nyitottak, érdeklődők, figyel-

mesek voltak. Többnyire örömmel vettek részt a munkában. Kérdéseik kapcsán kiderült, hogy igénylik a hatékony tanulás-sal kapcsolatos jó tanácsokat, a tévhiteket eloszlató módszertani ajánlásokat.

A közösen kialakított hatékony munkarendben, lelkes munkatempóban, aktívan vettek részt a fejlesztőfeladatokban.

Kérdeztek, meg akarták érteni a feladatokat és azok elméleti hátterét is.

Lendületesen, jókedvűen dolgoztak, szívesen és aktívan vettek részt a közös munkában.

Örülök, hogy találkozhattam velük, úgy gondolom, sikerült új ismeretekkel és megerősödött készségekkel felvértezni őket. Szóbeli és írásbeli visszajelzéseik is megerősítették, hogy szívesen foglalkoznának tanulásmódszertannal a következő szemeszterben is:

„Leginkább az tetszett, hogy izgalmas feladatokat csináltunk, és hasznosakat.”

„Az tetszett, hogy mindenki jól érezte magát.”

„Az volt a jó, hogy megéreztem, bármit képes vagyok megtanulni!”

Ilyen és ehhez hasonló gondolatokat fogalmaztak meg mindannyian egy-egy alkalom után. A szóbeli visszajelzéseik is a gyakorlatba való átültethetőségről szóltak, hálásak voltak minden olyan technikáért, módszerért, ami megkönnyítheti a szorgalmi és vizsgaidőszak sikeresebb és hatékonyabb teljesítését.

b. Fejtse ki, milyen eszközökkel támogatták a tehetséggondozást az Ön által bemutatott projektelemben!

A tanulásmódszertan-órák minden pillanata a tehetséggondozást is fókuszba állította azzal, hogy képessé tette a hallgatókat az ismeretek gyorsabb elsajátítására a személyre szabott, egyéni tanulási módszereik megtalálásával.

A 21. században élő ember számára a siker elérése nagymértékben attól függ, hogy mennyire képes elsajátítani azokat a készségeket, amelyekkel képes megbirkózni az új és komp-

lex kihívásokkal. Az egyes területeken megszerzett tudásunk minden második vagy harmadik évben megduplázódik. Ez egyben azt is jelenti, hogy az a személy, aki nem tud lépést tartani e változásokkal, nem fogja tudni fenntartani kialakult helyét a korábban elsajátított tudással. A tanulás élethossziglani tevékenységünké kell, hogy váljék. A gyors fejlődés miatt a „mit kell tanulni?” kérdés helyett egyre fontosabbá válik a „hogyan kell tanulni?”. A gyors változások korában azok jutnak előnyösebb helyzetbe, akik tudják, hogyan kell eredményesen tanulni és gondolkodni. Tudás, készségek, képességek és kompetenciák komponensrendszere szükséges ahhoz, hogy valaki alkalmazkodásra képes, rugalmas, harmonikus személyiséggé váljon. Ez pedig alapja minden személyes boldogságnak, a stabil kapcsolatoknak, a munka világában való sikerességnek.

c. Fogalmazza meg, hogy az Ön által bemutatandó elem hogyan segítette a WHSz közösségének fejlődését!

A hatékony tanulás elsajátítása nem egy módszercsokor, hanem inkább szemléletmód. Arra épül, hogy a tudást mindenki maga építi fel, ebben a gondolkodási folyamatban aktívan kell részt vennie, és ehhez másokkal együtt kell működni (lásd konstruktív pedagógia). A tanórákon sokszor alkalmaztam különböző, a kooperációra, együttműködésre épülő tanulás-szervezési módokat, amelyek az órákon is segítették a hallgatók horizontális kapcsolatait. A legfontosabbnak azonban az egyének megerősítését láttam – egyéni attitűd és didaktikai szempontokból.

d. Mutassa be, milyen módon akadályozta a diákok lemorzsolódását az adott projektem!

A hallgatói teljesítmények romlását akartuk elkerülni azzal, hogy megtanítottuk a szakkollégistákat a tanulás alapvető forrásaira. Túlzottan sok időt és energiát használtak fel korábban a tanulásra, ennek ellenére a hatékonyságuk, a teljesítményük sokszor messze elmaradt a kívánatostól. Elméleti és gyakorlati tanácsokkal szolgált a kurzus a hallgatók számára a sikeres tanulási stratégia, módszertan és tanulási stílus kialakításához.

Ennek során megismerhették az egyénre szabott, hatékony tanulási módszereket, technikákat, a helyes időgazdálkodást, a hasznos tanulásszervezést, a célszerű rögzítési és felidézési módszereket, az önművelődés igényét és az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges eszközöket, módszereket. Nagyon hasznosnak tartották a tanulási önismereti eljárásokat, tesztek, témablokkokat. Így be tudták azonosítani magukat többek között a tanulási stílus, tanulási stratégia, gardneri intelligenciák, a koncentrációs készség és a vérmérséklettípus összefüggésével kapcsolatban.

Mindez a kurzus célját, egyben a lemorzsolódás csökkentését szolgálta.

Számszerű mutatók (pl. 25 angolóra, 23 db hétvége, 15 hallgató stb.)

2 éven át (első hétvégi óráim: 2013. április, utolsó hétvégi óráim: 2015. április) összesen 15 alkalommal 100 tanulásmódszertan-órát tartottam a jelenléti íveken szereplő hallgatóknak. Ez alatt a 100×45 perc alatt figyeltünk egymásra és a tananyagra, gondolkodtunk, belemélyedtünk, értékeltünk és átértékelünk sok mindent. Mérgelődünk és szomorkodunk is, de inkább neveltünk. Néha nagyon vártuk az órák végét, néha pedig rácsodálkoztunk, hogy ilyen hamar elszállt a tanóra.

III. Tervek és fejlesztési javaslatok

Sikeresnek ítélt tevékenységek és folytatási lehetőségeik

2 éven keresztül, összesen 15 alkalommal tartottam tanulásmódszertan-órákat a szakkollégium keretein belül. Az aktuálisan megjelent csoport összetétele egyszer sem volt azonos valamelyik előző tanulásmódszertanos csoportéval. Ez a folyamatban való fejlesztő, előzetes tervezésemet rugalmasabbá tette. Arra törekedtem, hogy minden alkalommal a szorgalmi, illetve vizsgaidőszakban hasznosítható ismereteket adjon a kurzus, valamint olyan attitűdöket formáljon, amelyekkel sikeresebben abszolválhatják a követelményeiket. Azt gondolom, hogy egy azonos összetételű, rendszeres időközönként órákat

felvevő hallgatói csoportnak sokkal többet tudnának nyújtani a tanulás-módszertani órák, a tanulási kompetenciájuk fejlesztésében (tudásanyagban éppúgy, mint az attitűd formálásában, illetve a képességek tekintetében). Az Európai Tanács az „Oktatás és képzés 2010” című munkaprogramjában kifejtett alapelve szerint az Európában folyó oktatást és képzést (minden szinten) mind tartalmában, mind módszerében a mai kor társadalmi-gazdasági követelményeinek megfelelően át kell alakítani. Az elvárt speciális teljesítményhez speciális kompetenciákra is szükség van. A kifejlesztendő nyolc kulcskompetencia közé tartozik „a tanulás tanulása” is. A felsőfokú képzésben részt vevő hallgatónak igen sokféle és igen nagy mennyiségű ismeretet kell megtanulnia. Ez hatalmas erőfeszítést igényel, amelyre csak akkor lesz képes, ha megtanul tanulni. Érdekes lenne a tanárképzős hallgatókkal mindezt nemcsak a saját tanulmányaikkal kapcsolatban, hanem a leendő tanítási gyakorlatukba illeszthetően is megpróbálni, akár a következő kompetenciafejlesztés alapján.

Tanulásmódszertan-kompetenciák

Tudás

- Ismeri és tudja értelmezni a tanulás különböző pszichológiai és pedagógiai elméleteit, a tanulás eredményességére ható pszichológiai, kulturális és szociológiai tényezőket, a tanulási nehézségek, zavarok sajátosságait, fejlesztésének lehetőségeit.
- Tudja, hogy az egyes tananyagrészek megértése milyen előzetes ismereteket, képességeket igényel.
- Alkalmazni tudja a tanulásra és személyiségfejlődésre vonatkozó pszichológiai, filozófiai és pedagógiai elméleteket a pedagógiai folyamat tervezésekor.
- Ismeri a tanulás-szervezés módjairól és a tanulói munka különféle formáiról kialakított elméleteket, az oktatási módszerekre és eszközökre, azok csoportosítására és kiválasztására vonatkozó nézeteket, az egyes oktatási módszerek és módszer-kombinációk alkalmazásának előnyeit, hátrányait, nehézségeit, várható eredményeit.

- Ismeri a tananyagok, módszerek, taneszközök kiválasztását befolyásoló szempontokat.
- Tájékozott a szervezési módok, a hagyományos és korszerű, a tanári közlésen, együttműködésen és a tanuló dominanciáján alapuló oktatási módszerek széles körének sajátosságairól.
- Ismeri az egyes oktatási módszerek és módszer-kombinációk alkalmazásának előnyeit, hátrányait, nehézségeit, az eredményes megvalósításuk szakmai feltételeit, technikáit.
- Tisztában van a társas elsajátítás különböző formáival, a kooperációnak és a versenynek a tanulásra gyakorolt lehetséges hatásaival.
- Érti és felhasználja a tanulási környezetnek a tanulási teljesítményekre gyakorolt hatását.
- Együttműködő, ösztönző partnerré kíván válni, aki nem kívülről irányít, hanem belülről látja meg, hogy mikor, kinek van szüksége segítségre.
- Ismeri a differenciáló pedagógia alapvető elméleti kérdéseit.
- Ismeri és érti a pedagógiai folyamat különböző fázisaiban alkalmazott értékelési formák rendszerét és funkcióit.

Attitűdök

- Minden egyes tanulóra mint önmagában értékes és értéket hordozó személyre tekint, törekszik minden tanulóban felfedezni saját értékeit, és igyekszik megérteni egyéni világukat.
- Elfogadja, hogy a tanulás aktív folyamat, ahol a tanuló maga konstruálja tudását, és hogy a tanuláshoz különböző útvonalak lehetnek.
- Nyitott a tananyag más tudományok, tantárgyak felőli megközelítésére. A tanulás szervezése során igyekszik azok sokoldalú, kreatív, szemléletes összekapcsolására.
- Törekszik arra, hogy úgy szervezze a tananyagot, hogy a tanulói felkészülhessenek az egész életen át tartó tanulásra.
- Meg tudja határozni a tanulás-tanítás stratégiáját. A módszerek, eszközök és munkaformák megválasztásában

komplex módon veszi figyelembe a pedagógiai helyzet minden lényeges elemét.

– Képes egyéni fejlesztési programok összeállítására a speciális tanulói igényeknek megfelelően (pl. felzárkóztató, tehetségfejlesztő programok). A tanár vallja, hogy a tanulás aktív folyamat, amelyben a tanuló maga konstruálja tudását.

– A tanár elismeri a tanulási folyamat tudatosításának szükségességét, elkötelezett híve a tanulás tanításának.

– Tisztában van azzal, hogy a különböző tanulócsoportok fejlesztése még hasonló célok esetében is különböző oktatási stratégiát igényel.

– Igyekszik a tanulók személyiségének minél teljesebb megismerésére, elkötelezett az iránt, hogy minden tanulójának a megfelelő tanulási környezetet biztosítsa és oktatási stratégiáit eszerint tervezze.

– Törekszik a tanítás során a különböző tanulói szükségletek egyenlő arányú figyelembevételére.

– Törekszik a tanulók kritikai gondolkodásának és a tanulás önszabályozásának személyre szabott fejlesztésére.

– Elfogadja, hogy a tanítási-tanulási folyamat alapja az önálló tapasztalatszerzés, a pedagógus szerepe az ehhez segítő, támogató és facilitáló környezet biztosítása, a fejlesztőértékelés megfogalmazása.

– Az információs és kommunikációs technológia alkalmazása során elfogadja a koordináló tanári szerepet és az ehhez kapcsolódó kooperatív vagy nagy egyéni szabadságot biztosító tanulásszervezési megoldásokat.

– Elsőrendű feladatának tartja a tanulók tanulási képességeinek fejlesztését, az önszabályozó tanulás kialakítását.

– Látja saját értékelő-ellenőrző szerepének a tanulói teljesítménnyel és fejlődéssel való kapcsolatát.

– Mint az önszabályozó tanulás kialakításának eszközt, fontosnak tartja a tanulók részvételét saját tanulási folyamatuk és teljesítményük elemzésében és értékelésében.

Képességek

– Képes a tanuló énképének, tanulóképének sajátosságait, tanulási stílusát, elképzeléseit, módját, motivációját feltár-

ni, a tanulás eredményességére gyakorolt hatását értelmezni és felhasználni a tanuló sikeressége érdekében.

– Képes a tanulással kapcsolatos nehézségeket felismerni és ennek megfelelően a tanulásban személyre szabott segítséget nyújtani, valamint a tanulási problémák súlyosságának megfelelően más szakembereket is bevonni a nevelő-oktató munkába.

– Pedagógiai munkájában képes összekötni az oktatás tartalmait és módszereit a nevelés szempontjaival. Kihhasználja a tipikusan nevelési tevékenységekben rejlő tudás- és kompetenciafejlesztő lehetőségeket is.

– Képes a csoportok alakításába, fejlesztésébe magukat a tanulókat is tevékenyen bevonni, illetve egyre nagyobb kezdeményező szerepet adni.

– Olyan tanulási környezetet teremt, amely az egyenlőség és a méltányosság elvén alapul, és amelyben megvalósul szociokulturális tudásának tanulásszervezési eljárásokba való transzformációja.

– Képes szakterületi felkészültségének pedagógiai alkalmazására. A tanulhatóság érdekében képes átkódolni, átalakítani a szakanyagot és a tananyagot a pedagógiai céloknak és a tanulói sajátosságoknak megfelelően.

– Képes olyan alkalmakat, feladatokat beépíteni a tanítási-tanulási folyamatba, amelyben a tanulók támogató környezetben próbálhatják ki tudásuk adaptivitását.

– Képes egyéni fejlesztési programok összeállítására a speciális tanulói igényeknek megfelelően (pl. felzárkóztató, tehetségfejlesztő programok).

– Képes a tanulók tapasztalataira, előzetes tudásukra építeni, ösztönözni a magasabb szintű gondolkodási folyamatokat, elősegíteni és fejleszteni az előbbiekre való folyamatos reflektálást a tanulási folyamat során.

– Képes a tanulási folyamatot oly módon szervezni és irányítani, hogy a tanulók önálló tapasztalatokhoz juthassanak, ezeket önállóan dolgozhassák fel, illetve hogy az összefüggéseket maguk fedezhessék fel.

– Képes figyelembe venni és felhasználni a tanulók személyes érdeklődését, egyéni ötleteit; teret biztosítani az önálló vélemények megfogalmazására, közös megbeszélésére,

- a tanulók szóbeli, írásbeli kifejezőmódját fejlesztve a tanulás eredményének változatos, kreatív bemutatására.
- Képes a cselekvő tanulást életszerű helyzetekben, a diákok hétköznapi tapasztalataira építve megszervezni.
 - Képes tudatosan és differenciáltan alkalmazni a társas tanulás különböző formáit, kereteit.
 - Képes az információs és kommunikációs technológiát aktívan és kreatívan használni.
 - Képes megteremteni az iskolai és az „iskolán kívüli” tudás integrációját.
 - A tanulói önállóságot, aktivitást és a tanulók közti interaktivitást inspiráló tanulási környezetet biztosít, és ennek elősegítése érdekében bizalommal teli légkört teremt.
 - A normák és szabályok kialakításban és betartásában az életkoruknak megfelelő felelősséggel ruhazza fel a tanulóit.
 - Minden gyerekkel szemben nyitott, pozitív elvárással van, olyan légkört teremt, ahol szabad hibázni.
 - Képes a tanulók figyelmét, érdeklődését felkelteni, lekötöni és a tanulás szolgálatába állítani.
 - Bátorítja és támogatja a tanulók aktív részvételét a tanulási-tanítási folyamatban, a tanulás módjának megválasztásában, a tanulás során fellépő nehézségek korrigálásában, a tanulás eredményességének felelősségteljes értékelésében.
 - Ösztönözi a saját problémamegoldó módszerek, hatékony tanulási stratégiák kialakítását.
 - Feladatadása sokszínű, élményszerű, a tanórán kívüli tanulási helyzetekre is kiterjed.
 - Konstruktív, a tanulók önértékelését és önbecsülését elősegítő módon képes rendszeres és alapos visszacsatolást biztosítani a tanulók fejlődéséről.
 - Képes segíteni a tanulókat önszabályozó stratégiájuk és önértékelésük fejlesztésében, motivációs szintjük, tanulási technikájuk, kognitív és metakognitív folyamataik ellenőrzésének, elemzésének, értékelésének kialakításában.
 - Saját tevékenységét elemzi a szakirodalomból szerzett tudása tükrében, képes ezen tudás alapján megalkotni saját adekvát pedagógusszerepeit.

Hiányzó vagy fejlesztésre javasolt elemek, tevékenységek stb.

Nagyon fontosnak látom, hogy a tanulásukat megkönnyítő stratégiákon és technikákon kívül a saját tanulásukba vetett hitüket is formálhattam, hogy el merjék hinni magukról, hogy bármit képesek megtanulni és elérni az egyetemi tanulmányaikkal kapcsolatban.

A tanuláshoz szükséges motiváció témakörén belül a célom volt, hogy a saját tanulásukkal kapcsolatos gondolataikat, hiedelmeiket a hatékonyság zálogaként meghatározott pozitív megfogalmazások felé tereljem. Ebben – engem óvatosan követő – társakra akadtam. Az elvekkel egyetértettek mindannyian, a hozzá vezető berögzült utat felcserélni csak hosszabb, módszeresen erre fókuszáló, új szokásrendszer kialakításával tudják elképzelni.

Nagyon sok – és sajnos még így sem elegendő – időt kellett arra fordítanom, hogy helyesebb önbecsüléssel rendelkezzenek a hallgatók. Az önmagukba – és a saját tanulási képességeikbe – vetett hitük nem túl magas. Jó lenne, ha ezen (valami szakmai csoda folytán) képesek lennének változtatni.

Önismeret – személyes és társas kompetenciák fejlesztése

1. A projektelem ismertetése

Cél

A projektelem a szakkollégiumi hallgatók pszichológiai és társas kapcsolati fejlesztését tűzte ki célul, leginkább két fő modulba szervezve a tervezett foglalkozásokat. Fő célunk azoknak a pszichológiai kompetenciáknak a megerősítése volt, amelyek egyrészt elősegítik a szakkollégiumban tanuló hallgatók összekovácsolódását, a csoport kohézióját és így saját jövőbeli kapcsolati tőkéjük erősödését, másrészt segíti a hallgatók egyéni életét és szakmai pályáját. Az első két évben kétnapos tréningeken vettek részt a hallgatók, amelyek a csapatépítésre, a kommunikációs és konfliktuskezelési készségek fejlesztésére fókuszáltak. Az utolsó 10 hónapban péntek délutánonként a bentalvós hétvégéikre hangoltuk rá őket különböző csapatépítő elemeket magukba foglaló játékokkal.

Időtartam

A projekt 2012 szeptemberétől 2015 májusáig tartott. Ezalatt öt tréninget tartottunk, három tréninget a 2013 szeptemberében felvételt nyert hallgatóknak és 2 tréninget a második körben bekerülő hallgatók számára.

2014-től havi rendszerességgel minden hallgató a „Ráhangoló” nevű csoportfoglalkozáson vett részt, ami a bentalvós hétvégéjük péntek délutánját jelentette.

Gantt-diagram

– 2013. március–május; 2014, 2015. szeptember–május

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Csapatépítő tréning																					
Kommunikációs tréning																					
Konfliktuskezelési tréning																					
Ráhangolás																					

A bevontak köre

A tréningekbe 2013 márciusában bekerült hallgatók alkották az első csoportunkat, míg a 2013 szeptemberében felvételt nyert hallgatók a második csoportot. Az első csoport két csapatépítő tréningen vett részt: egy kommunikációs készségeket fejlesztő tréningen és egy konfliktuskezelési tréningen, míg a 2. csoport – a régi tagokkal közösen – egy csapatépítő tréningen és egy már csak nekik szóló kommunikációs tréningen. A hétvégék átalakítása miatt e csoport konfliktuskezelési tréningje elmaradt. A 2014-es tanévben szakkollégiumi tagságot nyert hallgatók már csak a ráhangolódás programban vettek részt minden régebbi hallgatóval együttesen.

2. A megvalósult tevékenységek kronologikus leírása

A tréningeket Nóránt Szilvia szociálpedagógussal közösen tartottuk, míg a ráhangolódást Nóránt Szilviával és Bokrétás Ildikó pszichológussal közösen.

A programok a következő ütemtervet követték:

- 2013. 03. 8–10.: Csapatépítő tréning a 2013 elején tagságot nyert hallgatók részére
- 2013. 09. 12–13.: Kommunikációs tréning a 2013 elején tagságot nyert hallgatók részére
- 2013. 10. 4–6.: Csapatépítő tréning a 2013 elején és 2013 szeptemberében tagságot nyert hallgatók részére
- Konfliktuskezelési tréning a 2013 elején tagságot nyert hallgatók részére

- Kommunikációs tréning a 2013 szeptemberében tagságot nyert hallgatók részére
- 2014. szeptember–2015. május: Ráhangolódás

3. Az eredmények ismertetése

A pszichológiai kompetenciák fejlesztésének eredményeit nem lehet kemény mutatókon keresztül ismertetni. A következőkben a szerintem sikeresnek értékelhető tréningekről, a tréningeken érintett témákról és folyamatokról fogok beszámolni, illetve a ráhangolódás eredménytelenségéről. Ahogy egy szakkollégista fogalmazott a ráhangolódás utolsó alkalomával, amikor elköszöntünk egymástól: most, hogy visszatekint, a tréningeken olyat kapott, néha nehézkesen, néha rágódva, néha konfliktusok között, amivel érzi, hogy magában, az azóta eltelt másfél évben dolgozott, és amitől úgy érzi, személyében fejlődött. A ráhangolódás a tréningek után kedves simogatásnak tűnt, a foglalkozás nyitottsága (a szakkollégisták sporadikus érkezése az órák és más elfoglaltságok függvényében, a nem kötelező jelenlét, a kimaradások és alacsony bevonódás) nem tette lehetővé a mélyre menő csoportmunkát és az önreflexiót. Ma már tudja, hogy vannak olyan témák, amelyek bár kényelmetlenek, mégis szükséges dolgozni rajtuk, és olyanok, amelyekben bár jól érzi magát az ember, nem feltétlenül járulnak hozzá a fejlődéséhez.

A következőkben az egyes tréningekről szeretnék beszámolni, majd a ráhangolódás által érintett témákat mutatom be. Végül kitérek azokra a pszichológiai dimenziókra, amelyek fejlesztése a célcsoport majdnem minden tagját érinti többé-kevésbé, és részben a célcsoport életút-specifikussága miatt leginkább kiemelendő: a bizalom hiánya és a konfliktusok kerülése.

Csapatépítő tréningek

Két csapatépítő tréninget tartottunk. Az elsőt a projektben felvételt nyert szakkollégiumi hallgatók számára 2013 márciusában a Gandhi Gimnáziumban, ez péntek délutántól szombat

estéig tartott. A kétnapos tréning során olyan játékos feladatokat végeztünk a hallgatókkal, amivel megtapasztalhatták az egymásrautaltságot, a közös célok fontosságát, a csoportmunka eredményességét és hatékonyságát, illetve a bevonódás fontosságát a csoport érdekeibe és céljaiba. A tréning folyamata egy többé-kevésbé rugalmas tervezet szerint haladt előre, két kitérő került a tervezett programba. E tréning során problémát jelentett az időhatárok betartása, amit – átbeszélve és a csoport céljaihoz kapcsolva – a tréning végén a csoport közösen szankcionált. Végül ezzel a problémával összefüggésben átbeszélésre kerültek még a csoportnormák (miért van szükség rájuk, hogyan segítik a csoport működését, átléphetők vagy felrúghatók-e, és mikor). A tréning résztvevői között erős eltérések mutatkoztak a részvételben és az elemzésben, illetve többeknél megjelent a konfliktus vagy az erős érzelmi helyzetek elkerülése, gyors elsimítása.

A második csapatépítő tréningen már a régi és új szakkollégiumi tagok is részt vettek. A csapatépítésben a régi tagok segítették az újak oldódását. Az új tréning célja egymás megismerése és a közösségbe való bevonódás, a közös célok, értékek és eszközök kiépítése volt, főleg az új tagok számára. A programtervezetet végig követtük.

A tréning első napján játékos ismerkedő feladatokat hoztunk be a résztvevők számára. Az ismerkedés kettes, kis csoportos és nagy csoportos helyzetekben zajlott. Megpróbáltuk kicsit érzékenyíteni a résztvevőket egymás végighallgatására és a párbeszédbe való részvételre (rapszámon keresztüli bemutatkozás, asszociációs lánc). Ezekkel a gyakorlatokkal próbáltuk oldani a hangulatot és fenntartani 35 ember figyelmét. Végigbeszéltük azokat az érzéseket és elvárásokat, amelyeket a programra jövet kialakítottak magukban, majd tisztáztuk a tréning szabályait. Újabb játékos feladatokkal segítettük az egymásra hangolódást, és oldottuk a hangulatot. Majd olyan feladatokat vezettünk be (apróhirdetés, fogpiszkálós gyakorlat), amelyekben az emberek közötti közös pontokra és különbségekre hívtuk fel a figyelmet. Itt egy kicsit beszéltünk arról, mennyire vetítjük ki másokkal szemben felállított elvárásainkat, mik a közös pontjaink, és miben térünk el, illetve továbbra is információkat osztottak meg a résztvevők maguk-

ról, a vágyaikról. A feladatban az „egymással közös” mellett az „egymástól különböző” is kimondásra került, illetve a különbségek elismerése és megértése. Összefoglalva a csoportlétet, mint a csoport tagjainak gyengeségeivel és erősségeivel egyszerre számoló formációt, amelyben a hatékonyság e formáció mentén jön létre a legmagasabb szinten.

Fontos még kiemelni, hogy a szokványos és nem egyedi információk ugyanúgy jelentősek lehetnek a döntéshozatalban és a cselekvéseknél, mint az adott helyzetben egyedinek, különlegesnek tartott információk. Voltak olyan feladatok, amelyek az egymásrautaltságot erősítették, tétjük a szinergia és az összehangolódás megtapasztalása volt (kukacfeladat). Végül a tréning magja az identitáselemekre és értékekre (hólégbal lon), illetve azok egyeztetésére épült.

Az értékek átbeszélése több dimenzió mentén is megmozgatta a résztvevőket. Az első probléma akkor került előtérbe, amikor inkább az értékeket képviselő emberekre összpontosítottak, nem pedig az általuk képviselt értékekre. Itt kitértünk a mutyizásra, az ismerősök és nem minőségi elvárások mentén való működéssre. Egy kicsit beszélgettünk arról, hogy egy innovatív csoport belső tartását adják azok az értékek, amik mentén elköteleződnek, és ezt nem szabad, hogy felülírják az emberek közötti személyes viszonyok. Az értékeket aztán közösen, különböző helyzetekben (kis csoportos, nagy csoportos, illetve akváriumhelyzetben is) átbeszélték, és mindenki gyakorolta az általa fontosabbnak tartott értékek mentén való érvelést, ahogy a kompromisszumkészség határait is.

Kommunikációs tréningek

A kommunikációs tréningek folyamán csak röviden emeljük ki a kommunikációból eredő konfliktusokat, inkább az énazonosságra, a másságra, az empátiára, az odafigyelésre, a bizalomra, a nem verbális kommunikáció értékére, a beszéd-készségre és az érzelmekre fókuszáltunk. Fontosnak tartottuk értékkel teli témák körüli érvek és ellenérvek kidolgozását, mások érveinek figyelmes meghallgatását és arra konstruktív válaszok felépítését, illetve az érzelmek szerepét és kiküszöbölését a viták konstruktívitasában. Megpróbáltunk rámutatni arra, hogy az emberek válaszaikkal olykor elárulják, hogy igazából nem is figyelnek oda a beszélőre; előidézni az érzést, amikor nem hallgatnak oda a szavainkra; eszközöket keresni, amelyek segítségével leküzdhető a beszélgetőpartner érdektelensége.

Egy egész napot szántunk az aktív és részt vevő figyelemnek. Kitértünk és egyesével dolgoztunk a kommunikáció különböző sorompóin, a nagyobb önreflexivitás fejlesztésében (parancsolni, zsarolni, félelmet kelteni, kioktatni, leszidni, tanácsot adni, értékelni, kritizálni, hibáztatni, kinevetni, megcímkezni, közmondásokkal elütni a problémát, túlértelmezni, diagnosztizálni, analizálni). Azokat a kommunikációs sorompókat is eljátszottuk, amelyek a másik megnyugtatóására tett próbálkozások: dicséret kifejezése, sajnálni, vigasztalni – amelyek manipulatívaknak tűnhetnek, és amelyekkel nem ismerjük el vagy átlépjük azt a tényt, hogy a másoknak szüksége van arra, hogy meghallgassuk, vagy a számon kérő, lenyomozó, kételkedő álláspont, ami gyakran szorongást idézhet elő a másikban, és a másik megpróbálja eltávolítani a problémát. Megpróbáltunk arra fókuszálni, mik a kommunikációban szerepet játszó társunk valós problémái és érdekei, hogyan tudjuk őt elfogadni e sorompók és sablonok nélkül, hogyan tudjuk elismerni azt, amit kommunikál nekünk, és hogyan tudjuk ezt az aktív csenddel segíteni.

A kommunikációs tréningekben a hallgatónak inkább a játékosabb gyakorlatok tetszettek, az aktív figyelemmel nehezen bántak, azon részeivel is, ami játékos közegben próbálta a sorompókat beazonosítani, és megoldhatatlannak találták

ezeket a helyzeteket. Véleményem szerint nagyon erős és be-
rögzült kommunikációs sémákba ütköztünk, amelyek megkérdő-
jelezése és újak aktiválása túl energiaigényes volt az adott
helyzetben. Többen visszakoztak, és nemtetszésüket fejezték
ki. A lányoknál például a tanácsadás sémája aktiválódott erő-
teljesen, míg a fiúknál az értékelősorompó. Ha egy kétnapos
tréning során nem is tudjuk ezeket a sémákat újragondolni,
időleges megkérdőjelezésükkel és a néha nehézkes önreflexi-
óval eredményt értünk el.

Konfliktuskezelési tréning

A tréning első részében a Thomas–Kilman-teszt alapján elért
eredményeik mentén beszélgettünk a különböző konfliktuske-
zelési stratégiákról, illetve arról, hogy melyek azok a stratégi-
ák, amelyeket szerintük többet kellene alkalmazniuk. A részt-
vevők egy része nagyon magas pontszámot ért el a konfliktus
elkerülésében. Ezért tisztáztuk, miért fontos, és mik a pozitív
elemei egy konfliktusnak, illetve hogyan képes a konfliktus
változást beindítani. A tesztet követő játékokban, amelyekben
ezeket a stratégiákat akartuk kipróbálni, még hozták az elkerü-
lés és a konfliktus minimalizálásának stratégiáit. A konfliktus-
játékokat együttműködési játékokkal ötvöztük, hogy oldjuk a
konfliktusjátékok során néha kialakult distresszt. A résztvevők
ezekben a kooperációs játékokban nagyon jól együttműköd-
tek, szépen mutatva a konfliktus teremtette helyzetek meg-
élése során bekövetkező lehetséges változásokat. A második
napon egy, az előző este kialakult konfliktusra érkeztünk meg,
amely szemmel láthatóan megviselte a résztvevőket. E konfli-
ktus egyik törésvonala az új és a régi csoporttagok között alakult
ki, illetve pár olyan hallgatóval szemben, akikkel már, mint ki-
derült, hónapok óta konfliktusban állnak.

Bár érzékeltük a problémát, arra vártunk, hogy ők említsék
meg. Azt kértük a résztvevőktől, próbálják meg feltérképezni
megoldott és meg nem oldott konfliktusaikat, majd azokat a
faktorokat, amelyek szerintük meghatározzák azt, hogy egy
konfliktus megoldódik. Végül arra kértük őket önkéntes ala-
pon, hozzák be egy-egy megoldatlan konfliktusukat a körbe,
amelyre kikérdező teamet és tanácsadó teamet alkottak a

többiek. A konfliktusokat szerepszerűen eljátszották. Az utolsó konfliktus az előző este tapasztalatait hozta felszínre. Megpróbáltuk közösen megérteni a konfliktusban részt vevők motivációját és cselekvési sémáit. A közös konfliktusfeltárásban egyszerre voltak egymás partnerei, és kezelték közösen egymás érzelmi bevonódását. Az a két együtt töltött óra mágikus erejű volt, és nemcsak azért, mert egy éppen létező, valós helyzetben dolgoztak, és nem egy „játékos feladaton”, hanem azért is, mert nagyon erősen érzékelhető volt az egymásra figyelés, egymás reakcióinak kontrollja, egymás segítése és új perspektívák aktiválása. Végül a feloldáshoz a pohárdalt használtuk, amely nagyon jól működött, a hallgatók eldöntötték, hogy valamelyik konferencián el fogják majd közösen énekelni.

A konfliktuskezelési tréning volt az a pillanat e két év készségfejlesztő foglalkozásain, amelyben érezhető volt a hallgatók általi folytonos változás, az érzelemszabályozás és a konfliktus kimondásának nehézségei ellenére ott maradtak, és közösen dolgoztak együtt, segítették egymás és a csoporton kívüliek megértését is.

Ezek a tréningek – bár nem hoznak rögtön felmutatható eredményeket – olyan dimenziókon dolgoznak és dolgoztatnak, amelyek a szakkollégisták számára elsődleges emberi és szakmai karrierjük szempontjából egyaránt. Egymás elfogadása, az egymással szembeni bizalom, a konfliktusok kommunikálása és kezelése, ha nem történik meg, nem teszi lehetővé, hogy saját kapcsolati hálójukat – meghaladva saját szoros családi és baráti közösségüket – kiépítsék és hosszú távon fenntartsák.

Ráhangelő foglalkozások

Az utolsó akadémiai évben – részben az új tagok, részben a bennmaradós hétvégék átstrukturálása miatt – ezek a tréningek rövidebb és folytonosabb időintervallumokba alakultak át. Havonta egyszer találkoztunk az úgynevezett Ráhangelő foglalkozások keretein belül, amelyek célja a hallgatók hétvégére való ráhangelődése csapatépítő elemekkel.

Ugyanakkor nehézségként kezeltük a hallgatók folytonos érkezését a foglalkozásokra: ki mikor ért a kollégiumba, akkor

csatlakozott a foglalkozáshoz. A foglalkozások időbeli és résztvevői határai így megszűntek, ami elsődlegesen a bizalom kereteire hatott ki: a hallgatók nehezen nyíltak meg e közös foglalkozások során, és nehezen dolgoztak egymással. A hallgatók feladatokba való involválása vontatott volt, a mélyebb pszichológiai tartalmakon való munka lehetetlen, az önreflexió csökkent a foglalkozások alkalmával.

A ráhangolódáson részt vevők számát nem ismertük, így strukturált feladatokat is nehezen tudtunk alkalmazni. Ezért inkább egy előre kitalált tematikus felépítést követtünk, ami feladatról feladatra és az épp jelen lévők közti nyitás és a térbe belépő újak mentén határozta meg a program felépítését. Ezekre a központi témákra dolgoztunk ki feladatsorokat, beszéltettük kis vagy nagy csoportban a résztvevőket – sikertelenül. Ezt a munkát néha segítette az is, hogy volt olyan alkalom, amikor tudtuk, mi fog a hallgatókkal történni a hétvégén (konferencia, Amrita-találkozó), ilyenkor tematikusan kapcsolódunk a hétvége további programjaihoz, például az identitásra vagy a kapcsolati tőkére helyeztük a játékos foglalkozások témáját. A ráhangolódás végül elvesztette az önreflexivitást kiváltó és pszichológiai munkát igénylő tartalmait, és inkább kis AHA-élményeket előidézve egyfajta játékos, közösen eltöltött délutánná vált.

Úgy gondolom, hogy a tréningek során létrejött pszichológiai munka, önreflexió egymásra épülő kölcsönösséget eredményezett, amely sajnos a ráhangolódás foglalkozásain elveszett, amire a szakkollégiumban tanuló diákoknak nagy szükségük van, akkor is, ha csak idővel érzik annak súlyát.

Végül pár mondatban kitérnék arra a két dimenzióra, amelyek további fejlesztését a szakkollégiumban tanuló hallgatók szempontjából nagyon fontosnak tartom. A bizalom kérdésköre: nemcsak a csoport-, csapatműködésre hat ki, hanem saját magukra is, a másokkal való kapcsolatból származó önbizalom, a másikért való felelősség, önmaga kipróbálása az aktivitás, a társadalmi aktivitás folyamatainak alapját képezi. Úgy gondolom, hogy a szakkollégiumban hallgatók e területe különböző okok miatt – többek között a mindennapi előítéletek megtapasztalása következtében is – sérült. Fejlesztésének erősítésének folytonossága elsődleges.

Egy másik ilyen pszichológiai nehézség, amely kapcsolódik az előzőhöz is, és egyben az értelmiségi lét felé haladó első generációs tagok jellemzője, a nagyon erős konfliktuskerülés. A felszíni konfliktusok bevállalásának egyik módja a vitákból való gyors kiszállás és azok mielőbbi, még egy kialakult problémamegoldás vagy kompromisszum előtti lezárása, amely folyamat gyakran pszichológiai szinten problémákat eredményezhet. Az érzelmi telítettség kezelésének és csökkentésének módja e hallgatóknál gyakran azok felszíni eltörlése. Ugyanakkor az érzelmi telítettség megmarad, csak részben elfojtásra kerül. A konfliktusmegoldási helyzetek gyakorlása, a konfliktus pozitívabb megélése, a kötelező megfelelés csökkentése ismét a bizalom, önbizalom kérdéskörét (is) feszegeti. E terület fejlesztésére további programok javasoltak.

IZSÁK MÓNIKA

A Karriertervezés projektelem bemutatása

A Karriertervezés projektelem célja, hogy a szakkollégiumi hallgatók már tanulmányaik alatt találkozzanak azokkal az információkkal, amelyek segítik életpályájuk tudatos tervezését. A tematikus hétvégéken kiemelt figyelmet fordítottunk a karriercélok megfogalmazására, feltárására, a külső-belső erőforrások mozgósítására. Törekedtünk mindazon kommunikációs technika megismerésére, amelyek a munkaerőpiacra jellemzők, és a pozíciókért folyó munkaerő-piaci versenyben esélynövelők lehetnek. A képzés célja az érdekérvényesítő képesség fejlesztése, amely rövid távon a konstruktív kapcsolatok kialakítását, a megfelelő tapasztalat és gyakorlat megszerzését segíti elő, hosszú távon pedig a munkahely megszerzésére és megtartására irányul.

A projektelem hozzájárult a célcsoport társadalmi szerepvállalásának megerősítéséhez. Előmozdította a személyes célok megfogalmazásán túl karriertervek készítését, az ehhez kapcsolódó személyes és tárgyi tudásanyag bővülését, ezáltal hozzájárult ahhoz, hogy a projektelem résztvevői tudatosabban gondolkodjanak saját jövőjükéről, részesei legyenek hosszú távon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató roma/cigány értelmiség formálódásának.

Az ismeretek elsajátítása gyakorlatorientált módszerekkel, intenzív, tanfolyam rendszerű speciális képzési program alapján valósult meg. Az interaktív tréning a résztvevők tapasztalatára, meglévő ismereteire és készségeire építve a tanulási folyamatban a tudatosítást, belátást helyezte előtérbe a lexikális tudás növelésével szemben. A tréning fő célja a készség-

fejlesztés, amely figyelembe veszi az egyén specifikumait, lehetőségeit és igényeit. A képzéssel párhuzamosan tanácsadás és mentorálás lehetőségét is felajánlottuk a résztvevőknek, amely során az ismeretek megerősítése és rögzítése több oldalról és alkalommal történhet.

A tréning tematikájának összeállításakor személyiség- és készségfejlesztésre irányuló csoportgyakorlatokat, önismeret-fejlesztő modelleket alkalmaztunk. Az „énkép–énideál”, tulajdonságleltár típusú gyakorlatokkal a résztvevők erős és gyenge pontjainak tudatosítását, belső erőforrásaiknak, fejleszhető készségeiknek feltárását céloztuk meg. A közös munka egyik alappillére annak tudatosítása volt, hogy a karriertervezésben fontos felismerni és vállalni saját szerepünket, rávilágítva arra, hogy ez mennyire befolyásolja életpályánk alakítását. A saját karrierterv készítése során rövid, közép- és hosszú távú célokat fogalmaztunk meg, a célok mellé eszközöket rendelve, folyamatosan szem előtt tartva – az egyéni felelősség szerepének hangsúlyozásával – a pozitív jövőkép kialakításának jelentőségét.

A munkaerő-piaci ismeretek rendszerezése során tisztáztuk a munkaerőpiac alapfogalmait, kitértünk a gazdasági környezet sajátosságaira, a régió adottságait összehasonlítottuk Magyarország más régióinak munkaerő-piaci jellemzőivel. A munkaerő-piaci verseny elemzése során kiemelt figyelmet fordítottunk a résztvevők sajátos munkaerő-piaci helyzetére, foglalkoztunk a diplomás pályakezdők helyzetével és a diszkriminációval, felvázolva azokat a kommunikációs stratégiákat, amelyek alkalmasak lehetnek a gyakorlatban adódó problémák helyzetek megfelelő kezelésére. A csoportmunka adta lehetőségek között kiemelt figyelmet fordítottunk az egyén munkaerő-piaci értékének feltérképezésére.

Az álláskeresés folyamatában a következő lépésben megneztük, melyek azok a fórumok, amelyeken keresztül a leghatékonyabban hozzájuthatunk a megfelelő álláslehetőségekhez: állásbörzék, hirdetések, személyzeti tanácsadó irodák, karrierirodák, online álláskeresés, networking – rejtett álláslehetőségek/kapcsolati rendszerek kiépítése, ápolása. Beszéltünk a munkaerő-piaci verseny sajátosságairól, illetve arról, hogyan keressük meg a megfelelő ajánlatot a minket körülvevő információs térben (Te keresd meg az állásajánla-

tot!), elemezve azt, hogy mit üzen egy munkáltatóról az általa közzétett ajánlat.

A munkaerő-piaci ismeretek felelevenítése után az álláspályázat részéről kis csoportos munkában tájékoztunk:

- önéletrajz (típusok, tanácsok, EU-konformitás, kísérőlevél)
- motivációs levél
- tesztek a kiválasztásban
- strukturált/szakmai interjú
- megjelenés az állásinterjún
- kommunikáció

A témáról szóló szacikkek feldolgozása során kirajolódtak az álláspályázat tartalmi és formai jellemzői, megismertük a pályázói csomag részeinek műfaji és tartalmi követelményeit (önéletrajz, kísérőlevél, motivációs levél, ajánlás, referenciák), illetve ezek elkészítésének stiláris kritériumait, folyamatosan szem előtt tartva a munkáltatói nézőpontot. A megszerzett ismeretek alapján a résztvevők elkészítették a saját pályázati csomagjukat, amelyet közösen értékeltünk a következő találkozás elején.

A projektem második felében a kommunikáció került előtérbe. Beszéltünk a verbális, nonverbális kommunikáció jelentőségéről. Helyzetgyakorlatok, illetve egyéni és csoportos tesztek kitöltése és értékelése során kerültek felszínre az alábbi problémák, kommunikációs helyzetek:

- Mit tudunk kezdeni mások, a másik véleményével?
- Miért kifizetőbb együttműködni, mint „betartani”?
- A jó együttműködés kritériumai – kölcsönösség, partnerség
- Az együttműködés motivációi – a munkáltató és a munkavállaló érdekei
- Ítélet – előítélet

Az addig megszerzett ismeretek alapján kidolgozott állásinterjú-szimuláció lehetővé tette, hogy a frissen elsajátított ismereteket a résztvevők kipróbálhassák a gyakorlatban is. Álláskeresőként „védett körülmények között” szerezhettek tapasztalatot arról, hogyan működik a kommunikáció ebben

a helyzetben. Munkaadói szerepkörben pedig – belehelyezkedve a munkáltató helyzetébe – benyomást szerezhettek az állást kínáló szempontjainak érvényesítéséről. A szimulációs gyakorlatok után csoportosan rekonstruálva a történeteket, közösen értékeltük a látottakat, ami számos új kérdést vetett fel:

- Hogyan tudom eladni magam?
- Miért pont én?
- Amikor a pályázó kérdez...
- Képesek vagyunk-e saját érdekeinket hatékonyan érvényesíteni?

A gyakorlat célja az állásinterjúkon való helyes magatartás és a magabiztosság elsajátítása volt.

A tréning menete lehetővé tette, hogy számos olyan témáról is szót ejtsünk, ami ugyan szorosan kapcsolódik az álláskeresés, karriertervezés témaköréhez, de általánosabb érvényű: egyrészt segíti az egyén eligazodását a társadalomban (protokoll, megjelenés), másrészt hozzájárul személyiségének fejlődéséhez (asszertív kommunikáció, időmenedzsment). A tréning során részlegesen érintettünk olyan témákat is, amelyek már a munkaviszony létesítésekor kerülhetnek elő:

- foglalkoztatási formák, szokások
- a munkaviszony létesítésével kapcsolatos ismeretek, a munkaszerződés formai és tartalmi követelményei
- a munkaszerződés tényleges megkötése, a béralku
- a munkaügyi viták megelőzésének lehetősége, jogok és kötelességek mindkét fél részéről

A Karriertervezés tréning csoportonként két-két alkalommal, alkalmanként 6 órában zajlott. A találkozások között eltelt idő lehetővé tette az egyéni felkészülést és a tanultak beépülését, valamint megteremtette a visszacsatolás lehetőségét a résztvevők számára. A tervezett képzési idő egyharmada elméleti megalapozással, a fennmaradó kétharmad gyakorlati tapasztalatok megszerzésével telt, folyamatos és aktív munkát kívánva a résztvevőktől.

Tantárgyblokk	óraszám			Ellenőrzés módja
	összes	elmélet	gyakorlat	
Személyiség- és készségfejlesztő tréning Önismeret/Önértékelés	1,5	–	1,5	– tesztek/kérdőívek kitöltése, elemzése
Munkaerő-piaci ismeretek	1,5	1	0,5	– tesztek, egyéni és csoportfeladatok, szituációs játékok
Álláspályázat – Az önéletrajztól az interjúig	2,5	1	1,5	– elsősorban egyénre koncentrált foglalkozások
Pályázati csomag elkészítése	2,5	0,5	2	– csoportfoglalkozás – egyéni produkciók csoportos értékelése
Munkahelyi/üzleti kommunikáció	1	1	–	– csoportelőadás
Személyes bemutatkozás, a felvételi interjú, interjúszimuláció	2	0,5	1,5	– egyéni produkciók csoportos értékelése – csoportfoglalkozás
Munkaviszony létesítése, pályázati csomagok ellenőrzése, értékelése	1	–	1	– az eddig megszerzett ismeretek komplex alkalmazása a gyakorlatban
Összes órák száma	12	4	8	

Leginkább az időhiány volt az oka annak, hogy a tervezett célok és feladatok nem teljes mértékben valósultak meg. A projektelem megvalósítására szánt idő egy-egy témakör kapcsán nem minden esetben tette lehetővé azoknak a módszereknek az alkalmazását (élményalapú, tapasztalati tanulás, csoportos technikák, egy-egy témában való részletesebb elmélyülés), amelyek hozzájárulhatnak a fenti célok eléréséhez szükséges tudás megszerzéséhez. Ennek a problémának a megoldására és a személyes igények kezelésére a személyes konzultáció lehetőségét is bevontuk a projektelembe. Ezzel a lehetőséggel a tréningen részt vevő 30 diák közül mindössze négyen éltek: egy hallgató az álláskereső folyamatra vonatkozó teljes egyéni tanácsadást vett igénybe, egy hallgató pályázati kiírással kapcsolatban kért segítséget, ketten pedig az önéletrajzra vonatkozóan kértek visszaigazolást.

Ezek a számok azt mutatják, hogy a szakkollégiumi hallgatók ebben a témában alacsony arányban veszik igénybe a felajánlott szakmai segítséget. Ennek oka lehet az, hogy időben még távol vannak a végzés évétől, ezért nem érzik sürgetőnek a karriertervezéssel kapcsolatos ismeretek elmélyítését. A másik ok a karriertervezéssel, munkaerőpiaccal kapcsolatos

ismeretek hiányosságai: a motiváció alacsony foka miatt nem teremtődik igény a hallott ismeretek egyéni finomhangolásra. Mindez felveti az ismeretek beépülésének problémáját, az alkalmak alacsony száma és az eltelt idő rövidege miatt még nem ítéltető meg pontosan a Karriertervezés képzési elem hatékonysága, illetve az, hogy ebben a formában milyen eredményeket érhetünk el ezen a területen. Hosszú távon ezt a képzési formát célszerű lehet kiegészíteni olyan egyéni fejlesztéssel, amelyben hangsúlyosabb szerepet kaphat az egyéni életút sajátosságainak figyelembevétele, az egyéni problémák kezelése. Hatékonyan javítható ezeknek az ismereteknek a beépülése a személyiségfejlesztésre irányuló programelemek mennyiségének növelésével.

Mindezek együttes megvalósulásával a résztvevők a képzési program végén képesek lesznek új megélhetési stratégiák megfogalmazására, saját helyzetük, erőforrásaik reális megítélésére, a professzionális pályázati csomag elkészítése mellett a hallgatók képessé válnak a munkahelykeresés fortélyainak alkalmazására a gyakorlatban is.

A Karriertervezés projektem alkalmas a szakkollégiumi hallgatók érdekérvényesítő képességének növelésére, önállóságuk fejlesztésére, ami hosszú távon hozzájárul az egyén önmegvalósításához. A képzés és az azt kiegészítő egyéni tanácsadás lehetőséget ad a saját értékek tisztázására, tudatosítására, ami hozzájárul a saját közösségből hozott kulturális értékek megbecsüléséhez. A roma/cigány értelmiségi fiatalok egyre tudatosabb jelenléte a munkaerőpiacon egyre több pozitív tapasztalatot generál a munkáltatók részéről, ami hosszú távon csökkenti a munkaerőpiacon tapasztalható negatív előítéleteket, és pozitívan hat a társadalom előítéleteire is.

A képzés résztvevői olyan általános ismeretekre tehettek szert a tréning során, amelyek alkalmassá teszik őket a saját karrierjük menedzselésére, pályázatok készítésére, az életpálya tudatos tervezésére, a számukra kínáló lehetőségek egyre hatékonyabb kihasználására. A képzés tanulságai közül mindenképpen kiemelendő, hogy a hallgatók számára szükséges a célok eléréséhez az önismeret fejlesztése, a megfelelő tudás közvetítése a lehetőségekről. A különböző lehetőségek (munkatapasztalat, gyakorlat, önkéntesség, külföldi ösztöndíj-

jak stb.) felkínálása, ösztönzés az aktív tapasztalatszerzésre, a munkaerő-piaci, gazdasági környezet feltérképezése, a realitások közvetítése és a megfelelő, követhető minták bemutatása, felkínálása.

A fentiekre hivatkozva mindenképp fontos lehet a Karriertervezés projektelem további alkalmazása a projektben, illetve az alapozó tréning kiegészítése egyéni tanácsadással és/vagy mentorálási lehetőséggel. Fontos, hogy a szakkollégiumi hallgatók tanulmányaik során minél előbb találkozzanak ezzel a témával, hogy legyen idő a program jellegéből adódó személyes fejlesztési lehetőségek kihasználására.

SCHÄFFER JÁNOS

Záró kutatás három alprojektre a WHSz
TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009
„Komplex hallgatói szolgáltatások
fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók
részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium
szervezésében” című pályázati projektjéhez

A TÁMOP-projekten belül három alprojekt összegzése kerül bemutatásra. Mindhárom projekt 2013 tavaszán indult, és 2015 nyarán fejeződött be. A mentori rendszer, az idegen nyelvi oktatás és a közösségi tér mint funkció kisebb-nagyobb átalakuláson esett át az évek folyamán. Mindhárom szerves részét képezte a szakkollégium működésének.

1. Idegen nyelvi kompetencia

Az idegen nyelvi modul célja a szakkollégisták – nyelvvizsgakötelezettségeiknek megfelelő – alpfokú és/vagy középfokú nyelvvizsgára való felkészítése. A nyelvi kurzusok indítása minden támogatott szemeszter kezdetén a hallgatók egyéni igényei és nyelvtudásuk szintje alapján történt. A nyelvóra látogatását minden olyan hallgató számára kötelezővé tette a program, aki a bemenetkor nem rendelkezett a diplomája megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgával. Az igényfelmérést szintfelmérés követte, majd a nyelvtanfolyamok lebonyolítása, az eredményesség mérése. A nyelvi csoportok elindítása: az

induló csoportok szintjének meghatározása; a hallgatók csoportokba rendezése nyelvtanári segítséggel; az időpontok, a tantermek és az anyagszükséglet egyeztetése; eszközigénylés.

2013 tavaszán az alábbi nyelvi csoportok indultak:

- Három angol nyelvi csoport (kezdő, álkezdő, haladó)
- Egy spanyol nyelvi csoport
- Egy beás nyelvi csoport
- Egy német nyelvi csoport
- Egy romani nyelvi csoport

Összesített óraszám: csoportonként 33 óra (9 hét)

Óraszámok időbeli lebontása:

- Kezdő csoport: 2×2 óra/hét
- Álkezdő csoport: 2×2 óra/hét
- Haladó csoport: 2×2 óra/hét

A négy nyelvi készség (olvasás, írás, beszéd, hallott szöveg értése) komplex fejlesztése egyéni, páros és csoportos feladatok segítségével történt.

Nyelv	Szint	Fő	Kérdőjeles személyek
Angol	Kezdő	5	1
	Álkezdő	4	
	Haladó	4	1
	Felső	1	
Spanyol	Kezdő	1	
Német	Kezdő		1
Beás	Kezdő		1
	Haladó (középfok)	5	1
	Felsőfok	1	
Romani (lovári)	Kezdő	7	1
	Haladó (középfok)	2	
	Felsőfok	1	

A kérdőívek feldolgozásakor láthatóvá vált, hogy az angol nyelv iránti igény jelentős volt a megkérdezettek körében. 19 főből 15 fő jelezte, hogy szeretne angol nyelvből államilag akkreditált alap- vagy középfokú nyelvvizsgát szerezni.

A csoportok kialakulását követően a hallgatók körében a megbízott nyelvtanár végzett nyelvi igényfelmérést, és azokat összegezte. A szintfelmérő tesztek és azok összefoglaló kiértékelése után kialakult a nyelvi csoportok résztvevőinek névsora. Az egyes csoportok órarendjét a nyelvtanárok igyekeztek flexibilisen kezelni. Ez különösen fontos volt, mivel a szakkollégisták eltérő helyeken, szakokon tanultak. Az órák megtartását és a helyszín biztosítását minden esetben a Romológia Tanszék nyújtotta.

Példaként az órák beosztása a három angol nyelvi kurzusnál:

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Időpont	15.30–17.30	15.00–16.00	16.30–18.30	16.00–18.00	9.00–10.00 12.00–14.00
Csoport	Haladó (3.)	Kezdő (1.)	Álkezdő (2.)	Haladó (3.)	Kezdő (1.)
Helyszín	PTE BTK D épület, 3. emelet, 323. terem	PTE BTK D épület, 3. emelet, 323. terem	PTE BTK D épület, 3. emelet, 323. terem	PTE BTK D épület, 3. emelet, 323. terem	PTE BTK D épület, 3. emelet, 323. terem

A 2013/2014-es tanév őszi félévében 19 hallgatóval bővült a WHSz-szakkollégisták névsora. Az órák az adott félévben 50 órára módosultak. Összesítve:

Nyelv	Szint	Létszám	Kérdőjeles személyek
Angol	Kezdő	5	
	Álkezdő	4	
	Közép	3	
Spanyol	Kezdő	1	
Német	Álkezdő	2	2
	Közép	1	
Beás	Kezdő	1	9
Romani (lovári)	Kezdő	2	3

A fenti táblázatok adataihoz képest több hallgató módosította az idegen nyelvi tanulással kapcsolatos elképzeléseit (nyelvek kiválasztása), ezért a szintfelmérők meghirdetése a hallgatói szerződések idegen nyelvi adatait figyelembe véve történt.

Az ösztöndíjas szakkollégisták létszáma 2014 második félévében 33 fő lett. Az óraszám a félévre lebontva 30 órára módosult. A 33-ból 21 fő jelezte angol és német nyelvi igényét. A nyelvi kurzus elkezdése után 4 fő lépett vissza. A beás és a romani nyelvórákat a Romológia Tanszéken meghirdetett kurzusokon belül vehették igénybe a hallgatók, akiknek lehetőségük volt kezdő és haladó csoportokba is bekapcsolódni.

Nyelv	Szint	Létszám
Német	Haladó	4
Angol	Kezdő	6
Angol	Álkezdő	8
Angol	Haladó	3

A 2014/2015-ös tanév nyelvi igényei csak kis részben változtak az előző évhez képest. Az óraszám és a csoportok felosztása nem változott. A taglétszám változása annak tudható be, hogy a hallgatói létszám megváltozott, valamint sok új hallgató került be a szakkollégiumba.

Nyelv	Szint	Létszám 2014/2015, I./II. félév
Német	Haladó	2/2
Angol	Kezdő	3/3
Angol	Álkezdő	7/4
Angol	Haladó	7/4

Összesen 466 angolóra, 150 németóra, 50 romanióra, 46 beás és 32 spanyol nyelvóra valósult meg a projekt alatt. A nyelvórák létszáma a teljes lefedettséget tekintve 22–26 fő volt félévente. Ebből kiemelkedik az angol nyelvóra, amit a legtöbben vettek igénybe, ez félévente átlagolva 15–19 fő volt – a hallgatólétszám változását is beszámítva.

Fontos megemlíteni, hogy a látogatottság átlaga félévente ugyan eltérő volt, de százalékokban mérve meghaladta a 8%-ot. Ami önmagában sikeresnek mondható, de sajnos a nyelvvizsga eléréséhez nem minden esetben volt elegendő. A hallgatók prioritása inkább a tanulmányok, félévek lezárása, valamint a szakdolgozat megírása, megvédése volt. A nyelvvizsga másodlagos fontosságúvá vált.

A mentori rendszer

A mentori rendszer szintén 2013 tavaszán indult. Ez a projekt a legkardinálisabb változáson esett át. Az első félévben egyéni mentorálás folyt, amiről a mentorok folyamatos szakmai beszámolót írtak. Az egyéni mentorálás elbírálása pályázat útján történt. A felvételi kidolgozását a mentorprogramért felelős alprojektvezető végezte. A projektelem indokoltsága az egyetemre bekerülő hallgatók campuson való tájékozódásának, kezdeti nehézségeinek leküzdése, az egyetemi rendszer ismeretének hiánya miatti lemorzsolódás esélyeinek csökkentése volt.

A közvetlen cél az volt, hogy minden szakkollégista mellett álljon – lehetőleg ugyanazon a karon – hallgatói jogviszonyral rendelkező kortárs segítő, aki támogatást nyújt a tanulmányok ideje alatt felmerülő szakmai nehézségek leküzdésében, megkönnyítve ezzel az egyetemi életet, a szakmai előrehaladást. A közvetett cél pedig az volt, hogy a mentor és a mentorált személyes kapcsolata elősegítse a szakkollégista egyetemi integrációját, valamint a mentorok olyan gyakorlati szociális kompetenciákra tegyenek szert, amelyekre egyetemi tanulmányaik során egyébként nem tudnának szert tenni, és amelyek későbbi pályafutásuk során is hasznos tudásnak bizonyulhatnak.

A következő félévben az egyéni mentorálást a tapasztalatok alapján felváltotta a közösségi mentorálás. Itt már azon van a hangsúly, hogy a részt vevő mentor alapvetően saját tevékenységi területéhez kapcsolódóan végezzen kis csoportos mentorálást az ösztöndíjas hallgatók körében. Az egyes mentorok tevékenységei szervesen kapcsolódnak a projektben dolgozó szakemberek fejlesztési területeihez, azokat megerősítő, bővítő tevékenységekkel, elsősorban a kortárs segítés módszertanára építve.

A mentorok által támogatott tevékenységek a következők lettek: személyes tanácsadás adminisztratív ügyekben, a társas kompetenciák fejlesztése, figyelembe véve a hallgatók igényeit, tudományos kutatások támogatása tanácsadással, valamint a tudományos kutatásban való elmélyülés tevékeny részvétellel, segítséggel. Továbbá antirasszista akciók, társadalmi szerepvállalás, önkéntesség szervezése és lebonyolítása. Az infokommunikációs technológiák elsajátításának, készség szintű használatának segítése, valamint a helyesírás és a magyar nyelvi kompetenciák fejlesztése. Ami még fontos volt, és hasznosnak bizonyult a csoportos mentorálással kapcsolatban, az idegen nyelvi beszélgető körök kialakítása, lebonyolítása mentor segítségével.

Az átalakulás természetesen lehetővé tette, hogy igény esetén ne csak csoportos keretek között folyjék a segítő tevékenység, hanem az egyes tevékenységi területekért felelős mentorok körül kialakuljon egy állandó hallgatói kör, ahol a mentor már nemcsak szakmai segítséget ad, hanem személyes példájával, tanácsaival lelki és egyéb szükséges támogatást is nyújthat mentoráltjainak. Számos példa mutatott rá, hogy ez szükséges, mivel igény van rá.

A mentor a projekt vezetőjével egyeztetve folyamatos beszámolót készített mentori tevékenységéről, amelyet írásban benyújtott. A megvalósuló mentori tevékenységről havi rendszerességgel számolt be, a beszámoló épül a hallgatókkal végzett konkrét tevékenységet dokumentáló eseménynaplóra. A mentori terv elkészítése, a havi részbeszámolók egyik feltétele volt a következő időszakra vonatkozó mentorálási megbízásnak. A mentorok a közösségi térben várták a hallgatókat, és az adott területen nyújtottak segítséget heti rendszerességgel.

Személyes tanácsadás főként tanulmányi ügyek intézésében, a campuson való tájékozódásban (ez főleg az elsőéveseknek nyújtott nagy segítséget), tanulmányi adminisztrációval kapcsolatos problémák esetén, űrlapok kitöltésében, pályázatírásban, az ETR, Coospace stb. használatával kapcsolatban, szociális támogatások ügyintézésében, problémák kezelésében (volt példa pszichés segítségnyújtásra, támogatásra is), valamint kollégiumi férőhely ügyintézésében, ösztöndíjpályázatok felkutatásában történt. Kitérve részletesen az egyes mentorok lefedett területére, ezek a következők voltak:

Közösségépítés és társas kompetenciák

Ezt a feladatot két fő látta el heti 8 órában. Ők a hallgatók számára segítséget nyújtottak azzal, hogy a hallgatók problémáinak megoldását kieszközölték. Beszélgetést kezdeményeztek a fiatalokkal, hogy felderítsék az esetleges tanulmányi előmenetelüket akadályozó problémákat, majd a hallgatókkal közösen megoldást keressenek. Ha szükség van rá, akkor segítsék és biztosítsák a hallgatói közösségi tér és könyvtár működését. Segítséget nyújtsanak a campuson való tájékozódásban, az egyetemi életben, programokban való bevonódásban. Közös kulturális programok szervezését generálják a szakkollégisták részére, azok aktív részvételével. Vegyenek részt a havonta megrendezésre kerülő háromnapos hallgatói hétvégéken, ahol nyújtsanak segítséget az esti közösségi programok szervezésében.

Tudományos kutatások

Ezt a területet egy fő látta el heti 2 órában. A hallgatói közösségi térben rendszeres jelenlétével segítette a hozzá forduló hallgatók kutatás-módszertani ismereteinek bővítését. Igény esetén bevonódott az egyes hallgatói kutatások folyamatába tanácsadói tevékenységgel. Támogatta a hallgatói kutatások monitorozási folyamatát. Segítette az új hallgatói kutatási pályázatok elkészítését. Részt vett a kutatómódszertan tematikájú háromnapos hétvégén a képzők aktív segítőjeként.

Infokommunikáció

Ezt a feladatot egy fő látta el heti 2 órában. A hallgatói közösségi térben rendszeres jelenlétével segítette a hozzá forduló hallgatók informatikai ismereteinek bővítését. Az ECDL-vizsgára való felkészülésben nyújtott segítséget, valamint a tanulmányaikkal kapcsolatos informatikai kérdésekre válaszolt. Dolgozatokhoz, szakdolgozathoz kapcsolódó számítástechnikai problémák esetében nyújtott segítséget, adott tanácsot.

Nyelvi fejlesztés, helyesírás

Egy fő látta el ezt a feladatot heti 2 órában. A nyelvtani és helyesírási ismeretek elmélyítésében segítette a hallgatókat. Igény esetén nyelvtani stílusgyakorlatokat is végzett velük.

Idegen nyelvi beszélgető körök

Ezt a feladatot egy fő látta el heti 2 órában, de igény esetén lehetősége adódott a hallgatónak a kért idegen nyelvvel kapcsolatos további mentorok bevonására is. Amire igény merült fel, az elsősorban a világnyelvek közül az angol volt, de a német és spanyol nyelvvel kapcsolatban is kellett a segítség. A hallgatók az idejüktől függően szívesen vették igénybe a romani és a beás nyelvvel kapcsolatos lehetőségeket is. Heti rendszerességgel, 2 órában gyakorolhatták a nyelvet a mentor segítségével. A mentor a nyelvi kompetenciák fejlesztésére beszélgető köröket szervezett és vezetett le.

A csoportos mentorálást a következő évben felváltotta egy kompetenciaalapú mentorálás a hallgatók aktívabb részvételével. A mentorok feladata lett a szakmai nehézségek leküzdésében való segítségnyújtás, szakmai és szabadidős programok szervezése, lebonyolítása. A következő területeken tevékenykedtek a mentorok:

Közösségszervező mentor

Feladata volt a szakkollégium programjainak kidolgozása a féléves tervzet alapján. Közösségi programok szervezése és le-

bonyolítása. Tudományos és kulturális programok szervezése, valamint közös kulturális programok szervezése a szakkollégisták részére.

Hálózatossodást és nyilvánosságot segítő mentor

A szakkollégiumi hálózatba való bekapcsolódást segítette. A szakkollégium nyilvános fórumainak kezelése, a médiakapcsolatok kiépítése is a feladatai közé tartozott. Médiafelületek kezelése (webfigyelő), folyamatos „jelenlét” elérése (közösségi média), kapcsolattartás, marketingmenedzsment. A hallgatókkal közösen folyamatosan segítette a honlapra kerülő friss tartalmak összegyűjtését, a felkerülő hallgatói anyagok elkészítését.

Utánpótlást segítő mentor

A céljai között szerepelt a szakkollégium potenciális hallgatóinak elérése (kapcsolatépítés), valamint az utánpótlás-hálózat kiépítése és az ehhez kapcsolódó programok szervezése.

Sporttevékenységért felelős mentor

A szakkollégium sporttevékenységeinek megszervezése és lebonyolítása, az egyetemek, szakkollégiumok csapataival való folyamatos kommunikáció, sportnapok megszervezése tartozott a feladata közé.

Fontosnak bizonyult egyes mentori területek meghagyása. Ezek voltak a tanulmányokban való személyes segítség, a nyelvi kompetenciák elősegítése. Ők a hallgatói közösségi térben rendszeres jelenléttel továbbra is segítették a hozzájuk forduló hallgatókat a tanulmányaikban:

- Idegen nyelv fejlesztése (beszélgető körök szervezése és vezetése, nyelvgyakorlás).
 - Adminisztratív ügyek intézése, személyes tanácsadás.
- A mentor támogatja a hallgatói kutatások monitorozási folyamatát, igény esetén bevonódik az egyes hallgatói kutatásokba.

Összefoglalva: a mentori rendszer átalakítását az igények és szolgáltatások átalakulása idézte elő, valamint a szakkollégiumi hallgatók felelősségteljesebb önképviselése a kollégiumon belül. A hallgatók lélektani fejlődése a projekten belül látványos volt. Az érzelmi, gondolkodásbeli és önérvényesítő képességük a közösségen belül jelentős átalakuláson ment keresztül. Ez lehetővé tette, hogy mint mentorok is részt vegyenek a projektben.

A közösségi tér

A közösségi tér elsődleges funkciója az, hogy a szakkollégistáknak egy olyan helyet biztosítson, ami fundamentumként működik az életükben. A közösségi térben a fiatalok egy interaktív, kommunikatív közegbe kerülnek önmaguk generálása által. Az interakció feltételezi a közöttük lezajló kommunikációt, kapcsolatot, közös beállítódást, a státuszokat és szerepeket. Hosszabb távú cél, hogy a fiatalok egy közösséget hozzanak létre, amelyből interakciós minták fejlődhetnek ki, és mint individuumok egy kollektív létezését tapasztaljanak meg, ami egy közös értékrendszer maximumát hozza ki. Egy önmaguk által generált, demokratikus alapokon működő kis közösséget hozzanak létre és tartanak fenn. Ez a későbbiekben a társadalomba való integrálást segíti elő, valamint egy aktív társadalmi jelenlétet tesz elérhetővé.

A közösségi tér egy olyan helyet teremtett, ahol a szakkollégisták kölcsönös kapcsolatban, előítélet-mentesen, folyamatos kommunikációban létezhetnek. A hely felkínálja az együttlét örömeit, közös tevékenységeket, a célok elérését. A közösség alakulásának és szerveződésének motivációját előfeltételek alapozhatják meg. Ezt segítette elő a tréningeken való részvétel, valamint a minden hónapban együtt töltött közös hétvégék. Ezek segítették a közös élménylehetőségeket, amik a csoportdinamika szempontjából nagyon hasznosak voltak. Ha nem is minden esetben jelent meg, de a közösség tagjai között kialakult egy-egy adott szituáció alkalmával a közös érdek vagy cél. Akinél az egyéni érdekek a közösség nélkül is működőképesek voltak, annál a közösséghez tartozás egyáltalán nem vagy csak

csírájában alakult ki. Ez akkor érvényesült a leginkább, amikor nem volt idő a közösség megismerésére, mivel rövid ideig volt a szakkollégium tagja. A közös és egyéni érdekeknek idomulniuk kell, hogy sajátjaként értelmezze a befektetett energiákat. Az exklúzió és az inklúzió elválasztásának működni kell, hogy a haszon ne váljon individuálissá, hanem érvényesüljön a másik céljának elősegítése. Ekkor a személy pozitívan fogja értékelni a csoportot, és magáénak fogja tartani.

A közösség, ha a társas, kölcsönös hatásokat rendezni képes, közösen kidolgozza és a többiek felé benyújtja azokat a támpontokat, amelyek mentén tud működni a közösség, minőséget hoz létre. Így a közösség egy élhető strukturált teret tesz lehetővé, amin belül dinamikus interakció jön létre az egyén és a közösség között. Ekkor a közösség teljesítménye megnövekedik, és kialakul a közösségi élmény. A dinamikus közösség szempontjából figyelni kell arra, hogy az adott helyet ne vegye túlságosan birtokba, és ne zárja be, mert az előítéleteket szülhet. Minél homogénebb egy közösség, annál inkább felerősödnek a közösségre jellemző jegyek, ami speciálisabb tevékenységekre pozitív hatással van, de fennállhat az elkülönülés veszélye is. Ezért a közösségi tér számos olyan programot vitt bele a közösség életébe, ami a heterogenitást is elősegítette, és ezáltal nyitottá vált különböző kultúrákra, eseményekre.

A szakkollégium közösségi tere több átalakuláson esett át, ami inkább a funkcionális teret érintette. A közösségi térben egy közösségtervező volt jelen, aki a hallgatók számára nyújtott segítséget. Továbbá a közösségi mentorálás időszakában a mentorok a közösségi térben rendszeres jelenléttel segítettek a hallgatók problémáinak megoldásában. Beszélgetést kezdeményeztek a fiatalokkal, hogy felderítsék az esetleges tanulmányi előmenetelüket akadályozó problémákat, majd a hallgatókkal közösen megoldást kerestek azokra. Segítséget nyújtottak a campuson való tájékozódásban, az egyetemi életben, a programokba való bevonódásban. A hallgatók tájékoztatást kaptak az aktuális egyetemi tudományos és kulturális programokról.

A közösségi tér kulturális programok szervezését generálta a szakkollégisták részére, mivel a közösségi teret látogatják a legtöbbit a hallgatók. Itt osztják meg tapasztalataikat, mert

itt találkoznak napi szinten egymással. A projekt alatt számos program futott párhuzamosan a közösségi térben. Említésre érdemes a több alkalommal futó filmklub, ahol számos kérdéskörrel találkozhattak a hallgatók, például kirekesztés, stigmatizáció vagy az előítéletesség. Ezen kívül irodalmi, zenés esteket is rendeztek. Hogy egy példát említsek a sokszínű kínálatból, amit a szakkollégisták nyújtottak az érdeklődőknek: a Községi tér 2.8-as projekt keretében egy előadásra került sor, ahol filmvetítés és beszélgetés zajlott. Ez a szakkollégiumon belüli előadás-sorozat egyik eleme volt. Örkény István egyperces novelláinak filmadaptációját mutatták be, amit a Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatói készítettek el. A filmvetítés után beszélgetés zajlott a következők részvételével:

- dr. Lénárd Kata pszichológus, a PTE BTK Pszichológiai Intézet Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Tanszékének oktatója
- Bacskai Brigitta, a Színház- és Filmművészeti Egyetem végzős hallgatója
- Vogel Eszter, a Színház- és Filmművészeti Egyetem végzős hallgatója
- András Csaba, a PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatója

Több alkalommal szerveződtek utak különböző kulturális események köré, például aktuális kiállítások, színházi darabok megtekintése Budapesten. Itt is egy példával élnek: a szakkollégisták megtekintették a Kugler Art Szalont, majd elmentek a Néprajzi Múzeumba, ahol a Megvetés és önbecsülés – Igaz történet Üstfoltozóról, Drótostótról és Teknőscigányról című időszaki kiállítást nézték meg, az est további részében pedig a Katona József Színház Illaberek című darabját tekintették meg. Cél volt ezzel kapcsolatban, hogy a szakkollégisták maguk szervezzenek és valósítsanak meg magas színvonalon olyan programokat, amelyeket magukénak éreznek, és amikkel nyitottá tudják tenni a közösségi teret és a szakkollégiumot. Amint használják az „eszközöket”, abban a pillanatban az én és a környezete közti viszony differenciálódik, és ez lehetővé teszi az adott tevékenység fejlődését. A hallgató már nem passzív, hanem aktív, cselekvő emberré válik, tapasztalatokra tesz szert,

ami elősegíti a társadalomba való beilleszkedést, és előfeltételezhet egy sikeres életpályát.

Felhasznált források

- A TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlislócki Henrik Szakkollégium szervezésében” című pályázati projekthez kapcsolódóan készült:
- Megvalósíthatósági tanulmány
 - Pedagógiai Program
 - Képzési terv
 - Projektelemenkénti részletes szakmai dokumentáció, projektadminisztráció
- A projekttel kapcsolatos információk további forrása: <http://www.wlisllocki.tamop.pte.hu>

TRENDL FANNI

A Hallgatói portfólió használata a Wlislöcki Henrik Szakkollégium ösztöndíjprogramjában

1. A projektelem ismertetése

Cél

A projektbe bevont hallgatók előrehaladását szükséges dokumentáltan nyomon követni, ezzel látva és láttatva a fejlesztési/fejlődési folyamatot a nyújtott szolgáltatásokon keresztül. A portfólióval tehát célunk volt, hogy az ösztöndíjas hallgató rendelkezzen egy olyan dokumentumgyűjteménnyel, amely tematikusan kezeli a szakmai fejlődésének folyamatát a projektidőszakban. A portfólióhoz felkészítést és dokumentumformátumokat adott meg a támogató. További cél volt, hogy a portfóliók a támogatók (mentorok, tutorok és projekt támogató) számára is jelezzék a hallgató fejlődését, az általa igénybe vett szolgáltatásokat.

A TÁMOP-projektben tervezett portfólió ugyan alkalmas arra, hogy igazolja, az ösztöndíjas teljesítette a különböző területeken megfogalmazott elvárásokat, elsődleges célja azonban az, hogy az ösztöndíjas reflektív, önfejlesztő módon irányítsa és dokumentálja saját fejlődési folyamatát.

A TÁMOP-projektben használt portfólió elsősorban munkaportfólió jellegű. Ennek megfelelően a benne gyűjtött dokumentumok alapján az ösztöndíjas tutora (tanár) és mentora (hallgató), valamint további ösztöndíjas szakkollégisták adnak visszajelzéseket.

Időtartam

A Hallgatói portfólió projektem az egész projekten végighúzódo tevékenység volt. A rendszerét, működését leíró dokumentum a projekt legelején megszületett, és a projekt ideje alatt többször végeztünk módosításokat rajta. A módosításokra azért volt szükség, mert a hallgatói és támogatói (tutor, mentor) visszajelzésekből kitűnt, hogy a portfólióban használt egyes dokumentumsablonok kevésbé voltak használhatók az elvégzett tevékenységek dokumentálására.

A bevontak köre

A Hallgatói portfólió használata és folyamatos vezetése kötelező tevékenység volt az ösztöndíjprogramban részt vevő hallgatók számára, így a projektem kiterjedt az összes ösztöndíjas hallgatóra és személyes támogatóikra: a tutorra a projekt teljes ideje alatt és a mentorra, ameddig minden ösztöndíjasnak saját mentora volt.

A közvetlen (hallgatók) és közvetett (tutorok, mentorok) célcsoport mellett minden félévben érintette a projekt szakmai vezetését a tevékenység, ugyanis minden félév végén értékeltük a portfóliókat, és az értékelés alapján született döntés az ösztöndíjasok továbbhaladásáról.

2. A megvalósult tevékenységek kronologikus sorrendje

A Hallgatói portfólió leírásának első változata 2013 márciusában készült el. Ennek megfelelően a projekt első félévének kezdetén már rendelkezésre állt a programban részt vevők számára. 2013 márciusában került sor az első műhelyfoglalkozásra, amely során először a hallgatók, a tutorok és mentorok külön munkacsoportokban ismerkedtek meg a portfólió használatával, majd pedig vegyes csoportokba ültek – minden ösztöndíjas a saját tutorával és mentorával kezdte el a Hallgatói portfólió kitöltését. 2013. június végéig kellett a hallgatóknak lezárnuk a portfóliójukat, vagyis minden dokumentumot

kitöltve elhelyezni benne. Júliusban értékeltük a portfóliókat. Az értékelés folyamata nagyon fontos részét képezi a WHSz ösztöndíjprogramjának, ettől függött ugyanis, hogy az adott hallgató bent maradhatott-e a programban, és hogy ki milyen összegű ösztöndíjat kapott a következő félévben. Gyakorlatilag a fent leírt mechanizmus ismétlődött a következő félévekben:

2013. szeptember: a portfólió használatára felkészítő műhely

2014. január: portfólióértékelés

2014. március: a portfólió használatára felkészítő műhely

2014. július: portfólióértékelés

2014. szeptember: a portfólió használatára felkészítő műhely

2015. január: portfólióértékelés

2015. március: a portfólió használatára felkészítő műhely

A portfólió értékelésére és a sablonok átalakítására 2013 végén–2014 legelején került sor. Azt tapasztaltuk ugyanis, hogy a formai szempontok túlsúlyban voltak a tartalmi szempontokkal szemben. Ennek érdekében több változást is bevezettünk. Például a tutoroktól szöveges értékelést kértünk a félév végén, ugyanígy a nyelvoktatóktól is, a tanulmányi eredmény-nél bevezettünk plusz öt pontot, amellyel a szakmai vezetés a kiemelkedő tanulmányi munkát kívánta szorgalmazni. Ezenkívül a nem kötelező, szakkollégiumon kívül végzett tevékenységek értékelését az elvárt 100% fölé helyezte, és pénzösszeget rendelt egy-egy ilyen pontszám mellé. Így is ösztönözve arra a hallgatókat, hogy igyekezzenek önállóan, a saját szakmai fejlődésük érdekében a szakkollégiumon kívül is tevékenykedni.

Az értékelés menete

A portfólió rendszerének kidolgozásával párhuzamosan szükség volt értékelési módszerének kidolgozására is. A projekt szakmai vezetése biztos volt néhány alapelvben, amelyet mindenképpen be kellett építeni az értékelésbe. Ilyen alapelv volt az objektivitás. Ezt szolgálta a formai szempontok kidolgozása. A következő fontos elv az volt, hogy a tanulmányi eredmény mérföldkőnek számítson a programban. Abban is egyetértés volt, hogy minden hallgatót a saját teljesítményéhez képest

értékelünk, és az ösztöndíj összege az elért eredményhez képest változhat félévente, ezzel is motiválva a diákokat a magasabb pontszámok elérésére.

A portfólió értékelése alapvetően két részből tevődött össze: a formai és tartalmi pontszámokból. A hallgatói teljesítmények értékének valós megítélése volt a célunk. Ezért a formai pontszámok és a tartalmi pontszámok egyharmad–két-harmad részt képviseltek a végső pontszámnál. A formai pontszám gyakorlatilag a hallgató tényleges részvételét tükrözte a programban. Például, hogy hány bentmaradás hétvégén, hány nyelvórán vett részt, vagy hogy hány órányi önkéntes munkát végzett. A formai pontszámok másik csoportját a portfólióban elvárt dokumentumok megléte jelentette.

A tartalmi pontszámok a következő részekből tevődtek össze: tanulmányi eredmény, tutori értékelés, képzők (nyelvtanár, nyelvhelyesség, tanulásmódszertan stb.) értékelése, önkéntes tevékenység értékelése, a hallgató írásos beszámolója és szakmai terve az egyetemi tanulmányaihoz és a szakkollégiumhoz kötődően.

A tanulmányi eredményt három szempontból vizsgáltuk:

- a felvett kurzusainak hány százalékát teljesítette,
- a hallgató által felvett kurzusok és azok kreditértéke alapján milyen kreditindex várható el tőle, és ahhoz képest milyen átlagot ért el,
- a kar, szak, képzés nehézségének figyelembevétele.

A felsorolt szempontok mindegyikénél öt pontot szerezhettek a hallgató. A teljesített kurzusok százaléka mérföldkőnek számított az értékelési rendszerben. Ez azt jelentette, hogy aki nem tudta teljesíteni a felvett kurzusainak a 75%-át, személyes elbeszélgetésen mondhatta el a szakmai vezetésnek ennek okait, és a tutorával közösen kellett megoldást találniuk, hogy a következő félévekben pótolja a kurzusokat.

A kreditindex bevett számítás az egyetemeken. Ez alapján ítélik meg a hallgatók számára a tanulmányi ösztöndíjat. Ez egy viszonylag objektív mutatója annak a hallgatói munkának, amelyet a képzés során a diákok félévről félévre elvégeznek.

Az utolsó szempontnál igyekezett a szakmai vezetés honorálni a kimagasló tanulmányi eredményt elérő hallgatókat. Ennek során is maximum öt pontot kaphattak a hallgatók.

3. Eredmények

Értékek és azok megjelenésének módja

A Hallgatói portfólió funkciója alapvetően az, hogy szülessen egy olyan dokumentumgyűjtemény, amelyben a hallgatók dokumentálták részvételüket a szakkollégiumi és azon kívüli tevékenységekben. Ezen túlmenően célunk volt, hogy ezekre a tevékenységekre, a tevékenységek során történt fejlődésre a hallgatók egyénileg reflektáljanak. Ennek megfelelően a felsorolt értékek kevésbé jelennek meg közvetlenül, és talán csak néhány jelent meg indirekt módon. Maga a portfólió úgy épült fel, hogy folyamatos visszajelzést várt a hallgatótól az elvégzett tevékenységekről és a személyes fejlődésről, így talán az önmegvalósításhoz való jog, a demokratikus érdekérvényesítés azok az értékek, amelyek jelen voltak. Ennek megfelelően a portfólióban használt dokumentumsablonokat is úgy építettük fel, hogy annak kitöltése során az ösztöndíjasoknak legyen lehetőségük véleményüket formálni az adott tevékenységről.

A portfólió 10 különböző sablont tartalmaz:

1. *Személyes adatlap*: a hallgató és tutora adatait, elérhetőségét tartalmazza.
2. *Karrierterv*: a hallgató és tutora minden félév elején közösen tölti ki. Ennek alapján választott szolgáltatást a szakkollégista a projektben.
3. *A tutor és a hallgató közötti megállapodás*: a tutor és a hallgató minden félév elején közösen töltik ki és rögzítik a félévre kitűzött közös célokat és együttműködésük alapvetéseit.
4. *Egyéni fejlődési lap*: ez a legtöbbet használt sablon. Ezt minden egyes olyan képzés/esemény/fejlesztés kapcsán ki kellett tölteniük a hallgatóknak, amely a szakkollégiumban előfordult mint „kötelező” tevékenység.
5. *Havi beszámoló*: ezt a sablont minden hónap végén kellett

a hallgatóknak kitölteniük, és összegezniük az adott hónapban elvégzett tevékenységeket számszerűen és az egyéni hasznosulást illetően is.

6. Beszámoló egyéb tevékenységekről: ez a sablon arra szolgál, hogy a szakkollégista minden olyan tevékenységet feltüntessen rajta, amelyet nem kötelező jelleggel végzett, és talán nem is a szakkollégium keretei között. Ezeket a tevékenységeket az értékelés során a teljesítendő 100% felett pontoztuk. Az utolsó két félévben tartalmilag súlyoztuk ezeket a beszámolókat aszerint, hogy mennyire szolgálta az adott tevékenység a hallgató szakmai előrelépését, és/vagy mennyire kötődött a szakkollégium szakmai munkásságához.

7. Tutori beszámoló: ezt a mellékletet a hallgató és tutora közösen töltötte ki a félév végén. A beszámoló funkciója az volt, hogy a tutor összegezze azokat a történéseket, amelyeket az adott félév folyamán elvégeztek a tutoráltjával. Nagyon pragmatikus volt a sablon felépítése, mivel a félév elején a megállapodásban kitűzött célok teljesülésére/nem teljesülésére kérdeztünk rá. Ezen túlmenően a együttműködésről számszerűsített adatokat is kértünk (konzultációk száma, teljesített kurzusok száma stb.), továbbá kértük a tutorokat, hogy hosszabb szöveges formában is fogalmazzák meg tapasztalataikat.

8. Szakmai beszámoló: ebben a táblázatban az ösztöndíjprogramban részt vevő hallgatóknak az egész féléves szakkollégiumi aktivitásukat kellett összegezniük számszerűen és azok hasznát leírva.

9. Írásos beszámoló/szakmai terv: ez a két szöveges dokumentum azt a célt szolgálta, hogy a hallgató összegezze a féléves munkáját. Itt nemcsak a szakkollégiumi tevékenységekre, hanem az egyetemi és egyéb szakmai fejlődésükre is kíváncsiak voltunk. A szakmai terv pedig a következő félévben megvalósításra váró terveiket tartalmazta.

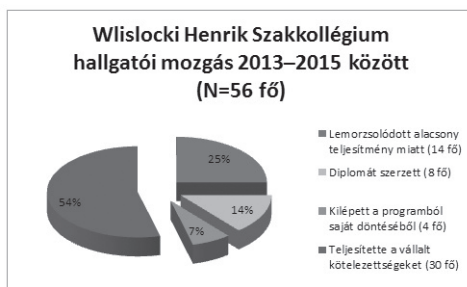
10. Műhelyek bemutatása: a tutor, mentor szerepe, egymás tanítása – a közösség fejlődése.

A projekt keretében történt az ösztöndíjasok, tutorok és mentorok szakmai felkészítése a portfólió kezelésére, ezzel is támogatva, hogy a portfólió valóban tartalmi és ne adminisztratív eszközzé váljon. A felkészítésre minden félév elején

sor került. Ekkor nemcsak az újonnan bekerült hallgatók és tutoraik vettek részt a felkészítésen, hanem a már régebben részt vevők hallgatók és az ő tutoraik is. Így tudtuk felhasználni a peer-helping¹ eszközét. Ennek során mindenki a saját választott tutorával és egy hallgatótársával, illetve az ő tutorával dolgozott egy vegyes csoportban. A műhelyek során először egy bevezető előadásra került sor, ahol a portfólió tudományos hátterével és az alapvető funkciókkal foglalkoztunk. Ezután a sablonokat sorra véve, azok kitöltését elkezdve haladtunk végig a Hallgatói portfólió rendszerén. Ha valaki elakadt, a csoporttársai tudtak segíteni a továbbhaladásban. Annak érdekében, hogy hatékony legyen a kis csoportos munka, minden csoportban egy régi és egy új hallgató és a tutoraik dolgoztak. Erre azért volt szükség, mert a „régí” hallgató már túl volt egy vagy két féléven, voltak tapasztalatai a portfólió használatáról és értékeléséről, így „felhasználói” szemszögből tudta segíteni az új hallgatót a portfólió használatának elsajátításában.

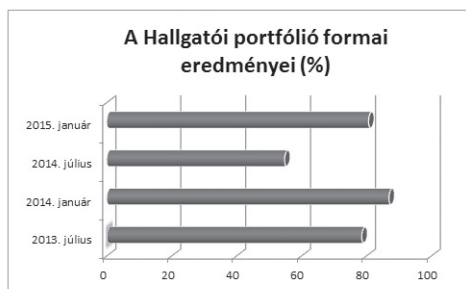
Azzal, hogy a portfóliót közösen tanulták meg használni a hallgatók, kialakítottunk egy olyan helyzetet, amelyben egymásra voltak utalva a résztvevők, így erősítve az együttműködést.

A Hallgatói portfólió nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a hallgatók teljesítményét félév közben is figyelemmel kísérjük, és jelezzük a tutora felé, ha nem teljesíti az általa vállalt feladatokat. Ezen a ponton a legtöbbször esetmegbeszélésre került sor, amelyen a hallgató, a tutora, valamint a projekt szakmai vezetésének képviselője vett részt. Ekkor igyekeztünk kideríteni a hallgató alacsonyabb teljesítményének okait, és azokra megoldást találni a hallgatóval közösen. Amennyiben azonban a félév végén vagy adott esetben a következő félévben sem javult a helyzet, a hallgatótól megvált a szakkollégium. Így igyekeztünk a lemorzsolódást megelőzni. Ha számszerűsíteni akarjuk, akkor 2013. február és 2015. június között 56 hallgató került be a programba – felvételi eljárás minden egyetemi félév elején volt, így öt alkalommal tudtunk új hallgatókat bevonni az ösztöndíjprogramba. Az alábbi diagram egyértelműen szemlélteti a hallgatói mozgást az elmúlt két és fél év alatt.

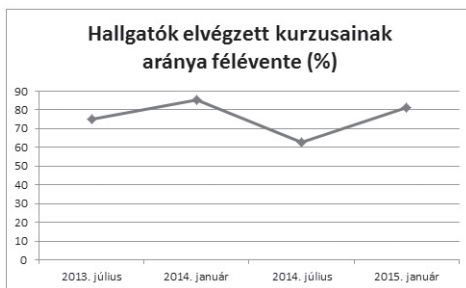
Számszerű mutatók

Hogyha egészen pontosan szeretnénk bemutatni a hallgatók teljesítményét, akkor érdemes végignéznünk a Hallgatói portfólió három nagyobb egységének félévenkénti változásait. A tartalmi pontszámok tartalmazzák a hallgatók tanulmányi eredményre kapott pontszámait, de egy diagramban kiemeltük az elvégzett kurzusok arányát is, amely egyértelműen megmutatja, hogy a hallgatók az adott félévben a felvett kurzusok hány százalékát érték el.

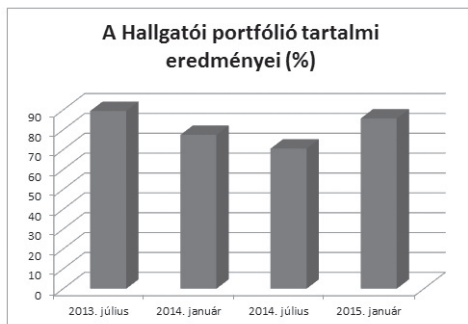

Ha a diagramokat megnézzük, észrevehetünk két közös vonást. Mindhárom terület esetében a 2013/2014-es tanév második szemeszterében erős visszaesést figyelhetünk meg. Ezt magyarázhatjuk azzal, hogy jelentősen megnőtt az új hallgatók száma a szakkollégiumban – 18-ról 33-ra növekedett az ösztöndíjasok száma –, és az „újak” tapasztalatlansága is

közrejátszhat a rosszabb teljesítményben. A második közös jellemző, hogy a hallgatók viszonylag gyorsan megtanulták a portfólió használatát: a formai és tartalmi eredmények mind 80% feletti értéket mutattak az elmúlt félév értékelésekor.

A tanulmányi eredmény, pontosabban az elvégzett kurzusok aránya a felvettekhez képest hasonló eredményt mutat. Ami abszolút pozitív, hogy a legutóbbi értékelés során ez az arány 81% volt. Ez azt jelenti, hogy a hallgatók a kurzusaik nagy részét elvégzik. Érdeemes lenne ezt összehasonlítani a Pécsi Tudományegyetem nem hátrányos helyzetű hallgatóinak eredményével, de sajnos az egyetemtől erre vonatkozóan nem kaptunk adatokat.

Érdemes elidőznünk a Hallgatói portfólió tartalmi eredményeinek elemzésénél. A diagramról leolvasható, hogy ez megy talán a „legnehezebben” a hallgatóknak. A tartalmi pontszámok ugyanis olyan elemeket is tartalmaznak, amelyek az ő visszajelzéseiket értékelik. Sajnos a projekt első három félévében azt tapasztaltuk a portfóliók értékelésekor, hogy a sablonok szöveges részei üresen maradtak, vagy egy-két szóval – „jó volt”, „Hasznos volt.” – elintézték a tevékenység értékelését. Ez javuló tendenciát mutat az utolsó értékelés (2015. január) eredményeit elnézve, de még mindig azt tapasztaljuk, hogy nem feltétlenül gondolnak bele a hallgatók abba, hogy ez a program és annak összes tevékenysége az ő szakmai, szellemi és néhány esetben fizikai fejlődésüket szolgálja. Ahhoz, hogy ezen a területen jelentős fejlődést érjünk el, több önismerteti, csapatépítő és kommunikációs tréningre lenne szükség. Továbbá több időt kellene a hallgatókkal tölteni személyesen: beszélgetések, viták formájában, akár négy szemközt, akár nagyobb csoportokban.

4. Tervek és fejlesztési javaslatok

A Hallgatói portfólió rendszere abszolút naprakész értékelési eszköze ennek az ösztöndíjprogramnak. A hallgató (és tutora) felelőssége, hogy minden szemeszterben a félév végéig kitöltve, tartalmilag relevánsan lezárja azt. A portfólió mindig hozzáférhető a hallgatók számára. Természetesen a projekt támogatója számára fontos lehet ez a dokumentáció, de alapvetően nem nyilvános. A hallgató azzal osztja meg, akivel szeretné. Ezzel együtt nagyon hasznos és a neveléstudományban egyre inkább elfogadott, hogy egy-egy fejlesztőprogramban (akár a tanárképzésben) elfogadott eszköze legyen az értékelésnek. Tehát összefoglalva: megválni a projektelemtől biztosan nem szabad.

A portfólió tartalmi jelentősége felé való elmozdulás azonban mindenképpen ajánlott. Ezt – mint már említettük – további fejlesztőtréningekkel, képzésekkel, személyes kapcsolatokkal lehet elérni. A portfólió használatára való felkészítő képzés is megfelel a legújabb pedagógiai módszertani elvárá-

soknak. Ennek ellenére az a tapasztalat, hogy félév közben is lehetővé kell tenni az ezzel kapcsolatos konzultációt a szakkollégisták számára.

Összességében a Hallgatói portfólió rendszerének formai részén kevésbé, tartalmi részén annál inkább ajánlott tovább dolgozni.

Jegyzetek

- 1 A kortárs segítség alkalmazása az 1960-as években kezdett elterjedni az Egyesült Államokban, Kanadában és Angliában, amely során számos programot dolgoztak ki, pl. depresszió, öngyilkossági kísérlet és a kortárs segítség; etnikai vagy kulturális okok miatt kisebbségi helyzetben lévő diákok és a kortárs segítség; pasztorális kortárs segítség; kortárs segítség és drogprevenció. Magyarországon a mai napig nincs egységes, meghatározott terminológiája a kortárs segítség témakörének, pedig az első kortárs segítő tevékenységek, programok már az 1980-as évek végén elkezdték működésüket. (Rácz, 2008)

VEZDÉN KATALIN

Háttér tanulmány a 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projekthelem értékeléséhez

1. A projekthelem ismertetése

A projekthelem célrendszere

A TÁMOP 4.1.1.D pályázati konstrukció keretében megjelent, „Roma szakkollégiumok támogatása” című felhívásban az alapvető célok között szerepel a pályázat által támogatni kívánt hátrányos helyzetű, többségében roma hallgatók tanulmányi sikerességének előmozdítása, a felsőoktatásból való lemorzsolódásának csökkentése, valamint a kutatási tevékenységekbe való bevonása mellett a jelölt célcsoport társadalmi szerepvállalásának megerősítése is. A felhívás a szakkollégiumok feladatai közé sorolja – a tehetséggondozást közvetlenül elősegítő komplex szolgáltatásfejlesztéssel egyidejűleg – a hallgatók felelősségtudatának és társadalmi szerepvállalása iránti igényének erősítését, a közösségért végzett tevékenységek fontosságának hangsúlyozását. Alapvető elvárásként fogalmazza meg, hogy a roma szakkollégiumnak hozzá kell járulnia „a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató cigány értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érdeklődéssel”. (Roma szakkollégiumok támogatása, Pályázati útmutató, 2012:4)

Ennek megfelelően a pályázat keretében benyújtott Megvalósíthatósági tanulmányban a fejlesztési célok és program-
elemek között kapott helyet a 3.7 Önkéntesség és társadalmi
szerepvállalás projektelem. Szükségességének indokaként
a Megvalósíthatósági tanulmányban kifejtésre kerül, hogy
„a cigány/roma fiatalok felsőoktatásban való részvételének
ösztönzése nem csupán egyéni sikerességük, hanem szélesebb
társadalmi hatásai miatt is fontos. Ennek egyik lényeges eleme
a fiatalok ösztönzése az aktív társadalmi szerepvállalásra, kü-
lönösen a cigány/roma kezdeményezésekben. Ennek legjobb
módja, ha már egyetemi éveik alatt saját önkéntes tapasztal-
tatot szereznek. A projektelem szükségességét emellett a
felsőoktatásba érkező cigány/roma hallgatók szociális kompe-
tenciáinak hiányosságai is indokolják, amelyre az önkéntesség
saját élményen alapuló hatékony megoldást nyújt, a segítettet
a segítő szerepébe helyezve”. (Megvalósíthatósági tanulmány,
2012:62) A Megvalósíthatósági tanulmányban e projektelem-
hez kapcsolódóan az alábbi célok kerültek megfogalmazásra:

- „– ösztönözni a társadalmi szerepvállalást a bevont hallgatók
körében, különös tekintettel a roma kezdeményezésekre;
- a projektbe bevont hallgatók szociális kompetenciáinak
fejlesztése tanulmányi és későbbi sikerességük érdekében;
- a bevont hallgatók társadalmi tőkájének növelése, külön-
ös tekintettel az így szerzett személyes és szakmai kap-
csolatokra;
- szakmai tapasztalatszerzés, amennyiben illeszkedik a
hallgató szakmai irányultságához;
- további potenciális jelentkezők (elsősorban középiskolás
tanulók) tájékoztatása és motiválása”. (Megvalósíthatósági
tanulmány, 2012:62)

A projekt első szakaszában kidolgozott Pedagógiai Program, il-
letve a Képzési terv a Megvalósíthatósági tanulmányban lefek-
tetett célok mentén ismertette a projektelemhez kapcsolódó
tevékenységek körét, továbbá a projektelem megvalósításá-
nak ütemezését. (A tervezett megvalósítási folyamatot és az
abban bekövetkező módosításokat, azok indokait a következő
fejezetben ismertetjük.)

Az Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelem a projekt teljes időszakában – az ösztöndíjjal támogatott személyekkel összhangban – folyamatosan jelen lévő tevékenység volt (2013. március elejétől 2015. június végéig). Az önkéntes munkavégzés teljesítménymutatói minden támogatott személy végén részét képezték a Hallgatói portfólió értékelési rendszerének, mind formai (az elvégzett önkéntes munkaórák száma), mind tartalmi (az elvégzett önkéntes munka tartalmának értékelése, minősítése) dimenzióban.

A projektelem célcsoportjai

A projektelem közvetlen célcsoportja megegyezik a támogatott projekt célcsoportjával, azaz a szakkollégium hallgatói alkotják az elsődleges célcsoportot. Közvetett célcsoportként utal a Megvalósíthatósági tanulmány a középiskolás diákokra, hiszen részben a 2.5 Utánpótlás elérése projektelem tevékenységi körébe való hallgatói bevonódás által kívánja elérni további potenciális szakkollégiumi jelentkezők továbbtanulásra való motiválását, részben pedig az eredendően (pályázatra benyújtott projekttervben, Megvalósíthatósági tanulmányban) meghatározott 5 együttműködő partnerszervezet célcsoportja is jórészt a középfokú oktatásban részt vevő, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, többségében roma/cigány fiatal vagy gyermek.

Az Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelemhez kapcsolódóan alapvetően 5 együttműködő partnerszervezet került meghatározásra a pályázatban, amelyek fogadószervezetként az önkéntes munkavégzés terepét biztosítják. E szervezetek között 1 közoktatási intézményt és 4 civilszervezetet találunk:

1. Gandhi Gimnázium és Kollégium (Pécs)
2. Khetanipe Egyesület (Pécs)
3. Faág Baráti Kör Egyesület (Pécs)
4. Számá Dă Noj – Vigyázz Reánk (Gilvánfa, Magyarmecské)
5. Szent Márton Caritas Alapítvány (Alsószentmárton)

Közös jellemzőjük, hogy tevékenységi körük jórészt hátrányos helyzetben lévő gyermekek és fiatalok oktatására-nevelésére

fókuszál, a Gandhi Gimnázium mellett a 4 civilszervezet tano-dát működtet e célcsoport bevonásával.

Az önkéntes munkavégzés lehetséges helyszínei a projekt során tovább bővültek. A projekt egészét tekintve az 5 alapvetően meghatározott fogadószervezeten kívül további 10 szervezet és intézmény került bevonásra együttműködő partnerként, amelyből 6 civilszervezet, további 4 pedig egyéb intézmény.

A külső fogadószervezetek mellett a hallgatók részére az önkéntes munkavégzés terepe lehetett továbbá a 2.5 Utánpótlás projektelem keretében a toborzással elért együttműködő középiskolákkal, középfokú oktatási-nevelési intézményekkel, különös tekintettel az AJKP-t és/vagy AJTP-t megvalósító intézményekkel való együttműködés támogatása, az adott intézményekben a középiskolás célcsoport részére pályaaorientációs és közösségi programok megvalósítása, a toborzásban való aktív közreműködés.

Emellett a WHSz közösségi terében is lehetőség nyílt az önkéntes munkaórák teljesítésére a WHSz közösségi teréhez kapcsolódóan megvalósuló szakmai, közösségi, kulturális és szabadidős rendezvények szervezésében és megvalósításában való aktív közreműködés révén.

A projekt során bekapcsolódó egyéb önkéntes fogadószervezetek belépése a kezdetekkor hallgatói igény és jelzés alapján történt: olyan egyéb külső szervezetek bevonásával, amelyeknél adott hallgatók az adott szemeszterre vonatkozó önkéntes munkaórák teljesítését megelőzően és/vagy azzal egyidejűleg már végeztek/végeznek rendszeres vagy alkalmi jelleggel önkéntes munkát, amelyet az adott teljesítési időszakban e szervezetnél kívánnak folytatni. Ez esetben természetesen nem ragaszkodtunk hozzá, hogy adott hallgató az 5 meghatározott fogadószervezet közül válasszon önkéntes-munka-terepet, hiszen már rendelkezik a maga által választott helyszínnel. A projekt előrehaladtával – a projektelem egyre szélesebb körben való megismerése révén – egyéb szervezetek és intézmények részéről is jelentkezett igény önkéntes munkát végző hallgatók fogadására, így tovább bővíthetett az önkéntes fogadószervezetek köre.

A projektlem keretében megvalósult tevékenységek

A projektmegvalósítás előkészítő szakaszában, 2013 februárjában a pályázatban meghatározott projektlemcélok mentén, a Képzési tervben konkretizáltuk a projektlem szakmai tartalmát, ütemezését, és meghatároztuk számszerűsíthető mutatóit. A Képzési terv a projektlem várható és számszerűsíthetően mérhető eredményeit 3 szempont szerint fogalmazta meg:

1. Felkészítés: A bevont hallgatók két ütemben, összesen 10 órában felkészülnek az önkéntes tevékenység végzésére. A tréning a ráhangolódáson túlmenően a fogadószervezetek igényeire fókuszálva alkalmazható eszköztárral, különféle módszertanokkal ruházza fel a hallgatókat, amelyek az önkéntes tevékenységek teljesítésén túl hosszú távon is hozzájárulnak a résztvevők szakmai tudásbázisának kibővüléséhez.

2. Teljesítendő óraszámok: A bevont hallgatók a teljes projektidőszakban összesen személyenként 215 óra önkéntes tevékenységet végeznek csoportos, illetve egyéni formában, öt együttműködő partnerszervezetnél. E szakmai szervezetek tevékenységeibe való bekapcsolódás a hallgatók személyes és szakmai fejlődését egyaránt elősegíti.

3. Nyomon követés: A bevont hallgatók negyedévente, a teljes projektidőszakban tehát összesen 7 alkalommal, alkalmanként 3 órában, értékelő szeminárium keretében tudatosíthatják és egymással is megoszthatják az eltelt időszakban szerzett szakmai tapasztalataikat, felmérhetik szociális és egyéb egyéni és közösségi kompetenciájuk fejlődését.

A fenti szempontok a projektmegvalósítás során, a tapasztalatok és felmerülő igények figyelembevételével az alábbiak szerint módosultak:

1. Felkészítés: A hallgatók önkéntes munkavégzésre való felkészítését két ütemben terveztük, az első támogatott szemeszter (2013. április) és a második támogatott szemeszter (2013.

szeptember) kezdetén. Terveink szerint e két ütemben (összesen 10 órában) zajló intenzívebb felkészítéssel a hallgatók minden olyan tudásukban és készségükben megerősítést kapnak, amelyekkel képessé válnak a projektelemben lefektetett célok elérésére. A projektmegvalósítás során azonban igény mutatkozott a bemeneti felkészítés több alkalommal való megismétlésére, hiszen a hallgatók összetétele szemeszterenként változott, az új hallgatók bekerülése pedig minden szemeszter kezdetén szükségessé tette a felkészítés megismétlését. Ennek megfelelően a projekt során minden támogatott szemeszter kezdetén, a hallgatói hétvégék keretében, alkalmanként 3 órában került sor a hallgatók önkéntes munkavégzésre való felkészítésére.

A felkészítő alkalmak strukturálisan 4 elemre fókuszáltak:

- Megvalósult a hallgatók érzékenyítése a projektelemben megfogalmazott célok irányába, megvilágítva számukra a társadalmi felelősségvállalás jelentőségét.
- Lehetőség adódott az 5 potenciális fogadószervezet megismerésére a fogadószervezetek által delegált és az önkéntes munkavégzést az adott szervezeteknél koordináló szervezeti mentorok meghívása és bemutatkozási révén.
- Meghatározásra és ismertetésre kerültek a projektelem teljesítménymérésének alapelvei és a dokumentációs elvárások, mind a hallgatók, mind a fogadószervezetek részére.
- A felkészítő alkalmak adtak lehetőséget arra is, hogy a hallgatók az ott megismert 5 potenciális fogadószervezet közül kiválasszák a számukra leginkább megfelelőt, az érdeklődési körükhöz legközelebb állót.

A szemeszterenkénti bemeneti felkészítő alkalmak mellett a harmadik támogatott szemeszter kezdetén (2014. február) további egy olyan intenzív tréning került megvalósításra a hallgatók körében – a témában jártas szakemberek bevonásával –, amely a projekt félidejében részben hozzájárult az elmúlt szemeszterek hallgatói tapasztalatainak tudatos végiggondolásához, részben pedig a feltárt tapasztalatok mentén a projektelem céljainak hatékonyabb eléréséhez.

2. Teljesítendő óraszámok: A Képzési tervben hallgatónként meghatározott – teljes projektidőszakra vetített – óraszámot a megvalósítás folyamatában tovább cizelláltuk. Alapvetően 50 órában határoztuk meg a hallgatók részére az önkéntes munkórak számát szemeszterenként. A meghatározott és teljesítendő óraszám viszont az alábbi szempontok mentén is alakult:

A projektben önkéntes fogadószervezetként a kezdetektől együttműködő partnerek esetében:

- A fentebb felsorolt, pécsi székhellyel működő partnerszervezetek (Gandhi Gimnázium és Kollégium, Khetanipe Egyesület, Faág Baráti Kör Egyesület) esetében a teljesítendő önkéntes órák száma szemeszterenként: 50 óra.
- A fentebb felsorolt, vidéki (nem pécsi) székhellyel működő partnerszervezetek (Számá Dă Noj Egyesület, Szent Márton Caritas Alapítvány) esetében a kötelezően teljesítendő önkéntes órák száma szemeszterenként: 25 óra. A csökkentett óraszám indoka, hogy a vidéki szervezeteknél vállalt önkéntes munkavégzés utazással is jár, így az erre fordított idő leírható volt a teljesítendő önkéntes munkórak számából.

A projekt során bekapcsolódó egyéb önkéntes fogadószervezetek esetében:

- Szervezeti igény/jelzés alapján (amennyiben egy külső szervezet jelzi igényét az önkéntes munkára) bekapcsolódó, pécsi székhellyel működő fogadószervezetek esetében a teljesítendő önkéntes órák száma: 50 óra.
- Szervezeti jelzés/igény alapján (amennyiben egy külső szervezet jelzi igényét az önkéntes munkára) bekapcsolódó, vidéki (nem pécsi) székhellyel működő fogadószervezetek esetében a teljesítendő önkéntes órák száma: 25 óra.
- Hallgatói igény alapján (amennyiben a fogadószervezetet a hallgató hozza) bekapcsolódó, mind pécsi, mind vidéki (nem pécsi) székhellyel működő fogadószervezetek esetében a teljesítendő önkéntes órák száma: 50 óra.

Fontos kitétel volt, hogy a vidéki (nem pécsi) partnerszervezetek és egyéb önkéntes fogadószervezetek esetében teljesítendő 25 óra helyett 50 óra teljesítése elvárt abban az esetben, ha a hallgató az önkéntesség teljesítésének helyszínén vagy annak közvetlen közelében lakik, tartósan ott tartózkodik (pl. alsószentmártoni illetékességű hallgató esetében – ha önkéntes tevékenységet a Szent Márton Caritas Alapítványnál vállal – a teljesítendő órák száma 50 óra, vagy pl. gilvánfai illetékességű hallgató esetében – ha önkéntes tevékenységet Magyar-mecskén vállal – a teljesítendő órák száma 50 óra).

A 2.5 Utánpótlás projektelem keretében a középiskolás diákok elérésében, toborzásában, illetve a WHSz közösségi teréhez kapcsolódóan megvalósuló szakmai, közösségi, kulturális és szabadidős rendezvények szervezésében és megvalósításában való aktív közreműködés esetében a teljesítendő önkéntes órák száma: 50 óra.

3. Nyomon követés: A Képzési tervben meghatározott értékelő alkalmak nem negyedévente, hanem az egyes támogatott szemeszterek végén, a hallgatói hétvégek keretében valósultak meg. Emellett a havonta megrendezésre kerülő hallgatói hétvégek lehetőséget biztosítottak az önkéntes munkavégzés folyamatos nyomon követésére is a hallgatók körében megtartott értékelő foglalkozások keretében. Ezeken az alkalmakon a hallgatók beszámolhattak a teljesítésük állásáról és tartalmáról, továbbá lehetőség nyílt az esetlegesen felmerülő, teljesítést veszélyeztethető problémák megbeszélésére, megoldás keresésére. Emellett a projektelem felelőse és a fogadószervezetekenél a koordinációt végző szervezeti mentorok folyamatosan a hallgatók rendelkezésére álltak, biztosítandó a teljesítés folyamatosságát és gördülékenységét. A projektelem felelőse és a szervezeti mentorok szintén folyamatos kapcsolatban álltak egymással, a hallgatók munkájának eredményességét támogatandó.

Az önkéntes munkavégzés szervezése és koordinációja

A Képzési tervben meghatározottak mentén az első támogatott szemeszter előkészítő szakaszában megtörtént a projekt-

elem megvalósításához szükséges adminisztráció és eljárásrend elkészítése, az alábbiak szerint:

- Hallgatói igényfelmérő kérdőívek szerkesztése, kitöltése, feldolgozása
- Szervezeti igényfelmérő kérdőívek szerkesztése, kitöltése, feldolgozása
- Az együttműködő szervezetektől bemutatkozó anyagok begyűjtése – 1 A4-es oldal – meghatározott szempontrendszer alapján
- Az együttműködő szervezetekkel az önkéntes tevékenység konkrétumait rögzítő megállapodás előkészítése
- Hallgatókkal az önkéntes tevékenység konkrétumait rögzítő megállapodás előkészítése
- A projektelem dokumentációs háttérének kidolgozása, dokumentumsablonok elkészítése: az önkéntes tevékenységet rögzítő napló és jelenléti ív/igazolás, havibeszámoló-sablon (hallgatói, szervezeti, mentori)
- Minden egyes támogatott szemeszter első hallgatói hétvége alkalmával a hallgatók és a szervezeti mentorok részvételével – a fentiekben már ismertetett, az önkéntes munkavégzésre érzékenyítő felkészítés mellett – tájékoztató/egyeztető találkozó került megrendezésre az alábbi tartalommal:
 - általános tájékoztatás az önkéntes munkavégzéssel kapcsolatos lehetőségekről és kötelezettségekről, a szemeszter ez irányú ütemezéséről, a dokumentációs elvárásokról
 - az önkéntes munkavégzés lehetséges terepeit képviselő koordinátorok tájékoztatója a hallgatók részére (a szervezet és az önkéntesmunka-lehetőségek bemutatása)
 - hallgatók szervezetválasztása az adott szemeszterben végzendő önkéntes munkavégzést illetően

Fontos kitétel volt, hogy az adott szemeszterben a hallgató köteles az általa választott fogadószervezetenél a vállalt munkaórákat teljesíteni. A fogadószervezet félév közbeni váltására csak indokolt esetben, a hallgató által írásban leadott kérelem alapján, előzetes projektelem-felelősi engedéllyel volt lehetőség.

A szervezetválasztás minden szemeszter kezdetén újra megtörtént az adott szemeszterre vonatkozó teljesítés kapcsán, alkalmazkodva az adott személyi és számbeli összetételhez. A szervezetválasztást tekintve az egyes szervezetekhez minden szemeszterben arányaiban megközelítőleg azonos számban jelentkeztek hallgatók (a pécsi székhelyű szervezetekhez többen, a vidéki szervezetekhez kevesebben), így az együttműködő szervezetek minden szemeszterben közel azonos számú hallgatót tudtak fogadni, még ha személyi összetételében változott is az adott helyszínen önkéntes munkát végző csapat.

Az önkéntes munka teljesítésének nyomon követése részben a koordinátorok, részben a 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelem felelősének feladata volt. A koordinátorok – amellet, hogy folyamatosan kapcsolatban álltak az általuk koordinált hallgatókkal – rendszeresen (minimum 3 alkalommal) egyeztető-értékelő találkozókat tartottak a szemeszter során. A teljesítés előrehaladásáról emlékeztetőben és/vagy havi beszámolókbán tudósítottak a félév során, majd a félév zárása alkalmával egyénileg értékelték az általuk koordinált hallgatók munkáját. A 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelem felelőse folyamatos kapcsolatot tartott fenn a koordinátorokkal a szemeszter során az önkéntes munkaórák teljesítése során esetlegesen felmerülő problémák kiküszöbölése érdekében.

A fenti tájékoztató-egyeztető találkozót követő 10 napon belül a koordinátorok összehívták az első (szervezeti) egyeztető találkozót az általuk koordinált hallgatók körében. Az első egyeztető találkozó alkalmával a hallgatók a koordinátorok közreműködésével az adott szemeszterre vonatkozóan elkészítették személyre szabottan az önkéntes munkavégzés program- és ütemtervét (50 vagy 25 órára vonatkozóan). A második (szervezeti) egyeztető találkozó a munkavégzés menet közbeni nyomon követését, a harmadik (szervezeti) egyeztető találkozó pedig az önkéntes munkavégzés közös értékelését szolgálta.

Emellet – ahogy erről már a fentiekben is szóltunk – az adott támogatott szemeszter során havi rendszerességgel megrendezésre kerülő WHSz-hétvégék alkalmával a 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelem felelőse a hallgatók részvételével követte nyomon az önkéntes munka-

órák teljesítésének előrehaladást. Ezek az alkalmak lehetőséget biztosítottak a teljesítés közben felmerülő hallgatói kérdések tisztázására.

A szemeszterzáró utolsó WHSz-hétvége alkalmával a hallgatók és a fent ismertetett önkéntes munkavégzést koordinálók részvételével záró-értékelő találkozóra került sor, amelyen a közös értékelés mellett egyeztetésre kerültek az érintett fogadószervezeteknél a nyári önkéntes munkalehetőségek is, amelyek az önkéntes munkaórák előteljesítését hivatottak biztosítani a hallgatók számára.

Fontos új elem volt a tervezettekhez képest, hogy a szemeszter közbeni önkénteskedés mellett a hallgatóknak lehetőségük nyílt a nyári időszakban is önkéntes munka teljesítésére. A projekt előrehaladtával a tapasztalatok azt mutatták, hogy a hallgatók egy része számára bizonyos esetekben (legtöbbször besűrűsödő egyetemi-tanulmányi feladatok) nehézséget okoz a meghatározott munkaórák teljesítése a szemeszter folyamán. Ám a nyári időszakban – a felszabaduló időkereteiknek köszönhetően – több esélyük van rendszeres és hasznos, önkéntes munkavégzésre. Mivel a fogadószervezetek jó része a nyári időszakban is képes a folyamatos önkéntesfogadásra, így felmerült a nyári előteljesítés lehetősége. Ennek értelmében a nyári időszakban az önkéntes munkaórákat valamely fogadószervezetnél teljesítő hallgatónak az adott nyarat követő szemeszterben nem volt önkéntesmunka-teljesítési kötelezettsége. A nyári időszakban történő előteljesítésnek minimum 50 órának kellett lennie. Amennyiben a hallgató nem érte el a nyári időszakban az 50 óra teljesítést, akkor az adott nyarat követő szemeszterben a hiányzó óraszámait pótolnia kellett.

A nyári előteljesítés lehetősége mellett méltányolandó volt, ha a hallgató az adott szemeszterben vállalt minimálisan meghatározott önkéntes óraszámait (50 vagy 25 óra) túlteljesítette a szemeszter során. Ez esetben a hallgató részére két lehetőség adódott: a kötelező óraszám fölül teljesített órák elismerését kéri a soron következő szemeszterre vonatkozóan, vagy pluszpontok formájában értékesíti az adott szemeszterben portfóliójának értékelésekor (erről bővebben lásd „Az önkéntes munka számszerű értékelése a Hallgatói portfólióban” pontban).

Az önkéntes munkavégzés koordinációja

A projektben önkéntes fogadószervezetként a kezdetektől együttműködő partnerek (5 szervezet) esetében:

– *szervezeti mentorok* végezték az önkéntes munkavégzés adott szervezeten belüli koordinációját. A szervezeti mentorok ez irányú feladatuk folyamatos ellátásáért díjazásban részesültek a projekt költségvetéséből.

A projekt során bekapcsolódó egyéb önkéntes fogadószervezetek esetében:

– *kijelölt szervezeti kapcsolattartók* végezték az önkéntes munkavégzés adott szervezeten belüli koordinációját. A kijelölt szervezeti kapcsolattartók ez irányú feladatuk folyamatos ellátásáért díjazásban nem részesültek a projekt költségvetéséből.

A 2.5 Utánpótlás projektelemhez, illetve a WHSz közösségi téréhez kapcsolódóan:

– az Utánpótlás, illetve a WHSz közösségi tér projektelem felelőse a 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelem felelőisének közreműködésével végezte az önkéntes munkavégzés koordinációját.

Dokumentációs elvárások

A projektelemhez kapcsolódó dokumentációs elvárások rendszere az alábbiak szerint alakult:

1. Szervezeti mentorok esetében (5 partnerszervezet)

– *Havi beszámoló:* az adott szemeszterben minden hónap végén kitölteni szükséges beszámoló az előző havi teljesítméről, az elvégzett tevékenységekről. A havi beszámolóban kb. 10-15 mondatban volt szükséges összefoglalni az eltelt hónap történéseit, illetve felsorolni a beszámolóhoz mellé-

kelt egyéb dokumentumokat (pl. fotódokumentáció, értékelő/egyeztető találkozók emlékeztetői, jelenléti ívei stb.).

– *Egyeztető/értékelő találkozó emlékeztetője*: a hallgatók részére a szervezeti mentoroknak időközönként egyeztető alkalmakat kellett szervezniük, minimum 3 alkalommal szemeszterenként (bevezető alkalom, időközi értékelés, záróértékelés). Az ezeken való részvétel szintén hozzátartozott az önkéntesség teljesítéséhez, így a hallgatóknak ezen is részt kell venniük. Az emlékeztető az egyeztető/értékelő találkozón történetek leírására szolgált. Az egyeztető/értékelő találkozók óraszámai beleszámítottak a teljesítendő önkéntes munkaóra-keretbe.

– *Egyeztető/értékelő találkozó jelenléti íve*: ez a fenti emlékeztetők kötelező melléklete, amelyet a hallgatók mellett a szervezeti mentornak is alá kellett írnia. Minden egyes alkalomhoz külön jelenléti ív aláírása volt szükséges.

– *Értékelőlap*: ez a dokumentum a hallgatók adott szemeszterre vonatkozó önkéntes munkájának „színvonalát” hivatott megjeleníteni. A szemeszter végén egy alkalommal volt szükséges kitölteni, minden egyes hallgatóra vonatkozóan.

2. Kijelölt szervezeti kapcsolattartók esetében (további bekapcsolódó külső szervezetek)

– *Értékelőlap*: ez a dokumentum a hallgatók adott szemeszterre vonatkozó önkéntes munkájának „színvonalát” hivatott megjeleníteni. A szemeszter végén egy alkalommal volt szükséges kitölteni, minden egyes hallgatóra vonatkozóan.

3. A 2.5 Utánpótlás projektelem keretében, illetve a WHSz közösségi teréhez kapcsolódóan megvalósult önkéntes munkavégzésről e projektelemek felelőse rendszeresített havi beszámolójában tudósított. Emellett az e projektelemekhez kapcsolódó szükséges számú egyeztető találkozókról emlékeztetőt és jelenléti ívet készített, amelyet az adott havi beszámolóhoz mellékel. A szemeszter végén egy alkalommal e két projektelem felelőse szintén kitöltötte minden egyes általa koordinált

hallgatóra vonatkozóan az értékelőlapot, amely a hallgatók adott szemeszterre vonatkozó önkéntes munkájának „színvonalát” hivatott megjeleníteni.

4. Hallgatók esetében

– *Önkéntesnapló:* ez a dokumentum szolgált a hallgatók önkéntes óraszámainak vezetésére, az önkéntes tevékenységek tartalmának rövid ismertetésére. Az önkéntesnapló vezetését a hallgató végezte, ám az egyes alkalmakat, a teljesített időkeretet a szervezeti koordinátor igazolta aláírásával a naplóban. A dokumentumot a hallgató az adott szemeszter végén elhelyezte a portfóliójában.

– *Hallgatói beszámoló:* a hallgatóknak a szemeszter végén egy alkalommal beszámolót kellett készíteniük az adott félévben végzett önkéntes munkájukról, tapasztalataikról. A beszámoló terjedelme minimum fél, maximum 1 A4-es oldal volt. A dokumentumot a hallgató az adott szemeszter végén elhelyezte a portfóliójában.

– Az egyes támogatott szemeszterek végén a fenti dokumentációt alapul véve került sor a hallgatók e projektelemhez kapcsolódó teljesítésének értékelésére. A számszerűsített eredmények részét képezték a Hallgatói portfólió értékelésének.

Az önkéntes munka számszerű értékelése a Hallgatói portfólióban

Az önkéntes munka számszerű értékelésének alapidokumentumai a hallgatók részéről az önkéntesnapló és a hallgatói beszámoló, míg a koordinátorok (szervezeti mentorok és szervezeti kapcsolattartók) részéről a hallgatónkénti féléves értékelőlap volt.

A Hallgatói portfólióban az önkéntesség teljesítése két vonatkozásban került értékelésre:

1. Formai értékelés, amely a teljesített óraszámok alapján súlyozott. A teljesítés alapján itt legfeljebb 5 pont volt adható, az alábbi százalékos arányok mentén:

I. Teljesített önkéntes órák száma (%) (50 óra/25 óra=100%)	
0–20%	– 1 pont
21–40%	– 2 pont
41–60%	– 3 pont
61–80%	– 4 pont
81–100%	– 5 pont

2. *Tartalmi értékelés*, amely a koordinátorok által az adott szemeszter végén egyénileg elkészített értékelőlapok pontszámain alapult. Az értékelőlapokon a koordinátorok – emellett, hogy szövegesen is értékelték az adott hallgató teljesítményét – 5 meghatározott szempontot értékelték, szempontonként 1–5 pont volt adható. Így az értékelőlapon összesen maximum 25 pont volt elérhető. Mivel a tartalmi értékelésre a Hallgatói portfólióban legfeljebb 10 pont volt adható, így az értékelőlapok számszerűsített eredményei a következőképpen alakultak százalékosan:

II. Fogadószervezet értékelése (%) (25 pont=100%)	
0–10%	– 1 pont
11–20%	– 2 pont
21–30%	– 3 pont
31–40%	– 4 pont
41–50%	– 5 pont
51–60%	– 6 pont
61–70%	– 7 pont
71–80%	– 8 pont
81–90%	– 9 pont
91–100%	– 10 pont

Az 1. és a 2. szempontrendszer tekintetében tehát összesen legfeljebb 15 pont volt adható az önkéntesség teljesítésére a Hallgatói portfólióban.

A pontszerzési „egyenlőtlenségek” kialakulásának megelőzése érdekében azonban – a projekt előrehaladtával az értékelési eljárásban tapasztaltak mentén – szükséges volt további súlyozás alkalmazása. Ennek megfelelően a fent ismertetett pontozási struktúrát az alábbi körülmények módosíthatták, illetve felülírhatták:

1. A pontlevonás esetei

A meghatározott minimumóraszám (50 vagy 25 óra) 10%-ának teljesítése alatt a II. Fogadószervezet értékelése sávban elért pontszám nem releváns, nem vették figyelembe.

A meghatározott minimumóraszám (50 vagy 25 óra) 11–20%-ának teljesítése között a II. Fogadószervezet értékelése sávban elért pontszám 50%-a került figyelembevételre.

Hallgatói beszámoló hiánya esetén 1 pont levonás járt.

Önkéntesnapló hiánya esetén az önkéntes tevékenység elvégzése nem igazolt, így a portfólióban 0 pont került rögzítésre e vállalást tekintve.

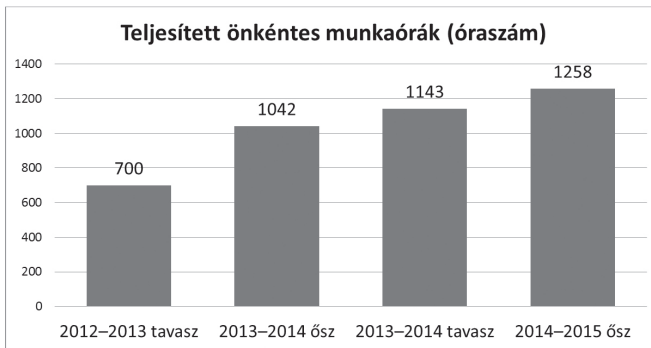
2. Pluszpontok szerzésének lehetősége

Ahogy az önkéntes munkaórák előteljesítése tárgyalásakor már utaltunk rá, amennyiben a hallgató az adott szemeszterben vállalt minimálisan meghatározott önkéntes óraszámait (50 vagy 25 óra) túlteljesítette a szemeszter során, a hallgató részére két lehetőség adódott: a kötelező óraszámom felül teljesített órák elismerését kéri a soron következő szemeszterre vonatkozóan, vagy pluszpontok formájában értékesíti az adott szemeszterben portfóliójának értékelésekor. Ez utóbbi esetben minimum 20%-os túlteljesítésenként 1 pluszpont volt adható, azaz: 50 óra teljesítési kötelezettség esetén 60 óra teljesítése mellett 1 pluszpont, 70 óra teljesítése mellett 2 pluszpont stb. 25 óra teljesítési kötelezettség esetén 30 óra teljesítése mellett 1 pluszpont, 35 óra teljesítése mellett 2 pluszpont stb.

II. Az eredmények ismertetése

A projektelelem számszerűsíthető eredményei

A projekt egészét tekintve 15 szervezet és intézmény kapcsolódott be fogadószervezetként a projektelelem megvalósításába, amelyeknél összességében – a tanulmány írásának pillanatában rendelkezésre álló számszerű eredmények alapján – a hallgatók által teljesített önkéntes óraszámok a következőképpen alakultak:

Az Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelemelem hozzájárult az Utánpótlás projektelemelem sikeres megvalósításához is. A projektben megvalósuló Utánpótlás projektelemelem a Gandhi Gimnázium diákjainak továbbtanulásra való motiválása mellett további közoktatásban fellelhető, hátrányos helyzetből induló diák elérését is megcélozta. Az Arany János Kollégiumi Programban részt vevő intézmények országsszerte örömmel fogadták a szakkollégium felkeresését.

Intézmények	A programokon megjelent 11–12. évfolyamos diákok száma
Gandhi Gimnázium és Kollégium	16
Móricz Zsigmond Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	10
Vay Ádám Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium	18
Vásárhelyi Cseresnyés Kollégium	21
Széchenyi István Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium	31
Bercsényi Miklós Gimnázium és Kollégium	24
I. Béla Gimnázium, Informatikai Szakközépiskola, Kollégium, Általános Iskola és Óvoda	16
Nagykanizsai Műszaki Szakképző Iskola és Kollégium	15
Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium	19
Ózdi József Attila Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium	–
BLSZSZK Lorántffy Zsuzsanna Kollégium	–
11 intézmény	170 diák

A szakkollégium hallgatói – részben az önkéntes munkaórák teljesítésének körében – országszerte 11 AJKP-programot megvalósító intézmény személyes felkeresését valósították meg pályaeorientációs célzatú foglalkozásokkal. Az intézménylátogatások alkalmával összesen 170 fő 11–12. évfolyamos diák elérése valósult meg. Az utánpótlás elérését célzó WHSz nyári táborok, illetve nyílt nap ezenfelül további 25 középiskolás diák bevonását, egyetemi és szakkollégiumi étellel való megismertetését tette lehetővé.

Az Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projektelemében – jellegéből adódóan – a projektben megfogalmazott értékek kivétel nélkül érvényesülnek: szolidaritás, szabadság, az emberi méltóság védelme, önmegvalósításhoz való jog, demokratikus érdekérvényesítés, az otthonról hozott kulturális értékek megbecsülése, multikulturalizmus, antirasszizmus. A projektelem szervezése és megvalósítása folyamatában lehetőséget adtunk a hallgatóknak az önmegvalósításra és a demokratikus érdekérvényesítés képességének megerősítésére, amellett, hogy az otthonról hozott kulturális értékek megbe-

csültségét is támogattuk ezáltal. Az önkéntes munkavégzés mint a társadalmi szerepvállalás egyik alapvető eszköze pedig önmagában hordozza valamennyi felsorolt érték közvetítését és megerősítését a fogadószervezetek célcsoportjai körében is.

Az önkéntes munka folyamatában a hallgatók olyan készségei fejlődtek, amelyek pozitív irányban támogatják, segítik tehetséggondozásukat, és olyan gyakorlati tapasztalatokat szerezhettek, amelyeket a későbbiek során, akár munkavállalás alkalmával hasznosíthatnak. A mindeközben kibővülő és megerősödő kapcsolati háló szintén kiaknázhatóvá válik a jövőben. A projektelem megvalósítása során a hallgatók tehetséggondozását folyamatos, többoldalú személyes támogatással valósítottuk meg. A projektelem felelőse mellett a szervezeti mentorok és kapcsolattartók biztosították az előrehaladás nyomon követését, továbbá rendszeres visszajelzéseket kértek és adtak a hallgatók felé. Ezek nem csupán az önkéntes munkavégzés minőségét javították, de hozzájárultak a hallgatók sokrétű készségfejlesztéséhez is.

A folyamatosan működő nyomon követésnek, személyes támogatásnak és jelzőrendszernek köszönhetően nem csupán a hallgatók egyéni készségei, de közösségi kompetenciái is fejlődtek. Az adott szervezetnél önkéntes munkát vállaló hallgatók részben egyénileg, részben csapatmunkában végezték a feladatokat. Ez utóbbi hozzájárult a projekt közösségfejlesztési céljainak eléréséhez is, hiszen a közösen munkálkodó hallgatói csoportok körében támogatta a közösségi élmény megélését a közösségben folytatott társadalmi munka által.

Így – bár a hallgatók lemorzsolódását a projektelem működése közvetlenül nem befolyásolta – közvetett módon az egyéni képességeikben és készségeikben megerősített, továbbá közösségi élményekkel gazdagodott hallgatók programban való megtartására pozitív hatást gyakorolhatott.

III. Tervek és fejlesztési javaslatok

A projektelem egészét tekintve elmondható, hogy a sokoldalú személyes támogatásnak köszönhetően a társadalmi szerepvállalás ideájával a hallgatók többsége azonosulni tudott. Bár a

hallgatókat kezdetben nehéz volt motiválni, illetve érzékenyíteni a projektem és annak az ő javukat is szolgáló hasznossága kapcsán, de a kezdetben kényszernek és több esetben „felesleges időtöltésnek” tartott önkéntes munkavégzés pozitívumait az első szemeszter után a hallgatók a saját bőrükön is kezdték megtapasztalni. Egyre csökkent az „ellenállás”, és a hallgatók nagyobb része szemeszterről szemeszterre visszatért ugyanahhoz a civilszervezethez, ahol korábban tevékenykedett, és érzékelhető volt, hogy többen egészen „beépültek” a szervezetek munkájába, és jól érezték magukat ezekben a közösségekben, így a külső motiváció idővel belsővé vált. A szervezetekbe beépülő hallgatók esetében várható, hogy az önkéntes tevékenység a projekt lezárultát követően is tovább zajlik.

A projekt tapasztalatokat alapul véve az egyénileg végzett önkéntes munka mellett nagyobb hangsúlyt kaphat a közösségekben, csapatban végzett önkéntesség. A folyamatosan, a fogadószervezetek körében végezhető önkéntes munkavégzés lehetőségének biztosítása mellett a hallgatóknak különféle tematikus önkéntes megmozdulások, akciók szervezésére való motiválása javasolt, a fogadószervezetektől függetlenül, sokkal inkább alapozva a hallgatók egyéni érdeklődési területeire, olyan társadalmi vagy akár környezetvédelmi stb. témákra fókuszálva, amelyeket a hallgatók határoznak meg, és amelyek irányában leginkább elkötelezettséget éreznek. Az érdeklődési körök mentén szerveződő hallgatói kis csoportok körében szemeszterenként legalább egy, nagyobb szabású önkéntes akció megvalósítása biztosítható, amely a szélesebb nyilvánosságot is elérné. Ezáltal a társadalmi szerepvállalásra való érzékenyítés mellett a hosszabb távú projektcélok következő dimenziójának elérése is biztosíthatóvá válik, amely a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató roma/cigány értelmiség formálódását célozza.

Irodalomjegyzék

- Forray R. Katalin (2014): A diploma felé. *Iskolakultúra*, 2014/9. sz. 72–86.
- Orsós Anna (2013): A Wlilocki Henrik Szakkollégium érinke-zései, beilleszkedése a PTE rendszerébe. *Romológia*, 1. sz. 72–85.
- Varga Aranka (2014): A pécsi Wlilocki Henrik Szakkollégium mint inkluzív tudományos közösség. *Új Pedagógiai Szemle*, 11–12. sz. 47–59.
- Varga Aranka (2014): Inkluzív szakkollégiumi közösség. *Iskola-kultúra*, 2014/5. sz. 28–34.

Felhasznált források

- A TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú, „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére a Wlilocki Henrik Szakkollégi-um szervezésében” című pályázati projekthez kapcsoló-dóan készült:
- Megvalósíthatósági tanulmány
 - Pedagógiai Program
 - Képzési terv
 - A 3.7 Önkéntesség és társadalmi szerepvállalás projekt-elem részletes szakmai dokumentációja, projektadmi-nisztrációja
- A TÁMOP-4.1.1.D-12/2/KONV-2012-0009 azonosító számú projekt felsorolt dokumentumai nyilvánosan elérhetőek a PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken, a Wlilocki Henrik Szakkollégium székhelyén.
- A projekttel kapcsolatos információk további forrása: <http://www.wlilocki.tamop.pte.hu>

